

LS4

~~18. a. 1-~~

~~8-~~

~~olim. Caja~~

~~A-32~~

~~16.17.18.19.20~~

BIBLIOTECA DE LA UNIVERSIDAD
— GRANADA —
Sala Caja 2
Estante
Número 6

El h^o z^o Bebelluga —

Be

Del colegio de la Comp^a de Jesus de Granada

Non invenit in Exurgit.

**Familiaris exortatio ad diui Johannis
versoris methaphilicam amplectandas**

Quonia vita breuis ac incerta qua fruimur. sensusq; ebetas negligentie
tempor multimoda diuersor occupatio. nos pauca scire permittunt. Et que
plerunq; sunt scita. In giter excutit 7 euellit fraudatq; obliuio. In memore inimi
ca. Ideo necessario fuit. vt prouidentia diuina id remedium infirmitatis hu
m. in literar vsum mortalibus exhiberet vt per illum | que gesta sunt 7 geru
tur | conseruarentur in euuz. Nisi enim ipa diuina natura produxisset philoso
phos antiquos | quozus beneficiu plurima insinuata sunt posteris | quib? ge
denuz 7 miramur inuentis. pussent artes | euanusissent iura 7 totius philoso
phie ac religionis 7 fidei corruissent officia. Unde 7 merito colendi sunt. a qui
bus tanta boni inuina fluxerunt. Cuiq; ergo | si bene natus esse cupit | pluribus
excelsis bonar artium disciplinis opera adhibere necesse est. Primus q; ipse sci
entiar virtutes hominu ingenijs maxime conueniunt. hoc patius sequitur illi
lud. q; oportunitissime sunt in omnibus hominu reb? siue scdis siue aduersis.
Deinde nihil est ab ipso deo accepta anima hominib? datum ipsis. scientiaru
virtutibus prestantius. neq; hoc tacebo nisi ipse bonar artium doctrine apud
humanuz genus colerentur. homines profecto eoz vitam tanq; aialia bruta
agere viderentur. Et qui ipsis adherent eoz vitam florentiores degere possunt
Postremo q; ipse scientiar virtutes hominu viuo nunq; eripiuntur. mortuo ve
ro sempiternam laudis castimatione comparant. Quisquis igitur a ceteris
animantibus | que natura veniri obedientia finxit | sciungi cupit. hoc presens
admirandu volumen diui Johannis versoris intueri cōtemplariq; curet. Est
enim opus proxius dignu 7 admiratione 7 laude nostra in quo non solum re
rum humanar. sed etiam diuinar ratio mihi videtur esse reposita. Nam 7 al
lissimar rez causas appetit. Et vt paucis plura cōprehendam claudit sub pec
lore celu. quid enim sapientius de altissimis rebus dici aut excogitari potest
q; ea q; a diuo preceptore nostro. Johanne versoris tum ab his qui deinceps
illum secuti sunt 7 sepe disputata. 7 nō nisi q; prudentissime ab eis cōscripta fu
erunt. Tanta enim 7 tā ingentia hoc in volumine quod manibus tractas. cō
prehensa sunt. ut nō modo ad legendu mutare debeant. sed etiam valde in
tare. Vale lector viue felix.

Ut tibi meliora sint fata. lector superos. Rogo tu nisi negotiuz habeas
sistito 7 pauca hęc legens diuo. Johanne versoris inancres verso extre
mum munus concedito.

Epithaphium Johannis versoris

Parisee iacet hic vrbis studijq; Johannes.
Versoris. decus eximium doctissimus omnium.
Dogmate qui vita celebs 7 cultor honesti.
Multoz ingenta erudit; iuueniq; senumq;
Viuet at ille suis scriptis celebrata vbiq;
Et fama 7 meritis dum sol lustrabit olympuz
Ergo sui memores equos obnixę rogate.
Corde pio superos. eterna pace quiescat.
Amen

Circa primū librum

metaphisice qrit pri //
mo. ut rū ista scia q me
tha. dicit sic ab aliis pnt
pbic distantia. Arguit
q nō. qz bec scia 7 pbia
nālis sunt vni⁹ generis. subiecti ergo nō
distingunt aīs patet nam pbia nālis cōsi
derat substātiāz mālez 7 corporea. et bec
scia cōsiderat substātiāz imālez 7 incor
porea modo corporeū 7 incorporeū sub
eodē genere cōtinent qd est substātia igit
tur rē. Secōdo pbia naturalis cōsiderat d
mā. 7 de materiā habētib⁹ 7 de eiusdem
cōsiderat ista scia ergo nō distinguitur. et
si dicat q bec scia plura cōsiderat. qz con
siderat de substātijs sepatis. Cōtra argui
tur qz in octauo pbisic. pbat q est vnus
prim⁹ motor immobil⁹ perse 7 p accidēt
nullā penit⁹ hns magnitudinē igitur. 7
Tertio sic dyalectic⁹ 7 metba. circa oia la
borat. ergo sequitur q bec scia nō est ab ap
lis distincta. Oppositū arguit p aristoti.
in sexto hui⁹ dicit q tres sunt ptes pbie
realis cōtemplatiue. i. pbisic. metba. 7 ma
thematic⁹.

Pro respōsione sciendū est

primo. q sic docet phis in politis qn
aliqua plura ordinatur ad vnu oportet
vnu eorū esse regulās 7 alia regulata. sicut
patz in vnione aie 7 corporis. nā aia nā
turalis impat 7 corp⁹ obedit. Similiter
enā iter vires aie irascibilis 7 cōcupiscibilis
naturali ordie p rēdem reguntur. s. oēs
scie 7 artes ordinatur ad vnu finē. s. ad
pfectionē hūanāz q est bītudo quare ne
cesse est q vna sciaz sit aliaz regulatrix q
recte sapia dicit. nā sapiētis est alios ordi
dinare.

Sed ad videndum. que sit

ista scientia. est secundo sciendū q aliqs
homo ydoneus est ad regendum per
hoc q est multum intellectualis ideo di
citur in politis q homines intellectu
vigentes naturaliter sunt aliorum recto
res 7 domini. Sed robusti corpore in
tellectu deficientes sunt naturaliter aliorū
serui. ergo similiter illa scientia est aliarū

regulatrix que est maxime intellectualis
illa autē est maxime intellectualis. que
circa maxime intelligibilia versatur.

Existētia sciendū est q

maxime intelligibilia extrinsecus accipi pos
sunt. Primo ex ordine intelligendi. nā illa
la ex quib⁹ intelligens certitudinem acci
pit. vident esse magis intelligibilia. s. scie
tie certitudo acquirit ex causis. ideo cau
se videntur maxime intelligibiles. Sec
cundo ex comparatione intellectus ad scien
tiam. Nā cuius sensus sit cognitio parau
larium 7 intellectus vliuz. Sequitur q illa
la scientia maxime intellectualis est. que
circa principia maxie vlia versatur cuius
modi sunt ens 7 illa q ipsum sequitur
inquantūz huiusmodi vt vnus 7 multa.
potentia 7 actus. Ista enim non debent
onio ideterminata manere. cuius hinc hinc
cōpleta cognitio de his que sunt ppria
alicui generi vel speciei haberi non possit
Nec iterūz in aliqua vna scientia particu
lari tractari debēt. quia cuius bus vnū qd
qz genus entium ad sui cognitionem in
digeat pari ratione in quilibet scientia par
ticulari tractarent. restat ergo. q in vna
sciētia cōmuni ista tractant. que est maxi
me intellectualis 7 aliaz regulatrix. Ter
tio ex ipa cognitione intellectus. nāz cuius
vna queqz res ex ipso intelligibilitate ha
beat. quod est in multis a materia 7 sepe
rata. oportet illa esse maxime intelligibi
lia que a materia seperata sunt maxime.
quia oportet intelligibilia ad intellectū
esse pporcionata. 7 vnus generis. Cum
intellectus 7 intelligibile in actu sint vni
Illa vero sunt maxime a materia sepe
rata. que ne dum abstrahunt a materia sig
nata sicut forme naturales in vli acceptis
de quib⁹ tractat scientia naturalis. s. onio
a materia sensibili 7 non solum secundū
rationem sicut mathematica sed etiāz se
cundūz esse 7 secundū rationē. 7 a mate
ria intelligibili. sicut deus 7 intelligente
que prorsus a materia secundūz esse 7 se
cundū rationēz abstrahunt. vnde scia
que de istis rebus cōsiderat maxime v
esse intellectualis 7 aliaz regulatrix.

Sciendū quarto. q̄dicta tri

plex cōsideratio eūdem scie couenit scilicet. metha. cōsiderat enim de substantijs seperatim de maxie vltim^o 7 de primis causis essendi. modo eiusdē scie est cōsiderare causas pprias 7 principia propria alicui⁹ generis 7 ipm genus sicut pbūca cōsiderat ens mobile. 7 principia eius. q̄// re ad eandē sciaz peruenit cōsiderare substantias sepatas 7 ens eōe. 7 ea que sibi insunt inquantuz butus. Cui⁹ p̄dicte substantie sepate sunt cause eōes 7 vltis. Et rumpim⁹ q̄p̄tus hec scientia tria p̄dicta cōsideret. nō tñ cōsiderat q̄dlibet horū vt subiectū. s̄ soluz ipm ens eōe. Illud emz est subiectū in aliqua scia. cuius cause 7 passiones querunt. nō autē cause ipius subiecti sunt subiectū hez cognitio sciēte vsq̄ ad cognitioē causaz sicut ad fines aringat.

Quinto scienduz est. q̄ licet

subiectum hui⁹ scientie sit ens eōe contrā// nens ens materiale 7 immateriale creatū ita tñ scia dicit tota esse de sepatis a materia s̄m esse 7 rāone. Sed aliqua separata a mā s̄m esse 7 rōem. dupliciter intelligi potest. Uno modo aliqua dicitur sic seperari q̄ nūq̄ in mā esse possunt. sicut deus 7 intelligētie. Alio modo q̄ p̄tus i mā quātuz ad aliud esse possunt tñ sine ipa possunt esse. nec in eoz rōe ponitur mā. cuiusmodi sunt ens eōe 7 ea q̄ ipsuz inquantuz binusmodi consequuntur. Si enim ita amā s̄m esse dependerent vel materia in sua rōe includerent nunq̄ s̄// ne materia esse possent.

Ultimo sciendū est. q̄ auz di

atur q̄ metha. cōsiderat prima principia simpliciter 7 maxie vltia. hoc est intelligen dū tā de p̄cipuis entū vt sunt de⁹ 7 intelligētie q̄ de p̄cipuis demōstratōnis siue cōplexis siue incōplexis. Nā p̄cipia cōplera demōstris prima simpliciter exterius cōmissis componuntur. q̄ sunt ens 7 ea q̄ ipz inquantuz binusmodi cōsequuntur. Et dicunt maxie vltia 7 a mā se// parat a s̄m moduz prius declaratus.

Quibus notatis ponit con
clusio r̄alis ad questū metha. est ab ali

is p̄tib⁹ p̄bie distincta patz. nā p̄tes p̄bie distinguntur s̄m diuerium modū diffinēdi. cū scia sit esse e⁹ demōstratiois cuius mediū est diffinēdo. S̄ metha. habz modū diffinēdi ab aliis p̄tib⁹ p̄bie. Nāz diffinūt sine mā sensibili 7 intelligibili. p̄bi losophia autē n̄ alis diffinūt p̄ materia sensibilem. mathema. vero sine mā sensibili. s̄ per māz intelligibile diffinūt. S̄ cōd p̄tēt cōclusio. nā res p̄tinent ad diuersas scias s̄m q̄ diuerimode a mā sepantur. Sed ea de quibus metha. p̄tus a mā sepantur tā s̄m esse q̄ s̄m rāone. ea autē de quib⁹ est mathematica sepant a mā sensibili s̄m rōem nō s̄m esse. s̄ ea de quibus est p̄bia nalis cōiuncta sunt materie sensibili. tā s̄m esse q̄ s̄m rōem. ergo metha. est ab aliis partib⁹ p̄bia dicta. S̄ q̄reret aliq̄s q̄ partes n̄r intellectus p̄ficiat hec scia. vt q̄ nullā q̄ intellectus n̄r est corpori cōiunct⁹. hec autē scia est de maxie sepatis. Arguit q̄ p̄ficiat n̄r intellectū s̄m ei⁹ sup̄remā portionē que dicitur intellect⁹ speculatiu⁹ s̄m que trāscendit naturā corporea. 7 aliquāliter attingit intellect⁹ sup̄iores. 7 hoc est q̄ d. camo. ethicoz d̄r. q̄ felicitas cōtemplatiua est p̄fectio hoīs nō s̄m q̄ homo est. s̄ s̄m q̄ in eo est aliud diuinum.

Ad rationes ante opposituz

Ad primā d̄r q̄ corporeū 7 incorporeū sunt eiusdē generis p̄dicamētalis. s̄ nō sunt eiusdē generis scibilis. nisi caperet substantia corporea. sub rōe entis absolute. 7 nō sub rōe entis n̄alis. Ad scōdaz d̄r q̄ p̄tus n̄alis cōsiderat mā non sub rōe materie absolute s̄ inquantuz est subiectū mor⁹ 7 trāsmutatiois n̄alis. sed metha. eam cōsiderat sub rōe entis absolute. ideo diuersimode eā cōsiderat. Ad tertā d̄r q̄ duplex est ens. scz ens nature siue reale 7 ens rōis. metha. cōsiderat oē ens nature sub rōe entis absolute. Lōycus vō cōsiderat omē ens rōis 7 q̄ nō est aliud ens nature in quo n̄ra rō nō possit aliq̄ue intentionē inuenire ideo tñ se cōtēdit ens rōis quātuz ens reale 7 ad huc āplius. 7 sic metha. laborat circa oīa entia nature. loy⁹ vero circa omnia entia rationis. et hec de questione.

Queritur secundo. vtrū ens

sit subiectū huius scie. Arguit qd nō qā subiectū debet habere passiones ab eo diuersas cū nihil idem demōstret de se ipso s̄ abente nihil est diuersū qz tūc esset nō ens nō ḡēs ē h̄ subiectū. Scđo sic subiectū cuiuslibet scie debet habere p̄cipia p̄ q̄ sic passiones de se ipso demōstretur. s̄ ens nō sunt p̄cipia qz tūc aliud est p̄cipius ente. Tertio sic subiectū alicui⁹ scie debet esse vniuersū. s̄ ens nō est vniuersū ergo. Quarto sic ista scia est de maxime seipatis 7 dicit nobilissima scientia. dīna atq; vltissima. ergo oportet subiectū ei⁹ habere istas cōditiones. iste autem cōditiones soli deo cōducunt ergo deus est hic subiectū. ad oppositū. Arguitur p̄ p̄m dīctem in quarto qd scietia hęc speculatur ens in quātum ens 7 ea q̄ sibi insunt.

Pro responsione sciendum ē

q̄ auerroyis propter vltimā rationē ante oppositū posuit qd deus est subiectum hui⁹ scie. Alij dicit qd causa s̄m intentione cause est subiectū. alij vō dūt. qd qd dicitas rei materialis. s̄ cōtra istas ponuntur aliqui conclusiones.

Prima cōclusio. deus non

est subiectus hui⁹ scie. patet qz de subiecto scie debet p̄supponi qz est. 7 debent inquiri passiones s̄ in ista scia deus esse est q̄situm. ergo deus nō est subiectus. Vnde nōrem probat auicēna qd dicit esse vel est de perse notū vel desperatū cogniti. vel i aliqua scietia questus. s̄ nullus diceret p̄mū nec s̄m. qz tunc nō esset subiectus. restat ergo tertiu. s̄ in alia scia q̄ri nō potest q̄ in ista. ergo in ista scia deus esse est questū. S̄ replicat auerroyis qz in oca uo p̄bicoz questū est. 7 ostēsum est de uicēna Respōdet auicēna qd hoc est mē dētaliter ad pleniorē noticiā mot⁹ habēndaz. 7 vt disponat magis homo ad credendū esse vniū p̄cipiū p̄mū. vt auḡat desid̄rū ad discēdū peruenēdi ad sciam in qua possit certū cognosca. q̄ quidē scia est metha.

Secunda cōclusio. cā secundū

quz intentionē cause accepta. nō est sub-

iectū in hac scia. probat auicēna. qz mēta inquiruntur in hac scia q̄ nō habet attributionē ad causas s̄m qd huiusmodi. Inquirunt enī hęc scia naturā substantie 7 quātitatē 7 alioz p̄dica mētoz potētie 7 actus vni⁹ 7 mltioz 7 sic de aliis q̄ propria nō sunt accidētia cause in quantum huiusmodi.

Tertia cōclusio. quidditas

rei materialis. nō est subiectū hui⁹ scie patet qz hęc scia est de maxie seipatis. taz s̄m esse q̄ s̄m rōem. qd dicitas aut rei materialis nō est sic seipata itē nō oia conti⁹ derata h̄nt attributionē ad qd dicitaz rei materialis.

Ultima cōclusio. ens in quā

tum ens est subiectū hui⁹ scie. patz quia sibi cōducunt cōditiones subiecti respectu hui⁹ scie. Itē cognitio entis in quātū ens necessario requirit ad p̄fectā cognitiōnē subiecti cui⁹ libet scie particularis. ergo oportz aliquā scia 3 cōsiderare de ente in quātū est ens. Nulla aut particularis scia desiderat ens in quātū ens. ergo cōsideratō ei⁹ p̄met ad sciaz vlem cuiusmodi dicit scia p̄ns. Nō est tñ intelligēdiū qd ista scia solū cōsideret cōem rōem entis. qz tūc esset cognitio imp̄fecta s̄ cognoscat in sp̄ali de singulis entibus ratione qd dicitatūaz cuiuslibz 7 cōsiderat oia entia in sp̄ali. S̄ queret aliquis. vtrū ens qd est hic subiectū sit cōe deo creaturis entē reali 7 entē rōis. Respōdet qd non qz vt habet in q̄ro. inq̄rende sunt cause passiones entis qd est hic subiectus. sed ens cōe deo. 7 creaturis nō habz causas p̄ quas tales passiones demōstrent. Si mlt̄ ista scia est realis. s̄ ens cōe entē reali 7 entē rōis nō est totaliter reale. ideo ē sic acceptū nō est. hic subiectū. 7 ita relinquit qd ēs reale creatū qd diuidit vt decē p̄dicamēta ē subiectū hui⁹ scie. 7 tale ēs habz p̄cipia intrinēca. qz cōponit exactū 7 potētia. habz tñ de? actu vnitatē ad tale ens vt causa? ei⁹. nā ipse de? est causa entis. effitēs formalis 7 finalis 7 exēplaris

Secūdo dubitatur. vtrū hęc

scia sit vna. respōdet qd sic. 7 ibi ē triplex vntas. put vntas ei⁹ ex trib⁹ attēdi pōt

Si enim attendat unitas ex parte unitatis quae sunt partes entes in ente. ibi est unitas analogie. si vero attendatur ex parte primi totius analogie quod est substantia. tunc ista scientia est maxime una. si vero attendatur unitas ex parte immediationis substantiae in suis passionibus. tunc in hac scientia est maior unitas quam in quibusque particulari scientia. quia inter ens et passiones eius est unitas realis. et diuersitas rationis tantum.

Subiatur ultimo de nominibus huius scientiae. respondetur quod quadrupliciter nominatur.

Primo dicitur scientia diuina siue theologica. quia est de deo et de substantiis separatis. Secundo dicitur metaphisica. quia considerat ens in quantum ens. et ea quae sibi insunt que transcendunt naturalia. Tertia dicitur philosophica prima. quia primas causas res considerat.

Quarto dicitur sapientia. quia sibi competunt sex conditiones sapientis ut postea videbitur. Ex dictis patet quod est subiectum in hac scientia. et quam unitate habet haec scientia. et quot modis nominatur.

Ad rationes ante oppositum

ad primam dicitur. quod ab esse aliud est diuersum secundum rationem. et habet aliqua quae licet non sunt vere passiones. sunt tamen quasi passiones et hoc sufficit ad diuersitatem subiecti. et passionum scientie vltis. Dicitur ultra quod licet haec scientia sit de ente in communi ut de subiecto adequato est tamen principaliter de primo analogo entis. ad quod cetera habent attributionem. quod est substantia modo a substantia aliud est diuersum re et ratione. Ad secundam dicitur. quod ens quod est hic subiectum principale analogum aliquid sunt principia. Si vero ens esse deo et creaturis poneret subiectum non haberet proprie principia quibus tamen adhuc sibi non repugnaret. Ad tertiam dicitur. quod ens habet unitatem analogie quae sufficit subiecto scilicet vltis. Ad vltimam dicitur quod haec scientia dicitur maxime separatis non solum quia sit de illis quae nunquam fuerunt in materia. sed etiam de illis quae possunt esse sine materia. ut sunt ens. et alia transcendenta. vnde ut supra patuit haec scientia est de ente in quantum ens ut de subiecto. de deo autem et de substantiis separatis ut de fine. de deo predicamentis ut de partibus entis. et de ceteris transcendentibus. ut

de passionibus sui subiecti. Dicitur ultra quod non oportet subiectum esse nobilissimum inter considerata in aliquo scientia. sed sufficit quod talenobilissimum habeat attributionem ad ipsius. Et posset istud concordari per distinctionem de subiecto. ens enim in quantum ens est adequatum subiectum istius scientiae. substantia autem est subiectum principalitatis. sed deus est finis vltimus. Dicitur ultra quod ens est vltimus in predicando deus autem in causando substantia autem in reducendo. et sic ens creatus est effectus ipsius deo proportionatus. sequitur textus omnes homines.

Queritur tertio. utrum omnes homines natura scire desideret.

Arguitur quod non. quia desiderium hominis est intellectuale. non fertur in incognitum. sed scire non est naturaliter ab homine cognitum. quia intellectus a principio est sicut tabula rasa. ergo scire non est ab homine naturaliter desideratum. Secundo desiderium non est nisi ratione contentum. sed scire est bonum incommutabile. ergo non est ab eo desideratum. minor patet. quia in anima humana ab exordio est lumen intellectuale. intellectus agentis quod est actualitas omnium scibilium et scibilitas omnium scibilium. ergo est naturaliter coniunctum intellectui possibili igitur. Tertio quod a toto specie desiderat tanquam finis. a maiori parte debet adipisci. sed plures sunt ignorantes homines quam scientes. ergo et cetera. Quarto multi sunt naturaliter inclinatio ad ignorantiam plusquam ad scientiam. quia aliqui sunt naturaliter inclinatio ad opera bellica. Alia ad delectabilia quorum prosecutio contrariatur acquisitioni scientie. ideo antiqui romae astrologi deputabantur ad iudicandum de inclinatione iuuenum ut quilibet disponeretur secundum naturalem eius inclinationem. quod non oporteret si omnes essent naturaliter inclinatio ad scientiam. Ad oppositum est philosophus in principio. huius libri.

Pro responsione sciendum

est primo. quod desiderium siue appetitus est inclinatio vel tendentia rei in suum finem vel bonum consequens formam

Primus

illius rei. ideo si forma sit pure naturalis desiderius est naturalis. vt inclinatio grauis ad esse deorsum. Et si forma sit eleuata supra naturam materie est transgressa tanquam organo vt est anima sensitua appetitus dicitur sensitus. Et si talis forma sit rationalis appetus erit rationalis. Ex quo patet quod desiderium hominis ad scire dicitur esse naturale. quia sibi inest per naturam. potest etiam dici intellectus quod natura hominis intellectualis est. desiderium tamen potest dici dupliciter intellectuale. vno modo quod consequitur formam intellectualem et sic desiderium hominis ad scire etiam ante cognitionem ipsius desiderat dicitur intellectuale. Alio modo quod sequitur cognitionem intellectualem ipsius desiderat et sic desiderium hominis ad scire. quoniam iam cognoscit scire quod tunc ad quod dicitur intellectuale et hoc modo proprie dicitur desiderium intellectuale. quia deo distinguitur contra naturale. sic desiderium hominis ad scire non dicitur intellectuale in opposito. Ex quo patet quod desiderium hominis ad scire quod procedit omnem cognitionem ipsius scire magis proprie dicitur naturale. quia intellectuale.

Secundo sciendum est quod licet

omnes homines natura que sunt homines desideret scire tanquam perfectionem et propriam operationem et sine huiusmodi nature. nihilominus a consecutione illius finis multi per accidens multipliciter impediuntur. quidam enim propter consecutionem voluptatum. Alii vero propter nimiam pigritiam. et tales sunt increpandi. Alii propter malitiam complexionis corporis. et alii propter defectum bonorum fortunam.

Tertio sciendum est quod licet omnes

homines secundum naturam humanam equaliter scire desiderant et magis desiderant scientiam diuinam que est de primis causis et de primo ente. transgressa complexionis individualis non equaliter desiderant scire sed aliqui plus desiderant vnam scientiam. et alii aliam.

Sic ergo hec conclusio. omnes

homines secundum naturam humanam naturaliter scire desiderant. probatur per se a signo. quod signum est sensum delectio. in quantum cognoscitur

ui sunt quod nos diligimus sensus nostros. etiam propter hoc quod ad utilitatem vite considerat quod probatur quod ille sensus maxime ab hominibus diligitur. quod est maxime cognoscitur. scilicet visus qui maxime nos cognoscere facit. et plures res rerum dicitur nobis demonstrat. ergo sequitur quod ipsum cognoscere vel scire naturaliter desideramus. quod sensus nostros desideramus siue diligimus propter cognitionem esto quod aliam utilitatem nobis non afferrent. Ex dictis patet quod sensus magis sunt hominibus quam brutis. Dicitur conclusio probatur thomas tribus rationibus. Prima est. omne imperfectum naturaliter appetit suam perfectionem vt materia formam. si intellectus noster potentialis imperfectus est. et eius perfectio est scire igitur. Secunda ratio. vnum quod naturaliter appetit suam propriam operationem. et operatio hominis in quantum homo per quam differt ab aliis est scire vel intelligere igitur. Tertia ratio vnaqueque res desiderat suo principio et fine coniungi. quia in hoc consistit vltima et perfecta. ideo motus circularis perfectissimus dicitur. sed principium et finis hominis est ipse deus. Cui non potest coniungi nisi per cognitionem et amorem sequentem cognitionem. ergo omnes homines naturaliter scire desiderant.

Ubi est aduertendum. quod

in ista conclusione quattuor designatur que in omni actione concurrunt. scilicet ad quod appetit cum dicitur omnes homines. et quomodo appetit cum dicitur naturaliter. et ipse appetit. cuius dicitur desiderat. et terminus cui dicitur scire. Et hanc propositionem magis posuit Aristoteles in principio huius scientie que in aliis propter plures causas. Primo quod hec scientia est de primis intelligibilibus in quibus fundatur de se habile et intelligibile. ideo ad ipsam pertinet ostendere. primum originale principium generationis scientie in nobis. quod est naturale sciendi desiderium. Alia causa vt in quodam modo scientie dignitate ostendat per hoc quod ab hominibus tanquam finis desideratur. Tertia est vt ostendat scientiam. et maxime istam non esse vanam. quod id in quo maxime tendit desiderium humanum. non potest esse vanum.

A. u.

Sed dubitatur. utrum sensus

visus sit maxime cognoscitū. respōdet q̄ sic q̄ inter oēs sensus visus ē spūalior ergo ē certior. añs patz ex immutatioe eius obiecto. nā obiecta alioz sensuū. me diuz. 7 organū. quodāmd materialiter immutat. vt patet inductiue. Sz visibile incedū. 7 organuz spūaliter immutat cr/ go est spūalior 7 immaterialior ergo in cognoscēdo pfectior. Scōdo q̄ visus plu res rez dās nobis p̄ se demōstrat q̄ q̄/ que alius sensus q̄ ē cognoscitū accidē tū in quib' coicant inferiora corpora cū superiorib'. Sed ceteri sensus soluz cog/ noscunt accidētia inferioroz corporū. Itēz sensibilia coia magis p̄ visuz 7 tactū cog noscunt. Cuius ratio ē. q̄ alij tres sen sus cognoscēdi sunt eoz q̄ a corpore sen sibili quodāmd effluunt 7 nō manent in ip̄o. Sz visus 7 tact' cognoscūt ea q̄ ip̄ so manet. ideo iudiciū eoz q̄ extenditur ad res ip̄as. certū ē iudicio alioz quod extendit ad ea q̄ a corpore p̄cedūt. ideo magnitudo 7 figura 7c. q̄b' res sensibili lis in se ip̄a disponit magis capiunt vi/ su 7 tactū q̄ alius sensib'. Et adhuc ma/ gis per visuz. q̄ quantitas 7 ea q̄ ad ip̄as sequit' q̄ videtur sensibilia coia. p̄mius se habēt ad obiectū visus q̄ tact'. q̄ patz ex hoc q̄ obiectū visus ē corp' bñs quā titatē aliquomō s nō obiectū tact'. Et si dicat' q̄ dicat' scōdo de aīa. q̄ sensuz tactus certiore habem'. 7 itēz habētes bonum tactū coiter sunt bñ intellect'. Dicenduz q̄ p̄ma auctoritas intelligit' cōpādo tac/ tū boīs ad tactū alioz aīalū. 7 nō ad ali os sensus boīs. Et ad aīā auctoritatem cōcedit' q̄ boitas tact' arguit bonitates sensitiue ptis. q̄ ē fundamētū alioz sen sūū 7 ex cōsequētū boitatē intellect'. p̄ q̄ to sua opatio a sensu depēdet. Nō sequit' tamen. q̄ visus tactus sit magis cognos citius quam visus.

Ad rationes ante opposituz

Ad p̄mā dī q̄ desiderū naturale boīs ad scire nō p̄erigit cognitiōē intelligibi/ lē boīs desiderātis. sed alicui' supioris reg'is illā naturā ad quā seqtur ille de/ siderū. Ad scōdam negēt minor ad p̄ba nonē dī q̄ lumē intellect' agētis nō dicat'

actualitatis intelligibilū q̄ i se actu habe at oīs formas oim intelligibilū. s q̄ est pōna actua potēs facere actu intelligibi lia illa q̄ sunt pōna intelligibilia q̄re non vni' intellectui pōnali vt forma s solū per formas intelligibiles p̄ ip̄m actuatuz vni tur intellectui pōnali vt pōna actua intelli gibilis i actu. Ad tertiā dī q̄ si sint plu/ res ignorātes q̄ sciētes hoc ē placidēs p̄pter varia impedimenta 7 non puenit hoc expe nature būane absolute cōside/ rate. Ad vltimā dī q̄ licz p̄pter malitiaz cōp̄ctiois. aut deprauata cōsuetudie in aliquib' sit inclinat' ad aliud cōtrarium cōsecutiōi scie. tñ adhuc manet naturale desiderū sue p̄fectiois 7 etiā desiderū in pticulari ad diuersas scias ad q̄s inclinat' tur. ideo antiq̄tus ordinabatur astrologi vt dicit' ē sup̄ri'. Sequit' textus. anima lia quedaz igitur.

Queritur quarto. utrum ex

sensu fiat memoria 7 ex memoria expel/ rimentuz et experimēto fiat ars. Arguit' q̄ non. illō ex quo fit aliud. manet in re facta. Sz in memoria p̄fecta nō remanz sensus igit'. Scōdo si ex sensu fieret memo ria sequeret' q̄ quoz nō habem' sensum nō haberemus memoriā qd falsuz est. Tertio si ex memoria fieret experimētuz sequeret' q̄ cuiusq̄ esset memoria. in esset experimētuz qd falsuz est. vt patet in brutis. Quarto experimētuz est fallax vt dicit' ypocras. Sz ars est certa 7 in fallibi/ lis. ergo ip̄a nō fit ex experimēto. Quin/ to sic ars est vltuz q̄ sunt in materialia. experimētuz vero singulariū q̄ materia/ lia sunt. s materiale nō ē factiū in ma/ terialis igit'. Vltimo multi sunt artifices qui non sunt experti. ergo non semper ars ex experimēto generat'. Ad oppositū est philosophus.

Pro respōsione scienduz ē

p̄mo q̄ postq̄ p̄būs oñdit p̄mū prin cipuz generationis scie in nobis q̄ ē na turale sciēdi desiderū. cōsequētē oñdit ordinē cognitiōis per oēs gradus eius vt tādē oñdat' dignissimū gradū cogi titiōis qui dicit' v̄sari certa p̄ma p̄m/ cipia 7 altissima s cās. vt etiā oñdat' illas debere esse specificuz 7 nō praeicuz 7 hoc

Primus

modo sciat dignitatē huius scientie. Et primo sequitur ordinem cognitionis in brutis. et secundo quātū ad homines.

Abi secundo sciēdū est. q̄ ois aīalia in hoc cōueniunt q̄ est habere sensus q̄ per hoc aīalia nō aīalia distinguit. s̄ brutorū quedā habēt sensus tantum sine memoria ut imperfecta aīalia. que daz vero cuz sensu habent memoriaz ut aīalia perfecta mobilia s̄m locū. Ratio ē q̄ animalib⁹ data est cognitio sensitua ad vite necessitatem. id eo sola indigent memoria que mouent localit̄ ad aliud distās. nisi enī in ip̄is maneret intentio prius accepta. aqua inceperūt motum. nō possunt suū motū cōtinuare. s̄ non mobilib⁹ s̄m locū sufficit ad vitā. acceptio sensibilis p̄ntis. ideo sola ymaginatio cōfusa habēt quedā motū in determinatū. ut patet sc̄do de aīa. Et q̄ prouidentia ex memoria p̄ntorū puidet futuris. cōsequēs est. q̄ aīalia que memoriaz nō habēt. nō sint prudentia s̄ aīalia que memoriā habent sunt prudentia. nā s̄m tullius tres sunt partes prudentie. sc̄z memoria p̄ntorū. intelligentia p̄ntis et prouidentia futurorum.

Sciendum est tertio. q̄ aīa- liuz habentiū memoriā et prudentiam. quedā habent auditū que disciplinabilia sunt et quedā nō habēt auditū et sunt ī disciplinabilia sicut apes. Et q̄dā alia in disciplinabilia instructio recipit per auditū. ideo dicit̄ in desensu et sensuato q̄ sermo audibilis exstens est causa discipline. Exdictis patz q̄ tres sunt grad⁹ cognitionis in brutis. quedā enī habēt sensus t̄m et nō sint prudentia. alia habent sensus cuz memoriā et sunt prudentia. que daz vero cū illis h̄nt auditū. et talia sunt prudentia et disciplina.

Est tamen aduertendum q̄ hic nō capitur prudentia pprie s̄ metbaforice vel generaliter p̄ omni p̄ncipio directiuo operatiois q̄ in brutis est in stictus naturalis. Et similis disciplina capit̄ generaliter pro acquisitione cōgnitionis alicui⁹ ab alio que fit per solā cōsuetudinē alicui⁹ sepius audiēdi vel faciēdi

Sed ad videndū in quo excedit humana cognitio. cognitiones brutorum.

Quarto est sciēdum q̄ bruta ymaginationibus fantasus et memoris uiuūt et parū experimētū participāt. Sed hominū genus arte et rationib⁹ uiuūt. unde aīalia imperfecta ymaginationib⁹ uiuunt. in quib⁹ ymaginatio nil aliud est quā apprehensio cōueniētis vel nocui. sequēs apprehensione tact⁹. ex qua apprehensione sequit̄ delectatio vel tristitia et cōsequēter motus indeterminat⁹ dilatationis aut cōstrictōis. ad p̄secutionē vel fugaz ordinat⁹. S̄z aīalia perfecta licz ymaginationes habent. q̄ t̄m unū quodq̄ pprie regi dicitur ab eo q̄ est principalis ideo nō ymaginationib⁹ s̄ magis melius uiuere dicūtur. et nō capiūt uiuere pro esse uiuentis. q̄ sic precedit memoriā. sed pro vitali operatione.

Quinto est sciēdum q̄ experimētū est collatio plurimū singulariū in memoria retentorū. hec autē collatio est hominū ppria et pertinet ad rationē particulare que est collatio intentionis particulariū. sicut ratio v̄lis intentionū v̄liuz et q̄ ex multis sensib⁹ in memoria retentis brutis assuefiunt ad aliquid p̄sequēdum vel fugiendū. ideo dictū est q̄ parū experimētū participāt. S̄z boies supra experimētū pertinet ad rationē particulare habent rationē v̄lem per quā uiuunt sicut per illud q̄ est principalis ī ip̄is. sicut enī se habet experimētū ad rationes particulares et cōsuetudo ad memoriā in brutis. ita ars ad rationem v̄lem in hōib⁹. Sicut ergo regimen vite cōuenit brutis per memoriā et ī aliquibus adiuncta quadaz disciplina ex quaz daz assuefactione in memoriā. ita perfectum boies regimen est per rationes arte perfectas. ideo bene dictū est q̄ hominū genus rationib⁹ et arte uiuūt. et in hoc excedit cognitionē brutorū. Quidaz t̄m homines sola ratione sine arte regunt. s̄ illud regimen est imperitio. Sed ad videndū tres gradus cognitionis humane

Est sciendum vltimo. q̄ in hominib⁹ ex memoria fit experimētū

hocmō qz ex multis memoriis alicuius rei accipit homo experimentū de aliquo per qd experimentū facile potest recte o// perari. ideo vere simile est arti et scientie. Est enim simile qz in vtroqz ex multis sumitur vna acceptio alicui⁹ rei. Sed dis simile est. qz per artem accipiunt vltia ⁊ p experimentū singularia tm. ⁊ iterū ex ex// perimēto generatur ars. nā sicut ex mul tis sensib⁹ in memoria refuātis accipit vna experimentalis cognitio. ita ex mul tis experimentalib⁹ cognitionib⁹ fit vna vltis de singularib⁹ acceptio. Exempluz text⁹ nā cuz homo cognoscit qd hec me// dicina cōtulit plōm ⁊ socrati tali egritu // dine laborātib⁹. hoc ad experimentuz pertinet. Sed cum accipit cōcludens qd ois talis medicina omnibus hoibus ta lis cōplexionis ⁊ tali egritudine laboran tibus cōfert. hoc pertinet ad artem. Ex q bus patet qd vltra gradus cognitionis repertos in brutis. duo reperitur in ho mine. s. experimentū pertinēs ad rationē particulare. ⁊ ars ptinens ad rationē vniuersalem.

Tunc sit prima conclusio ex sensu sit memoria. patet qz memoria seq tur fantasia. s. fantasia est mot⁹ a sensu fm actū facta. ergo memoria sequit sen// suz. Scdo omne hñs formā in actu po// test eaz vnuoce vel equiuoce causare in susceptio. s. sensus habet in se formā sensi bilis. ergo potest eaz causare in alio sus// ceptiuo. sic sensus extēoz potest eā cau sare in sensu cōi. ⁊ sensus cōis in fantasia ⁊ ex speciebus in fantasia ca ulatis potest extētiua elicere spēs non sensatas. ⁊ eas causare in memoria.

Secunda cōclusio. ex memo ria sit in nobis experimentū. patet qz ho mo nō possit esse expert⁹ nisi haberet me moriā. qz aliud simile factū est in multis

Tertia cōclusio. in brutis ha bentibus memoriā est experimentum. quātuz ad materiale ⁊ nō quātuz ad for male. patet qz species sensibilū in memo ria retēte sunt materia experimēti s. for// male eius ē collatio istaz speciez. solius aut rationis est colligere multa in vnum

⁊ ea intesse comperare.

Alia cōclusio ars ex experimē tis generat. patet qz ars est vltis acceptio sed vlt accipi nō potest nisi ex multis sin gularib⁹ quoz collatio est experimentū ergo ⁊c. Ideo vt dicit philosp. experien// tia artem facit. s. in experientia casum. ⁊

Ad rationes ad primā dici tur qd si ex dicat habitudinez cause mate// rialis. id ex quo fit manet in re facta. Sz hic dicit ordinem ⁊ quodāmodō habitudi nem cause efficiētis. p quātō inmutatō sensus extēoz est effectiua actualis im// mutationis sensus interioris. Ad scdanz dicit qd de quibuscūqz habem⁹ memori am habuim⁹ sensuz paus pse vel p acc dens. Ad tertā neget cōsequētia. qz nllte memoue. nō sunt nisi materia expe rimenti. Ad quartā dicit qd experimē tum factū in paucis ⁊ nō cognita causa est fallax. s. experimentū factū in multis ⁊ repta causa non est fallax. et ars extali generat. Ad aliā dicit qd sic ex fantasia te virtute intellectus agēns generat spe// cies intelligibilis. ita generat ars ex expe rimento virtute ratiois. Ad vltimuz dicit qd aliquis p doctrinā ⁊ cognitionē. cause ab alio accepta. potest acquirere ar tem sine experimento. s. p inuentionē pro priā nō potest acquirere artem nisi per vram experimentū. sequit in textu ad agere

Queritur quito. vtruz exper tus nō artifex. cert⁹ opref arutice nō ex perto. Arguit qd nō qz sequeret qd est magis sciens cū scia sit certissima cognt// tio cōsequēs falsuz est ergo ⁊c. Scdo arti fex habet lram certoz qd expert⁹. qz ha// bet rationē p regula. expert⁹ vero sensuz ergo ⁊c. Ad oppositū est pbus in littera.

Pro responsione primo est sciēduz qd post qd pbus oñdit generatio nē artis ⁊ experimēti. h cōsequēter cōpe rat illa duoadin uicē. ⁊ qntuz ad actionē ⁊ qntuz ad cognitionē. vnde licz quātū ad cogntioēz i hoc differat qz experimēti ē cogntō singulariū. ars vō vltuz. experi mētuz tm nihil differē vī ab arte quātū ad agere. ⁊ hoc cōsiderādo actionē pre

obiecti actionis quia vtrumq; circa sin-
gulare versatur. Verumptamen si acten-
datur agere quantum ad efficaciam et certi-
tudinem actionis differunt. quod ut habet textus
expositi magis proficiunt in operando illis qui
habent vlem rationem artis siue experimen-
to. et sic secundum textum. artifex non expertus certi-
or est in cognoscendo experto non artifice.
Sed expertus tantum. est in operando certior ar-
tifice tantum.

Sit prima conclusio. expertus

non artifex quantum ad efficaciam operis certi-
or est artifice non experto. probat philosophus.
quod est actus et conclusiones sunt circa sin-
gulare. vltima enim non agunt nec patiuntur nisi
si secundum accidens. sicut medicus non sanat hoc
minime nisi per accidens. sed per se sanat hoc
crates aut aliquem sic doctorum. cui esse homines
accidit. sed experientiam est cognitio singula-
rium. ars vero vltima ergo conclusio vera. ratio
dicit textus si aliquis sine experimento ratio-
nem habeat. et vltima quidem cognoscat. hoc
autem singulare ignoret. multo citius quidem
curatione peccabit. et subiungit causam.
quod singulare est magis curabile. quod per se cu-
rabile est. vltimo vero per accidens.

Secunda conclusio artifex non

expertus quantum ad cognitionem. certior est. et
magis sciens et accedens ad nomen. dignita-
tes. et rationem sapientie. experto non artifice. pro-
bat philosophus tripliciter. Primum quod
artifex cognoscit causas. et propter quid. ex-
pertus vero solum cognoscit quod est. ergo
et consequentia patet. quod architectores cir-
ca vnum quodque honoratores sapientiores
et magis scire putantur manu artificibus
Et hoc quod sciunt causas factorum. manu ar-
tifices vero non. Sed operantur admodum
inanimatorum. eo quod agunt et nesciunt quid agunt
Et sic operantur quod admodum ignis. exu-
rit. illi ergo qui sciunt causas sunt magis
scientes quam illi qui causas ignorat. Secun-
da ratio. signum scientis est posse docere.
Quia vnum quodque partium dicitur in actu. seu
in sua arte. quando alterum potest facere ta-
le quale ipsum est. quarto methem. sed artifi-
ces docere possunt. quod causas cognoscunt
ideo demonstrare possunt. et per consequens
facere scire quod demonstratio est silogismus factus

citius scire primo posteriorum. Expositi vero tan-
tum docere non possunt quod causas igno-
rant. Tertia ratio nullum sensuum sapienter
esse diuis. quod singularium cognitiones sen-
sibus proprie sunt sed de nullo dicitur proprie
ter quid. ut tactus non dicitur propter quod ali-
quid est calidum. licet apprehendat quod est. ergo
experientiam quod est singularium cognitio non
est scientia nec sapientia. Et sic patet in
quo experimentum premitur arti. et ars expe-
rimeto. verum est tantum. quod aliqui de certificatio-
ne operis distinguunt. quod vel potest attendi
quantum ad determinationem. vel quantum ad
directionem operis. Si primum. tunc expertus
premitur artifice quod singularium determina-
torum est cognoscit. Si secundum artifex qui
causam cognoscit premitur experto.

Sed dubitatur. vtrum socrati

esse homines accidat cum ista sit per se. socrates
est homo. respondet quod licet hec sit per se so-
crates est homo. ista tamen est per accidens. sa-
natus est homo. adeo licet absolute loquere
de homo per se conueniat socrati. tamen in con-
patione ad hoc tertium quod est esse sanatum ho-
mo sibi accidit. Aliud dubium quod dicitur
architector. Respondet quod architector dicitur
principalis artifex. et dicitur ab archos quod
est princeps et tecum quod est ars. unde operati-
ones artificum tripliciter distinguuntur. Quod
quedam disponunt materia tantum. quedam
formas ponunt in materia disposita. Et
quoddam visuales sunt que videntur re facta.
Ars cuius est prima operatio est infima. et
vocat manufactua. secunda dicitur formefac-
tua. et imperat per me. et respectu eius archi-
tectoica dicitur. Tertia dicitur visualis que
precedentibus imperat. et simpliciter archi-
tectoica dicitur. Aliud dubium de veritate istius
dicitur manu artifices. sicut quedam inanimato-
rum factum. Dicitur quod in hoc est simile. quod ope-
ratur sine cognitione cause illius quod facit
sicut et inanimata. Est tamen dissimile in hoc. quia
inanimata. vnum quodque suorum operum. facit per na-
turam. sed manu artifices per consuetudinem
quod licet vnum nature habeat in quantum ad
vnum determinate inclinatum. tamen natura
dicitur quod est circa ea que ad vtrumlibet ha-
bet. et ad humanam cognitionem pertinet. natu-
ralia enim non assuescunt. ut dicitur secundo

ethico. nec etiam cognitione carentia ar/
lucicunt.

Subiuz aliud. vtrū actioēs
sunt singularium cuz tñ velle 7 intelligere
sunt circa vñ. respōdetur q̄ actus 7 gene
rationes siue operationes possunt capi
dupliciter. Anomō in vñ prout de ipis
traditur sciētia. 7 tñc bene sunt circa vñ
Aliomō possunt capi singulariter inq̄n
tum actu exercent 7 tñc outinguuntur. qz
quēda sunt spūales actiones in materia
exteriorem nō transcūntes 7 tales actio
nes parte obiecti hñt vñc licz pro subie
cto agente habeant singulare. vt sunt intel
ligere 7 velle. sed corporales actiones aut
etia spūales. que per effectuz fuerit exteri
vt sunt actiones spūales siue intellectu
les practice. oēs tales habēt singulare p
obiecto. 7 sic patet respōsio ad quesitum
7 solutio rationū ante opposituz. Sequi
tur textus. p̄mū quidē igit cōueniēs est

Queritur sexto. vtrū sciētia

speculatiua sit melior actiua 7 magis de/
beat dici sapiētia. Arguit q̄ nō. scia acti/
ua est magis ad vitā necessaria. ergo est
melior speculatiua. Secōdo melius est di/
tari quaz philosophari. vt dicit in tertio
ethicorū. s̄ scie actiue faciūt ditari 7 spe/
culatiue nō. igitur. Tertio p̄ sciētia acti
uam efficiunt boni. dicit enim secōdo ethi
corū q̄ morale sciētia q̄rimus nō vt sci
amus. s̄ vt boni efficiamur. ergo actiua
est melior. Quarto bonū q̄ro cuius tā
to dignus. s̄ actiua plurib⁹ p̄dest. ergo
est melior. ad opposituz est p̄bus in lra.

Pro responsione est primo

sciēdū q̄ scia speculatiua est. q̄ querit
propter scire tñ 7 cui⁹ subiectuz non est
operabile a nobis. per aliā potentia ab i
tellectu speculatio actiua vero querit p
pter opus. in p̄posito enim idē est acti
uum 7 practici. modo practis grece dici
tur opus latine.

Sciēdū est secundo. q̄ tri

plex distinguit bonū. s̄. vñc. delectabile.
7 honestū. Et qz vtrūqz cōperationē re/
cipit in suo genere. s̄m hoc titulus questi
onis tripliciter intelligi potest. vtrū specu
latiua sit melior idē est vñc. vel idē est de

lectabilior. vel honorabilior actiua 7 s̄m
hoc ponūtur tres conclusiones.

Prima cōclusio est. sciētia

actiua vñcior est speculatiua. patz nā acti
ua immediate ordinatur ad opus. idē o
magis cōfert ad vite utilitates subleuan
do indigētiās humanas. 7 bene viii. nō
do moraliter. hāc cōclusionem probant
rationes ante oppositum.

Secunda cōclusio. sciētia

speculatiua simpliciter delectabilior ē acti
ua. probat p̄ aristotē. decimo ethicorū
dicentem q̄ sapiētia. admirabilis ha/
bet delectationes firmitate 7 puritate. nā
delectationi speculabiliuz nulla est tristitia
admiria. nec enim cōtingētia sunt. et
mutabilia obiecta speculatiue scie que ad
modum obiecta practice.

Tertia cōclusio. sciētia specu

latiua est honorabilior simpliciter. 7 me
lior practica 7 magis noie sapiētie digna
probat qz bonū honestū est q̄ propter se
ipm querit. s̄ scire speculatiuum est huius
modi igit. probat etiā ratione textus. nā
scire vel artes in quib⁹ reperit illud prop
ter qd hoies magis solēt honorari 7 re/
uenerari. sunt honoratores 7 magis de/
bent dici sapiētes. s̄ hoc inuenit in scien
tijs speculatiuis 7 nō in actiuis ergo 7c.
Maior patet 7 minor probat. qz solēt ho
mines aliqui admirari. 7 p̄ alijs honora
ri. qz vltra cōes bonūm sensus re⁹ cau/
sas sciūt inuenire. 7 res ipas ab inuicē dis
tinguere. etiā p̄ hoc. q̄ aliqua inde nō
sequat utilitas. s̄ hoc faciunt speculatiui
7 nō actiui ergo 7c. Assumptū probat
p̄bus a signo. qz re⁹ artib⁹ ordinatis
ad vite utilitatē. s̄. mechanicis artib⁹ etiā
mechanicis ordinatis ad voluptatē 7 de
lectatūz. vt sunt artes idolatorie 7 adin
uentis artibus introductoꝝ. in alias
sciētijs. vt in: sermō dñale s̄ postremo
gens sacerdotū studio vaccare dimissa
est maxime circa inuentionē sciētiarū ma
thematicalūz q̄ maxie speculatiue sunt
quib⁹ sacerdotib⁹ vt cōtemplationi ma
gis libere 7 quiete vaccarēt per quos mi/
nistrabat omne necessariū ad vitā qd in
sicutū primo fuit in egipto. Et hoc est sig

nus quod apud homines in maxime honore habebant scientie speculative et quod scientie actiue ordinantur ad subleuandum et fruendum speculative. unde patet quod scientia speculative honorabilior est actiua. Ex predictis de numero ordine et distinctione graduum cognitionis inferri potest conclusionem primo intentam in hoc primo. scilicet quod ista scientia que sapientia nominatur necessario habet considerare causas et principia.

¶ Daretur conclusio ex predictis.

Ex quibus patet quod tanto aliquis sapientior dicitur. quanto magis ad cognitionem cause accedit. unde propter hoc dicitur expertus sapientior habet in se sensum sine experimento et artifex expertus. et inter artifices architector manu artificis. et inter architectores speculative dicitur sapientior actiua. quia ad cognitionem cause magis accedit. igitur oportet quod hec scientia que dicitur sapientia circa causas et principia sit. Alteri inter philosophos. quod hec scientia ex quo dicitur sapientia non est circa quasdam causas et quecumque principia. sed circa primas causas simpliciter. et circa prima principia ut in sequentibus videbitur. et sic patet responsio ad questionem.

¶ Ad rationes ad primam dicitur.

quod bene probat quod scientia practica in genere boni utilis est melior et ideo ista dicitur plus quod operatiue scientie necessiores sunt ista dignior uo nulla. Ad secundam dicitur quod aristoteles non dicit absolute. quod dicitur sit melius quam philosophari si ponit illam conditionem indigentem. et sic est melius solum secundum quod. Ad tertiam dicitur quod speculative facit homines boni simpliciter sicut ipsa est simpliciter melior quia bonum honestum simpliciter melius est utili et delectabili et per hoc solius ultima ratio. sequitur textus. quoniam autem hanc scientiam querimus.

¶ Queritur septimo. utrum sapiens

habeat considerare quidditates omnium rerum. etiam in particulari. Arguitur quod sic quod est una conditio sapientis omnia cognoscere. Et etiam alia est habere solertiam certissimam. si notitia rerum in vltimo non est certa ymmo confusa. ergo sapiens habet cognoscere quidditates omnium rerum non solum in vltimo ymmo in particulari. Secundo philosophus

quidditates rei considerat conceptam cum motu et materia sensibili mathematica vero quidditates rei considerat conceptas cum quantitate seu materia intelligibili ergo oportet quod mathematica quidditates speciales rerum puras et simplices consideret aut quod incognite remaneant. Quod positum arguitur quia omnes alie scientie speciales su perfluerent.

¶ Pro responsione sciendum est

quod ponitur plus ostendit. quod ista scientia que sapientia dicitur circa causas et principia vultur. consequenter ostendit circa quales causas et principia intendat. probando quod est circa causas maxime viles et primas. pro cuius probatione premitur sex conditiones sapientis et scientis. Prima conditio est scire omnia ut contingit. in vltimo ut quidam exponunt vel ut possibile est. ut dicitur alii. Secunda est scire difficulta. leuia enim ut sunt sensibilia facile est cognoscere quia sentire omnino est. et non solum probare. Tertia est quod habeat certitudinem de illis que scit magis quam illi que contra habent. Quarta est posse reddere causas et docere. Quinta est habere scientiam eligibilem gratia sui et propter scire. et non gratia alterius utilitatis aut dilectionis. Sexta est habere scientiam principalem cui conueniat ordinare et non ordinari suadere et non suaderi. iste sunt estimationes quas habemus de sapiente. et sapientia ex quibus colligitur talis definitio sapientis. Sapientis est qui scit omnia etiam difficulta per certitudinem et causas. per se scire propter se querens. et alios ordinans et plura dicens.

¶ Tunc sit hec conclusio. iste sex

conditiones sapientis competunt illi scientie que est circa causas maxime viles. probat plus primo de prima materia nam que scit maxime viles scit omnia sibi subiecta aliquoties. si maxime vilibus subiciuntur omnia. ergo scientia que est circa causas maxime viles. et primas competit scire omnia ut contingit. De secunda probatur quia maxime vilia sunt ad cognoscendum difficulta. quia sunt assensu remotissima ergo sciens maxime vilia scit difficulta. De tertia patet quia scientie que sunt expauioribus certiores sunt ex additione dictis.

sicut in fine methe certior e geometria. Sed maxime vltia sunt pauca qa licet magis vlti potestate plura contineat q min' vlti in actu pauciora continet ideo ad cognoscendum maxime vlti pauciora actu consideranda requiruntur. ergo scientia q est maxime vltium est certissima. De quarta parte quia scire est rem per causas cognoscere. ergo scientia que est de maxie vltibus causis et principis maxime potest docere et causas reddere. De quinta parte. si scientia sit proprie eligibilis. requirit q illa scientia que est de maxie scibilibus vt sunt cause vles et prime qz ppter eas alie cognoscuntur. et no equa est maxime ppter eligibilis. De vltima parte sic illa scientia habet ordinare et no ordinari que cognoscit cur? causa a se da sint singula. scilicet vltimum sine qd est vltimum omnium in natura. s sic est de scia que est circa causas maxime vles et primas qd sunt omnium cuius gratia singula sunt. est prima causarum

Secunda conclusio. ista scientia que metha. dicitur est circa causas maxime vles et primas. et hec est scda conclusio principaliter inuenta in isto pbemio. patet qz illi scientie que est circa causas maxime vles et no alteri conuenit sex estimationes quas habemus de sapiente et sapientia. cum ergo hec scientia sapientia noitur sequitur qz considerat maxie causas vles

Sed pro quesito est vltim'

sciendum q aliqui voluerunt dicere ppter prima et vltia conditiones sapientis. q ad methaphisicu pertinet cognitio qd dicitur tatur omnium re. etia in speciali videlicet q metha. inquantu huiusmodi habet cognoscere qd dicitur hois inquantu homo et sic d' alias specieb' spalissimis. s aliter dicendum fm pcessum aristotil. in hoc libro

Tertia conclusio. ad metha

phisicu pertinet considerare qd dicitur ois re. in vlti et no in particulari nisi pro quanto ordine doctrine metha. est prior aliis scientis et supponit alias scientias esse acquisite. Prima pars pbatur qz subiectum methaphis. est ens inquantu ens qd subse ambit et continet oia entia. Sed que libet scientia habet cognoscere suu sub-

iectum pres et pfectates eius. ergo metha phisicus habet cognoscere qd dicitur omnium re. fm qz reducunt in eius principia. et causas vles eius partes et proprietates. Scda pars patet na aristotil. ppter maxie conditionem sapientis modificat ponendo vt contingit etia qz cognoscens maxime vltia nouit aliquo modo oia rei subiecta. Cuius dicitur aliquo modo. daf sufficiter intelligi qz ad sapientem sufficit cognitio particularium quidditatum fm qz sunt reducibiles in ens inquantu es principia et causas eius. Item arguitur ab effectu qz in hoc toto libro no inuenit. qz alicui' sp'ei specialissime formaz specialissima inquirat aut doceat aristotil. nec passiones specificas eius. s bene inquit in generali de quidditate substantie ex quibus constituta sit et quomodo etia accidens inherat ad qd qd est. et descendendo ad partes substantie bene docet qualiter in rebus spialibus. se habeat qd quid est ad id cur? est. Et similit' in reb' materialibus qd pertinet ad qd dicitur substantie materialis. Et quid ad quidditate substantie immaterialis. s no descendit ad inquirendu. d'as specificas specier' spalissimarum. s hoc inquit in scientijs particularibus.

Secundo dubitatur. vtrum maxie

vltia sint ad cognoscendum difficilima. vlti dicitur qz no per aristo. primo phis. respodet thomas q maxie vltia dnr dupliciter. Vno modo in causando vt sunt de' et intellegere et etia celus. Et ista qz sunt fm se sint maxie cognoscibilia a nobis. tri sunt. difficilima ad cognoscendum eo qz a sensu sunt remotissima. Alio modo possunt dici maxime vltia in pdicando vt ens et cetera que sibi insunt que etia habent aliq' modum vltis in causando formaliter. Et hec vltia fm simpliciter intellegit' apprehensionem suam absolute considerata sunt primo nobis nota vt obieciat. Sed quantu ad inuestigationem principiorum causarum ppter tatur et originem ipaz p' sunt nota nobis minus vltia. Na per causas particulares q sunt vni' generis vel speciei p via resolutionis procedim' in causas vles. et sic maxime vltia in pdicando quantu ad completa et perfectaz notiaz sunt difficilima. Ad

Primum

cōgnoscēdū. Aliud dubiū quomōdō scia-
que est de maxime vlib⁹ sit de oibus. cū
tū talia sint paucissima. Dicitur q̄ licet
maxime vlia actu sint pauca qz quāto ali-
quid est vlius tanto actu pauciora cōte-
net 7 potestate plura. 7 oppositum est de
minus vlibus. tū in potestate ip̄a sunt
multa ideo cognoscens huiusmodi vlia
aliqua lter omnia cognoscit.

Ad rationes ante oppositū

Ad primā dicit q̄ quāto est aliud vlius
tanto cognitio eius est certior qz paucio-
ra ad eius cognitionē requirūtur. Verū
est tū q̄ p̄ticulare p̄fectū cognoscit dum
cognoscit i p̄pria forma q̄ dū cognoscit
in alio. s. in vli. S3 cū hoc stat q̄ p̄fectū 7
certū ē cognoscere suū v̄le q̄ cognoscere
suū p̄ticulare sub eō cōtenu. Ad secū-
dam dicit q̄ inuestigatio sp̄alium quid
dicitū pertinet ad speciales sciētiās q̄ licet
non considerent ea que ingrediuntur
huiusmodi quidditates tū cū quadā cō-
cafnatiōe 7 applicatiōe ad motū vel quā-
ritatem el ad genus scibile deueniūt ad
cognoscendū illa que cōstituunt huius-
modi quidditates. nā a cōcidentia conse-
runt ad cognoscendū qd quid est. sequit
int. xtu. Quia vero non actua.

Queritur octauo. vtrum hec

sciētia sit speculatiua maxime libera nō
humana possessio 7 honorabilissima.
Arguitur q̄ nō. ip̄a est p̄pter bonū mo-
ris 7 p̄pter felicitatē. ergo ē practica. Se-
cundo metha. dirigit 7 ordinat oēs ali-
as sciētiās tā speculatiuas q̄ practicas.
ergo est actiua vel debz dici equaliter spe-
culatiua 7 practica. Tertio s. c. metha. sub-
ferunt omnibus alijs sciētijs quia stabili-
p̄ncipia oim sciētiarū ergo nō est libera.
Quarto omis cognitio acquisita per de-
mōstratiōes est humana possessio 7 nō
diuina. metha. est huiusmodi ergo. Qui-
to illa sciētia est nobilitior q̄ habet certior
rem modū procedēdi. vt patz primo de
anima. s. mathematica certiori modo p̄-
cedit q̄ ista ergo ista sciētia nō est honora-
bilissima. ad oppositū est p̄bus in littera

Pro responsione sciendum

est primo. q̄ p̄bus postq̄ ondit. circa qd

veretur methaphi. cōsequēter offendit
q̄lis sit. ostendēdo de ip̄a quatuor cōditi-
ones vel qualitates que ponūtur in titu-
lo quēstionis.

Pro quo secundo sciendum

est q̄ vt habet tertio de aia intellectus so-
la extētiōe ad opus sit practicus. nō in-
telligendo q̄ quantitate sit extēibilis. S3
qz aliquādo cōparatur ad suū primū actū
ab o. ute qui est cognoscere verum ab o.
lute. 7 tunc dicit speculatiu⁹. quando qz
etiam cōparatur ad suū actū fm. secun-
dum q̄ per ip̄m actus voluntatis regula-
tur. Et sic intellect⁹ nō capit verū abso-
lute. s. vt est operabile a nobis. 7 sic cum
intellectus claudat aliquid qd est extra se
hocmō dicit⁹ intellectum extēdi 7 fieri
practicū. Ideo diffinit⁹ praxis a doctore
subtili. praxis est operatio alterius potē-
tie quā intellect⁹ naturaliter posterior ip̄-
sa intellectione nata cōformiter elici rati-
ōni recte vt recta sit. Ex quo patz q̄
huiusmodi actus alter⁹ potētie. s. volu-
tatis q̄ primo praxis dicit. nō est in ip̄o
intellectu nisi solum vt indigente. quia
tunc nō oportet ip̄ intellectū extēdi. s.
est in voluntate vt in eligente illū actū v̄l
in operante. 7 in alijs potentijs executi-
uis proquāto eay act⁹ impant a volun-
tate. neqz actus ip̄ius intellect⁹ praxis di-
citur. nisi p̄ quanto est directū illius ac-
tus cui primo cōpetit ratio praxis. Ex
quo patet q̄ male dixerunt ponētes locū
eam esse practeam. Nā fm diffinitionem
praxis nullus habet intellectus est prac-
ticus. nisi qz est directū operis alterius
potētie q̄ intellectus. S3 loyca soluz est
directiua operationū intellect⁹. Alterius
patet q̄ sciētia q̄ p̄pter se querit est spe-
culatiua.

Tunc sit prima cōclusio. me-

thaph. est speculatiua 7 nō actiua. p̄ oba-
tur primo ratione. nā metha. querit ad
ignoratiā effugiendā 7 nō propter ali-
ud queritur. ergo queritur propter scire.
igitur 7c. aūs probat p̄bus. nā p̄pter ad-
mirari inceperūt hoīes philosophari. dif-
ferēter tū qz in principio erat admirātes
pauciora dubitabiliū. Dande paulatim

Precedentes. nunc de maioribus et maioribus occultis admiratur. et ois qui dubitat et admiratur ignorat. ergo antecedens fuit verum. Sed consequentia probatur. quia in omni motu terminus ad quem contrariatur termino a quo. et ignorante contrariatur scientia. ergo cum homines inceperint philosophari ad ignorantiam effugiendam. Sequitur quod inceperunt philosophari propter ipsam scire. Secundo patet a signo. quia iam cunctis existibus artibus ordinatus ad vite utilitatem vel voluptatem vel introductionem in alias scientias. hec scientia incipit inquiri quod est signum quod solus queritur propter ipsam scire et non propter aliam utilitatem.

Secunda conclusio methaphisica.
 est scientia maxime libera. probatur quia homo liber dicitur qui sui ipsius et non alterius causa est. et similiter est de scientia. Sed sic est de methaphisica. cum sit de primis principis simpliciter intelligibilibus per que omnia alia intelliguntur et non e contra ergo etc.

Ex isto sequitur tertia conclusio.
 methaphisica perfecta non est possessio humana sed divina. patet quia illa scientia que est maxime libera. non potest possideri a natura que est multipliciter sua. sed natura humana est huiusmodi. et ex parte anime que corporis ex parte anime. quia creata est non habens formas intelligibiles. sed oportet ipsas a rebus sensibilibus per ministerium sensus medicare. Ex parte corporis vero. quia multis et variis necessitatibus et indigentis subiectum est. Item illud solus dicitur ab homine possessum quod ab eo plene habetur. sic quod ipso potest liberare uti ad nutum. sed sic non est de methaphisica. quia ab usu et acquisitione eius propter corporis necessitates impeditur homo. ergo non est humana possessio sed divina. Hoc iterum patet predictum symonidis dicitur. quod deus hanc scientiam sibi retinuit et talem honores quasi invidens ne homines in scientia sibi equarentur. sed si capiat invidia ut est tristitia de bono alieno. quanto invidus credit bonum alterius venire indimentionem sui boni. Dicendum est cur plene quod a deo ois invidia releganda est. nec in eo cadere potest invidia. Tunc primo quia est impassibilis. sed tristitia est quedam passio. Tunc secundo

quia deus per ipsum diues est et ois bonitas ab eo tanquam a fonte derivat ideo bonitas eius divini non potest. sed symonides loquatur admodum poetarum et sicut proverbium multa mentiuntur poete.

Est tamen advertendum. quod licet methaphisica perfecta ut est comprehensio maxime intelligibilium non sit humana possessio tamen methaphisica potest imperfecte ab homine possideri. prout est cognitio maxime intelligibilium a posteriori per viam causalitatis remotionis et eminentie. et illud modicum quod haberi potest de cognitione primarum causarum delectabilium est et preciosius quam cuncta notitia rei sensibilis.

Ultima conclusio methaphisica.
 est honorabilissima scientia. patet quia est maxime divina. ergo etc. ans probatur probatur quia scientia dicitur dupliciter divina. Unum quod est de deo et divinis. Aliud quod solus deus causa perfecte possidet. sed hec duo isti sic conveniunt. est enim de deo et substantiis separatis. Et nomine dei intellexerunt philosophi. primum principium simpliciter totum esse et vltimum gubernatorem et purissem omnium rerum. Ex dictis patet quattuor qualitates vel proprietates huius scientie.

Tunc ad rationes ad primam.
 dicitur quod felicitas consistit principaliter in speculatione que est actus intellectus. verum est tamen quod tales speculationes. insequitur quedam delectatio et quedam amor naturalis que semper quantum est de se. recte est. Et amor iste vel delectatio proprie non habet rationem praxi. quia non est nisi quedam complacentia naturalis in contemplatione summum veri. quod est summum bonum. Ad secundam dicitur quod hec scientia est ordinativa aliarum in ratione finis quia est finis ois. Scientia vero practica est ordinativa et directiva operis in ratione efficientis. Dicitur ultra quod licet hec scientia pro quantum stabili principia aliarum scientiarum sit earum quodammodo modo directiva in ratione efficientis tamen non dirigit ad operationem que sit practica. sed solus ad speculationem nec stabilit principia scientiarum practicarum nisi pro quantum in se ipsis recipit aliquid speculationis. Ad tertiam dicitur quod licet hec scientia stabiliat principia aliarum scientiarum tanquam superior cognitio. tamen non

Secundus

querit gratia illor. s. principaliter gratia
sui ideo nō sub seruit alijs scientijs. s. cōtra.
Ad quartaz patet solutio exdictis

Ad quintā dicitur q. supposita equa-
litate subiecta scientia certior est honorabi-
lior. s. simpliciter loquendo illa est hono-
rabilior que est de honorabiliori subiec-
to cuiusmodi est ista scientia

Explicit primus liber metaphisice

Grca secunduz li-

brum metaphisice q
ritur primo. vtruz cog-
nitio veritatis sit ho-
minū possibilis. Ar
guitur primo q. non

q. omne qd mouetur partim est in ter-
mino a quo. 7 partim in termino ad que
S. intellectus n. a principio sue creatio-
nis cū sit tanq. tabula nuda nō habet
partim cognitionē veritatis. ergo nō po-
test moueri ad veritatis cognitionē.

Secundo alteratio nō fit circa intellec-
tum. ergo intellectus non potest mutari
de ignorantia ad scientiam quia sic mu-
taretur de contrario in contrariū 7 altera-
retur. Tertio nō s. nescimus verum
sine causa vt dicitur in hoc secundo sed
impossibile est nob. causas veritatis cog-
noscere. igit. minor patet quia causa pri-
ma non potest a nobis cognosci nec apri-
ori cū nō habeat cau. iam nec a posteriori
ri. cum nullus sit effectus ei ad equatus
ergo nec aliqua causa secunda potest a
nobis cognosci quia illis causa a prima
dependet quantum ad esse 7 quantum
ad cognosci. Oppositum arguit quia di-
cit philosophus de veritate theonca sic
quidem difficilis est sic vero facilis s. qd

est difficile vel facile est homini possibile
ergo 7 cetera.

Pro responsione est primo

sciendum. q. postquam philosophus in
primo libro recitauit 7 reprobauit oppti-
mones antiquorum philosophor. de pri-
mis principijs 7 causis entis circa que
versatur intentio huius scientie. cōsequē-
ter in isto secundo accedit ad veritatem
determinandam. sed quia circa veritatē
aliter se habet consideratio huius scientie
7 aliter scientie particularis. Nam quilibet
bet particularium quandam veritatem
particularem circa aliquod genus deter-
minatum entis solum considerat. hec
autem scientia considerat veritatem vtruz
cuiuslibet entis. ergo ad hanc scientiaz p-
tinet ostendere modum cognitionis ve-
ritatis quod facit in isto libro in quo sa-
cit tria principaliter. Primo ostendit
qualiter se habeat homo ad veritatis cog-
nitionem. Secundo ad quas scientiaz
maxime pertineat veritatis cognitio cur-
ca quod tractat de statu in quolibet ge-
nere cause. Tertio ostendit modum cō-
siderande veritatis ponendo impedimē-
ta in acquisitione cognitionis veritatis
7 postea ponendo remedia. Et postmo-
dum in tertio libro incipit suum proces-
sum circa inquisitionē veritatis de prin-
cipijs entium 7 de omnibus alijs ad que
se extendit huius scientie consideratio.

Tunc fit hec conclusio. cogni-

tio veritatis est homini possibilis patet
quia homo naturaliter desiderat scire. s.
scire nihil aliud est quam veritatem alijs
entis cognoscere. sed naturale desi-
derium frustra esse non potest igitur.
Item nisi sic nō contingeret aliquem ho-
minem esse felicem. cum hominis felici-
tas in veritatis cognitione 7 contempla-
tione 7 potētissime prime cause consistat
Et si queratur. vtrum per doctrinam vel
inventionem acquirat homo scientiam.
Respondetur q. vtroq. modo potest eni
acquirere ab extrinseco doctore adiuuan-
te intellectum discipuli applicando prin-
cipia sibi nota ad conclusiones igno-
as

fit etiam quandoq; abintrinseco per in-
uent onem ppriaz 7 maxime quo ad pri-
cipia que cognitis terminis lumine intel-
lecti? 7 propter cog evidentiā siue discursu
statim fuerit nota intellectui. Et etiam
quo ad aliquas cōclusiones pncipijs p-
pinquas snt q; aliqui sunt pncipat oris
intellectus snt hoc per se pnt pluriū ver-
tatem inuenire cognitionem.

Sed dubitatur. vtrum cog-
nitio veritatis sit hoi. quodammodo facilis
7 quodammodo difficilis. Videt q; nō qz
si esset facilis hoc esset quantum ad pnci-
pia 7 si difficilis hoc esset quātū ad cōclu-
siones sinecursū. dici potest qz pncipia
sunt difficilima ad cognoscendum scōo
el. n. coruz 7 cōclusiones cū sint cōpositi s-
ores pncipijs 7 sic 7 sensu propinquiores
sunt faciliores ad cognoscendum pnci-
pijs. Dicit pmo cū philosopho q; cog-
nitio veritatis est hoi quodammodo faci-
lis patet trib; signis. Pmo est licet
nullus possit cōplera veritatis cognos-
tionem adipisci. nul; tñ est ita ignar; qui
veritatis aliquale cognitionē habeat qz
videmus q; quilibz de veritate 7 naturis
rez aliquid enūciat 7 inrer; aliquid cog-
noscit. cū enūciatio sit signū cōcept; in-
terioris. Scōm signū est qz licet id qd
vnus homo suo studio potest apponere
ad veritatis cognitionē sit parū p con-
spirationē ad totā cognitionē veritatis
tñ id qd aggre. gat ex oibus dictis coar-
ticularis. i. collectis facit quādam magni-
tudinez vt patet in inuentione artiu; que
per diuersorū hoim studia in admirabile
puenerūt incrementū. Tertū signū
est sicut nullus in forab; domus delin-
quit. s. circa interiora dom; deficere pos-
test. sic circa pncipia sciaz que ad cōclu-
siones se habent. vt ianuā in domo hoi-
nis par; deficit 7 quo ad ipā cognitio ve-
ritatis est nobis facilis. s. quātū ad con-
clusiones ex ipsis educibiles est difficilis.
Dicitur scōo q; cognitio veritatis est quo-
dammodo difficilis patz signo. philosophi
quia nō est homini bene possibile habere
totum 7 partē in cognitione veritatis
7 hoc ostendit difficultatem veritatis

cognoscendo. Unde siue procedat via
resolutionis a cōpositis ad simplicia ato-
to ad partes licet perficiat veritatis cog-
nitio puenedo ad singulas partes totū
distinere cognoscēdas semp; adhuc aliq;
pars deficit siue pcedit via cōpōis a sim-
plicib; ad cōposita 7 a pncipibus ad totum
est multū difficile perfecte cognoscere par-
tes 7 totū. Ad rationē factā dicit q; pnci-
pia absolute capta vt sunt quedā enun-
tationes ex suis terminis cōstitute sine ha-
bitudine ad cōclusiones sub se cōtētas
facilima sunt ad cognoscendū. s. illa ac-
cepta in habitu ad cōclusiones sunt
difficilima. 7 quātū sunt superiora tanto
sunt difficiliora qz sub ipsis plura cōtine-
tur. Et de cōclusionib; dicendū q; cog-
nitio est confusa quo ad qz est. potest eaz
veritas cognosci anteq; cognoscatur dis-
tincte pncipia. 7 cause veritatis ipsarū
s. cognitione perfecta cōclusiones sunt dif-
ficles ad cognoscendum.

Ad rationes. ad primaz di-

ctur q; ad cognitionē veritatis per mo-
tus ratiois procedim;. Ultra dicitur q;
intellectus nō ante ad discere est nudus. s.
cuz iam est in ad discere aliquid habet de
cognitione veritatis licet illud sit imper-
fectum. Ad scōam dicit q; cū intellec-
tus mutat de ignorantia in scientiā non
est alteratio proprie dicta. s. tñ perfectia

Ad tertā concedit q; de prima causa
nō habem; cognitionē nisi quo ad quia
est. 7 quid nō est 7 bec cognitio sufficit ad
cognitionē scōarū 7 cau sarū quaz ha-
bere possum; pro isto statu. sequitur tex-
tus. forsan autem 7 difficultatem.

Queritur secundo. vtrū dif-

ficultas in cognitione veritatis prouenit
at ex parte rerum vel nostri intellectus.
Arguitur q; ex parte rerum. quia vnū qd
q; est intelligibile snt q; in actu nouo hu-
ius. Sed multe sunt res habētes esse po-
tentiale. ergo difficultas cognitionis ip-
sarū venit ex parte rerū. Secundo in-
tellectus noster in se nihil habet contrari-
um veritati. ergo est in vltima dispositio-
ne ad veritates suscipiendū 7 habet agēs
p se sufficiēs 7 debite applicatū. s. intellec-

Secundus

tu agentē ergo difficultas ex parte nostri intellectus venire nō potest. Tertio sensus ab intellectu dicitur quod corrumpitur ab excellenti sensibili et post sensationem maioris est impotens sentire minus sensibile si intellectus contra confortatur ab excellenti intelligibili et est potentior ad intelligendum minus intelligibile. ergo difficultas in cognitione veritatis nō est ex parte nostri intellectus. Ad oppositum est plures in littera.

Pro responsione sciendum est

Primo quod postquam plures ostendit quod cognitio veritatis est quodammodo facilis et quodammodo difficilis. consequenter manifestat causas huiusmodi difficultatis.

Ubi est secundo sciendum quod

quidam antiquorum posuerunt omnes res esse in continuo motu et fluxu ideo dixerunt difficultatem in cognitione rerum venire penitus ex parte ipsarum rerum. Sed contra hanc opinionem dicit plures quod quous difficultas in cognoscendo veritatem perveniat forsitan ex parte duorum. scilicet rerum et intellectus. Ita in parte verum dixerunt antiqui quod sunt aliquae res fluxibiles et potentiales nō tamen omnes si minus pars est huiusmodi ideo dicit aristoteles quod nō in rebus sed in nobis est causa difficultatis. et hoc est intelligendum precipue istud probatur. nam si causa difficultatis totaliter esset ex parte rerum et nō nostri intellectus tunc quāto aliquid esset magis cognoscibile tanto facilius a nobis cognoscere. cuius oppositum est verum. quod sicut se habet oculus miccoracis ad lumen solis sic se habet intellectus noster ad ea cognoscenda que sunt nature manifestissima.

Tertio sciendum est quod in omni

actione potest venire impedimentum vel ex parte principij actum vel passivum ubi gratia quod lignum nō facilius comburatur potest provenire vel quod ignis est debilis vel quod lignum nō est bene combustibile. Similiter difficultas in cognitione veritatis potest provenire vel propter defectum qui est in rebus parum habentibus de actu et mul-

tum de potentialitate vel propter defectum virtutis nostre intellectus.

Tunc sit hec conclusio. Diffi-

cultas in cognitione veritatis quantum ad res parum habentes de actu provenit ex parte rerum. sed quantum ad res multum habentes de actu et parum de potentia ut sunt substantie separate provenit ex parte nostri intellectus. Prima pars patet quod unumquodque cognoscibile est secundum quod in actu. ergo quod parum vel nihil habent de actu sunt secundum se parum cognoscibilia. Secunda pars patet quod intellectus noster corpori coniungitur quāvis nō sit potentia organica. est tamen naturalis potentie forme naturaliter corpori unita. ergo habet naturalem ordinem et connectionem ad potentias sensitivas organicas que in eadem essentia anime eorum radicantur. ergo sibi naturale est medicare formas intelligibiles per ministerium sensuum et intelligere res per conversionem ad fantasmata ipsarum sed que naturalia sunt semper manent. ergo intellectus humanus corpori coniungitur elevari nō potest ad alium modum cognitionis et per consequens quā diu est corpori coniunctus substantias sensibiles et separatas parum cognoscere potest. Sed huic conclusioni adversatur scotus dicens quod nec ex parte rerum absolute nec ex parte intellectus nostri absolute venit huiusmodi difficultas. sed ex improprietate intellectus ad intelligibile. Et arguit sic quod secundum se est tale cuiuscumque conceptus semper est tale. ergo si aliqua res secundum se est difficile cognoscibilis tunc omnino intellectui divino etiam erit difficile cognoscibilis. et similiter si intellectus noster sit secundum se difficile cognoscitivus tunc omnino rem cuius difficultate cognoscet. Sed hec ratio potest solvi quia principium illud habet veritatem in absolutis et nō in respectibus. Clarum est enim quod duo ad unum se habent secundum se in proportionem dupla. et tamen nō se habent in eadem proportionem cuiuscumque comparatur. Ultra dicitur quod omnis res que secundum se est difficile cognoscibilis etiam apud intellectum divinum quantum est de se et ex parte sui difficile cognoscibilis est.

Sed q̄ ab eo cognoscat sine difficultate hoc est ex parte diuini intellectus qui suam scientiam non mendicat a rebus neque scientia eius mensurat a rebus propter hoc materialia intelligit immaterialiter composita simpliciter diuisa vnice et possibilia actiualiter siue potentialia que non intelligit res per lumen acceptum a rebus. sed per lumen suum quod est causa esse veritatis ipsarum rerum vltra dicitur quod scilicet ita dominus necessario ponit causas difficultatis esse ex parte rerum vel intellectus que in proportionem agentis ad patientis semper est ex parte vnius ipsorum.

Sed dubitatur vtrum intellectus

corpori coniunctus possit cognoscere deum et substantias separatas. respondetur cum sancto thoma. quod intellectus noster corpori coniunctus non potest cognoscere deum et substantias separatas quantum ad quod est. sed solum quantum ad que sunt. et quod non sunt. patet primo auctoritate philosophi in hoc passu dominus qui sicut se habet oculus nitor coracis etc. Ratione sic arguit intellectus corpori coniunctus propter causas prius dictas nihil cognoscere potest nisi per ministerium sensus que necesse est quecumque intelligibilitatem fantasmatum speculari. tertio de anima. sed substantie separare non sunt per se sensibiles neque habent aliquos effectus ipsi ad equatos quorum cognitio conferat ad cognoscendum quidditates earum ergo etc. Item in omnibus agentibus et patientibus adinuicem proportionatis talis est natura quod patientis non se extendit ad plura quam agens. sed actio intellectus agentis non se extendit nisi ad quidditates rerum quarum species a fantasmatibus abstrahi possunt. ergo nec intellectus possibilis cognoscere potest nisi quidditates que a fantasmatibus abstrahunt. Item cognoscere quod quod est perfecte alicuius rei est ipsius intra se formare distinctionem. ergo oportet quod cognoscens discrete quod quid est alicuius rei habeat intra se ad equata species intelligibilem illius rei. sed tale pro isto statu acquirere non potest intellectus nisi de substantia separata cum nihil recipiat nisi a fantasmatibus. Secunda pars patet que ut dicitur thomas tripliciter possumus deuenire

ad cognoscendum que deus est et que sunt aliquid substantie separate. et quod non sunt. scilicet per viam causalitatis eminentie et remotionis. Sed huic responsioni quantum ad primam partem contradicit auerroyes tales rationem adducens substantie separate sunt maxime intelligibiles. les ergo si a nullo intelligant sequitur quod erunt frustra. sed hec ratio derisibilis est.

Primo que finis substantiarum separatarum non est quod intelligatur a nobis. ergo si nunquam a nobis intelligerent. non sequitur quod essent frustra intelligibiles que frustra dicitur quod non consequitur finem ad quem ordinatur.

Secundo que licet a nobis non intelligatur a se ipsis. tamen vna ab alia intelligitur. Item bene predicta conclusioni contradicit albertus qui ymaginat quod postquam intellectus noster possibilis conuertitur est perfecte omnibus formis intelligibiles naturales et mathematicas que cadunt sub actualitate luis intellectus agentis tunc vnice sibi intellectus agens non solum per modum effectus. sed etiam per modum forme intelligibilis et intelligit ipsum intellectum agentem se ipsum et substantiam aie perfecte. Nec plus ad intelligendum indiget conuersione ad fantasmata. sed habet suum lumen totaliter superius conuertitur attingendo substantias separatas. et ideo immediate ab ipsis potest recipere illuminationes et quidditates earum cognoscere et intellectum nostrum sic formatum et completum vocant intellectum adeptum in qua adeptione ponitur felicitatem hominis puto statu consistere. Sed hec opinio vix impossibilis que non est possibile per naturam quod aliquis homo conuenit sequi omnes formas intelligibiles naturales et mathematicas que hoc non faceret nisi per viam sensus. sed non est possibile naturaliter aliquem hominem sentire omnes res.

Item dato quod omnes res naturales et mathematicas cognosceret. se ipsum intellectum agentem et substantias aie cognosceret. et quod sic diceret intellectus adeptus adhuc non propter hoc cognosceret quidditates substantiarum separatarum. Datur primo que intellectualitas in fine intelligentie plus excedit omnium formarum naturalium intellectualitatem quam intellectualitas omnium corporalium excedat intellectualitatem vnius rei corporalis.

Sed intellectus ex cognitione vniuersalis rei particularis nisi eleuat sufficere ad hoc cogitare non potest oēs alias res corporeas ergo etc. Secundo substantie separate nisi possunt directe et immediate producere formas intelligibiles in intellectum nostrum quia hoc facere non possent nisi creando quod eis competere non potest. ergo intellectus nostrus non potest ipsas quidditates intellectuales. Tertio minima substantia separata specie differt ab oibus istis inferioribus et a qualibet alia substantia separata. et est superioris ordinis. ergo ex cognitione istorum inferiorum non possumus deducere in cognitionem quidditatis eius aut alicuius alterius.

Ad rationes ad primas partem solutio. Ad secundam dicitur quod licet in intellectu nulla sit forma positua veritati contraria. tamen propter debilitatem sui luminis intellectualis est improporcionatus intelligibilitati substantiarum separatarum. Et sic non potest eas directe inueniri nec equaliter sed solus aliquantulum sub vniuersali rerum sensibilium. Sicut habes debilem visum non potest directe lumen solis in se recipere. Ad tertiam dicitur quod sensus duplici de causa impedi potest a cognitione. scilicet excellentis sensibilis. Vno modo quod corrumpitur organum eius ab excellenti sensibili et istud locum non habet in intellectu nostro. Alio modo potest impediri propter improporcionem sensus ad sensibile quod causatur ex defectu virtutis sensitue sicut videmus quod potentie sensitue eiusdem virtutis non sunt in omnibus sicut homini ex natura sua contingit quod habeat pessimum olfactum ita miora quod habeat debile visum qui non potest claritatem solis aspicere quia ad ipsam non habeat proporcionem et hoc impedimentum reperitur in intellectu nostro respectu maxime intellectualium quibus non proporcionatur propter defectum luminis eius. sequitur in textu. non solum autem his.

Queritur tertio. vtrum ista scientia que prima philosophia dicitur maxime sit veritatis scientia. Arguitur quod non quod verum et falsum sunt in mente et non in rebus. id

in sexto huius tanquam entia ratiois remouentur a consideratione huius scientie. cuius ergo sint entia ratiois sequitur quod philosophia prima non considerat de ipsis nec est scientia veritatis ymmo loyca. Secundo sic cuiuslibet scientie speculatiue finis est veritas. ergo hec scientia non est magis scientia veritatis quam alie scientie speculatiue. Ad oppositum est philosophus in littera.

Pro responsione est primo sciendum. quod postquam philosophus ostendit unde venit principaliter causa difficultatis in cognitione veritatis consequenter ostendit qualiter homines se inuicem iuuant in acquisitione cognitionis veritatis. Deinde ad quam scientiam maxime pertinet veritatis consideratio quod ad hanc scientiam.

Abi secundo sciendum est. quod vnus homo in considerando veritatem iuuatur dupliciter ab alio. vno modo directe quando alius recte enunciauit de veritate et accipitur sua determinatio. Alio modo indirecte quando superficialiter siue erronee enunciauit quo ad hoc dixit philosophus quod non solus gratias agere debemus illis qui de veritate recte enunciauerunt et quorum opprobriis coicamur ymmo etiam illis qui superficialiter vel erronee de veritate et natura entium aliquid dixerunt. quoniam isti nobis aliquid conferunt quod tales habitum nostrum peccerant sicut nos inuitando et dando occasionem inquirendo de natura et veritate rerum. Et sic patet qualiter vnus homo ab alio iuuatur in cognitione veritatis.

Sed pro alia parte sit prima conclusio. philosophia prima est scientia veritatis. probatur philosophus primo. quod theoretice finis est veritas. practice vero opus. nam licet practice intendat quomodo se habeat veritas in aliis rebus. tamen causas veritatis non proprie inquirunt sed ea applicando ad aliquid particulare operabile determinatum ad hic et nunc. scilicet metha. est speculatiua vt patuit in primo igitur. Secundo nos nescimus verum perfecte sine causa sed philosophia prima est cognitio causa vt dictum est in primo ergo est scientia veritatis. scilicet quod cetera scientie speculatiue sunt causae cognitionis ideo vt videatur excellentia huius supra alias.

Sit cōductio secunda. phia

prima maxime est scientia veritatis. probat tere. qz vnuz qd̄q̄ alioz. i. inter alia maxie ipm̄ dicitur ex quo causat in alijs aliqd̄ vniuoce p̄dicatu qd̄ idēz est dicere p̄pter vnū qd̄q̄ zc. Vel quid qd̄ cōueit cause zc sic ignis dicitur calidissim⁹ qz est causa calozū in oib⁹ calidis. ergo illō de bee dici verissimuz qz causa est in oibus alijs vt vera sint. Sz p̄ime cause in oib⁹ alijs sunt causa veritatis z nō ecōtra qz vnū qd̄q̄ se habz ad veritatem sic ad esse modo p̄ime cause oib⁹ alijs sunt causa essendi z nō ecōtra. ergo sunt cause v̄tatis omnibus alijs z nō ecōtra z per consequēs sunt maxie vere cuz ergo metha. sit prima causarū cōsideratiua sequitur qz est maxime veritatis scientia. Et notāter in m̄uoce hui⁹ ratiois dicit vniuoce qz i terduz effectus pertingere nō potest ad similitudinē sive cause s̄m̄ eandē rationem in specie p̄pter excellentiaz cause. Et ideo licet sol sit causa caloris in igne z ceteris elementis z elementatis. non tñ proprie dicitur calidissim⁹. s̄ bene in eo est aliqd̄ quid amplius z excellentius qz sit esse calidum. Sed in proposito nomē veritatis nō est proprium alicui speciei. s̄ est cōmune nomē oibus entibus qz est passio transcendēs cōuertibilis cū ente z ita in noie z ratione veritatis coicant oīa entia. Ideo p̄m̄uz ens qd̄ est oibus causa vt sint z p̄ cōsequēs vt vera sint dici sic p̄ōt etiā proprie loquēdo verū. Et illa maxia inferit aristotol⁹ vnū correlatiū qz semp̄ existentū principia sint verissima. p̄bat dupliciter. Primo qz non sunt quāqz vera z quādoqz falsa. s̄ semp̄ in veritate p̄seuerant sicut z in esse. Secōdo qz huius modi p̄ncipijs nō est aliqd̄ causa vt sint. Nulla sunt alijs causa essendi ergo sunt verissima. probat cōsequentiā. qz vnū qd̄q̄ sicut se habet ad esse ita ad veritatem. z sic illa que quādoqz sunt z quādoqz nō etiā sunt quādoqz vera z quādoqz nō. z que semp̄ sunt semp̄ sunt vera. z que sunt causa essendi. sunt eis causa veritatis z sic est similis dispositio in esse z in veritate. Et hoc ideo est qz esset. est causa vere existi

matiois quā habet mēs nostra de reb⁹ veruz enim z falsuz cōplete nō sunt in rebus sed in mente.

Sed dubitatur. vtruz semp̄

existentū possit esse causa. videt qz nō qz qd̄ ex se nō est determinatū ad esse. indit⁹ ferens est ad esse. z nō esse. s̄ qd̄ esse suuz habet ab alio. tanq̄ a causa sui esse. non est ex se determinatū ad esse ergo nō potest esse z nō esse. ergo repugnat semp̄ existentūz habere causam sui esse. Itēz qd̄ est ab eterno nō habz principū. s̄ qd̄ semp̄ per est ē ab eterno. Ad dubiū dicit aristotol⁹ qz semp̄ existentū principia esse verissima est necesse. Itēz v̄ dicere in octauo phisicorū vbi dicit cōtra antiquos qz multuz prohibet aliqua q̄ sunt p̄petue veritatis causarū sui esse habere. z exemplificat d̄ illa veritate. triangulus habet tres angulus que est p̄petua z tamen habz causas igitur.

Aduertendum est tamen. qz

aliquo semp̄ esse. potest intelligi dupliciter. Anomō sic qz necqz habeat initūz durationis necqz causam sui esse. z bec duo posita p̄petuitate mūdi cum philo. solē deo cōueniunt. Aliomodo potest intelligi aliquid semp̄ esse sic qz nō habeat p̄ncipiūz vel finem durationis habet tamē initūz sui esse. sic qz esse suuz habet ab alio. Et hoc nō ponendo p̄petuitatem mūdi cū philo. ant. lligentie celūz motus ce li temp⁹ z materia prima dicerentur semp̄ existentia quia nō haberent initūz sue durationis. haberent tñ suuz esse ab alio sicut a causa. qz omne qd̄ est p̄ participatiōem necessario reducitur ad aliqd̄ qd̄ est per suaz essentiā vt ad causam sui esse. s̄ posita p̄petuitate mūdi adhuc nō esset nisi vnū ens per essentiā cuius scilicet sua essentia esset suū esse z cetera sunt per participatiōem. ergo reducuntur in ipsū sum vt in causam sui esse. Existis dicitur philo sophus potest inferri s̄m̄ inuentem eius quod nō implicat cōtradictionem aliquid esse coeternuz suo principio effectuo. nō tamen qz aliquis citra p̄m̄uz vera eternitate mensuratur. Sed posita p̄petuitate mūdi dicerentur coeterna

Primo qz nō habuissent initium sue duracionis. in fide tenendum est qz defecto nihil est citra primum qz nō habuerit principium duracionis et cetera. Et ad prima rationē distinguit de illa ppositioe ex. potest enim dīe circūstantiaz cause formalis et sic maior est vera et minor falsa vel cause efficientis et sic est eōuerſo. Ad alia dicit qz si sit finis de principio duracionis ans ē verū si de principio effectiuo rei est falsus.

Ad rationes ad primam dicitur. qz verus est in enūciatione vocali tā quā in signo et in cōpositione et dione in intellectu formaliter reperit et in subiecto et quo ad hoc verū dicit ens rationis. Et ad loyca pertinet qz decet modū cōponēdi et diuidēdi. Sed veritas reperitur in re tanqz in cā vel tanqz in effectu et fm hoc nō dicit aliqd distinctū re a natura vel quidditate rei et hoc modo capiēdo verus fm qz est realiter idē cū entitate rei prima pōta veritatem cōsiderat.

Ad scōdam dicit qz sola metha. cōsiderat primas veritates qz sunt bases et fundamentū omnium veritatum aliarū. Alie vero sūt speculatiue quāsdā picularis veritates quorundā picularium entium cōsiderant. sequit̄ in textu. Ad vero qz su pncipium et cetera.

Queritur quarto. vtrum in causis efficientibus sit pcessus in infinitum in sursum. et in materialibus deorsum. Arguitur qz sic generationes sunt infinite. ergo et generantia. et per cōsequēs efficiētia sunt infinita. Secundo in reuolutiōibus celi est pcessus in infinitum. ergo et in mouentibus. Tertio sic dicitur cōtinuu est materialis. s. cōtinuu est diuisibile. in infinitum. ergo in causa materiali ē pcessus in infinitum. Quarto sic generationes et corruptiones sunt infinita ppter materiam. ergo materie sunt infinite. Ad oppositum est philoso. in littera.

Pro responsione est primo sciendum. qz postquā aristotil. probauit qz hec scientia est maxime scientia veritatis. vbi accepit p medio qz est primariū causaz cōsideratiua. quia illud medium destrueretur si in causis procederet in in-

finitum qz nō essent prime cause. ideo generata diuis cōsequenter aristotil. probat ita. tum in causis tā indirectū hoc est in quolibet genere cause qua fm speciem ita qz non sunt infinite species causarū.

Secundo est sciendum qz cause efficientes sunt in duplici dīa. Luce dāz sunt essentialiter subordinatę et quedam accidentāliter. et dicit qz essentialiter subordinatę distingunt essentialiter vt patet de sole et hom. ne generante. Sed alie solū materialiter dicit vt patet de diuersis hominibus generatibus. Secundo dicit quia in efficienter subordinatis. scōda habet a prima substantiam virtutem et operationem in alijs vero nō. ideo in essentialiter subordinatis. prima causa nō mouent. scōda non moueret. s. in alijs nō vna non dependet ab alia ideo mouere vna ab alia non mouēt.

Tertio est sciendum qz patiens subicitur agenti. ideo procedere in agentibus est procedere in sursum. et procedere in patientibus est procedere in deorsum. Et quia de ratione materie est pati ideo pcessus in causis materialibus dicitur pcessus in deorsum.

Tunc sit prima conclusio. in causis efficientibus essentialiter subordinatis nō est pcedere in infinitum. pccius probatione supponit aristotil. qz tribus existentiis vnum debeat esse causa aliorū omnium. hoc nō potest cōpeteri vltimo. quia vltimum nullus est causa. medius etiam nō potest esse causa omnium sed solū vltimū relinquit ergo qz si aliquid sit causa omnium hoc oportet esse primum neqz differēter an sit vnus medium vel plura qm si plura sint in hoc cōueniunt omnia quod est esse medium. modo repugnat medio qz sit omni causa. Et etiam ponatur infinita media qz si eorū erit equaliter medium. Nam in infinito omnes partes sunt equaliter medie qz vna non plus accedit ad extremum quam reliqua cum in infinito non sit dabile extremum. Tunc arguitur sic si sint infinita efficientia essentialiter subordinata omnia erunt equaliter media. ergo nō

ergo nō esset dare primū efficiens. Sed ut dictum est soli primo cōuenit esse causa oim. 7 si nō sit causa nō erunt causata ergo positis infinitis essentialib⁹ dīo tollitur causa efficiens. vel sic argueret in essentialiter subordinatis remoto primo remouet fin. Cū fin habeat substantiaz 7 virtutez a prima. S; sublato primo 7 scōo nihil remanet igit. Itēz ad hoc qd aliq̄s effect⁹ sit. necessē est dēs causas ex quib⁹ est 7 dependet p̄transire. s; effect⁹ dependet ex oibus suis causis essentialiter subordinatis. ergo impossibile est i talibus causis esse p̄cessum in infinitū.

Secunda cōclusio in causis

efficientib⁹ accidēs subordinatū est p̄cedere in infinitū fin potentia successiois 7 nō fin actū. patz qz multū probibz in finita esse mouentia successiue. s; qd non possint fin actum paritū tertio p̄bificoz.

Ultima cōclusio in causis

materialib⁹ nō est p̄cedere in infinitū p̄ cui⁹ p̄batōe notat p̄bus qd dupl̄ contigit hoc fieri. proprie 7 p̄se. Unomō sicut expuero fit vir. 7 generaliter ex imp̄fecto perfectum. Aliomōdo sicut econtrario fit cōtrariū. vt ex aqua aer. Et orit̄ istū duo modi. qz in primo illud ex quo dicitur aliud fieri non se habet in ratione termini mutationis. s; magis in rōe vie vel medu qz iā mediat inter esse 7 nō esse. S; in scōo illō ex quo dicitur fieri aliqd se habz in ratione terminū quē oportet remoueri vt ad aliū terminū oppositū deiciatur. Ex hac orā sequit̄ alia qd in primo non sit reflexio sic ex puero fit vir s; nō eōtra. S; cū re aliquo fit aliqd tanq̄ ex termino bene fit reflexio qz quilibet termin⁹ potest habere rationē primū 7 vltimū. sicut cum ex aqua fit aer potest fieri econtra. 7 notāter dicebat in p̄cipio huius dīonis proprie 7 p̄se quia interdū dicim⁹ aliqd fieri ex aliquo vbi ex solū denotat ordinēz 7 nō habitu dinez alicu⁹ p̄ncipu materia lis qd mutat̄ de vno in aliud sicut dicim⁹ qd ex mane fit merdies. tale enī nō est proprie fieri qz cū fieri sit quodā mutari oportet sibi aliud subici qd mutat̄ de vno in aliud. Et vt habet̄ textus fieri primomō

dictū i hoc assimilaf̄ fieri in p̄prie dicto qd nō fit reflexio in ipō sicut enim ex viro nō fit puer ita ex merdēe non fit mane. Tunc arguit̄ ad cōclusionē. illud ex quo fit aliqd primo mediū est inter duo extreme. s; inter ens 7 nō ens. nā vt dicit p̄b̄ losophus semp est mediū inter esse 7 nō esse generatio. ita qd fit existens 7 non existens s; positus extremus impossibile est media esse infinita. Simuliter illō ex quo fit aliqd scōomō iterū fit ex illo ita qd ibi ē reflexio. s; si inter ista duo poneretur infinita media nō cōtinget inter ea fieri mutuam reflexionē cū ergo materia dicatur id ex quo fit aliqd 7 nō dicat̄ fieri p̄prie aliqd ex altero nisi illis duob⁹ modis 7 neutro eoz cōtingat ire in infinitū. sequit̄ qd in causis materialib⁹ nō est p̄cedere in infinitum.

Est tamen aduertendū qd

hoc est intelligendū in causis essentialiter subordinatis sic 7 in efficiētib⁹. in materialib⁹ enī reperit̄ ordo essentialis prout vna substantia liter in virtute alteri⁹ vt mixtum virtute elemētū 7 elemētātū virtute materie prime. 7 reperit̄ ordo accidentalis sicut est ordo inter materiam. fortis 7 platonis. Et inter partes cōmuni acceptas per diuisionē 7 de talib⁹ materis accidentalē subordinatis procedūt ratiōes ante oppositū. qz fin potētiam successiois cōtingit ire in infinitū in partib⁹ materialē 7 etiā in generationib⁹ nunq̄ tñ erūt infinite ptes materie nec etiā continuz.

Sed dubitat̄ cum materia

prima sit sempiterna quo illoz modoz quibus dicit̄ ex hoc fieri hoc fit aliqd ex materia prima. Respōdet̄ qd primomō 7 nō scōomō qz ipa materia medeat inter ens simpliciter 7 nō ens simpliciter. tōo ex ipa dicit̄ aliqd fieri tanq̄ ex subiecto qd oportz manere. 7 nō tanq̄ ex cōtrario. v̄l p̄uatiōe qz ista corūpūtur 7 nō manēt in re facta. mō in scōomō illō ex quo fit aliqd corūpūf̄ 7 nō manet qd materie prime nō cōmpetit. cū sit sempiterna. Ad ante oppositū ratiōes patet solutō ex dictis. sequitur text⁹. ap̄lius autem 7 quod est.

Secundus

Querit̄ quinto vtruz infini-
bus 7 forma sit p̄cessus in infinitū. Ar
guitur q̄ sic. generantia sunt infinita cuz
generandos sunt p̄petue. s̄ omne generas
intendit finem. ergo fines sunt infiniti.
Sec̄do infinite sunt sp̄s numerorū cū nul-
merus sit augmentabilis in infinitū 7 cuz
figure multiplicetur s̄m̄ numeros sequit̄
etiā q̄ erūt infinite spec̄s figurarū 7 p̄ cō-
sequēs infinite sunt forme. Tertio aia
rationalis est incorruptibilis s̄ supposita
p̄petuitate mūdi cū p̄bō. imiti boiēs iā
p̄cesserunt 7 etiā sine termino futuri sunt
ergo infinite iā fuerūt aie 7 adhuc infinite
future sunt ergo 7c. Ad op̄positū est p̄bi-
lolo. quo ad vtrāq̄ partem.

Pro responsione e st sciendū
q̄ fines reperunt in duplici d̄sa. Quidāz
enim sunt abinūicē essentialiter subordi-
nati vt virt̄ 7 beatitudo eua. ciatio 7 iā-
nitas. 7 de istis soluz est ad p̄ op̄positum.
Alij sunt abinūicē accidentiter subordi-
nati vt lūis currētis 7 s̄m̄. s̄ iā. bētis 7 ta-
les sunt infiniti in potentia vt arguit p̄bi-
ma ratio ante oppositum.

Tunc sit prima cōclus̄o. in fi-
nibus essentialiter subordinatis nō est p̄-
cedere in infinitū. p̄bat p̄bus quādrupli-
citer. Primo id qd̄ est. cuius causa ali-
qd̄ sit vel est habet rationem finis. s̄ finis
est illud quod non est propter alia. sed
alia p̄pter ip̄s. aut igit̄ est aliqd̄ tale aut
nihil. Si primū sequitur q̄ ip̄m est vlti-
mum in hoc genere causē 7 sic nō p̄cede-
ret in infinitū. Si vero nihil tale inueni-
tur t̄nc nō esset finis 7 sic tollitur h̄c ge-
nus qd̄ dicitur id cuius causa sit vel est
quid. Secūda ratio qui ponit infini-
tam in finibus. remouet causaz finalen-
t̄m cōclusum est. Remota causa finali re-
uetur natura. 7 ratio boni qz est eadē
ratio boni 7 finis. nā bonū est quod on-
appetit. 7 appetit̄ tendit in finem. s̄ bo-
in cōueniens igit̄. Tertia ratio nulli-
conatur operari nisi credat se v̄eturuz
aliquē terminuz. s̄ finis habet rationē
in m̄. ergo ponens infinitū in finibus q-
cludit oēs conatū ad operāduz. Qua-
ta ratio ponēs infinitū in finibus? excludit

terminuz 7 p̄ cōsequens illō cuius causa
sit aliqd̄. s̄ omne agens per intellectum
agit causa alicuius. ergo inter causas op̄e-
ratiuas nō erūt intellectus p̄cticus. h̄c aut
sunt in cōuenientia. ergo nō est ponendū
infinituz in causis finalibus.

Sed pro secūda pte quesit̄
est sciendū. q̄ s̄m̄ processuz in d̄m̄. ac
cipitur p̄cessus in infinitū. qz partes
diffinitiois sunt forme propter hoc p̄bi-
lolo. ostēdit q̄ vnus rei in possibile est
ininitas esse formas ostēdendo q̄ in par-
tibus diffinitiois alicuius rei nō est proces-
sus in infinitū nec in sursum ascendendo.
nec in deorsuz descendēdo. q̄ intelligēdiū
est de formis essentialiter subordinatis.
Nec t̄nc est intelligēdiū q̄ in vno indiui-
duo sint plures forme s̄m̄ rem. S̄ bene
sunt plures s̄m̄ rationē a quibus sumitur
diuersē partes diffinitiois 7 diuersa p̄bi-
cata essentialia abinūicē subordinata. ve-
rū est tamē q̄ in rebus necesse est tot gra-
suz formas p̄ueniri quot inueniunt ge-
nera ordinata 7 differente. Est enim in re-
bus inuenire aliq̄ formā que est substan-
tia 7 nō forma corporalis 7 aliq̄ corpo-
ralem q̄ nō est forma aia 7 sic d̄ alijs. s̄
in eodē iste forme sunt eadem s̄m̄ rem.

Tunc sit secūda cōclus̄o. in-
formis essentialiter subordinatis non est
p̄cedere in infinitū. p̄bat p̄bus quadru-
pliciter. Primo probat status in sursum
ascendēdo qz forma prior est magis ens
.i. coior. et cause sc̄dē q̄ posterior. ergo
si non est prior neq̄ posterior qz remoto
coior remouet m̄. cōc. s̄ si procedēt
in infinitū informis sursum ascendēdo nō
daretur prima forma 7 per cōsequēs tol-
leretur ois alia forma. Alia ratio. s̄ secū-
da probat status in deorsuz descendē-
do. nā impossibile est aliqd̄ perfecte sc̄ri-
prius q̄ ad indiuisibilia deueniat. i. ad
formā specificaz indiuisibile formaliter.
qz sc̄re aliqd̄ in vli t̄m est ip̄m sc̄re cōsu-
se 7 imperfecte in alio 7 nō in p̄p̄ia lor-
ma. s̄ si procederet in infinitū informis
deorsuz nunq̄ veniret ad indiuidua.
ergo nihil p̄fecte sc̄ret. posset etiā h̄c ra-
tio p̄p̄ie statum in sursum intelligēdo qz

indivisa genera generalissima que habent conceptus simplices non dividibiles in genus et dicitur quod admodum habent species. Tertia ratio unum quodammodo cognoscatur per intellectum sue forme sicut in formis procederet in infinitum. Cuius infinitum ab intellectu nostro comprehendendum potest sequitur quod nulla res alia a nobis cognoscitur. ergo etc. Sed contra obicitur textus quod linea est in infinitum dividibilis. et tamen est a nobis cognoscibilis igitur. Respondetur per hoc quod linea per se a nobis intelligitur accipitur ut finita quod ut dicitur non est intelligere nisi statuerentur termini. sicut per se est dividibilis. unitas lectiones a nobis est incomprehensibilis. Quarta ratio in omni eo quod movetur necesse est intelligere materiam. si materiae pro quanto privationi est subiecta atque tribuitur. ratio infiniti cuius infinito nihil est esse. et ratio est ratio eius. ergo ex opposito esse est ratio finiti. et per consequens ratione que dat esse convenit ratio finiti igitur in formis non est processus in infinitum. Et dicitur patet quod in causis non est procedere in infinitum secundum directum.

Tertia conclusio. in causis non est infinitas secundum speciem sic quod sint infinite species causarum. patet quod tunc putamus unum quodammodo cognoscere cum cognoscimus omnes causas. sicut alicuius rei essent infinite causarum species. cum infinitum non sit a nobis comprehendibile non contingeret omnes causas illius rei cognoscere et per consequens a nobis excluderetur omnimoda rei cognitio.

Sed dubitatur. utrum infinitum sit a nobis cognoscibile. Respondetur quod duplex est infinitum. quodam est infinitum secundum formam quod est secundum se maxime cognoscibile non tamen cognoscatur ab intellectu nostro nisi sub certis limitibus et finibus. Et talis infinitas dicitur immediate actus actualitatis et perfectionis. Et hoc modo per motum ens infinitum reperitur tam superius quam inferius. intelligente vero ut habet in de causis finite sunt superius quod esse ab alio participat. Sed infinite dicitur in ferius quod non sunt recepte neque receptibiles in materia. et ideo licet eorum actualitas simpliciter loquendo sit finita et mensurabilis. non tamen intellectui

nostro distincto. Aliud est infinitum infinitum in te materiali et tale est imperfectum quod est potentiale. Et de isto intelligitur tertius cum dicitur quod nihil est infinito esse. id est ratio. ideo tale infinitum neque secundum se neque a nobis est intelligibile quod nihil est intelligibile nisi secundum quod in actu. Si tamen esset infinitum in actu secundum magnitudinem vel numerum adhuc ab intellectu divino cognoscitur quod est cognitio a rebus non accipitur neque mensuratur et sic patet quod infinitum secundum quod infinitum qualitercumque dicatur sive secundum formam sive secundum materiam ab intellectu nostro non est cognoscibile.

Tunc ad rationes ante oppositum. Ad primam et secundam patuit solutio quod solus arguit de accidentaliter tuberculo natis. Ad tertiam dicitur quod secundum veritatem mundus incepit esse et ita fuit unum primum bonum. et una prima anima humana. Tercium est etiam quod mundus corporis sic desinit esse sic quod non manebit in statu in quo est. Et ita cessabunt generationes et corruptiones quarum anime rationales erunt numero finite. sequitur textus. Contingunt autem audit. ones et cetera.

Queritur sexto. utrum in omnibus scientiis sit querenda certa demonstratio. Arguitur quod sic illud est querendum in qualibet scientia quod pertinet ad rationem scilicet. si accipi per certam demonstrationem prout ad rationem scilicet ergo etc. Secundo si in aliis bus non esset querenda certissima demonstratio maxime esset in naturalibus secundum quod dicitur in textu. si hoc non quod philosophi. habet de monstrare per omnes causas si illa demonstratio que simul procedit per omnes causas est certissima. ergo in naturalibus sunt querenda de certissime demonstrationis. Ad oppositum arguitur per philosophum dicitur in arithmetica vero mathematica non in omnibus est expectanda si in non habentibus materiam.

Pro responsione est primo sciendum. quod postquam philosophus ostendit qualiter homo se habeat ad cognitionem veritatis et ad quam scientiam pertineat maxime cognitio veritatis. consequenter ostendit modum considerande veritatis. primo ostendendum quod impedimenta que perveniunt in tali cog-

Secundus

nitione. 7 scdo ponēdo remedia contra illa impedimenta.

Vbi secundo est scienduz q̄ in genere possunt colligi tria impedimēta in cognitione veritatis. Primuz est mala consuetudo, sicut libenter audire di falsa vel cōsiderādi. nā vt habet in de memoria 7 reminiscētia. Cōsuetudo est altera natura ideo homo fert in id qd̄ consuevit tanq̄ in aliquid sibi. naturale ideo ea que cōsuecta sunt libentius audiunt 7 facilius retinent. quare dicit p̄bus q̄ illd̄ qd̄ cōsuectū est semper nobis nocuus est. quod probat a signo delegib⁹ humanitatis inuentis ad cōuersationē civilem in quibus audientib⁹ propter cōsuetudinē eoz in modo viuendi 7 conuersandi. q̄ daz plus valent fabulariter 7 p̄suler die ta dato q̄ sint falsa quibusdā veris excerta ratione demonstratis. aliud impedimētum prouenit ex parte nature indiuiduz. vnde habentes forte ymaginationē solū querere volunt fortē scientiā circa mathematica. Alij vero habentes intellectuz multū cōphensuz ad sensuz nihil credere volunt nisi sensibiliter 7 exemplariter eis ostendatur. Alij vero volūt semp̄ aliquā auctoritatē adduci in testem quos comparat aristot. uis qui rem magis emūt ex affectu vendentis q̄ in valore rei. Isti enim attendūt magis quis dicit q̄ quid dicitur. istud etiā potest cōpetere talibus p̄pter intellect⁹ debilitatē. propter quaz nō possunt percipere euidentiā demonstrationū ideo querunt oppinionē alicuius auctentici. vt ei credere possint. Alij vero habentes intellectū minime impeditum ex parte corporis volūt habere in omnibus. arithologia mathema. i. certissimā declarationem. Alij sunt q̄ veritates altissimas propter debilitatē intellect⁹ cōprehendere nō possunt. aut etiāz propter micrologiā. i. minorū signationē quales cōsuecti sunt minima cōsiderare. i. ad cōsideratiōz arduoz eleuari nō possunt. Et multa istoz impedimētōz reducta possunt originaliter. ad primuz impedimētum. scilicet ad prauaz cōsuetudinē. nā eadem operatio praua cōsuetudo q̄ nature ma

licia. Tertius impedimētū 7 bñ magnum ex quo possunt oriri multa p̄dicto rñ est ignorātia loyce cui⁹ est docere modum sciendi 7 cōsiderādi veritates in oī materia. ac etiā modū docendi quemlibet discipulū. qui modus cōsiderādi diuersus est fm diuersitatem materie. etiāz modus docendi fm diuersas aptitudines discipuloz diuersus esse debet.

Tertio est scienduz q̄ contra omnia quatuor impedimēta p̄bus ponit duo remedia. docendo modū cōsiderādi re veritatis in omni materia. Primuz est q̄ oportet primo erudiri. quomō singula sunt reperienda. qz absurdum est si mul querere scientiā 7 modū sciendi. Sz pri⁹ oportz q̄rere modū sciendi. scilicet loycas q̄ querē cognitionē veritatis in aliq̄ materia. Alio etiā genere argumentationis vbi materia est eadē docendo est ceteri. et in genio eleuat⁹. Aliud documētum est q̄ arithologia mathema. nō est in oībus expectāda. fm rebus nō habentib⁹ materiam propter qd̄ dicit p̄bus q̄ talis certitudo nō est modus naturalis hoc est dicere q̄ res naturales non sunt scibiles per declarationē certissimā s̄ per experientia 7 ita per inductionē 7 exemplū cō q̄ res naturales habēt materiā priuatiuā admixtā 7 cōsequēter mutationi subiectas. 7 si queraf quare dicit philosoph⁹ enim natura foras materiaz habet ille posuit foras. Dicēduz q̄ substantia spūs lis licet materiā nō habeat quā fm esse p̄ficiat tanq̄ forma. tñ fm p̄hos oīs intelligentia materiā habet quā mouendo p̄ficiat. Antiqui etiā p̄bi intelligentis materiam posuerūt quoz opinione nō duz reprobauit p̄bīs. Itē etiāz mathe. 7 si fm esse materialia sint tñ in sui ratiōe substantiam nō cōcipiūt. Itē quāuis celsū habeat materiā qz tñ nō est admixta rōi priuatiōi ad formā nec subiacet mutationi ad formā ideo talis materia nō impedit quā de accidentibus 7 proprietatibus cessat possit haberi scientiā per p̄fectā declarationem. 7 sic p̄pter istas causas ponit aristotil. foras in illa locutione.

Tunc sit hec conclusio. non

Secundus

oportet in omni materia querere certissimam declarationem. patet quod in omnibus certitudo querenda est secundum exigentiam et propter modum rei cognoscibilis. quod si non esset recipiendi secundum materiam subiectam. primo et ibi. s. in aliquibus res cognoscibilis propter suam mutabilitatem non potest cognosci per certissimam declarationem. ergo non semper in omnibus est querenda certissima demonstratio. Ex predictis in hoc libro patet quod cognitio veritatis partim est homini facilis et partim difficilis. patet etiam unde principaliter nobis pueniat difficultas. Ultra patet qualiter unum homo uiuetur ab alio in cognitione veritatis. patet quod hec scia maxime dicenda est scia veritatis. patet etiam quod in causis non est processus in infinitum neque indirectum neque secundum speciem. patet etiam qualis debet esse modus considerande veritatis.

Tunc ad rationes ante oppositum. Ad primam dicitur quod licet ad completam rationem scie sit. quod habeat per demonstrationem tamen quandoque multa traduntur in aliqua scientia que solum hunc cognoscit per experientiam. per inductionem. per exemplum vel per consuetudinem ideo non oportet in qualibet scia quantum ad omnia querere certam demonstrationem. Ad secundam dicitur quod cause naturales non semper producant suos effectos de necessitate sicut ut in pluribus. ideo quamuis demonstratio physica procedat per omnes causas. non propter hoc oportet quod sit certior quam mathe. que procedit per unam tantum. et hec de questione et per consequens de toto. secundo libro methaphisice.

Explicit secundus liber methaphisice.

circa tertium librum

metha. querit primo. utrum inquerenti scientiam veritatis.

Sit necesse primum dubitare. Arguitur quod non quod per

prima principia naturaliter homini nota potest homo statim cognoscere principia et propeinqua. et per ea deuenire ad conclusionem ergo scia veritatis acquiri potest sine dubitatione. Secundo de mathe. acquiri

tur scientia certa circa quam tamen non cadunt dubitationes igitur Tertio per dubitationem ligat mens dubitantis. ergo dubitatio impedit processum mentis ad veritatis scientiam acquirendam. ergo non expedit dubitari. Ad oppositum est probum in littera

Pro responsione est primo sciendum. quod postquam probum ostendit modum considerande veritatis in omni materia et hoc in secundo libro. consequenter in hoc tertio incipit procedere ad inquisitionem veritatis entium circa que versatur hec scientia. Et primo disputatione in hoc tertio ostendens dubitabilia circa entium veritatem circa que antiqui philosophi aliter dixerunt quam rei veritas habeat. et cum istis aliqua tractat que antiquissimo preter miserunt determinare. Consequenter in quarto libro incipit determinare veritatem circa huiusmodi dubitabilia. Nam in hoc tertio solummodo disputatione ad utramque partem ea per tractat.

Secundo sciendum est. quod questio primum potest duo querere. Primum utrum oportet inquerere sciam veritatis apud se primo dubitare. aliud utrum oportet ipsorum aliorum dubitationes cognoscere et considerare et cetera.

Sit ergo prima conclusio. in quirenti sciam veritatis necesse est apud se primo dubitare. patet nam in tali acquisitione ex aliquibus sibi notis peccat ad ignota ergo dubitat. quod dubitas dicitur quod de re aliquid scit. et aliquid ignorat qui enim nihil nouit de re nihil dubitat. qui etiam omnia nouit nihil dubitat.

Secunda conclusio. oportu num est inquerente sciam veritatis aliorum dubitationes circa veritatem considerare patet primo quod posterior veritatis inuestigatio nihil aliud est quam solutio prius dubitatorum. Secundo sicut in ligamine coram oculo non est ignotus soluere vinculum. sicut neque ligatus pedes potest ad anteriora procedere ita contingit in ligamine spirituali. sicut dubitatio est spirituale ligamen mentis quod oportet solui antequam mens recte progredi possit ad veritatis sciam. sicut ad hoc quod mens

soluat ab illo vinculo. oportet ipm pri-
mo cognoscere. Tertio procedes ad
scientia veritatis et non dubitas similis est
procedenti ad aliquem terminum. qui termi-
num et via ignorat quare in duplicem inedit
errorem. scilicet. vic et terminum et cum ad terminum
pervenit nescit inuenisse. ideo contingit et ip-
sum infinite progredi ergo etc. Quar-
to nullus potest bene iudicare inter duo
nisi rationes utriusque partis audiat. ergo ne-
que mens potest bene iudicare quae pars contra-
dictionis sit vera nisi videat rationes utri-
usque partis que est consuetudo aristotilis
in materia dubitabili premittere dubitaci-
ones aliorum et rationes propter quas du-
bitabatur antequam veritatem determinet. Sed
tertium aliter facit in hac scientia vbi quae in scien-
tijs particularibus. nam in particularibus scientijs
si quae latam dubitationes mouet et per tractat
sunt quae materiae dubitabiles sunt ordinibus
occurrunt. sicut in hac parte scia dubi-
tationes simul colligit quare determinatio
ad hanc sciam pertinet arguendo ad utram-
que partem cuiuslibet et postea in libris sequen-
tibus illas dubitationes terminat et huius
diuersitatis rationem assignat. sanctus thomas
et albertus. quare haec scia vbi est confi-
derans de vbi veritate primorum et cau-
sae vbi unum entium. et similiter passionum et pro-
prietatum omnium entium. vbi plura contingunt
dubia quae circa veritatem alicuius entis parti-
cularis quae habet considerare scientia parti-
cularis. ideo sicut hic agit de vbi verita-
te omnium entium conueniens fuit ut in vbi et pro-
ter omnia dubitabilia premitterent. Aliam
causam dant aliqui quare sapientes quae omnia nouit
et cuius est alios docere non debet celare
vel occultare suum intentum. ideo omnia quae pos-
sunt esse dubitabilia circa veritatem tangere
sunt et aperire. et si quaeratur que sunt illa dubita-
bilia que hic mouentur. respondetur quod aris-
totiles primo mouet dubitationes concer-
nentes modum considerandi huius scientie. et deinde
de concernentes considerata in ea. Et circa
modum considerandi. Primo ponit dubita-
tiones circa causas et principia. secundo cir-
ca subiecta. et tertio circa proprietates ipsorum.
Est igitur dubitatio prima. vtrum vni-
us scientie vel plurium sit considerare omnes causas et

per eas demonstrare. Secunda vtrum huius
scientie sit solum speculatiua principia entium aut etiam
etiam cum hoc principia prima demonstratio
num. Tertia dubitatio concernit modum consi-
derandi circa subiecta. scilicet. vtrum vnus scientie
sit considerare omnes causas vel sint plures
de diuersis. Quarta si sint diuersae scien-
tie de diuersis subiectis. vtrum omnes ille
sint generis ut sunt geometria et arithmetica
et tria que sunt in genere mathematici aut
diuersorum generum ut mathematica sapientia
et naturalis. Quinta vtrum sint solum
substantie sensibiles ut antiqui naturales
posuerunt aut praeter eas sint alie ut posu-
it philosophus. Sexta si sint aliquid substantie sepa-
rate. vtrum sint vni-
us generis tantum vel plurium
sicut philosophus posuit duplicem abstractionem scilicet
vbi a particulari et forme mathematicae a
materia et sicut in hoc duo genera separatorum
posuit. scilicet. genera et species sensibilibus et for-
mas mathematicas. Septima est quae
concernit modum considerandi proprietates
subiectorum. vtrum vni-
us scientie sit solum specifica-
ri substantias aut etiam earum accidentia per se.
Octava vtrum haec scientia consideret ea que
videntur accidentia per se entium in quantum
entis ut sunt idem diuersis simile contra-
rium primo et posterius et similia. Nona
vtrum haec scientia circa vnum quodque istorum
accidentium transcendentium solum consideret
quod sit vel etiam consideret alia accidentia quae
cuiuslibet istorum per se accidere possunt. Et
iste sunt dubitationes occurrentes circa
modum considerandi huius scientie. consequenter
ponit aristoteles dubitationes concernentes
considerata in hac scientia. et quare haec scientia
vera sit circa principia et causas vbi en-
tium. ideo iste dubitationes sunt de parti-
cularibus causis entium. et quare philosophus ponebat du-
plicia principia entium. scilicet. vbi hoc est gene-
ra et species rerum et mathematica. ideo aris-
totel. primo mouet dubitationes de ip-
sibus vbi et secundo de mathematicis.

Est igitur prima questio. vtrum

genera et species sint principia et elementa re-
rum et singularium sensibilibus aut illa in quae
diuiditur existentium singularem. id est. singulare sen-
sibile. Responso questionis est quare elemen-
tum dicitur ex quo res primo componitur et in

quod vltimū resoluit. Sed duplex est modus
compositiois et resolutionis reij. scilicet secundum rationem
vel species ex genere et dicitur componit et in
eadem resoluit. Alius est secundum rem vel mixtus
ex quattuor elementis componitur. Quere
ergo questio vtrum vlla sint elementa rerum
sicut posuit plato vel illa in qua resoluitur sin
gulare vel posuerunt naturales. Secun
da questio si vlla sint principia et elementa re
rum. vtrum vlla sint magis principia quam mi
nus vlla aut equaliter oia. Tertia vtrum
propter materiam ponenda sit alia causa reij:
vel posuerunt plato et aristoteli. aut non vel po
suerunt antiqui materiam esse totam reij sub
stantiam. Quarta supposito quod propter ma
teriam sit alia causa reij vel forma. vtrum
illa sit a materia separabilis vel posuit plato
vel non vel posuit aristoteli. et pictagoras.

Quinta si illud quod est forma sit separabi
le a materia. vtrum sit vnum tantum vel posuit a
ristoteli et pictagoras intellectum separatum vel impari
to separare quodlibet a quolibet aut sine
plura numero vel plato ponebat pluralitatem
idearum. et propter eas posuit formas mathe
maticas separatas. Sexta vtrum sit aliquid pri
us in solo. id est propter simul totum quod est singu
lare aut non. Secundo querendum est quare plato
posuit hominem qui de singularibus predica
tur esse propter singularia et sic de alijs vlti
mus. consequenter mouit aristoteli. alias di
bitationes circa modum existendi rerum.

Prima est vtrum principia entium sint de
terminata secundum numerum. aut secundum speciem.

Secunda dubitatio est vtrum corruptibile
et incorruptibile eadem sint principia
aut diuersa. et si diuersa. vtrum oia principia
sint corruptibilia vel incorruptibilia vel
principia corruptibilium corruptibilia et in
corruptibilium incorruptibilia. Tertia
vtrum ens et vnum sint oim entium tota sub
stantia vel in rebus ponatur aliquid subiectum
entium et vnum tantum. Quarta vtrum princi
pia rerum sint vlla aut singularia. Quinta
vtrum principia rerum sint entia in actu vel in
potentia. Ultimo ponit questiones cir
ca mathematica. Prima est vtrum nume
ri longitudo figure et puncta sint que
dam substantie et principia rerum vel pictagoras
et posuerunt vel non vel dixerunt natura

les. Secunda questio est. si sint substantie
et principia rerum. vtrum sint a seisibilibus sepa
rate vel plato posuit vel non vel posuerunt
naturales. istas autem questiones enume
ratas disputatione persequitur in hoc tertio
aristoteli. ponendo rationes cuiuslibet ad vtram
que partem. Deinde in sequentibus libris
secundum emergentiam materiam que ibi tractant ip
sas soluit. Et causarum qualiter eas primo
disputatione persequitur antequam veritatem
determinet assignet rationem aristoteli. quare de
omnibus hijs non solum est difficile veritatem
ipsam inquirere. sed nec dubitare rationes be
ne facile est.

**Tunc ad rationes. due pri
me probat quod non est necesse simpliciter in
quirenti veritatem dubitationes aliorum
inquirere siue cognoscere quantum sit op
portunum. Ad tertiam dicit quod licet du
bitans sit ligatus tamen quare dubitat curia est
in via ad solutionem sui vincit quare cognos
cit aliquid de re et aliquid ignorat. sed simpli
citer ignorans magis ligatus est et distans
a cognitione veritatis quam dubitans
sequitur textus. Primum ergo de.**

**Queritur secundo. vtrum vni
us scientie aut diuersarum sit omnia genera
causarum speculati. Arguit quod diuersarum ra
tionibus certum. quare quecumque diuersa ad vnam
sciam pertinent si non sunt vnius rationis.
oportet illa esse contraria quam vnum contrari
um bene est principium cognoscendi reli
quum. Sed quattuor genera causarum nec sunt
vnius rationis. nec contraria igitur. Secun
do quando cumque aliqua diuersa in vna
scientia considerantur quecumque vna scientia
vnum illorum considerat habet oia considerare
sed mathematica speculatur formam et non ali
as causas. ergo speculatio oim. causarum
scientie vni competere non potest. Tercio
si sic vel talis scia esset naturalis sed hoc non
quare de principio secundum speciem. id est de forma non
habet intendere philosophice vel dicitur in fine pri
mi philosophice. aut mathematica. vel diuina sed
hoc non quare vtraque abstracta a motu. cuius
materia est subiectum et efficiens est princi
pum et finis terminum. ergo videtur quod solam
formam considerent. Ad oppositum. quare cuius**

est perfecte scire aliquid eius est oēs causas per se cognoscere. s. multa sunt entia que habent quattuor causas per se. ergo eorum non potest haberi perfecta scia sine cognitione quattuor causarum.

Pro responsione ad questionem

ponit hęc conclusio. ad eandem scientiam bene spectat oīa genera causarum speculari non tamen ad qualibet scientiam. Patet primum de philosophia que subiectum eius formaliter acceptum ex quattuor causis dependet. ergo oēs causas ut causantes sunt per motum habet considerare. patet etiam de metaphisica. Nam metaphisicus de oīe ente sicut in quantum considerat. s. ens in quantum ens est forma vel habens formam. ergo metaphisicus habet formam considerare. et cum in habente formam materia sit propter formam et formam propter finem et efficiens sit causa efficiendi forme. sequitur quod habens formam sub ratione entis consideratum dependet a quattuor causis. ergo metaphisicus oēs causas ut sunt cause efficiendi considerat. Item eadem est ratio boni et finis. s. metaphisicus est considerare primum bonum. ergo eius est considerare ultimum finem. s. oēs cause habent attributionem ad finem. ergo metaphisicus habet oēs causas cognoscere.

Item cause prius sunt principium efficiendi quam mouendi. ergo metaphisicus considerans ens in quantum ens considerat oēs causas et adhuc magis quam philosophus qui tamen eas considerat sub ratione nature et principij mouendi. Secunda pars conclusionis patet quia aliqua scia de aliquo ente particulari sub aliqua ratione speciali accepto sicut quam non dependet a quilibet causa considerat quemadmodum mathematicus considerat quantitatem sicut quod est simplex forma abstractendo eam a motu et materia sensibili. ergo talis scientia non habet oēs causas considerare. sed illam solum aqua dependet a ratione formalis sui subiecti.

Sed dubiatur si diuerse scientie

diueras causas considerent que illarum magis habet nomen sapientie. Et arguit primo textus. quod considerans finem quod finis est principalior quod oēs alie sunt propter finem et non e contra. ergo etc. Secundo argu-

it de forma. quia sapientia dicitur certissima scientia. s. certus est cognoscere de aliquo quod est. qua cognoscere quantum vel quale est vel quomodo agere potest. s. forma est ratio cuius quod quid erat esse. ergo scia habita per se est certissima. ergo est nomine sapientie digna. Tertio arguit de efficienti quod illum consuevit dicere sapientem qui vniuersumque motum generationis aut motus sicut assignare principium. vnde motus quod est alterum et oppositum unum ut dicitur textus. ergo scia habita de re per efficientem debet dici sapientia. De materia non arguit philosophus quod finis non est. cognoscibilis neque principium cognoscendi. hanc questionem non terminat textus. s. ex hijs rationibus concludit quod cognitio cuiuslibet cause per se requirit ad perfectam cognitionem effectus habentis oēs causas per se. Ex quo concludit quod metaphisicus qui dicitur sapiens et cognitionem habet perfectissimam. habet oēs causas considerare. Dicitur tamen ad dubium quod licet sicut in quadruplicem considerationem causarum quolibet possit dici prima tamen simpliciter loquendo finis est prima causarum. et si perfecte cognoscatur finis alicuius rei necesse est oēs alias causas cognoscere. Aliud dubium videtur in immobilibus ut in mathematicis sit finis seu bonum. videtur quod sic quod ens et bonum conuertuntur sicut immobilia sunt entia igitur. Item oīs scientia est de bono et de difficili secundo ethico igitur etc. Item in quantitate est per se motus. ergo mathematicus considerans quantitatem. considerat finem motus et cetera.

Pro dubio sciendum est. quod

triplicia sunt entia immobilia. quedam sunt que licet non moueantur. tamen mouentur ut intelligentia mouens celum et anima que mouet corpus. et in istis est motus effectiue. id est scia considerans ista ut mouente habet considerare finem ut est terminus motus. Alia sunt immobilia que nec mouentur nec proprie mouentur tamen competunt operari sicut intellectus et voluntatem ut sunt intelligentie non mouentes orbem et scia ista considerans non habet considerare efficiens vel finem sub ratione principij vel finis motus. bene tamen

considerat efficiens et finem sub ratione principij et termini operationis. tunc sine motu quod non est de ratione operationis esse cum motu si idem de ratione operationis impetate. nam hec entia in quantum habent intellectus et voluntatem que sunt in eis principia operationis sine motu oportet quod in eis ponat finis. et bonum quod est obiectum voluntatis. Alia sunt immobilia que nec mouentur nec mouentur nec habent intellectum et voluntatem. ideo eis non competit aliqua operatio nec cum motu nec sine motu. ideo in eis non considerat bonum sub ratione boni nec finis sub ratione finis. considerat tamen in eis aliquid quod est bonum. scilicet esse. et quod quid est. licet non sub ratione boni vel finis et hoc non est de mathematicis. Ideo respondet ad dubium quod in mathematicis non est bonum neque finis quantum ad considerationem mathematicam. patet quod mathematicus abstrahit a motu cuius materia est subiectum. et efficiens principium et finis terminus. ergo mathematicus non habet considerare efficientem materiam et finem. Et due prime rationes dubij solui probant quod entia mathematica sunt bona. scilicet non probant quod in ea considerentur sub ratione boni vel finis. Tertia arguit de quantitate philosophice considerata.

Ad rationes ante oppositum

Ad primam dicitur quod omnes cause possunt ad hanc scientiam pertinere licet non sint contrarie. quod reducuntur ad aliquid unum. scilicet ad esse celestium de philosophica ad ens mobile. Ad secundam nature maior quod omnes cause in una scientia considerantur hoc est per attributionem ad unum subiectum. et in alia scientia tantum unum potest considerari per attributionem ad subiectum eius. ideo non oportet quod in alia considerentur omnes. Ad tertiam dicitur quod in primo philosophorum aristotelis loquitur contra positionem qui ponebat formas separatas a materia quas sunt quod huiusmodi non haberet philosophicus considerare. Secundo dicitur de metaphysica quod non sic abstrahit a materia quod solum consideret ea que non sunt. nec possunt esse in materia. scilicet quod considerat ea de quorum ratione non est motus neque materia. sequitur textus. At vero et de principijs

Queritur tertio. utrum unum

scientie vel diuersarum sit considerare principia demonstrationum prima simpliciter. et si unus utrum eundem sit considerare substantiam. Arguitur quo ad primam partem quesiti quod non sit unum. quod omnes scientie terminantur illis principijs primis. ergo quia ratio una considerabit ipsa eadem ratione considerabit et altera. Secundo si aliqua scientia consideraret ipsa vel consideret diffinitio vel demonstratione. non primum quod complexa sunt. nec fecerunt quod ad demonstrationem tria requirunt. scilicet passio subiecti. et dignitas. modo primum principijs non sunt alia priora que possunt demonstrari. Tertio arguitur quo ad secundam partem quesiti quod substantia et huiusmodi dignitates non videntur in aliquo conuenire. ergo neque cadere sub una scientia. Oppositum arguitur quo ad primam partem quod si in diuersis scientijs considerarentur sequeretur quod idem esset in diuersis scientijs demonstratum et sic esset superfluitas. Et quo ad secundam partem quod huiusmodi dignitates sunt maxime viles et parum similes substantia est primum. et principia paleensis. ergo si diuersarum scientiarum esset speculati huiusmodi dignitates et substantia sequeretur. quod essent due prime philosophice.

Pro responsione ad quesitum

tum sciendum est quod sunt duplicem operationem intellectus. duplicia sunt principia demonstrationis. quedam incompleta ut ens quod clauditur in intellectu cuiuslibet simplicis intelligibilis. et alij transcendentis terminantur. Alia sunt principia complexa que ex complexione huiusmodi terminorum transcendentium componuntur et hec vocantur prime dignitates vel omnes animi conceptiones de quibus est ad propositum. Alia sunt principia complexa que ex terminis specialibus constituntur et sunt positiones que in demonstrationibus factis in specialibus scientijs tanquam premissis specialiter ponuntur.

Tunc sit prima conclusio. alii

cuius scie est prima principia demonstrationis considerare. patet. quod circa tales conuenit errare et recte se habere. ergo alicuius scientie est huiusmodi principia considerare

Tertius

Itē per illa principia cetera capiunt cui/ dentiam. ergo nō debent esse ignota qua re alicuius scientie est ipa considerare.

Secunda conclusio. nullius

particularis scientie est huiusmodi prin/ cipia considerare neq; negantibus ea cō/ tradicere quia constituuntur exterminis transcendentibus subiectum scientie par ticularis cuiuslibet igitur.

Tertia conclusio. vniuers sciē

tie scilicet vniuersalissime 7 nō diuersarū est illa principia considerare patet satis ex conclusionibus precedentibus 7 per rati onem post oppositū. Ex quo inferri pos/ test q; illa principia sunt de cōsideratione huius scientie quia est maxime vniuersa lis 7 de transcendentibus vt sonat nomē eius. Ultima cōclusio eiusdem scientie ē considerare substantiam 7 prima princi/ pia demonstrationū patet quia cuz sub stantia sit primum 7 principale ens sequit̃ q; vltissime scientie 7 prime est substantiā cōsiderare. 7 cuz vltissima scientia cōside raret prima principia vt dictus est cōclufi o sequitur vera. Et istas questiones reso lutione soluit aristotē. quarto huius.

Sed dubitatur. vtrum eius/

dem scientie sit considerare omnes sub/ stantias quod sic arguit philosophus q̃a omēs substantie cōueniunt in cōmuni ra tione substantie. ergo cui? ē cōsiderare sub stantiā in cōi cui? ē cōsiderare oēs substā/ tias. Itē nō videt̃ ratio q; metha. seu pri ma phia plus cōsideret vnā substantiā q̃ aliam igitur. Contrariū arguit quia ei usdem scientie est considerare subiectum 7 per se accidentia eius. ergo si vna scien/ tia consideret omnes substantias etiā cō siderabit omnia per se accidentia istarū et sic nō erit nisi vna scientia. respondetur q; vniuers scientie scilicet illius que conside rat substantias in cōmuni 7 cōmunes p prierates eius est cōsiderare omnes sub stantias inquantū conueniunt in cōmuni ratione substantie 7 per se accidentia om niuz substantiarū que cōueniunt ipis in/ quantū substantie sunt vt bene probaue runt prime rationes dubij. Sed diuersa rum scientiarū est diuersas substantias cō

siderare sub ppris rationibus ipar. 7 ac cidentia propria cuiuslibet. vtrumq; cōsideratio substantiarū separatāz q̃ in/ mobiles sunt etiā sub proprijs ratio/ bus earū ad hanc scientiā pertinent 7 non ad phisicaz nisi pro quāto accipiuntur vt caule effectiue motus neq; ad mathema ticam quia nō sunt quāte. In ipis etiā nō reperitur numerus qui est de genere quantitatis. vnde si nō essent alie substā/ tie quam mobiles 7 sensibiles naturalis philosophia esset prima scientia nec opoz teret ponere aliam priorē ipa.

Aliud dubium. vtrum eiusdē

scientie sit cōsiderare substantias 7 accidē/ tia q; nō arguit textus. quia substantie 7 accidentis nō est idēz modus sciendi q̃a accidentiū est demonstratiua scientia sub/ stantie vero nō. s; diffinitio. ergo non ca/ dit sub vna scientia. Contrariū argu/ it quia accidens scitur per hoc q; de sub/ iecto demonstratur ergo impossibile ē accidens in aliqua scientia speculari quē in eadez speculari subiectū ei? Hanc que stionem soluit philosophus in quarto dñs q; ad eandem scientiaz pertinet conside/ rare ens inquantū ens. 7 accidentia en tis inquantū ens. Et similiter de substan tia in cōmuni 7 accidentibus ei? in quā/ tum huiusmodi 7 scientie ad quā perti/ net considerare aliquaz substantiā deter minatam sub determinata ratione est cō siderare proprietates que tali substantie insunt inquantū huiusmodi nō est tñ idē mod? sciendi substantie 7 accidentis qz sub/ stantia diffinit 7 nō demonstrat. s; de ipa al/ liquid demonstrat. accidens vero de sub stantia demonstratur 7 nō diffinitur nisi per additamentum.

Ad ante oppositū rationes

Ad primā dicitur q; licet scientie particu lares vtantur primis principijs tam q; q̃ busdam suppoibus nō tñ sequitur q; de ipis determinant sicut nō determinant d ente in cōmuni. s; de aliquo determinato genere entis. Ad scdam dñ q; nec diffi/ sunt: one nec demonstratiōne tractatur de illis p̃cipijs apriori. s; soluz a posteriori 7 elentice vt patebit in quarto huius.

In hoc etiam ponuntur significationes terminorum communium quae pertinent ad hanc scientiam quibus significationibus cognitum facilius cognoscitur dignitates constitute et illis terminis quia principia cognoscuntur inquantum terminos cognoscimus etiam per illas significationes terminorum aperitur via facilius solvendi dubitationes moras et disputatas in hoc tertio. Ad tertiam dicitur quod quia principia prima completa reducuntur ad incompleta ex quibus constituntur et per que habent intelligi quae compositio cognoscitur per extrema. ideo huiusmodi principia ratione suorum terminorum et substantia convenientiam habent in ente in communia accepto. sequitur textus. **Amplius autem utrum.**

Queritur quarto. utrum praeter substantias sensibiles et singulares sine ponende alie substantie ab eis separate sunt esse universales et predicabiles de singularibus ut platonem posuerunt. Arguitur quod sic intellectus noster intelligit uniuersale praeter singularia. ergo uniuersale est praeter singularia. alias intellectus esset falsus. Secundo omne quod est rationale per participationem reducitur ad aliquid quod est tale per essentiam. ergo praeter particulares homines qui sunt homines per participationem necesse est ponere per essentiam et per se hominem. ut plato posuit

Tertio generationes singularium sunt perpetuae et continue. ergo praeter ipsa singularia que sunt corruptibilia et mutabilia oportet ponere aliquid perpetuum et uniuersaliter se habens. ad oppositum est aristoteles in textu.

Pro responsione sciendum est primo. quod sunt duplicem abstractionem nostri intellectus scilicet uniuersalis a singulari. ut hominis ab hoc homine. et forme mathematicae a materia sensibili. ut circuli ab ere. posuit plato duplex genus entium sunt esse separata a sensibilibus singularibus. propter primam abstractionem posuit genera et species per se existe

re extra singularia que appellantur ydeae propter secundam posuit entia mathematica de quibus sunt scientie mathematicae sunt esse separata a sensibilibus singularibus et esse media inter ydeas praedictas et singularia.

Secundo sciendum est quod antiqui naturales solas substantias sensibiles posuerunt. et aliqui eorum dixerunt eas esse in continuo motu et consequenter nihil posse sciri certitudinaliter de rebus. Sed contra hoc plato volens saluare certitudinem scientie praeter substantias sensibiles que sunt generabiles et corruptibiles posuit ydeas separatas ab ipsis que sunt genera et species eorum de quibus est scientia et cum hoc posuit eas ad salvandum perpetuitatem et continuitatem generationis substantiarum sensibilibus.

Contra quas sit prima conclusio. non sunt ponende species sensibilibus singularium ab eis separate sunt esse subsistentes extra omnem intellectum. probatur quod est separatum ab aliquo sunt esse non est eius esse cuius forma sit principium intrinsecus rei. ergo species sic separate non possunt dici forme seu quidditates ipsorum singularium sicut posuit plato. Secundo nihil predicatur predicatione essentiali dicente hoc est hoc nisi sit in illo. ergo huiusmodi ydeae dici non possunt uniuersales et predicabiles de singularibus ut posuit plato. Tertio corruptibile et incorruptibile plus quam genere dicitur. ergo iste ydeae que secundum se sunt incorruptibiles ut dicebat plato et singularia que secundum suam naturam sunt corruptibilia ut etiam dicebat ipse plato non possunt dici eiusdem speciei. cuius oppositum dicebat. Deinde probatur quod non sunt ponende ad saluandum generationem quia generatio non est sine corruptione et cum corruptio et generatio contrariae et contrariorum sunt contrariae cause. cum ille ydeae uniuersaliter semper se habeat non sufficiunt semper ad generationem et corruptionem.

Tertius

Item si esset principium effectuum
7 totale generatiois cū vniformiter semper se habeant sequeretur qd semper 7 cōtinue generationes fierent 7 sic cōtinue generarentur. 7 sic semper 7 cōtinue generaretur homo. vt amplius deducit philosophus secūdo de generatione. Item huiusmodi ydee cū sint separate 7 insensibiles nobis essent ignote ergo plato sic ponēs eas nō saluat scientiaz ymmo destruit. et cū non ponerentur nisi ad salutē duz hec duo scilicet scientiā 7 generationē sequitur qd non sunt ponende.

Secunda conclusio. nō sunt

ponenda mathematica sicut esse a sensibilibus separata. patet quia sicut est quedā mathematica circa lineas 7 magnitudines. sic sunt quedā alie scientie circa alia subiecta vt astrologia circa celū. 7 p speculatiua circa lineam visualem. 7 musica circa numeros sonorosos. ergo si sint linee quedā preter lineas de quibus est geometria. 7 similiter quedā numeri preter numeros de quibus tractat arithmetica pari ratione etiā celū preter hoc celum sensibile. s. hoc ponere est absurdus. quia si esset celum preter hoc celum sensibile vel esset mobile vel nō. non primum quia impossibile est aliquid a materia separatim esse mobile nec secundū quia omne celū naturaliter est mobile. Similiter repugnat dicere qd sit linea visualis vel numerus sonorosus preter lineam visualem vel numerum sonorosum sensibilem ergo 7 cetera.

Tertia conclusio in mente p

mi opificis sunt ponende ydee reruz. patet nam sicut agens naturale agit p formam naturalem que est sibi principium quo agendi per quaz actionē intendit assumilante sibi effectum ita proprius est agenti per intellectum agere ad extra p formas intelligibiles que est sibi ratio intelligendi rem producibiles 7 exemplar operis. Ad cuius similitudines intendit producere effectum. sed hec forma intelligibilis secundū qd est ratio 7 exemplar conueni

enter ydeo dicitur ergo 7 cetera?

Quarta conclusio. preter sub

stantias sensibiles ponende sunt substantie immateriales in sensibiles per se subsistentes sed alterius speciei ab istis sensibilibus 7 nō predicabiles de ipsis. hec conclusio probatur in octauo philosophorum 7 in duodecimo huius 7 pronunc sic. arguitur Omne imperfectum in potentia existens est necessario reducibile ad aliquid perfectum per se existens. Sed omnis substantia materialis potentialis est 7 imperfecta. ergo in vniuersalitate rerum sunt ponende alie que substantie immateriales 7 in sensibiles. 7 sic patet responsio ad quesitum.

Ad rationes ad primam di

citur qd intellectus bene intelligit vniuersale preter singularia. sed nō intelligit vniuersale esse preter singularia. potest enim intellectus noster simpliciter intellectone separatim intelligere que secundū esse sunt cōmuna. ex ignorantia huius plato videtur fuisse deceptus. Ad secundā cōceditur qd omne ens per participationem reducat ad aliquid quod est per essentiam vt ad principium effectuum finale 7 exemplare. Et ad primum quod est ens per essentiam. s. non oportet qd omne quod est tale vel tale. formaliter per participationem alicuius forme. reducatur in formam talem per essentiam ab eo separatim secundum esse. ymmo repugnat qd aliquid sit tale formaliter 7 forma per quam est sit forma per essentiam. 7 per se existens extra ipsum. Ad tertiam dicitur qd motus solis sub obliquo circulo qd est cōtinuus est causa cōtinuitatis 7 inefficiētie generationis reruz. Sed quia diuersitatem habet in suis partibus per accessum 7 recessum a nobis est causa qd generationi succedat corruptio. sequit textus. Et de principiis

Queritur quinto. vtrum ge

nera sint principia 7 elementa reruz aut ea ex quibus in existentibus 7 primis componitur vnum quodlibet.

Arguitur primo rationibus textus quod ea ex quibus res componuntur, quia principium est ab eo cuius est principium, si genus non est aliud ab eo cuius est genus ergo etc. Secundo sic principium vocis littere et syllabe ex quibus componitur et in figuris anguli et linee dicuntur principia et non figure in communi, ergo ea ex quibus res componuntur sunt principia et non ipsa genera. Tertio arguitur auctoritate empedoclis, qui ponit elementa ex quibus res componuntur et non genera esse principia igitur. Quarto principia artificialium sunt materia et forma et non genera ipsorum et ita de alijs igitur. Oppositum arguitur tertius. Primo sic eadem sunt principia essentialia et cognoscendi, si genera sunt principia cognoscendi res componantur indiffinitone rerum igitur. Secundo per hoc accipimus scientiam de qualibet re per hoc quod scimus speciem eius secundum quam res est sicut cognoscimus sortem per hoc quod cognoscimus quod est homo. Et species cognoscimus per principia earum que sunt genera, ergo genera sunt principia rerum. Tertio arguitur per dictum platonicorum ponentium unum et ens esse principia rerum. Et similiter magnum et paruum quibus utuntur tanquam generibus. Si vero dicantur utraque esse principia rerum scilicet genera et illa ex quibus res componuntur. Contra arguitur quia unius rei est unica diffinitio indicans substantiam eius que componitur ex principijs et causis re sed non est eadem diffinitio que datur per genera et per ea ex quibus intrinsicè res componuntur, ergo impossibile est quod utraque sint principia et elementa rerum.

Pro responsione est sciendum quod principia rerum sunt duplicia, quedam sunt extrinseca ut efficiens et finis de quibus hic non est difficultas quia neque genera neque ea ex quibus res componuntur sunt principia extrinseca. Alia sunt intrinsicè ut materia et forma, et ista sunt in duplici differentia, quedam sunt principia se-

cundum rationem que scilicet dicit eandem essentiam cum principijs et etiam ad invicem et solum ratione differunt ad invicem et a principijs hoc modo genus et differentia bene dicitur principia rerum. Alia sunt principia secundum rem quorum scilicet nullum dicit totam essentiam rei, si solum aliquam partem, et realiter inter se sunt distincta a principiato, et hec iterum sunt duplicia, quedam sunt partes essentialis rei que sunt materia et forma, alia sunt partes integrantes que partes materie dicuntur, ut carnes et ossa, et partes organice, ut manus et pes et elementa in constitutione mixta. Sed illa ex quibus in existentibus primis realiter componitur res sunt principia realia ut materia et forma que sunt principia simpliciter corporum, et elementa cum forma mixtorum ideo ex istis consideratur diffinitio physica data per materiam reales et formam realiter distinctam a materia, si diffinitio logica considerat et genere et differentia.

Tunc sit hec conclusio. genera et alia uniuersalia sunt principia singularium secundum rationem. Sed illa ex quibus primis in existentibus componitur res sunt principia singularia secundum rem. Et dicitur in existentibus propter priuationes vel contrarium ex quibus dicimus interdum aliquid fieri sed non manet in re facta. Et dicitur prius propter principia proxima sicut corpus animalis componitur ex carnibus et ossibus tanquam ex principijs materialibus quibus tamen non comparatur ratio elementum quia non sunt prima principia sed adhuc resolubilia sunt in elementa et adhuc elementa in materiam et formam resoluuntur, conclusio satis patet ex prius dictis.

Sed dubitatur utrum magis ultima sint magis principia quam minus uniuersalia puta quam spes specialissime quod non arguitur textus. primo quod non dicantur principia quia si sic, cum ens unum sint maxime communia sequeretur quod essent maxime principia. Et tamen secundum platonem principia rerum sunt genera et

Tertius

Sequitur quod ens et unum maxime essent genera consequens est falsum. nam si ens esset genus. cum genus non predicetur de differentia nec e converso sequitur quod ens non haberet diffinitionem et sic non esset genus vel si haberet differentia eius esset nihil vel non ens quod est impossibile. Secundo si genera dicantur principia quia sunt communia cum omnia que sunt inter generalissima et singularia sunt communia. sequitur quod omnia ista erunt principia et per consequens genera. quia secundum platonem omnia principia sunt genera. Tertio si genera sunt principia essendi quia sunt principia cognoscendi. ut plato dicebat multo magis dicitur essent principia. quia dicitur sunt principia formalia. sed inconvincens erat a. pud platonem dicere dicitur esse principia rerum. quia rerum infinite sunt dicitur. Contra tamen arguitur textus quia necesse est principium et causam esse propter res quas sunt principia et cause et esse a rebus separata. Quod autem est separatum est univiale ut plato dicebat. et magis univiale est magis separatum. ergo prima genera cum sint magis univiale. et magis separata sunt magis principia. respondetur quod univiale non sunt principia rerum nisi secundum rationem. principia vero secundum rem sunt materia et forma. et cum genus sumatur a materia et dicitur et speciem a forma et forma sit magis principium substantie et esse rei quam materia. ideo sequitur quod species est magis principium rei quam genus et quanto genus est generalius tanto minus est principium. licet sit principium plurimum.

Aliud dubium. utrum univiale sint separata secundum rem a suis singularibus quod sic arguitur quod nisi sit de nullo potest haberi scientia. Tunc primo quod singularia sunt infinita. tunc secundo quia sunt corruptibilia. tunc tertio quia sensibilia sunt et non intelligibilia. Secundo materia a se ponitur sempiterna et perpetua. ergo a foris forma erit perpetua. sed forma existens in materia corruptibilis est ergo propter compositionem materia et forma ponenda est forma separata. Contrarius quia univiale

univiale de singularibus predicantur per dicationem dicere hoc est hoc. ergo univiale sunt in singularibus. Respondetur quod univiale non sunt separata secundum esse a singularibus. sed secundum rationem tantum. et hoc satis patuit in precedentibus. Et ad primam rationem dicitur. quod non oportet res habere similem modum in essendo aperte rei et in cognitione nostra. Ad aliam dicitur quod forma in materia existens est per se in generabilis et incorruptibilis quantum sit accidentis generabilis et corruptibilis.

Ad rationes ante oppositum

Ad primam dicitur quod sicut genus est principium secundum rationem ita est aliud secundum rationem ab eo cuius est principium. Alie rationes bene probant quod ea ex quibus intrinsece res primo componuntur sunt principia ipsarum rerum secundum res. Rationes vero post oppositum bene probant quod genera sunt principia secundum rationem. et quod compositio ex genere et dicitur est compositio rationis et non realis sequitur textus. Adhuc autem utrum;

Queritur sexto. utrum omnium

rerum sint eadem principia secundum numerum. Arguitur quod sic quia in causis est status ergo est veniendum ad unum efficiens ad unum sine ad unam formam et ad unam materiam. Oppositum arguitur quia si eut se habent principia sensibilia ad sensibilia sic principia entium ad entia. sed non sunt eodem littere omnino in omnibus similibus. ergo non sunt eadem principia in omnibus entibus.

Pro responsione ad questum

est sciendum primo. quod duplicata sunt principia scilicet extrinseca et intrinseca. intrinseca sunt materia et forma. in compositis et forma tantum in simplicibus. Extrinseca sunt finis et efficiens. principia intrinseca sunt unigena principialitatis. ideo eius quod est unum numero. principia sunt eadem numero. ut fortis materia est una numero et similiter forma. et eorundem in specie dicitur numero. principia sunt eadem in specie numero dicitur ut fortis et platonis. principia intrinseca sunt materia et forma nisi

itero dicitur et specie convenientia. et eorum
dem genere principia sunt eadem genere
eorundem vero analogia et proportionem
principia intrinseca sunt eadem secundum
analogiam.

Secundo sciendum est. quod princi-
cipia extrinseca sunt duplicia. scilicet proxi-
ma et ad equata et remota seu excedentia
Proxima sunt unigena principalitatis
quia omne quod fit ab agente determinato
fit. etiam propter determinatum finem ob hoc ista
non sunt eadem omnium principia sed diver-
sa. Sed principium efficiens remotum et
primum simpliciter est unum numero a quo
dependet tota natura. similiter ultimus
finitis similiter est unus omnium ad quem
omnia ordinantur. similiter quilibet intelli-
gentiarum in orientum orbem que sunt prin-
cipia inferiorum per motum celi est una nul-
litas.

Tunc sit hec conclusio. omni-
um entium est unum primum efficiens sim-
pliciter et unus ultimus finis simpliciter
non tamen est una materia nec una forma
nisi esset sermo de forma exemplari om-
nium que est essentia primi efficientis sed non
est unum primum efficiens proximum nec
unus finis propinquus omnium. conclu-
sio satis patet ex dictis.

Sed dubitatur. utrum corrup-
tibile et incorruptibile sint eadem princi-
pia. Arguitur quod non quia ex eisdem prin-
cipiis sequitur idem effectus. ergo si corrup-
tibile et incorruptibile sint eadem princi-
pia omnia essent corruptibilia vel incorrup-
tabilia. Oppositum autem quod ratio corruptibile
quam incorruptibile oportet principia esse
incorruptibilia. ergo sunt eadem principia
omnino. antecedens patet quia omne quod
corruptum in aliquid prius eo resolvi-
tur. ergo si principia corruptibilium essent
corruptibilia corrumpere in alia priora et
illa in alia. et sic in infinitum vel oporteret
dicere quod deueniendus sit ad principia in-
corruptibilia que etiam sint principia cor-
ruptibile. Ad dubium respondetur si-
cut ad questionem precedentem. quod quedam
sunt principia intrinseca scilicet materia et

forma. et quedam extrinseca ut finis et efficiens.
principia intrinseca non sunt eadem
corruptibile et incorruptibile. nam prin-
cipia intrinseca incorruptibile nec per se.
nec per accidens sunt corruptibilia. Sed
principia intrinseca corruptibile licet non
per se sint corruptibilia tamen per accidens
sunt corruptibilia. principia vero extrinseca
ea propinqua et unigena principalitatis
non sunt eadem corruptibile et incorrup-
tibile. quia corruptibile sunt corrupti-
bilia cuius sunt eiusdem generis et speciei cum
ipsis. sicut homo generans cum homine
genito. Sed principia propinqua incor-
ruptibile sunt incorruptibilia. principia
autem extrinseca et remota corruptibilia
sunt incorruptibilia. ut deus intelligens
et celi. sed tamen inter ista est ordo quod prin-
cipium simpliciter primum scilicet deus est
omnino deum mutabile. intelligentie ve-
ro immobiles et incorruptibiles sunt mo-
tu physico possunt tamen mutari finem affectio-
nes ex natura sua. et finem determinationes
ad diversa loca. corpora vero celestia in-
corruptibilia sunt. tamen sunt mobilia lo-
caliter. Ad rationem in contrarium dicitur
quod ex eisdem principiis intrinsecis et ex-
trinsecis uniuocis sequitur idem effectus. sed
non oportet ex eisdem principiis extrinsecis
et eiuocis omnes effectus sequentes esse
eiusdem conditionis. Qualiter autem agens
per intellectum et voluntatem unum et idem
manens se habeat ad producendum diuer-
sa tractatum est in secundo de generatione
et sic patet responsio ad quesitum.

Tunc ad rationes ante opo-
positum. ad primam ratio conuersus est quod prin-
cipium efficiens simpliciter est unum omnium
entium. similiter ultimus finis simpliciter est
unus. et prima forma exemplaris est una
sine remota. et sic primum ens in triplici genere
causae scilicet efficientis finalis et formalis. ex-
emplaris est causa omnium in ipsa vero non
est materia. et quamuis aristoteles probat sta-
tum esse in causis materialibus non per
hoc concluditur quod omnino entium sit mate-
ria. sed concluditur quod in qualibet re que
fit ex materia per resolutionem deueniendum
est ad materiam primam qua aliquid dicitur sic

Tertius

hieri q̄ ipsa amplius nō fit et alio. cū hoc tamen stat q̄ in materialibus diuersorū in numero est alia mater. a fm̄ numerorū Sequitur textus. Omnium autem ad cōsiderandum tria et cetera.

Queritur septimo. vtrū ens

et vnus sint principia substantialia rerum. Arguit q̄ sic qz p̄mū principium est ens et vnū a quo derivat om̄is entitas et vnitas in rebus ergo etc. Secūdo ens et vnū p̄dicant substantiam cuiuslibet rei ergo sunt principia substantialia rerū. Q̄p̄positū arguit qz accidentia nō sunt principia substantialia rerū. s̄ ens et vnū p̄dicant de accidentib⁹ sicut de substantijs. ergo nō sunt principia substantialia rerum.

Pro responsione est primo

sciendū. q̄ antiqui naturales ponentes vnus aut plura elementorū esse principia substantialia rerum posuerūt illud vnus vel plura elementa subiecti sive sustenti entitati et vnitati tanq̄ per se accidentib⁹. et ita nō posuerūt q̄ ens et vnū in vli. sive vnitas et entitas essent separata per se subsistentia et oim̄ rerū vli principia. Plato vero posuit ens et vnū p̄ se separata et per se existentia et vli p̄dicata de omnib⁹ et e se principia substantialia et quidditativa oim̄ rerū. s̄ vtracq̄ opprimo fm̄ aliquid falsa est. et quantum ad aliquid vera. Prima enim inquantū ponit ens et vnū nō esse separata a rebus fm̄ esse tanq̄ vli per se subsistentia p̄dicata de ipsis verum pot̄. S̄ inquantū ponit vnus elementorū aut plura esse totā substantiā rei falsa est eorū opinio. Et in primo ethicorū et in de generatione reprobaf. opinio vero plato nis ponētis ens et vnū separata esse principia. si hoc intelligeret de primo principio effectivo finali et exemplari oim̄ rerū quod est suum esse et sua vnitas et nō est vli per p̄dicationes. s̄ per causalitātē et p̄fectionis immēditatem bene diceret. tale enim est ens. et vnū per essentiā et per se subsistens. Sed inquantū ponit tale ens esse vnū per se subsistens et separatū esse vniuersale per p̄dicationem de omni

bus. et esse principium substantiale formale et quidditativū omnium rerum falsum dicit. et in hoc sensu reprobaf aristotē. p̄ simonem platonis de ydeis separatis.

Tunc sit hec conclusio. illud

ens quod est suū esse sua vnitas sua entitas separata a rebus est p̄mū principium omnium rerū in triplici genere cause. Ipsum tamē ens nō est vniuersale per p̄dicationem neqz principium formale et quidditativum iparū rerum. s̄ ab eo derivatur ratio entitatis et vnitatis in omnibus rebus. ista cōclusio satis patet ex p̄cedētib⁹.

Sexta conclusio. ens et vnus

que predicantur de omnib⁹ rebus non separant fm̄ esse a rebus nec sunt principia rerum fm̄ rem. s̄ solū fm̄ rationem vt in p̄cedētib⁹ probatū est. principia enim intrinseca rerum cōpositarū sunt materia et forma. et principia rerum simplicium sunt forma et esse. Et similiter dicendum est de quolibet cōmuni qd̄ de multis p̄dicatur q̄ nō est ponendum separatū fm̄ esse ab illis de quibus predicaf neqz est principium reale ipsoꝝ. s̄ fm̄ rationem tantū. qualiter autē ens et vnū substantiam cuiuslibet rei predicant videbitur in quarto.

Sed dubitatur. vtrum magnitudines et numeri sint substantie rerum

Arguitur q̄ sic. quia nihil est in intellectu quin prius fuerit in ensu. sed nihil fuit in sensu nisi sensibile propriū vel cōmune. ergo nec in intellectu igitur oportet q̄ quid est rei quod est subiectum in intellectu sive obiectū esse sensibile propriū vel cōmune. s̄ nō est sensibile propriū quia tale est accidēs sensibilis cōis ergo ē sensibile cōmune qd̄ est numerus et magnitudo igitur numerus et magnitudo sunt substantie rerū. Contrariū arguitur substantia nō habet esse post nō esse nec e cōuerso sive generari vel corrumpi. s̄ magnitudines et numeri sunt et non sunt sine generatione et corruptione rei igitur.

Respondeatur qd numeri et magnitudines non sunt substantie rerum. patet qd operatio facit scire formam substantiales rerum. s. quancumq; aliquid alteri assimilet in dimensionibus non propter hoc oportet qd attingat propriam operationem. sicut quatumcumq; statua boni assimilet nunquam attingit actum rationandi. ergo dimensiones non sunt forme substantiales rerum. nec sunt materia rei quae ipsa materia semper manet. s. dimensiones transmutant manente substantia rei. Ex quo sequitur qd non sunt compositum et per consequens non sunt substantie rerum. Item si superficies esset substantia alicuius rei aut esset superficies interior aut exterior. non exterior quae ipsa potest esse alia. et alia secundum speciem et numerum remanente eadem substantia rei. nec superficies interior quae in cribro sunt medietates in potentia solum. ergo et superficies terminantes illas medietates in cribro sunt etiam solum in potentia quae substantia rei est actu in re et non in potentia. ergo superficies interior non est substantia rei.

Ubi est advertendum qd sicut et ignorantia differunt inter unum quod convertitur cum esse et unum quod est numeri principium plato posuit numeros esse principia substantia lia rerum quae unum quod convertitur cum esse aquo secundum ipsum non dicit unum quod est principium numeri non addit aliquid secundum rem supra ens nec detrahatur ipsum. sic et ignorantia dicitur inter corpus de genere substantie et corpus de genere quantitatis plato posuit lineas et superficies esse principia substantia lia rerum quae sunt principia corporis de genere quantitatis quod secundum ipsum non dicitur a corpore de genere substantie. Tunc ad rationem dicitur qd nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensu vel per speciem propriam vel per speciem alicuius habentis attributionem ad ipsum aut ad aliquid ad quod habet attributionem. modo licet substantia non sit per se sensibilis. est tamen sensibilis per accidens

Dubium aliud. utrum principia sint actus vel potentia. Arguitur quod sint actus quod actus prior est potentia et principia principiatas ergo etc. Contrarium arguitur quod unum quod prius est in potentia quam in actu. ergo principia sunt potentia tantum

et non actus.

Pro dubio est sciendum. qd antiqui non precipientes dicitur inter non ens actu et pure nihil posuerunt primum materiale principium de se esse actu ens. aristoteli vero inter ens actu et pure multum posuit medium. scilicet ens in potentia. ideo posuit principium materiale de se esse ens in potentia tantum. Et quod prima potentia non potest se ipsam ducere ad actum. ideo posuit principium efficiens ens actu quod materia ducit ad actum. s. quod huiusmodi principium est ens est extrinseca causa. et cum materia videtur est de se non sit ens actu. ideo posuit primum aliud principium intrinsecum quod est actus materie et aquo materia habet esse et hoc est forma etc. Ad dubium respondetur quod in rebus compositis unum principium intrinsecorum de sua natura est potentia tantum. scilicet materia. et alterum est actus. scilicet forma. in simplicibus vero principium intrinsecum est ipsa forma que est actus et tota substantia rerum simplicium. Sed quo ad extrinseca principia. principium efficiens est actus et finis etiam viceri. s. finis propinquus quantum ad esse reale est in potentia tantum. Tunc ad rationem in oppositum dicitur quod actus simpliciter loquendo prior est potentia quod nihil potest duci de potentia in actum nisi per aliquid iam actu existens tamen in uno et eodem quod procedit de potentia in actum potentia precedit actum.

Aliud est dubium. utrum principia per se existentia sint vltra aut singularia. Arguitur quod vltra quae si essent singularia eorum non esset scia. ergo nec principiorum et per consequens nihil sciret. Contrarium arguitur quod ex non substantia non sit substantia s. vltra non sunt substantie. quod substantia est hoc aliquid. vltra vero non. ergo principia non sunt vltra.

Pro dubio sciendum est. qd si vltra haberent esse secundum modum platonis et ponerent principia entium sicut plato posuit adhuc non posset salvari quod principia essent vltra quibus hoc plato dixerit quod omne per se subsistens est hoc aliquid. vltra autem non est hoc aliquid. ergo non potest dici quod principia si per se subsistant ut plato dicit

bat sint vltia. Item si dicat huiusmodi principia esse separata. et esse hoc aliquid et cum hoc vltia predicata de singularibus predicacione substantiali et quod duratiua sequitur quod vna res esset plura hoc aliquid verbi gratia sortes primo esset ipsum quod est. Secundo esset homo quod esset aliud hoc aliquid. Tertio animal esset quod esset aliud hoc aliquid et sic de alijs vltibus. hoc autem est inconueniens. ergo poitico plonius est impossibilis sic exposita. vt cam exponit aristoteli. Ad dubium ergo respondetur quod principia reu existentium sunt quod subsistunt in re extra animas sunt singularia. patet quod sortes sunt quod sortes existit extra animam non componit ex carnis et ossibus in comitacione ex anima in comitacione. et ex his carnis et ossibus et hac anima. Etiam non generat ab homine in comitacione. sed ab aliquo particulari homine huiusmodi tamen principia apud intellectum vniuersaliter accipi possunt non vt sunt principia huiusmodi in communi. Sed quod hic queritur de principijs essendi que quantum sunt realiter eadem cum principijs cognoscendi. dicitur tamen sunt ratione. ideo magis dicendum est ad prius principia singularium esse singularia quam vltia. Et tunc ad rationem dicitur quod idem indueris potest habere diuersum modum essendi. quod receptum est in recipiente per modum recipientis. et ita licet principia entium. vt sunt principia essendi sunt quod modum sunt extra intellectum sunt singularia ipsa tamen sunt quod sunt principia cognoscendi sunt que modum oportet ipsa esse in intellectu. sunt immaterialia et vltia sicut et idem re quod est vltia et singulare diuersum tamen sunt ratione. Explicatis summarie et breuiter patet solutio questionum positarum in principio huius tertij.

Ad ante oppositum rationes

Ad primam concedit quod deus que est suum esse sua vnitas et sua bonitas est principium omnium in triplici genere cause. sed de illo ente non loquitur plato in positione quam reprobatur aristoteli. sed loquebat de ente in comitacione accepto quod de omnibus predicatur. Ad secundam dicitur est. quod ens in comitacione non est principium entis particularis nisi sunt rationes. nec est ponendum ens in comitacione quod de ente particula

ri predicatur esse separatum sunt rem ab ente particulari. Et hec de toto tertio libro metaphysice.

Explicit tertius liber metaphysice aristotelis.

Intra quartum li-

brum metaphysice. que dicitur primo. vtriusque dicitur vniuerso de deo et de creaturis. Aristoteli dicitur quod sic. quod ens est

conceptus vnus de deo et creaturis comitacione substantie et accidentis. et alius a proprijs conceptibus eorum. ergo vnitate dicitur de ipsis. ans sic deducit scotus. quoadmodum intellectus noster est certus de vno. et dubius de duobus necessario conceptus sunt que certus est aliter est a conceptibus sunt quos dubius est. Sed intellectus noster est certus. quod prima causa est ens. similiter quod substantia est ens quod quantitas est ens. et similiter quod generatio est ens. et tamen multi dubitauerunt an prima causa sit simplex esse et se subsistens. aut sit ens per participationem. Similiter multi dubitauerunt an quantitas sit substantia. et similiter de generatione an sit substantia vel accidentis. igitur oportet quod conceptus entis sit vnus et alius a conceptibus proprijs istorum entium. Secundo sapientia que conuenit primo entis et hominibus non habet determinatum. nisi per finitum et infinitum. Sed finitum et infinitum non variat rationes vniuerso cam. alias linea finita et in finita non vniuerso carent in ratione linee. ergo sapientia vniuerso conuenit primo et nobis. ergo a fortiori ratio entis que prior est et simplicior quare ratio sapientie. et ne sit difficultas in acceptione termini qui dicitur conceptus vnus cuius vnitas sufficit ad contradictionem et etiam ad medium sillogisticum vt extrema in ipso vnica ad inuicem vniant sine fallacia equiuocatiois. Tertio nullum obiectum natum est in intellectu nostro causare conceptum alterius nisi contineat ipsum essentia aliter aut virtualiter vel habeat vniuerso cationem cum ipso. sed nullum obiectum relictum in fantasmate continet primum essentialiter aut virtualiter. ergo ad hoc quod possit cau

fare conceptum primi entis in intellectu nro oportet qd habeat vnuocatione cuz primo ente. Et similiter arguit de substantia et accidente. qz substantia no cognoscit a nobis nisi p motuitate accidens. ergo oportet coceptu substantie habere vnuocatione cu cocepta accidens cu accidens neqz substantialiter neqz virtualiter contineat substantiam. qd aut substantia no cognoscatur a nobis nisi per motuitate accidens. patet qz si per spem ppriam et motuitatem cognosceret a nobis substantia sequeretur qd nos possumus iudicare de praesentia et absentia substantie panis in sacramento altaris qd falsum est. Ad oppositum est aristotelis in principio huius quarte.

Pro responsione est sciendum

q scotus posuit vnuocationes entis ad primam causam et creaturis ad substantiam et accidens. et diuidebat ens in ens limitatum et illimitatum no q limitatum et illimitatum sint dicitur entis s modi intrinseci et diuersi. qui si tollantur intellectu manet conceptus entis vnus et cois et no diuersificatus. Ultra diuidebat ens limitatum in decem predicamenta p modos intrinsecos q sunt per se esse et in alio esse. qui etiam modi si remouantur intellectu remanet conceptus entis limitatum vnus et cois substantie et accidentis in se no diuersificatus. Unde sic arguit substantia in suo intellectu includit ens et addit per se. similiter accidens includit ens et addit in alio. tolle igitur intellectu ista supra addita. s. per se et in alio. tunc remanebit pura ratio entis in qua nullam habent diuersitatem substantia et accidens. ergo ratio entis in se est vnuocata. Et quando arguit contra hanc positionem. qz aristotelis in hoc quarto determinat oppositum. respondet qd aristotelis. i. de deo huius ponit essentialem ordinem inter species eiusdem generis. Dicens qd in omni genere est vnus primus quod est mensura illius generis mensurata autem ad mensuram necessesse est habere essentialem ordinem. Similiter in septimo philosophorum dicit qd in genere latet equiuocationes impediens comparationem proprie dicitur fieri in genere. qd tamen equiuocationes no sunt in genere quantum ad equiuocationem

entem loyca. s. soluz quantum ad philosophicam. que requirit vnitatem rei no solum in se s etiam suscipiente. et tamen no obstantibus adhuc aristotelis. ponit in genere vnuocationem loyca. ergo similiter dicit scotus etiam de ente. s. ordo accidentium ad substantiam et omnium entium ad primum non tollet vnuocationem loyca entis. et ad philosophum respondet qd philosophus loquitur recitatione ponendo dicta aristotelis. qui vt dicitur intelligenda sunt modo exposito. Et cum iterum arguit qd aristotelis. in hoc quarto adducet exemplum in textu de sano in quo est vera analogia etiam loyca. respondet qd non est omnino simile de sano et ente qd si esset omnino simile iam no esset exemplum vel simile s esset idem. vnde est aliqua similitudo no totalis. vltra dicit qd conceptus entis non est sic vnuocus qd dicitur in quid de omnibus qd ens no dicitur quidditative de vltimis differentiis et primis passionibus. Cuius iterum arguit si ens esset vnuocus primo enti et alijs sequeretur qd aliquid esset prius primo. ad minus secundum rationem. respondet qd aliquid est prius id est vltius. et cuius repleatur capiat ratio entis in primo ipsa est prior limitata et illimitata que prioritas est secundum rationem. ergo aliquid est prius primo. ad minus secundum rationem. Respondet qd si ens capiat ante limitatum et illimitatum no est prius neqz posterius. s. est tantummodo ens neqz recipit predicationem cuiuscumque. Ultra dicit qd si capiat ens secundum complexum tam eius rationem includit suum primum et intrinsecum modum qui est illimitatio seu infinitas aut diuinitas et sic no sequitur qd aliquid sit prius primo secundum rationem immo nec secundum rationem. Cui vltra arguit qd ens esset genus si esset vnuocus. negat consequentiam.

Tu primo qd genus dicitur naturam determinatam finitam et limitatam. ens vero non. Tuz scdo qd genus diuiditur et contrahitur per formas formales extra ipsas existentes ens vero no et sic patet qualiter scotus fundat vnuocationem entis.

Sed contra ipsum sit prima conclusio. ens no dicitur vnuoce de primo ente. simpliciter et de alijs neqz de substantia et accidente. patet qd primum est ens per

essentia. aka vero p participationē. ergo in nullo uniuocari possunt t3 cōsequen-
tia qz si uniuocarent in aliquo tūc ens p
essentiā aliquid in se haberet qd per canil
dē rōdem respiret in ente per picipationez
s̄ quitqd est in ente per essentiā est ens p
essentiā. ergo in ente per picipationē ali
quid respiretur qd esset ens per essentiā qd
absurdū est. similiter in ente per essentiā
esset aliquid qd esset ens per picipatio-
nē. Similiter arguit de substantia 7 de ac-
cidente qz substantia est ens per se 7 in se
accidens uero est ens in alio 7 per aliud
s̄ ens per se 7 ens per accidēs vna ratio-
ne cōcipi nō pnt qz quecūqz rō sumatur
de ente per accidēs illa parz seu causimz
habet ad ens per se. ergo non potest esse
ratio entis per se. vnde hāc cōclusionem
s̄. qd ens dicat multipliciter relinquit ari-
stotiles per se notam.

Secunda cōclusio. ens non

dē pure equiuoce. s̄ analogice de entibz.
pbat p hūis p exempla aliqua. primū est
in analogia plurimū ad vnū finē. sanū enī
dē de multis per habitudinē ad vnū fi-
nē q̄ est sanitas animalis. sicut dicit aliquid
sanū qd est cōsuatum sanitatis. sicut die-
ta. 7 aliquid qd est factum sanitatis vt po-
tio a mara. Tertio dē aliquid sanū
qd est signū sanitatis vt vrina. Quar-
to mō dē aliquid sanū qd est susceptiuū
vt animal. 7 istud primo 7 principaliter
sanū dē 7 alia in tantū sana dicuntur in-
quantū habēt habitudinē ad sanitatem
vnā in numero que est in susceptiuo.
Aliud exemplū est in analogia plurimū
ad vnū primū efficiēs. sicut medicatumz
qd primo 7 principaliter dē illud qd in se
habet habitū regulantē medicinale acti-
onem. s̄. artē medicine. Et alia medicatia
dē s̄ fm qd accedūt aliquomō ad talez ar-
tem. sicut aliquid dē medicatumz qz quan-
dā habet naturalē industriā ad actū me-
dicine. vt homo sine arte medicans. Et
iam dē aliquid medicatumz qz est instru-
mentū medicinalis actionis. vt distere 7
cetera instrumēta. Similiter in proposi-
to ens dicat de omnibus entibus non tñ
eque. s̄ de vno primo 7 principaliter 7 dē

alijs fm qd hnt habitudinē 7 pportionē
ad ipm vtrum. ergo ibi nō est pura equi-
uocatio. s̄ vnitas analogice.

Ubi primo est sciendum. qd

oia que quod quomō p dicationē entis re-
cipiunt. ad quattuor gradus reduci pos-
sunt. Primus est illoz q̄ soluz sunt in
ratione. vt negationes 7 puationes de q̄
bus ratio negotiat intelligēdo eas p ha-
bitudines ad affirmationes sibi opta-
tas faciens cōpositionez verā de ipis. vt
ista cōceditur nō ens est nō ens. Secū-
dus gradus est eoz que in sui ratione et
in intellectu habēt aliquid puationis seu
potentie ad mixtū licet sint entia extra ra-
tionem vt sunt motus 7 mutationes.

Tertius est illoz q̄ licet nō includant pri-
uationē a dmixtā. habent tñ esse debile 7
ad aliud cadens vt qualitates 7 cetera ac-
cidentia. Quar-^o gradus est perfectissi-
m^o eoz que habēt esse solidū 7 fixū in se
vt sunt substantie. 7 sic ens de omnibz istis
modis dē fm qd habent ordinē ad tale
ens fixum. nā act^o effēdi a quo sumunt
nomē entis. alijs a substantia nō cōuenit
nisi in ipsa 7 per ipsam.

Secundo sciendum est. qd vt

dicit thomas illō ad qd iste diuerse ha-
bitudines ordinant. in analogiatif opoz
tet esse vnū numerū 7 nō solū vnū ratio-
ne sicut est vnū qd per nomē uniuocum
significatur. nō enī dē entia alia a substā-
tia per habitudines ad substantiam in cōi-
s̄ ad substantiā determinataz vt patet p
exempla p hū. Est. n. ea dez sanitas in nu-
mero que est in animalī quā repntat vrina
7 cōsuat dieta. sic etiā est vna 7 eadē sub-
stantia in numero. que est quāta 7 qualis
7 aliquomō ad aliud se hnt. agēs vl pa-
tiens. 7 generaliter in eodē subiecto secū-
dū numerū reperunt accidētia eadem
fm numerū. 7 simili modo nō esset possi-
bile opozteret in ordine entium ponere
duo prima. 7 duas analogias. n^o ex hoc
sequit qd in diffinitione accidentis ponat
vna substantia fm numerū determinata.
quia non diffinit accidens singulare. vt
hoc vel illud. s̄ accidēs in cōi. ideo in ei^o
diffinitione ponit aliqua substantia cōis

Et ad denotandū q̄ in analogia requiritur talis vntas dicit text⁹. q̄ ens dicitur de multis s̄ hoc est ad vñi ⁊ sup addit. ⁊ ad aliqua vnam naturam

Tertio est sciendū. q̄ apud ponentes analogiā entis aliq̄ sic ponūt cā q̄ cōcept⁹ entis est idem. ⁊ aliquomō diuerſus. idē. s. q̄ est attributō alioꝝ ad ip̄m ens q̄ claudit in cōceptib⁹ alioꝝ. Tamē est aliquomō diuerſus q̄ de primo cōcept⁹ dicitur ens s̄m se. de alijs vero secūduz ordines ad ip̄m. ⁊ sic ponūt ip̄i q̄ entis nō est vn⁹ simplex cōcept⁹ alius ac cōceptibus decē generū. s̄ tot sunt cōcept⁹ entis quot sunt genera. ex illis fit cōcept⁹ vnus vnus solū vntate analogice. ad primū qd claudit in cōceptib⁹ alioꝝ. Alij ponūt sic analogiā entis q̄ p̄ter concept⁹ decē generū est vn⁹ alius cōceptus entis simplex ⁊ cōis q̄ tñ ille cōcept⁹ nō est cōliter p̄cipat⁹. vel p̄cipalis. ideo nō dicitur vnus vntate vniuoerſalis. ⁊ iste secund⁹ modus est multū p̄babilis. Sed primus videt̄ verior siue verisimilior. rōd sepe dicit p̄b⁹ q̄ ens multa significat ⁊ nō s̄m vñi. hoc est s̄m vnā ratiōē s̄m p̄ticipē ⁊ ip̄is eōdem. Ex ista analogia entis infert p̄b⁹ solutionē ad tres questiones disputatas in tertio hui⁹. Prima est q̄ vnus scientie est cōsiderare substātiā ⁊ accidēs. patet q̄ vn⁹ scientie est cōsiderare oīa que recipiūt p̄dicationē vni⁹ siue vniuoerſe siue analogice. s̄ ens qd est subiectus huius sciē licet nō dicat̄ de substātia ⁊ accidente vniuoerſe d̄ tñ de accidentib⁹ per analogiā ad substātiā. Secūdo infert q̄ talis scientia principaliter est substātie q̄ accidētis. patet q̄ substātia est primū ⁊ principale ens a quo alia dependēt ⁊ p̄pter q̄ entia dicunt̄. Tertio infert q̄ huius scientie est cōsiderare oēs substātiā ⁊ accidentia vt cōueniunt in cōratione substātie ⁊ accidentis. patet q̄ eoz q̄ sunt vn⁹ generis est vnus sensus ⁊ vna sciētia. sicut grāmatica est vna que oēs voces specular̄. s̄ substātie cōsiderate specular̄ sub specialib⁹ rōnib⁹ diuersoz generū scibiliū p̄tinet ad sciētiā sp̄ales. iste sunt tres respōsiones ad

tres questiones prius positas. Et ante q̄ soluat p̄b⁹. primo stabilit subiectū huius sciē circa qd ponit in principio textus tres conclusiones.

Prima cōclusio est. alicui⁹ scientie est speculari ens inquantū est ens ⁊ que huic insunt s̄m se. patet q̄ ex cognitione entis inquantū ens dependet cognitio particulariū entū. ergo ens inquantū ens nō debet manere incognitum.

Secunda cōclusio. nulli sciētiāz particulariū cōpetit hec cōsideratio. patet nā quelibz. particularis sciētia speculari aliq̄ partē entis solū cuius per se accidentia inquit ergo et cetera.

Tertia cōclusio. hec scientia que sapiētia vocatur habet speculari ens inquantū ens ⁊ ea que sibi insunt s̄m se. patet primo. q̄ ex quo nulli sciē particulari hoc cōgruit. sequit̄ q̄ hoc cōuenit̄ sciētie que est vltissima alias nō haberet nomē sapientie. Secūdo cur⁹ est cōsiderare naturā cuius sunt ille cause. s̄ istius scientie est cōsiderare principia ⁊ primas causas que necessario sunt principia per se alicui⁹ nature ⁊ nō sunt per se primo cause alicui⁹ entis particularis q̄ nō essent principia alteri⁹ entis. Et sic oportet p̄ponere plura principia simpliciter prima. cuius oppositū probatū est in secūdo huius ergo sunt principia ⁊ cause entis inquantū ens. ergo scientie hui⁹ est speculari ēs inquantū ens. Ex hoc verbo textus in quo d̄ q̄ in hac sciētia entis inquantū ens cause prime sunt accipiēde potest cōcludi q̄ solus subiectū in hac sciētia est ens causatus ⁊ nō ens cōe ad primā causam ⁊ creaturas.

Ad ante oppositū rationes

Ad primā que d̄ achiles scoti. d̄ q̄ cōceptus decē generū possunt dupliciter capi. Vnū s̄m cōdistinctionē quam habent inter se. ⁊ hoc modo nō significatur noīe entis. hoc modo etiā potest quis dubitare an quātitas sit substātia vel nō. Aliomō possunt capi s̄m vntatē analogice vel dependentē quam habet inter se ⁊

ad vñū pñmū. 7 hoc modo nomie entis significat. 7 sic ens qđ significat oia genera sub tali vnitare bene dī p certitudinez de aliquo de quo tñ dubie dicentē con/ ceptus entis distincti per intellectu. Et si quis velit sequi fm modū ponēdi ana/ logia. dicere q ratio scōn bñ concludit qđ est vnus cōcept⁹ entis alius a cōcep/ tibus decē generū nō tñ vn⁹ vnitare vni uacationis. s̄ aualogie tñ qz nō est cōli/ ter pncipalis a diuersis entib⁹. Ad scil/ cundā dī q sapientia pñmū 7 vñā nō so/ lum dñtē perfinitū 7 infinitū. s̄ etiā quia sapientia pñmū est per essentia 7 vñā per p/ ticipationē. Ultra dicit q nō est simile d̄ inf. nitare lineę. 7 pñmū entis qz pñmum ens est entitatie infinitū. linea vero si es/ set infinita. solū esset infin. ta quātitate s̄ si linea esset infinita quidditate ipa esset ens per essentia vt pñma causa 7 nō pos/ set vniuocari tñ linea finita nec esset in p/ dicamēto. Ad tertiam dī q ali qđ ob/ tectū in intellectu nro potest causare spect em alteri. esto q nō cōtineat ipm actua/ liter neqz emmēter neqz vniuocet cū ip/ so. s̄ sufficit q sit effectus ei⁹ aut participa ta similitudo vel q habeat aliqđ similitu/ dinē ad ipm. 7 sic sufficit vñtas analogie nā cū accidēs sit ens in substantia. 7 p sub/ stantia potest nos ducere in cognitionez substantie ppter reluctantiā cause in effect/ tu. sequitur textus. Sūgitur ens.

Queritur secundo. vtrū ens
7 vñū dicat eandē naturā. Arguit q nō qz vñū pdicatur denotatiue de ente. s̄ denotatiuuz dicat aliā naturā ab eo qđ d̄ nominat igitur. Scđo vñū addit su/ pra ens in diuisione. s̄ in diuisio dicat aliā naturā ab ente igitur. Tertio vñū est pncipiū numeri 7 tñ reponitur in genere quātūatis. s̄ ens fm se nō dicat naturā vñū pdicamēti igitur. Quarto si sic sequerē q ista esset vera tñ vñū est sicut ista tñ ens est qđ est cōtra philoso/ phū pñmo physicoz. Quinto sic seque/ ref q ista esset negatio. ens est vñū. Ulti mo si hoc esset verum sequerē q opposi/ tum vñū. s̄. multitudo diceret oppositū entis cōsequens est falsuz cū ens diuida

tur in vñū 7 multa igitur 7 cetera. Ad oppositū est pbus in s̄ra.

Pro responsione est pñmo
sciendū. q post q aristotēl ondit. q buic scia que est vñsima propriū est speculari ens inquantū ens 7 eius accidētia per se Et probat q bec scia cōsiderat tā substā/ tiam q accidens s̄ pncipali⁹ substantiaz 7 q bec scia cōsiderat oēs substātiās taz materiales q immateriales cōsequē ter ondit q ad hāc sciam pertinet cōsidera/ re huiusmodi passiones entis. s̄. vnuz et multa idēz 7 diuersuz 7 oēs modos vni/ us 7 diuersi dat etiā modū cōsiderandi de ipis 7 in hoc terminātur plures ques/ tiones mōte 7 disputate in tertio. Et ad probandū pñmū. s̄. q bec scia habet cō/ siderare de vno assumit q ens 7 vñū cā/ deznaturā important de quo pñs qstio mōta est.

Secundo sciendū est. q au
cētia posuit es 7 vñū nō significare sub/ stantiā reū s̄ aliquid additū substātie reū Et ad hoc dicēduz de ente mouebat qā m qualibet re que habet esse ab alio aliū est esse rei ab essentia. Et qz hoc nomen ens imponit ab esse cōcludit q hoc nō/ men ens significat aliquid sup additum essentie siue substātie reū. S̄ de vno illud dicebat qz credidit q vñū qđ cōuertitur cū ente sit idem cū vno qđ est pncipiūz numeri. vñū aut qđ est pncipiūz numeri necesse est significare qdam naturā super additā substātie reū. Alioquin numerus qui cōsistit ex vñtātib⁹ nō esset spēs quā/ titatis que naturā sup additā substātie signat. dicebat tñ q hoc nō ob stāte vñū cōuertitur cū ente nō qz significet ipaz reū substantiā s̄ significat accidēs qđ inheret enti. sicut risibile qđ cōuertit cū homine significat accidens hominē. S̄ quo ad pñmū vñū difficerē a vñcētia qñis eius esse rei sit aliud ab essentia ei⁹ nō tñ est in/ telligendū q sit aliquid super additum essentie ad modū accidēs qz cōstituit p pncipia essentie. 7 ideo hoc nomen ens qđ imponitur ab ipso esse idēz significat cū noie quod imponit ab ipa essentia. Similiter quātū ad fm deficit. s̄. q vñū

quod convertitur cum ente sit idem cum vno quod est principium numeri de genere quantitatis nihil enim quod est in vno determinato genere consequitur vel omne ens. ergo vnus quod determinat ad genus quantitatis distincte non videtur converti cum ente veli. Item si vnus convertatur cum ente tanquam eius passio necessarium oportet quod causetur ex principiis entis inquantum ens. sicut omne accidens proprium ex propriis principijs sui subiecti. Et ex principijs coibus entis inquantum ens non potest sufficienter causari aliquid ens particulare. ergo non potest stare quod aliquid determinati generis et determinate speciei sit accidens proprium et convertibile cum ente inquantum ens. igitur vnus quod est principium numeri aliud est ab vno quod cum ente conuertitur.

Ab sciendum est. quod vnum

quod cum ente conuertitur super ens non addit nisi in diuisione entis que quidem indiuisio cum sit negatio vel priuatio non potest aliquid natura entis super addita. et sic non differat ab ente secundum rem sed solum secundum rationem. nam negatio siue priuatio non est ens nature. sed rationis tantum. vnus vero quod est numeri principium addit super substantiam rationem in eis que est propria quantitati. Et primo inuenitur in vnitatem et dicitur negationem siue priuationem illius diuisionis non quidem entis ad ens que fit per formam qua aliquid est ens. sed dicitur negationem diuisionis que est secundum quantitatem continuam. nam numerus de genere quantitatis causatur ex diuisione continue. ideo talis numerus ad mathematicam scientiam pertinet cuius substantiam extra materiam esse non possunt quantum sine materia sensibili considerentur. hoc autem non est si vnus quod est principium numeri secundum esse a materia separaretur in rebus immaterialibus existens quasi cum ente conuertitur.

Alterius sciendum est. quod hoc

nomine ens imponitur ab actu essendi qui est a forma perficiente. et quod ens quando est actum per suam formam efficientem per eandem etiam est terminatum in se et ita vnus et indiuisus ideo ab eodem habet aliquid quod est ens et vnus. quod vnus nihil aliud dicit supra ens quam ipsam in diuisionem ipsius entis.

Tunc sit hec conclusio. ens et

vnus eandem naturam secundum rem importat. probatur plus dupliciter. Quocumque duo addita vni. ideo quod nullam diuersitatem sibi afferunt illa sunt eadem secundum rem. per illam maximam. quocumque vni et eadem et. sed vnus et ens hoc vel alicui rei addita nullam afferunt diuersitatem reale ergo et. minor patet quia idem realiter dicitur cum dicitur homo sine addito et cum dicitur ens homo. et similiter cum dicitur homo sine pluri et cum dicitur vnus homo. quod probatur aristoteli. quod homo et ens eadem generatione generantur et eadem corruptione corrumpuntur. et similiter homo et vnus homo. ergo ens et vnus addita homini non super addit aliquid secundum rem distinctum.

Secunda ratio que continet duo predicant de substantia alicuius rei per se et non per accidens illa sunt ideo secundum rem. sed sic est de ente et vno. quod patet quod vnus quod est ens et vnus per suam substantiam vel per aliquid naturam sibi super additam. Si primum habetur. intentum. Si secundum illa natura super addita est ens et vna vel ergo est per se ens et vna. vel per aliam naturam super additam. si primum ita poterat prius dici. Si secundum ita posset fieri sicut quesitum est. et sic procederet in infinitum quod est impossibile. oportet ergo dicere quod vnus quod est ens et vnus per se. et non per accidens seu aliud sibi super additum. Et hoc est quod solet dici quod ens et vnus predicant substantiam cuiuslibet. patet igitur quod vnus super ens non addit aliquid distinctum secundum rem. sed significat ideo secundum rem et etiam conuertibiliter in quo differunt vnus ab alijs quod non addit super ens aliquid secundum rem quod nihil est quod secundum rem entis aliquid super addere possit. tamen in multis sunt que non conuertuntur cum ente vel substantia. quantitas et alia huiusmodi.

Secunda conclusio. vnus super

per ens addit aliquid secundum rationem. patet per philosophum dicitur quod ens et vnus sunt idem et vna natura sed non vna ratio ostensa. Et ratione probatur quod vnus significat in diuisionem entis in se que quidem indiuisio nomine entis non significat ergo et. Item cum vnus non addat aliquid secundum rem super ens et conuertatur cum ente. tamen non differunt ratio essentia per se. sicut enim. et sic essentia

tio ens vñū dicendo verū est tñ q̄ illud
 superaditū entī qđ est negatio diuisio/
 nis entis in se. que quidē negatio ē ens
 s̄m̄ rationē tñ. fundamentū tñ habz in
 re. qz vt dictū est talis negatio diuisiois
 fundat in ip̄a forma p̄finitēz terminate
 potentiaz in se. 7 per cōsequens vn̄tē in
 sam. ex hīs cōclusionib⁹ infert aristotil.
 solutionem istaz cōclusionū disputaz in
 tertio. Infert primo q̄ hec scientia ha//
 bet cōsiderare de vno. patet qz idem sig
 nificat cū ente. Infert scđo qz tot sunt spe
 cies vn̄i quod 7 entis. que quidē spe//
 cies vn̄i sumūtur s̄m̄ species entis que
 sunt decē predicamēta. Nā primū in sub
 stantia facit idēz. vnū in quātitate equale
 vnū in qualitate simile. 7 s̄m̄ alias partes
 entis possent sumi alie species vn̄i si es
 sent noīa imposta. Tertio infert qz sic
 ad istā scientiā p̄tinet cōsiderare de omni
 bus p̄tib⁹ entis ita de oībus p̄tib⁹ vn̄i
 7 de eodēz simili equali 7 alijs moīs vn̄i
 us. Infert quarto qz ad vnum reduci
 possunt quecūqz habet inter se oppositio
 nem cōtrā qz in oībus cōtrarijs claudi
 tur oppositio priuationis 7 habu⁹. sed
 p̄tina priuatiua sunt vnū 7 mltā. vnū enīz
 dicit priuationē diuisiois que est de in//
 tellectu multitudinis. vnde sequit cū hec
 scientia consideret de vno 7 oīa cōtraria
 reducātur ad vnū q̄ hec scientia habz cō
 siderare de natura cōtrarioz. Infert
 quinto qz s̄m̄ partes entis 7 vn̄i diuidē
 de sunt p̄tes huius scientie 7 nō solū par
 tes hui⁹ scientie ymmo generaliter p̄tes
 totius phie. 7 qz inter partes vn̄i 7 en//
 tis prima 7 p̄cipalis pars est substātia.
 Et iterū inter p̄tes substantie. substantia
 immaterialis prior est sensibili ideo inter
 partes philo. illa que est de substātia im
 materialī prior est illa que est de sensibili
 bus. 7 hoc simpliciter loquēdo. qz ordi//
 ne doctrine nr̄e sit ecōtra. ideo in hac scie
 tia que tractat de oībus p̄tib⁹ substan//
 tie s̄m̄ ordinē doctrine p̄ponitur pars q̄
 est de substātia materialī. et deinde pars
 que est de substātia immaterialī. Infert
 sexto qz ad hāc scientiā nō solū pertinet cō
 sideratio de vno 7 speciebus eius ymmo 7

de oppositis istoz qz oppositoz eadē est
 scientia. Ex quo sequit q̄ hec scientia ha//
 bet cōsiderare de multitudine que oppo
 nit vn̄itati 7 de modis mltitudinis que
 modis vn̄i opponūtur. 7 sic ista scientia
 nō solū habet cōsiderare vnū idēz equal
 le 7 simile s̄ etiā habēs opposita vt mul//
 tuz diuersū 7 dissimile 7 quecūqz redu
 cunt ad ista. s̄ modos diuersitatis vt sūt
 cōtrarietas 7 similitudo 7 modis diuisiois
 7 multitudinis. ex quo sequit qz hec scien
 tia habet cōsiderare priuatione opposita
 qz vn̄i 7 multitudo priuatiue opponūtur

Septimo infert qz hec scia nō solūz
 habet cōsiderare istas passiones cōes en
 tis. s̄ vnū 7 multa. 7 modos vn̄i 7 mul
 titudinis ymmo etiā accidētia istaz pas
 sionū. nā dubitationes que possunt mo
 ueri de ip̄is solūde sunt in aliqua scientia
 s̄ de p̄dictis passionibus mouent aliq̄
 q̄stiones. Vtrū tñ vnū vn̄i sit cōtra//
 riū 7 quot modis dī cōtrariū. 7 vtrū idē
 sit fortis. 7 fortis sedēs. ergo oportet qz
 aliqua scia iste q̄stiones qz soluant. 7 non
 possunt in alia quā in ista qz ad aliā scien
 tia nō p̄tinet cōsiderare illa de quib⁹ for//
 mantur ergo 7c. Et sic patent solutiones
 multaz questionū cōcernentiū modum
 cōsiderandē hui⁹ scie. s̄ p̄ter istas rōnes p
 prias ponit aristotil. duas rōnes cōes ad
 p̄bandū qz de oībus p̄dictis methaphi
 sicus habeat cōsiderare. Prima ratio
 est qz dialectic⁹ 7 sophistica eandē subdiuī
 figurā a philo primo. 7 tñ disputāt d̄ p̄dic
 tis intentionib⁹ cōtib⁹. ergo p̄tus pri//
 m⁹ habet eas cōsiderare. Scđa ratio
 quecūqz reducūtur in vnū 7 ens debent
 cōsiderari in ista scia. s̄ oīa p̄dicta. s̄ speci
 es vn̄i 7 multitudis reducūtur in vnū
 7 ens. quā reductionē declarat textus p̄
 exempla ergo 7c. Ex quib⁹ infert qz nul//
 la scientia p̄ter istā huiusmodi intētiōnes
 habet cōsiderare. s̄ alie scie particulares
 vtunt istis tanq̄ suppositioib⁹. vltra in
 fertur qz hec scientia nō solū cōsiderat de
 intentionib⁹ p̄noīatis. s̄ etiā habet cōsi
 derare quascūqz intētiōnes cōes vt d̄ pri
 ori posteriori de toto 7 p̄te. qz tales dñt
 accidētia cōmuna entis in quātum. ens

Sed circa dicta primo dubi
 tatur. vtrū vnū priuatiue opponat mul-
 titudini. Arguitur quod non quod sequitur est quod
 vnus esset posterius multitudinem. sequeret
 etiam quod multitudo poneret in diffinitione
 vnius sicut habet in diffinitione priuatio-
 nis. cuius tamen oppositum est verum. nam multitu-
 do diffinit per vnū. Est enim multitudo
 vnitatis aggregatio. respondet quod vnū vt
 conuertitur. cum entis dicit priuationem diuisi-
 onis non quidem diuisionis quantitatis quod
 hoc dicit vnū quod est principium numeri.
 sicut dicit priuationem diuisionis formales
 que fit per opposita. cuius prima radix est
 oppositio affirmatiuis et negatiuis. nam
 illa admutic formaliter diuiduntur quia
 se habent quod vnū non est aliud. Ex isto pa-
 tet quod talis est ordo in istis secundum intellectus
 Nam primo intelligitur ens. secundo oppositum
 eius. sicut ens et sic ita intelligitur diuisio.
 quod ita intelligitur quod ens non est non ens et post
 ea intelligitur vnū quod tales diuisionem priuat
 et postea multitudo in cuius ratione ca-
 dit deo sicut in ratione vni cadit in diuisio. et
 sic patet quod vnū non dicit priuationem mul-
 titudinis. sicut priuationem diuisionis que tamen
 claudit in ratione multitudinis et sic non
 sequitur. quod vnū sit posterius multitudinem
 sicut bene est posterius diuisione. et tamen aliqua
 diuisa rationem multitudinis habere non
 possunt nisi prius cuiuslibet illorum ratio vni-
 us attribuat. et sic patet quod vnū secundum intel-
 lectum sequitur diuisionem cui priuatiue oppo-
 nitur. sicut procedit multitudinem tanquam princi-
 pium multitudinis neque multitudinem op-
 ponit nisi pro quanto in sua ratione clau-
 ditur diuisio.

Aliud dubium in quo habet
 similitudinem dialecticam et sophista cum pri-
 mo philosopho. respondet quod sicut methaphisica
 considerat de omni ente nature per principia
 realia et intrinseca et per se entis in quantum
 ens. ita dialecticam pro obiecto habet ens
 rationis quod addit enti nature quod circa o-
 ens nature negotiari potest ratio et in hoc
 habent similitudinem. sicut habet dissimilitu-
 dinem in hoc quod methaphisice procedit ex
 principijs realibus entis in quantum ens ad
 demonstrandum ea que sunt communia en-

ti in quantum ens. de alecteis vero procedit
 ex cōibus intentionibus rationis que sunt ex-
 traneca natura rerum ideo methaphisicus
 est vere sciens et dialecticam opinas terminis
 nisi. etiam sophista conuenit cum methaphisice
 quod circa omne ens laborat. sicut ab eo differt
 primo in vite pberesi. hoc est in electione
 seu desiderio vite quod philosophus querit scire veritatem.
 sophista vero querit apparere esse
 sapientem. et hec intelligenda sunt de dial-
 ectica et sophista in quantum sunt veteres et non
 in quantum sunt docentes.

**Dubium aliud per quez mo-
 dum considerande sunt in hac scia huiusmodi
 diuersas intentiones. sicut vnū multitudo et
 illa que significat in ados vni et multitudo
 dimis. Respondet philosophus quod cum quelibet ista
 rum multipliciter dicat sicut et ens. non tamen
 dicit pure equiuoce sicut quibus significat plu-
 ra ad vnū hoc est secundum analogiam et proporti-
 onem ad vnū. ideo cadere possunt sub
 vna scia. sicut sic consideranda sunt quod vnū
 quodque eorum. Primo distinguendum est et
 videndum est inter significata cuius liber
 quod est primum vt videtur proportio et reduc-
 tio cuius liber et illorum significatorum ad vnū
 quod est prima passio entis et consequenter
 ad ens quare aristoteli. sicut liber sequen-
 tem in quo aperit multipliciter omnium
 istorum nominum pertinentium ad hanc scientiam
 et aperta multipliciter cuiuslibet ostendit
 quod est primum et principale significatum cuius
 liber. et consequenter ostendit ordinem alio-
 rum significatorum ad primum ideo ille liber
 quod dicitur appellat. Et valent ille distinc-
 tiones ad soluendum questiones pertinen-
 tes ad hanc scientiam. quod qui bene sciunt ter-
 minorum significaciones sunt prope videre
 verum.**

Ad rationes ad primam dicitur
 quod vnū secundum rem non est de notatiuis. sicut secundum
 rationem solus. Ad secundam dicitur quod negatio
 diuisionis quam significat vnū non est ens
 nature sicut rationis tamen. Ad tertiam patet
 et dicitur inter vnū quod conuertitur cuius ente et
 vnū quod est principium numeri. Ad quar-
 tam dicitur quod per meides et melissus intelli-
 gebant suam positionem de vno quod est pri-
 cipium numeri. Ad quintam dicitur quod

distinctio ratiois que est inter ens ⁊ vnus tollit negationem. Ad vltimam patuit solutio licet enim vnium opponat multitudine ratione diuisionis quam includit cuius priuationem dicit vnium quas priuationem nō dicit ens in suo nomine nō sequitur propter hoc qd multitudo sit nō ens. sequit̄ text⁹ dicēdū autē est vtruz.

Queritur tertio. vtrum primum principium sit ista propositio im-
possibile est idem simul in esse ⁊ nō in eē idem. Arguitur qd nō primum principium debet esse notissimum. s̄ hec propositio nō est notissima cū sit negatiua quia affirmatiua nocior est ergo ⁊c. Secundo illa propositio est notissima in q̄ idez de se ip̄o predicatur vt dicit boetius. sed hoc nō sit in ista igit̄. Tertio circa istaz propositionem contingit errare. ergo nō est naturaliter homini nota. ergo nō est primum principium. antecedens patet tū primo quia illi propositioni contradicebant aliqui ipam negantes. tū secūdo qz ipam aliqui demonstrare voluerunt. tū tertio quia idem simul ⁊ semel potest optimari istas duas. omnis mula est sterilis ⁊ hec mula habens magnum ventrem nō est sterilis. ergo opprimatur duo contradictoria. Ad oppositum est philo-
sophus in littera.

Pro responsione sciendum
est qd postquā aristotil' soluit questiones disputatas in tertio ⁊ considerandis in hac scientia quantū ad substantiam ⁊ accidens ⁊ quantū ad passiones entis inquantū ens. consequenter soluit questionem qua querebatur. Vtrum scientie q̄ considerat de substantia sit considerare de primis principiis demonstrationū que dignitates vel cōmunes animi cōceptiones appellant. ⁊ istam questionem terminat aristotil' affirmatiue. Deinde ostendit qd inter illas dignitates est vna simpliciter prima ad quā cetera reducunt de qua maxime habet considerare hec scia. ⁊ ostendit plus qd talis dignitas. prima est illa de qua est q̄stio. ⁊ cōsequenter remouet errores antiquoz circa huiusmodi dignitatē circa quā quidē errauerunt eā ne

gādo. alij vero volēdo ipaz demonstrare

Tunc sit cōclusio prima. ad

hanc solā sciaz p̄tinet considerare primas dignitates. pbat plus primo. rōne sic q̄ cuiq̄ insunt oibus entib⁹ inquantū entia sunt ⁊ nō alicui enti prout est distinctus ab alijs p̄tinet ad cōsiderationē hui⁹ scietie que est de transcendentib⁹. s̄ iste dignitates sunt huiusmodi cū sint cōstitue ex terminis transcendentib⁹ ergo ⁊c. Secūdo pbat a philo-
sopho a signo qz null⁹ particulari arte necqz geometer necqz arithmeticus nitit̄ determinare veritatē circa tales dignitates. s̄ oēs vtitur ipis inquantum cōgruit suo generi scibili eas supponentes. Dixit tñ plus qd merito aliq̄ naturales de huiusmodi dignitatibus se inter miserūt. qz vno incōueniēti dato multa cōtingūt. s̄ isti p̄ter substantias materiales nūllā aliā posuerūt. ideo fin eos philosophia naturalis esset prima pbia ⁊ intendētes de ente naturali credebāt considerare de oī ente. ⁊ sic determinabāt de istis dignitatib⁹. s̄ hec positio falsa est. nā vt patet octauo phisicoz p̄ter substantias materiales necesse est ponere substantias immateriales ⁊ immobiles q̄ sunt supra materiales. ⁊ finaliter est deueniēdus ad substantiaz q̄ est ens per suā essentiā. ⁊ de istis substantijs ⁊ primo ente simpliciter huic scie que prima pbia d̄r est cōsideratio. Alij iuerūt q̄ huiusmodi dignitates demonstrare volebāt. s̄ isti sic errauerūt ex ignorantia loycc. cui⁹ est docere quoz ē demonstratio ⁊ quoz nō. vnde prime dignitates cum sint extrinsecus simpliciter primis nō possunt habere p̄positiones priores per quas a priou ostēdi possint necqz demonstrari.

Secunda cōclusio licet hec

scia habeat considerare oēs dignitates cōmunes. p̄cipaliter tñ habz considerare primā dignitatē simpliciter. pbat plus qd in vno quozqz genere ille q̄ est. maxie cognoscitū certissima cognoscit principia ⁊ firmissima qz certitudo cognitiōis ex certitudine cognoscētes dependet. s̄ philo-
sophus primus inter omnes est maxime cognoscitūus alias non diceretur.

sapiens ergo habet cōsiderare certissima
 7 firmissima principia. s̄ primum p̄ncipi-
 alium simpliciter est inter omnia certissi-
 mum 7 firmissimum alias non esset pri-
 mum. ergo principaliter 7 maxime philo-
 sophus primus habet illud notificari
 re notificando ip̄m eo modo quo est no-
 tificabile scilicet tradendo rationes termi-
 norū 7 significaciones. nam vt habet
 textus. ratio quam significat nomen est
 diffinitio 7 p̄cipia cognoscimus in quā
 tum terminos cognoscimus etiam mul-
 tum habet considerare elentibice arguen-
 do contra negantes prima principia ex
 rationibus 7 significacionib⁹ terminorū.

Ubi secundo sciendum est.

q̄ principij quod est certissimum 7 firmis-
 simum sunt tres conditiones. Prima
 est q̄ circa ip̄m nō contingat errare seu
 mentiri. ratio est quia cum homines nō
 decipiantur nisi circa ea que ignorant et
 principium dicat firmissimum quia est pri-
 mum cognitum. sequitur q̄ debet esse ita-
 le q̄ circa ip̄m non contingat errare vel
 mentiri. Secunda conditio q̄ non sit
 conditionale id est q̄ veritas eius non
 supponat veritatem alicuius ex qua de-
 pendeat. ratio est quia impossibile est il-
 lud esse conditionale q̄ necesse est habere
 re quilibet intelligente quodcumq̄ ens
 quia oportet illud precedere intellectus
 cuius libet entis. Tertia conditio est
 q̄ tale principium cognoscenti adueniat
 quasi per naturam 7 nō acquiratur per
 demonstrationem. ratio est quia q̄ acci-
 pitur per demonstrationem ab alio caput
 suam certitudinem. ergo principium q̄
 est firmissimum nō cognoscatur per rati-
 onationem. sed solum p̄ hoc q̄ sui termini
 cognoscunt quorū noticia acquirat p̄sen-
 suz memoriā experimentū 7 sine liter me-
 diate lumine intellectus agentis.

Tunc sit tertia conclusio. pri-

imum principium est ista propositio im-
 possibile est idem simul in esse 7 nō in es-
 se eadem appositus alijs conditionibus
 que ad veram contradictionem requi-
 ratur. probat philosophus illud est pri-
 mum principium quod est certissimum

7 firmissimum. s̄ sic est de illa propositio-
 ne quia tres cōditiones principij firmissi-
 simi sibi cōueniunt. qd̄ probat primo de
 prima qz impossibile est contraria simul
 esse in eodem subiecto. s̄ oppiniones cō-
 tradictoriorū sunt cōtrarie vt patet secun-
 do peryrmeias 7 in hoc passu. ergo nō
 possunt simul esse in eodē intellectu. ergo
 nō cōtingit mentiri seu mente errare cir-
 ca illā p̄positionē que est nō cōtingit idē
 simul in esse 7 nō in esse eadem. de sc̄da p̄-
 batur qz ista p̄positio cōstitutata est ex ter-
 minis entis 7 opposito eius que sunt
 primum termini simpliciter. ideo ens clausi-
 ditur in intellectu cuius libz termini 7 nō
 ecōtra. ergo illa p̄positio nō est conditio-
 nalis sicut neqz termini eius sunt resolu-
 biles in priores terminos. de tertia p̄ba-
 tur qz ex quo illa p̄positio cōponit ex pri-
 mis terminis simpliciter 7 cōfirmus seq̄-
 tur q̄ ei⁹ noticia naturaliter homini ad-
 uenit. vnde intellect⁹ hoster in sua cogni-
 tione procedit a cōtra ad specialia pri-
 mo phisicorū. q̄re oportet q̄ termini cōfisi-
 simi sibi sint naturaliter noti. ideo dicit A-
 uicenna q̄ ens 7 res prima impressione
 impantur in anima nostra.

Ubi est aduertendū. q̄ cum

sit duplex operatio intellect⁹. s̄. simpliciu-
 intelligētia 7 cōpositio 7 dīo. oportet q̄ q̄
 lis est ordo inter simplicia q̄ per primaz
 operationē intellect⁹ cognoscuntur q̄ ta-
 lis sit ordo incōpositionib⁹ 7 ita sicut es
 claudit in intellectu totius 7 partis 7 ge-
 neraliter cuius libz simplicis intelligibilis
 si e supponit ens in suo intellectu intellec-
 tum alicuius prioz intelligibilis sim-
 plicis ita oportet q̄ illud primum cōm-
 plexus exente 7 opposito ei⁹ in sc̄da opera-
 tione intellect⁹ sit principuz 7 claudat in
 oī alia cōpositione nec veritas ei⁹ suppo-
 nat veritatē alicui⁹ prioz cōpositiois ex
 qua depēdeat. 7 ideo sicut totū 7 pars 7
 quilibet simplex nō intelligit simplici cog-
 nitione nisi intellecte ente ita b̄ p̄posito
 oē totū est mai⁹ sua parte 7 quelibz alia
 vera. nō intelligit per sc̄dam operationē
 intellectus nō intellecto primo principio
 complexo.

Ad ante opposituz ratiōes.

Ad primam dicitur q̄ illa negatiua cō-
ualet isti affirmatiue necesse est idēz non
simul in esse 7 non in esse idem. Ad se-
cundā dicitur q̄ veritas propositiōis in
qua affirmatur idem de se ip̄o etiā sumi-
tur ex veritate istius primi principi. Nec
voluit dicere boetius q̄ sit nocior primo
principio s̄ dicitur notissima propter p̄-
pinq̄uitatem quaz̄ habet cum primo pri-
ncipio. Ad primam probationez aucto-
ritatis tertie ratiōis. respondet text⁹ q̄ nō
est necesse q̄ quicq̄d aliquis ore dicit hoc
mente capiat. ideo quamuis eractus
ore contra diceret primo principio. men-
te tamen non capiebat. nec poterat cape-
re oppositum illius principij. alias intel-
lectus simul 7 semel esset informatus cō-
trarijs opp̄nitiōibus. Ad aliam pro-
bationem dicitur q̄ illi antiqui volēbāt
demonstrare propter in eruditionem. est
enim meruditio nō cognoscere quorum
est demonstratio 7 quoz̄ non. De alia p̄-
batione dicitur q̄ si aliquis sciat actu istū
tam. omnis mula est sterilis. 7 cum hoc
actu opp̄nctur q̄ hec mula non est steri-
lis hoc contingit quia nō considerat ac-
tu q̄ hec mula habens magnum vētrez
sit mula 7 sic ignorat actu hanc partem
larem esse sub illa propositiōe ne vniuersa-
li. 7 hoc modo vt habetur secundo p̄-
possibile est simul opp̄nari contraria. et
simul idem scire 7 ignorare. sequitur text⁹
ius. Sunt autem quidem.

Queritur quarto. vtrum in-

tellectus noster possit multa simul intel-
ligere. Arguit q̄ sic quia contingit m̄-
ta scire. ergo 7 intelligere consequētia te-
net quia scire 7 intelligere idem sunt.
Secundo sic visus simul videt figuram
7 colorem rei. similiter sensus cōmuns
simul cognoscit plura sensibilia diuersoz̄
sensuum cum inter ea ponat distinctio-
nem igitur a fortiori simul plura intellec-
tus intelligit. Tertio species intelligi-
biles rerum nō contrariātur. esto q̄ sint
de rebus contrarijs. ergo simul possunt
plures intellectus informare. 7 per conse-

quens intellectus poterit per eas multa
simul intelligere. Quarto intellectus
noster cognoscit totum vt totus est. ergo
7 etiam cognoscit idem intellectus p̄tes
totius. ergo cognoscit plura. Quinto
intellect⁹ noster ponit cōuenientā 7 dif-
ferentiam inter aliqua. ergo simul plura
cognoscit. similiter intellectus noster cō-
ponit 7 sillogizat cognoscit relationem 7
simul cognoscit relativa. ergo potest si-
mul plura intelligere. Oppositum argui-
tur per philosophū dicentem nihil enī cō-
tingit intelligere nō intelligentē vnus. 7 p̄
hoc probat q̄ omne nomē vnū significat

Pro responsione varijs op-

p̄nitiōibus dimissis sic ista conclusio in-
tellectus noster nō potest simul intellige-
re plura vt plura sunt. patet quia intel-
lectus noster se habet tanq̄ tabula nuda in
qua nihil descriptuz ē. s̄ tabula nuda nō
potest simul 7 semel diuersis figuris figu-
rari. ergo etiā intellectus n̄ non potest si-
mul 7 semel 7 fm̄ actu diuersis formis i-
telligibilib⁹ informari. ergo nō potest si-
mul intelligere plura vt plura sunt. Itē
intellect⁹ n̄ est vna potētia finita 7 limi-
tata. ergo ei⁹ actio erit vna finita 7 limita-
ta circa vnū obiectū finitū 7 limitatū 7 p̄-
sequēs nō potest simul intelligere plu-
ra vt plura sunt. Et si arguit q̄ spēs intel-
ligibiles manēt in ip̄o intellectu post ac-
tuale intelligere. ergo intellect⁹ simul in-
format⁹ plurib⁹ 7 diuersis formis intelli-
gibilib⁹ poterit simul diuersa intelligere.
respondet q̄ spēs intelligibiles post actu-
ale intelligere bene manēt in ip̄o intellec-
tu habitualiter itē siue in actu im̄fecto
simul vt in sompno 7 hoc nō est cōdue-
niens. nec inde sequit⁹ q̄ actu simul plu-
ra intelligat q̄ duz̄ actu p̄ spēm vnaz̄ in-
telligit talis spēs est forma intellect⁹ non
solum per modum habit⁹ aut act⁹ im̄-
fecti s̄ per moduz̄ actus perfecti 7 exerciti-
ti. Et si obiatur iterum de illo qui scit
simul plura vt diuitias 7 honores. 7 de il-
lo qui simul diligit p̄rem 7 m̄rem 7 cum
nihil velim⁹ nisi p̄ illud intelligam⁹ se-
quit⁹ q̄ talis intellect⁹ plura sil̄ intelligit.

Respondendum est de voluntate confor-
miter sicut de intellectu quia scilicet non
potest simul velle plura vt plura sunt. cum
enim obiectum voluntatis sit finis. quicquid
volumus vel est finis vel ordinatum in
finem. et si sint plura ordinata in vnu si-
nem possumus ea simul velle sub ordi-
ne quem habent ad illum finem. et sic vo-
lumus ea per modum vnius. si vero sint
plura ordinata in diuersos fines et que non
sunt vna ratione appetibilia tunc volun-
tas vno actu ea velle non potest. Si ite-
rum arguatur de compositione et diuisione
ne vt arguitur ante oppositum. respondet
quod intellectus dum componit aut diuidit
tunc cognoscit extrema simul scilicet quod con-
ueniunt in quadam vnitatem temporis. si-
militer dum syllogizat cognoscit plura si-
mul vt conueniunt in quadam vnitatem
scilicet ordinis in nouis propositionis ad
maiorum et amborum ad conclusionem. et ex
tremitates cognoscit pro quanto simul in
medio vniuntur. Similiter quia relatio se-
cundum suam naturam habet esse quodam
modo in vtroque relatiuorum ideo cognos-
cendo relationem cognoscit extrema scilicet
quod habent vnitatem in forma relationis
Similiter quando intellectus ponit con-
uenientiam aut disconuenientiam inter alia
quia tunc cognoscit ea scilicet quod conueniunt in
quadam vnitatem eius. scilicet in quod conue-
niunt. et similiter deum in quantum conueniunt
in quadam vnitatem scilicet rationis deum
et similiter potest simul plura diligere in
quantum conueniunt in quadam vna in ra-
tionem dilectionis. et sic patet quod intellec-
tus noster nunquam intelligit plura. nisi per
quod ante veniunt in quadam ratione vni-
tatis et sic non intelligit plura vt plura sunt

Ad rationes ad primas di-
citur. quod scientie proprie loquendo dicitur
habituus. intelligere vero actum. ideo con-
tingit multa scire simul scilicet habitudo
vnum vero intelligere scilicet secundum
actum. Ad secundam dicitur quod visus non
videt figuram non nisi sub ratione coloris
et sic non videt plura vt plura sunt et si

militer dicendum est de sensu communi
nam quando cognoscit sensibilia diuer-
sorum sensuum cognoscit ea sub quadam
vnitatem. Ad tertiam et quintam pa-
tet solutio ex dictis. Ad quartam dicitur
quod quando intellectus non cognoscit
totum cognoscit partes consue et indif-
fere secundum quod conueniunt in toto.

Queritur quinto. vtrum om-
ne nomen significet vnum tantum. Ar-
guitur quod non quia omne nomen est vel vni-
uocum vel equiuocum vel analogum. Sed
de equiuoco et analogo notum est quod plu-
ra significat et de vniuoco patet quia non
men vniuocum non dicitur vnius ad vnum
tantum. igitur oportet ipsum plura signifi-
care. Secundo sic sequeretur quod omnis
propositio esset singularis patet consequen-
tia quia ex quo subiectus cuiuslibet pro-
positionis significaret vnum tantum pro vno
solo supponitur ergo et cetera. Tertio
conclutur de genere accidentis significat
subiectum et accidens. ergo non omne no-
men tantum vnum significat. In opposi-
tum arguitur per philosophum sic dicentem
non vnum significare nihil significare est
et subiungit causas quia nihil contingit in-
telligere non intelligentem vnum.

Pro responsione primo sci-
endum est quod nomen dicitur quasi nota me-
tis sive notam. id est nota conceptus men-
tis. ideo oportet quod sicut mens cognoscit
ita et vox habeat exprimere et significare
quod si mens vno actu non possit intelligere
nisi vnum sequitur quod nomen quod est vere
vnum non potest exprimere seu signifi-
care nisi vnum. et si sit aliquod nomen quod
diuersis hominibus possit diuersa repre-
sentare aut ab eisdem proferri vt diuersa
exprimat vt est equiuocum non debet pro-
prie dici vnum nomen. sed plura nomina non
potest etiam tale nomen equiuocum vni
homini simul et semel diuersa representa-
re nec ab eodem homine proferri vt signi-
ficatum expressum diuersorum conceptuum. et
hoc est quod solet dici quod nomen semel posi-
to non contingit equiuoce vni.

Secundo sciendum est. quod in nomine vocali de quo est questio duo reperiuntur scilicet materia et forma. materia est ipsa vox. forma est litteratio siue de articulatione et formatio litterarum et ordinatio in syllaba et syllabarum indictione. et hec dicitur forma substantialis nominis que variari non potest nisi variato nomine. si alia est forma accidentalis nominis sic formato que est rei significatio. et potest hec forma variari et multiplicari nomine manere uno quo ad duo preterita ut in nomine equivoeco. si quia ab hac forma significatiois capit completam rationem nominis ideo pro parte loquende ubi est pluralitas significationis. ibi non est unitas nominis simpliciter

Tertio sciendum est. quod in significatione duo sunt scilicet illud cui nomen imponitur et id a quo qualitas est id a quo nomen imponitur. et substantia significata per nomen est id cui nomen imponitur. ideo non dicit grammaticus quod nomen significet ipsam qualitatem sed substantiam cum qualitate.

Ultimo est sciendum. quod aliqui sic exponunt auctoritates aristotelis allegatam post oppositum quia omne nomen vel est singulare vel commune. si singulare clarum est quod unum significat. si commune dicunt quod significat unum quia quod significat plura significat unum et ita nolunt quod in illa auctoritate intelligatur tantum dicendo quod unum nomen significat unum tantum. sed hec expositio non est secundum intentionem textus. alij exponunt dicentes quod unum accipitur prout conuertitur cum ente et ita dicit quod omne nomen significat unum quia significat ens. sed iterum hec expositio corrumpit textum. ideo ipsa dimissa ponitur hec.

Conclusio. unum nomen unum tantum significat. probat philosophus quia nihil contingit intelligere non intelligentem unum. ergo non nomen sit nota conceptus mentis et ab hoc accipiat unum et ratio

onem nominis sequitur quod unum nomen significat tantum unum tam ipsi proferenti quam ipsi audienti nec est instantia de nomine equiuoco propter causam dictam quia non equiuocum non est vere unum nomen sed solum ibi est unitas materie scilicet vocis et dispositiois siue aptitudinis ad significationem que aptitudo fit per vocis articulationem et litterationem. sed non est unitas significationis si qua capit completam rationem nominis. Nomen vero analogum et proferenti et audienti exprimit et representat plura. non ut plura sunt et distincta. sed sicut faciunt unum unitate analogie et signum analogum ita habet unitatem nominis maiorem quam habeat nomen pure equiuocum. Nomen vero uniuocum habet unum significatum. scilicet ipsam naturam commune multis communicabilem. sed bene habet plura supposita. scilicet ea quibus communicari potest respectu quorum dicitur uniuocum. sed hec supposita non significantur per nomen uniuocum nisi si extenderemus significare ad supponere. Et adhuc quia non commune uniuocum supponat pro suppositis nature significate per ipsum tamen non significat ipsa disiecte sed sui confuse scilicet prout habent unitatem in tali natura et sic dato quod diceretur ea significare hoc modo nihilominus significaret unum quia significatur illa sub una ratione quia ad unitatem nominis sufficit quod ratio a qua imponitur nomen sit una

Et hic est aduertendum. quod natura communis pluribus communicabilis potest sumi dupliciter. Anomodo secundum se et absolute et sic significatur nomine commune commune supposita simpliciter. Alio modo ut in suppositis est distributa et hoc modo significat nomine commune distributum quod quidem nomen commune distributum adhuc non dicitur significare supposita. sed bene suppositione. nam distributio est quedam species suppositionis. et ideo propositio in qua subicitur nomen commune distributum adhuc est una. et adhuc si diceretur nomen commune significare

Sua supposita nihilominus significaret unum quia significaret ea ut conuenientia in vna natura comunem in ipsis existentem per vnā rationem et sic non significaret plura ut plura sunt. s. aliquibus videtur in conueniens quod propositio cuius subiectum est nomen commune supponens simpliciter sit singularis. s. distinguendum est de singularitate quia quedam est suppositum hoc aliquid. Alia est singularitas nature siue essentie que sumit ab vno quod conuertitur cum ente eo. s. quod talis natura in se est indiuisa et diuisa essentialiter aequalibet alia et ista singularitate propositio cuius subiectum est nomen commune supponens simpliciter potest dici singularis. et sic patet responsio ad questum.

Ad ante oppositū rationes due prime solute sunt. Ad tertiam dicitur quod concretus solus significat accidens. sed ex modo significandi dat intelligere subiectum et quandoque pro illo supponit.

Queritur sexto. vtrū primū principium sit a metaphisico per demonstrationē notificabile. Arguitur quod sic quod metaphisice considerat principium primum non solus utendo ipso ut quidam suppositione. quia si sic non dicitur considerari ipsum in particularibus artificibus. ergo considerat ipsum notificando s. non diffinitiuem diuisiue. cum illud sit quodam complexus. ergo considerat ipsum demonstrando nec potest dici quod dialectice probando quia non est oppinabile. eo quod non contingit mente formidare de eius opposito. Ad oppositum est philosophus.

Pro responsione sciendum est. quod postquam aristoteli ostendit quod eiusdem scientie. s. istius est considerare primam substantiam et primas dignitates et maxime primam illam. et ostendit que dignitas sit prima simpliciter consequenter venit ad notificandum diuisiue primas dignitates que dicitur primum principium complexus

et modo quo notificabilis. est metaphisicus cui non solum considerat primum principium utendo ipso s. etiam notificando et hoc est sibi proprium.

Secundo sciendum est. quod circa ea primum principium fuit duplex error antiquorum. aliqui enim errauerunt negantes primum principium dantes quod contingit idem simul esse et non esse. et sic contradictoria simul verificantur de eodem. Alii vero errauerunt circa ipsum non negantes s. volentes ipsum notificare per demonstrationem. et talis error contingit istis propter inruditionem artis loyce. quia nesciuerunt quorum esset demonstratio et quorum non. s. credebant quod omnium posset esse demonstratio et huic errori occurrit aristoteles supponendo ea que in libro posteriorum determinata sunt scilicet quod non omnium est scientia per demonstrationem ymmo principiorum et maxime primi principij est scientia demonstrabilis.

Sed contra primum errorem sit hec conclusio. impossibile est idem simul in esse et non in esse eodem et contradictoria simul esse vera de eodem. probat aristoteles disputando in communi contra negantes primum principium septem rationibus. Pro prima ratione premitit duas suppositiones. prima est quod non significat aliquid et ipse proferenti et etiam audienti quod si non concedat aduersarius non erit eius eo disputando. non significantibus enim nominibus auferretur ab eo mutem disputare. nam talis erit similis platee et deterior bruto. nam et bruta per voces suas ymaginationes significant. iterum negans voces sit significare negando ponit eam sic significare. quia hoc negare non potest nisi loquendo vel aliquid significando. Secunda suppositio est. quod omne nomen tantum unum significat. probat textus quia nihil contingit intelligere non intelligentem unum ergo et cetera quod non significat unum nihil significat. consequenter quia nota significat conceptus intellectus. Item vel quodlibet nomen significat unum vel plura. si primum habetur intentum. si

plura vel significat finita vel infinita. si ve
 ro significat finita et finitudo est tunc
 cuiuslibet rei potest adaptari unum nomen et
 sic iam unum nomen unum significabit.
 Si autem dicat aduersarius quod unum nomen
 significat infinitas rationes hoc est im-
 possibile quod ut iam dictum est nihil con-
 tinetur intelligere non intelligerem unum
 Et sic intellectus simul intelligeret rationes in-
 finitas quod est impossibile. ex his suppositi-
 onibus inferretur capiendo unum particula-
 re nomen. scilicet quod hoc nomen significat esse ho-
 minis. id est quod quod est esse hominis puta animal bipes
 pes. et non significat oppositum. scilicet non esse ho-
 mines seu non animal bipes. probatio quod ho-
 mo significet unum. scilicet unum simpliciter et non
 unum quod de uno. quod si dicerem quod non signi-
 ficat unum quod significat que verificantur de
 uno sequeretur quod ista alba musica unum
 significaret quod hoc verificantur de uno. et ex-
 hoc sequeretur quod omnia essent unum. sic igitur ho-
 mo significat unum simpliciter. scilicet finitudo est
 sed esse hominem et non esse hominem magis di-
 stinguuntur finitudo rationem quam homo et albus
 ergo si homo non significaret esse hominem
 et albus propter rationis distinctionem sequi-
 tur quod non significat esse hominem et non esse ho-
 minem nisi diceretur quod significaret illa finitudo est
 uocationem. puta id quod vocatur hominem
 in una lingua aliqui vocant non hominem
 in alia lingua. Sed nostra disputatio in prin-
 ti non est si idem finitudo nomen contingat esse.
 et non esse. sed si idem finitudo rem contingat esse et
 non esse. Item si homo significaret esse ho-
 minem. id est animal bipes et simul significaret non
 esse hominem. id est non animal bipes. cum maior sit
 distinctio inter esse hominem et oppositum quam
 sit inter esse hominem et lapidem et equum et gene-
 raliter omnia alia et negationes etiam omnium
 aliorum. sequeretur quod homo significaret esse
 hominem et oppositum et omnia alia et ne-
 gationes omnium aliorum. et cum nomen ut pro-
 batum est debeat unum significare finitudo ratio-
 nem sequeretur quod omnia essent unum simpliciter
 scilicet finitudo rationes quod tamen habebat aduersarius
 pro inuenientia. Habetur igitur primo quod
 nomina significant aliquid. secundo quod omne
 nomen simpliciter unum significat. et tertio
 quod hoc nomen homo significat quiddam

et vel quod quid est hominis. id est animal bipes et non
 significat non esse hominem. sed hoc significat
 per non homo. Tunc sic formatur prima
 ratio. necesse est quod homo sit animal bipes quod
 hoc est ratio quod significat hoc nomen ho-
 mo finitudo quod necesse est esse. sed quod necesse est esse
 non contingit non esse. hoc enim significat nec-
 cessarium. scilicet non contingere non esse. ergo im-
 possibile est hominem non esse animal bipes et pro-
 consequens non contingit utrumque esse verum scilicet
 hominem esse animal bipes et hominem non
 esse animal bipes siue idem esse et non esse. Sed
 forsitan aduersarius interrogat an sit necesse
 se hominem esse animal bipes poterit non res-
 pondere affirmationem tamen vel negationem
 tamen sed utrumque simul. dicendo quod necesse est
 hominem esse animal bipes et non esse animal
 bipes. hanc cavillationem excludit philoso-
 phus quia sic respondendo non responderet
 ad interrogatum simpliciter. nam finitudo aduer-
 sarius de homine necdum verificat esse ho-
 minem et oppositum et. immo cum verifican-
 tur affirmationes et negationes om-
 nium aliarum rerum. ergo cum interrogatur ad-
 uersarius solum de quidditate hominis vel
 ipse habebit respondere simul omnia que se-
 cundum ipsum de homine vere affirmantur
 vel habebit simpliciter et solum respondere
 ad interrogatum. Non potest dici primum quod
 illa sunt infinita. nam infinita eadem acci-
 dent. ergo talis responsio nulla est. Se-
 cunda ratio ducit ad istud in conueniens
 si affirmatio et negatio verificentur simul de
 eodem sequitur quod nihil predicabitur in
 quid siue substantia aliter. sed solum per acci-
 dens. Ex quo sequitur quod in predicationi-
 bus erit procedere in infinitum quia si om-
 ne quod predicatur de aliquo predicatur
 per accidens iterum illud predicabitur de
 alio per accidens et sic in infinitum. Ul-
 tra sequitur quod nullum erit predicatum uni-
 uersale quia illud dicitur predicatum uni-
 uersale de aliquo quod dicitur predicatum de ip-
 so per se et secundum quod ipsum et non per aliud
 Primam consequentiam probat philoso-
 phus quia unus res sunt plura acciden-
 tia tamen unum res est una substantia. quod
 tamen non contingeret si de qualibet re veri-
 ficaretur suum esse et oppositum eius.

Tertia rō ducit ad istud in cōueniens qz oīa essent vnū qz de vno quoqz magis videt p̄dicari negatio alteri? rei quā negatio p̄pria. modo s̄m ip̄os de quocunqz p̄dicatur negatio 7 affirmatio. ergo affirmaciones 7 negaciones omniū de eodē p̄dicabūtur igit oīa erunt vnū.

Quarta ratio v̄t solū esse declaratiua p̄cedentis rōis? que sic format. si affirmatio 7 negatio de eodē verificent. aut ita ē in oībus aut in aliquibus tm̄. Si dicat s̄m h̄a habet qz nō est v̄lter v̄z cōtradictoria si mul esse vera. si dicat p̄mū hoc contiēt dupl̄. vnū d̄ vt de quocūqz sunt vere affirmaciones etiā vere sunt negaciones 7 cōtra. 7 tūc sequit̄ incōueniēs illatū in p̄cedenti rōe. aliomō vt de quibuscunqz verificent affirmaciones 7 etiā negaciones s̄ nō cōtra. 7 si hoc dicat aduersari? seq̄llitur qz negatiua p̄positio etiā certior affirmatiua. eo qz quādo cūqz affirmatiua etiā vera negatiua etiā vera s̄ nō cōtra 7 hoc est qd̄ ista rō super addit p̄cedētī. Quīta rō que ducit ad hoc incōueniens qz si mul aliquis verū dicet 7 mentietur. ym̄mo dicēdo verū se ip̄m mētiri cōfitebit̄.

Sexta rō si idē esset ire domū. 7 nō ire sequerēt qz existens extra domū nō debet redire domū s̄ quietere. qz hoc ip̄m qui/escere esset ire domū. Septima ratio in natura entū oportet qz aliquid sit magis 7 minus verū. sicut nō similiter se habet ad veritatem dicere qz duo sunt paria 7 tria paria. similiter nō oīa sunt equaliter falsa. s̄ s̄m magis 7 min? vt min? falsuz est dicere quattuor esse quinqz qz q̄ttuor esse nulle. s̄ vbicunqz est aliquid magis 7 minus tale. ibi est rep̄re simpliciter tale. ergo est dare aliquid veruz simpliciter 7 etiā aliquid falsuz simpliciter 7 sic nō oīa sunt vera. nec oīa falsa. nec omnia vera et falsa simul.

Alia conclusio. p̄mū principium nō est amethaphisico p̄ demonstratiōem simpliciter notificabile. s̄ est notificabile p̄ argumētationē elentbicā cōtra negantes p̄m. p̄mū patet qz m̄lterū est notus simpliciter. nec nobis p̄mo principio. s̄m p̄batur per rationes p̄bi-

losophi prius adductas.

Ad ante oppositū rationes d̄r qz aristotēl. notificat p̄mū principuz nō directe demonstrando s̄ remouēdo errores circa ip̄m 7 arguēdo ex minus notis simpliciter. tm̄ ex cōcessis ab aduersari/ no. etiā potest notificari per significatiōem terminoz ex quib? cōstituit apponendo terminos. quā expositionē tradit aristotēl. in quinto hū? sequit̄ text? Est aut̄ ab ea opp̄mone siue ymaginatione 7c.

Queritur septimo. vtruz oē qd̄ apparet sit verū. Arguit qz sic quia omne qd̄ apparet vel apparet scilicet vel in intellectu. sed sensus 7 intellect? nō decipiuntur circa propria obiecta igitur. Scēdo sic ens 7 v̄z cōuertunt̄. s̄ omē qd̄ apparet est ens qz nō ens nō est natū mouere aliquā potentia ap̄hensiuā. ergo oē qd̄ apparet est verū. Tertio sic falsum multū est. ergo nō potest apparere. ergo omne qd̄ apparet est verū. Ad oppositū est p̄biolosophus in littera.

Pro responsione est p̄mo scienduz. qz postqz p̄bus posuit rōes cōmmunes ad arguendū cōtra negates p̄mū principū cōsequēter oñdit quomodo diuersimode sit p̄cedēduz cōtra diuersos qui ex diuersis vijs in talē errorem delinēunt. Quidē enim dixerūt qz cōtingit idē simul esse 7 nō esse. coacti aliqua ratione sophistica quā soluere nequuerunt 7 tales sunt facile curabiles qz persolutiōnem rationū quib? decipiuntur ab errore suo curabunt. ideo cū istis p̄cedit p̄bus ponēdo 7 soluendo apparentias eorum. Alij vero dixerūt cōtradictoria simul verificari de eodē nō moti aliqua ratione. s̄ sola proteruita voluntatis. Et istis hoc cōtingit ex in eruditione in arte loyca quā ignorauerūt quoz ē demonstratio 7 quorum nō. quare omne p̄positionē asserere voluerunt cui? opposita certissima demonstratione demonstrari nō potest 7 sic cōcesserūt opposituz p̄mū principij. qz p̄mū principū demonstrari nō potest. 7 isti sunt peiores alijs 7 incurabiles nec ē alius mod? procedēdi cōtra ip̄os nisi p̄ viā facti. 7 per rationes sumptas ex signi-

ficationibus terminorum sicut in rationibus
 primis processus est. s. circa apparentiam
 suam aliqua ratione.

Secundo sciendum est. q. illi

sic arguebat ex nihilo multum fit. ergo omne
 quod fit preexistit in illo ex quo fit. s. vide
 mus contraria fieri ex eodem ut ex aqua fit
 aer calidus et terra frigida. ergo contraria
 simul sunt in eodem et per consequens contra
 dictoria. et hac ratione ponebat anaxago
 ras quod licet in quolibet existere. Ad hoc res
 ponderet aristoteles. quod in parte verum dicitur et
 falsum in parte. unde in hoc quod dicitur ex ni
 hilo nihil fieri. et omne quod fit aliquo modo
 preexistit in illo ex quo fit verum dicunt
 sed falsum et male concludunt quod contraria et
 contradictoria simul sint actu in eodem. et
 isti decepti fuerunt ignorantes naturam en
 tis in potentia.

Tertio est sciendum. q. alius

fuit error quorundam dantium omne quod appa
 ret esse verum ita quod rei veritas non est summe
 da secundum aliquid quod reperitur fixum et de
 terminatum in re. s. solum est summe da secundum quod
 nobis apparet. Ex quo sequitur primus er
 roz. s. duo contradictoria sunt simul vera
 et iste reducibilis est ad ipsum quod simul di
 versis hominibus vel successiue eisdem homini
 vel in eodem tempore secundum diversos sensus
 possunt apparere contraria et contradictoria.
 Et similiter in diversitate animalium quod vni
 apparet dulce et conveniens. alteri apparere
 amarum et disconueniens. et sic volunt isti quod
 cuilibet credatur et per consequens quod quicquid
 apparet sit verum. cuius secte fuit erasistratus
 democritus etiam propter dictas apparen
 tias posuit quod multum est determinate verum
 in rebus vel si sic est nobis immanses
 tum quod cognitionem rerum accipimus per sen
 sum. s. iudicium sensus non est certum. cum non
 semper eodem modo iudicet ideo conclu
 dit quod nulla certitudo verum nobis est veritate

Sciendum est ulterius. q. de

cepti ratione sophistica ex dicti radice de
 capti. Prima fuit quod non ponebant differē
 tiam inter sensum et intellectum. et quod cog
 nitio sensus fit per quadam alterationem sen
 sus a sensibili. ideo dicebant quod cognitio
 sensus. respondet nature rei sensibilis. et

ergo quod videtur per sensum de necessitate esse ve
 rum. et quod vis cognitio est sensitiva secundum
 eos. sequitur quod omne quod alicui apparet esse ve
 rum. s. hoc ratio non solum deficit ponendo intel
 lectum et sensum esse idem. s. etiam ponendo sen
 sum nunquam falli de sensibus. fallit enim de
 sensibus omnibus de sensibilibus per acci
 dens. et quandoque de propriis. nec iterum oportet
 quod si cognitio sensus fiat per impressi
 onem factam a sensibili in sensum quod semper
 iudicium sensus correspondeat nature rei sen
 sibilis. non enim oportet quod actio agentis re
 cipiatur in patiente secundum modum agentis
 s. recipitur secundum modum recipientis et quod sen
 sus non est semper eodem modo dispositus
 ad recipiendum formam sensibilis. ideo non
 semper iudicat de sensibili conformiter ad
 naturam sensibilis. Ex hac radice posuerunt
 empedocles et de moerctus prudentiaz
 permutari in hominibus secundum mutationem ha
 bitus corporalis seu complexionis quod cre
 debant intellectum non differre a sensu et dicit
 homerum fuisse de tali opinione quod videtur
 dixisse hec torum de quodam vulnere per cus
 sum alia et alia sapere quod prius propter va
 rietatem habitus corporalis. Contra istos
 ponit philosophus vna in eadem dicens quod gra
 uissimum accidens est in istis quod creatur ma
 gis querentes verum inter ceteros et tamen
 tales finis de veritate proferebant dicentes
 multum esse in rebus determinate verum
 s. veritate solum consistere in apparere quod
 si ita esset vanum esset studio veritatis vac
 care. nam idem esset volatilia prosequi et per
 querere veritatem.

Sciendum est ulterius. q. alia

radice erroris istorum fuit quod credebant omne
 ens esse materiale et sensibile. et quod in ma
 terialibus multum est de natura infiniti pro
 pter naturam materie que est in eis et de se
 non est determinata ad vnum. ideo dixerunt
 quod in rebus nihil est determinatum. Ultra
 dixerunt omnes res esse in continuo motu. s. de
 eo quod mouet quoad mouet multum pos
 test determinate verum dici. inde conclude
 bant veritates propositionis non sequi modo
 dum determinatum essendi in rebus s. modum
 illius quod apparet cognoscendi. ita ut
 idem sit esse verum quod alicui apparere. Et

eibz radicibz venit illa eraliti extranea
 opprimo qnō cōtingit eundē hominem
 bis intrare eundē flumē propter pmuta
 tionē tā hoīs quā fluij. vnde quidā de
 uenerūt in tantā fatuitatē q nō audebāt
 verbo exprimere. Sed ad aliquid expri
 mendū solum mouebāt digitū z hoc qā
 credebāt veritatē rei prius transire quāz
 formaref oīo. s̄ breui spacio mouebant
 digitū. Sed ad primā hui⁹ radicis iā in
 octauo phisicōz oīsum est q nō oē ens
 est sensibile z materiale. etiā q nō oē cor
 pus est generabile z corruptibile. z vltia
 q nō omne generabile z corruptibile in
 cōtinua trāsmutatione pseuerat. Oīsum
 est etiā in phisicis q licet materia quantuz
 est de se sit indeterminata tñ determinat
 p formā ad vnū modū essendi. z cuz res
 cognoscat per suā formā magis q p ma
 teriā nō est dicendū q nō possit haberi d
 rebus determinata cognitio. vnde cōtra
 hanc radicē de natura z mutabilitate sen
 sibilij ponit text⁹ sex rōes. Cōtra aliā ra
 dicem de apparētia sensui z diuersitate
 sensus z intellect⁹ ponit septē alias ratio
 nes. z cōtra illos qui ex sola proterua vo
 luntatis sine ratione sic enūciauerūt po
 nit duas rōes ad hoīem z alias duas se
 cundū. z veritatē qz clare sunt i textu bre
 uitatis causa dimittitur. ex quibz ratio
 bus cōcludit phisic⁹ q inter omēs snias
 ista est firmissima q contradictoria non
 possunt simul esse vera.

Alterius scienduz est proq

sito q ens z verū eadē naturā impōrāt
 s̄ diuersi mode. vnde sicut res per propri
 am formā per quā ponit in actu habz q
 sit ens ita per eandē formā nata est se ip
 sam intellectui repñtare. z de se ipā scire
 verā existimationē. z et hoc res denomi
 natur vera z hoc loquēdo de re naturali
 per cōparationē ad intellectū nrm specu
 latiuuz. z de veritate qua dicit vera p cō
 parationē ad talē intellectū. nā res natu
 ralis per cōparationē ad intellectū diu
 nū fortit denoiationē veri qz per suā for
 mā ad equat pcedēptioni intellect⁹ di
 uini quā habz de ipā re. sicut hoc modo
 dī res artificialis vera per cōparationēz

ad intellectū nrm practicus qz. s̄. confor
 matur pcedēptioni practici nostri itellec
 tus de ipā re. ex quibz patet q ab eodez
 res habet q dicat ens z vera s̄ nō habet
 denoiationem veri nisi per habitudinem
 ad intellectū quā habitudinez addit. no
 men veri supra habitudinez ens. Ideo
 in scō dicebat q sicut se habet res ad ei
 se ita ad veritatē. ideo cōsequenter defini
 tur veritas. q est ad equatio rei intellec
 te ad intellectū. Ex isto sequit q falsuz se
 habet ad ens z verū sicut malū ad iens z
 bonū z ita sicut omne malū necessario ē
 in aliquo bono vt in subiecto qz non est
 dabile malum per essentiā. similiter om
 ne falsum est in aliquo vero tanq in sub
 iecto qz falsum se ipm suffere nō potest.

Ultimo scienduz est. q neqz

sensus neqz intellect⁹ per se decipit circa
 propriū obiectū s̄ bene per accidēs sicut
 sensus decipit vel propter indispositionē
 obiecti vel qz est nimis debile vel nimis
 excellens. aut propter indispositionē me
 dij vel organ. s̄ supposita debita dispo
 sitione mediij z organ z debita applicati
 one sensibilis ad sensuz sensus nō decipit
 circa propriū obiectū. similiter qz intellec
 tus nihil intelligit nisi per cōuersionē ad
 fantasmatā. z in sua cognitione pcedit d
 potentia in actū. ideo per accidēs decipi
 potest circa propriū obiectū formādo
 diffinitionē significātez qd quid est alicu
 ius rei vt patebit in quinto nunq tamē
 per se decipit circa propriū obiectum.

Quibus notatis sit hec con

clusio. nō omia apparētia sunt vera. pa
 tet qz tā sensus q intellect⁹ decipi potest
 per accidēs circa obiectū propriū. pōt
 etiā vtrqz decipi circa obiectū cōe z circa
 obiectū per accidēs. ergo nō oportet oē
 apparēs esse verū. Itē eadez sunt princi
 pia esse rei z veritatis. ergo ab eo qd res
 est vel nō est dicit oīo vera vel falsa. ergo
 nō dī vera aut falsa ex eo q nobis appa
 ret vel nō apparet. Itē si omne qd ap
 paret esset verū sequeret q duo cōtradie
 toria essent simul vera. patet qz vnū con
 tra dictoriū apparet vni z alterū alteri. s̄
 militer aliquid nūc apparet vno modo.

deinde alio modo ymmo eia simul vnum
 fm vnu sensus potest apparere vnu 7 fm
 aliu sensum aliu d 7 etia fm sensus 7 fm
 intellectū possunt simul eidem apparere
 duo cōtradictoria. Itē sol nobis ap//
 parei minor terra 7 tñ demōstratione cer//
 tissima 7 in euitabili potest oñdi qđ ē ma//
 ior tota terra. ergo non oē qđ apparet est
 verum.

Tunc ad ante oppositū rati
 ones. Ad primā dictū est qđ sensus et
 intellectus circa propriū obiectū bene per
 accidens decipiuntur. Ad scđam dicat
 qđ omne qđ apparet est ens. 7 nō est illō
 ens qđ apparet ideo nō sequit qđ omne
 apparet sit verū qđ verū vltra ens imp//
 tat cōformitatē intellectus ad rem. Ad
 tertiā dicat qđ licet falsus formaliter sit nō
 ens tñ quantum ad materiale in aliquo
 fundat 7 est quodammodo ens qđ vt dic//
 tum est oē falsus est in aliquo vero. ideo
 potest mouere potentia apbensiua. scđq//
 tur textus. Ad vero neqđ cōtradictionis.

Queritur octauo. vtrum cō
 tradictoria possunt simul esse falsa ita qđ in
 ter ipa possit dare mediū. Arguit qđ
 sic qđ res sunt in cōtinuo moueri. 7 de illo
 qđ semp mouet nihil potest vere affirma//
 ri neqđ vere negari. ergo ambo cōtradic//
 tozia possunt simul esse falsa. Scđo cō//
 tradictoria includuntur i duobus cōtrariis
 7 inter duo cōtraria est dare mediū igitur
 Tertio illa plus distat inter que ē me//
 diū qđ inter que nō est mediū. ergo si in//
 cōtradictoriis nō esset mediū cū reperi//
 tur in cōtrariis cōtraria plus distaret qđ
 cōtradictoria. Ad oppositum est phus.

Pro respōsione est sciendū
 qđ post qđ phus disputant cōtra ponē//
 tes cōtradictoria simul esse vera. 7 osten//
 dit quomōdō oriūt sit pcedendū contra
 diuersos qui diuersis vijs in tales errorē
 deuenerūt. hic cōsequenter repbat erro//
 rem ponentū mediū inter cōtradictoria
 7 cōtradictoria simul esse falsa. Contra
 quos primo adducit septē rationes rep//
 bando suā positionē. Scđo oñdit qđ liter
 diuersimode diuersi hāc positionē tenen

tes in cā inciderūt. Tertio oñdit aliqđs
 oppiniones antiquoz de principijs na//
 ture huc oppinioni 7 alteri de veritate cō//
 tradictoriōz cōsequenter se habere.

Sit igitur hec conclusio. im
 possibile est inter cōtradictoria dare me//
 diū 7 ipa simul esse falsa. pbatur septē
 rationibus. Prima sumit ex diffinitōe ve//
 ri 7 falsi. nā verū nihil aliud est qđ dicere
 esse qđ est. aut nō esse qđ nō est. 7 falsum
 est dicere esse qđ nō est. aut nō esse qđ est.
 7 quicūqđ dicit aliquid. aut dicit esse qđ
 est. aut nō esse qđ nō est. 7 sic dicit verum
 vel dicit nō esse qđ est vel esse qđ nō est 7
 sic dicit falsū. 7 p cōsequens quicūqđ di//
 cit aliquid dicit verū vel falsū. 7 sic non
 est dare mediū inter verū 7 falsū. Scđ//
 cunda rō si sit mediū inter cōtradictoria
 vel est per p participationē extremoz qđ
 est mediū eiusdē generis cū extremis vl//
 est mediū p ab negationē qđ est diuersū
 genere ab extremis. Si dicat primū
 sequit qđ erit aliqua generatō terminata
 ad esse que nō erit nō esse. 7 erit ex tali me//
 dio. 7 similiter erit aliqua corruptio ter//
 minata ad nō esse que nō erit ex esse qđ ē
 cōtra diffinitiones generatōis 7 corrup//
 tionis. Si dicat fm sequit qđ oino tol//
 letur motus 7 mutatio qđ ois motus est de
 extremo in extremum aut de extremo in
 mediū. aut de medio in extremum sic qđ
 oportet mediū illud esse eiusdē generis
 cū extremis. Tertia rō intellectus noster
 in omni sua conceptione qua sententiar.
 aut affirmat aliquid. aut negat sicut ē in
 re 7 tñc verū dicit per diffinitionē veri. vl//
 sicut nō est in re. 7 tñc mētur 7 dicit fal//
 sum p diffinitionē falsi. Quarta ratio
 si in cōtradictione sit mediū oportet hoc
 esse verū in oī cōtradictione qđ videt es//
 se simile de oibus. 7 hoc nō est possibile
 nā inter ens 7 nō ens nō potest dari me//
 diū alias inter generationē 7 corruptio//
 nem esset alia trāsmutatio. Quinta rō
 si inter cōtradictoria sit mediū similiter
 inter cōtraria erit mediū 7 per cōsequens
 erit aliquis numerus qui nō erit par vel
 impar qđ est impossibile 7 cōtra dicta il//
 loz antiquoz. Sexta rō est. omne qđ

estingit affirmare cōtingit 7 negare. s. cōtingit affirmare hec tria. s. affirmationez 7 negationem 7 mediū illud positū p ad uersariū inter affirmationē 7 negationez ergo cōtingit ista tria negare. 7 sicut negatio qua negabūtur ista tria. erit quodam quartū preter illa tria predicta. 7 iterū cōtinget ista quattuor negare 7 sic in infinitum erūt plura vera q̄ illud mediū positum per aduersariū inter affirmationem 7 negationē. Ultima rō si aliquis iterū oget utrū homo sit albus. oportet q̄ respondens assentiat vl' nō. si assentiat dicit affirmationē esse verā. si non clarū est q̄ dicit negationē esse falsā. 7 per cōsequēs oportet q̄ respondens cōcedat affirmationē vel negationem. ergo inter hec duo contradictoria non est medium.

Ubi sciendū est vt dicit phi

losophus. q̄ quibusdā venit p̄dicta op̄ p̄nio qz nō poterāt soluere rationes factas ab eis aut ab alijs. ideo sic cōcesserūt cōclusiones aliorū. Alijs vero venit hec oppinio qz voluerūt querere demonstratiōnem in oibus. 7 noluerūt cōcedere ea q̄ demonstrari nō possunt s̄ negāt ea. 7 quia prima principia nō possunt demonstrari. ideo ea negauerunt. vnde dicit phus q̄ cōtra tales positiones in oppinabiles p̄cedendus est ex diffinitionib⁹ veri 7 falsi 7 aliorū terminorū cōm̄ sicut superius p̄cessit aristotil. S; diceret q̄ isti proterui negabāt diffinitiones terminorū. respondet aristotil. q̄ si ponāt noia aliquid significare necesse est q̄ cōcedāt diffinitioēs nomini qz diffinitio nil aliud est q̄ ratio significata per nomē. si vero nō cōcedāt noia aliquid significare tūc nō drit a plāris. 7 cū talib⁹ nullaten⁹ est disputandū Alterius dicit phus. q̄ ad positionē erant dntis oia sp̄ moueri seq̄ cōtradictoria simul esse vera qz qd mouet habet esse mixtū ei esse. Ad positionē vero anaxagore sequit q̄ sit aliquid medium inter cōtradictoria. posuit enim qdlibet cum quolibet m̄ scri. s. de mixto neutriū extre morū potest verificari. sicut color medius nec est albedo nec nigredo. 7 si illd mix-

tum nec est bonū nec nō bonū 7 sic ē medium inter cōtradictoria 7 per cōsequēs fm̄ banc oppinionem omnia sunt falsa.

Alterius sciendū est. q̄ post

quā aristotil. disputauit cōtra istas oppiniones cōsequenter disputat cōtra quosdam destruētēs principia loyce. quorū q̄dam dixerūt oia esse falsa. alij oia esse vera. si enī aliqua harū oppinionū esset vera loyce nō esset necessaria cuz eius finis sit destruere verū a falso. cōsequenter disputat cōtra quosdā destruētēs principia p̄bice. quorū quidā dixerūt. omnia semper moueri. alij oia semp̄ quiescere 7 alij oia q̄nq; moueri 7 q̄nq; quiescere. Cōtra destruētēs principia loyce ponit quattuor rōdes. Prima est inter verū 7 nō veruz est 7 nō ens nō est dare mediū. ergo necesse est alteraz prem̄ cōtradictionis esse verā. 7 alterā falsā quare nō oia sunt falsa vel vera. Secda ratio verū nō est aliud q̄ affirmare 7 id qd est falsū negare 7 eoduerso. similiter falsū est affirmare id qd negare verū est 7 eoduerso per diffinitioēs veri 7 falsi. ergo impossibile est oia esse falsa 7 similiter omnia esse vera. Tertia ratio necesse est d̄ quolibz aut affirmare aut negare. cū nihil sit mediū inter cōtradictoria vt p̄batū est. ergo impossibile est omnia esse falsa 7 similiter omnia esse vera. Quarta rō predictę oppiniones se ipsas destruūt qz dicēs oia esse vera dicit cōtrariam sue oppinionis esse verā. s. cōtraria sue oppinōis est q̄ oppinio nō sit vera. ergo dicēs oia esse vera dicit suam oppinionē esse falsā 7 sic destruit eaz 7 dicēs omnia esse falsa dicit se ipm̄ dicere falsū. Sed diceret aduersari⁹ q̄ dicēs omnia vera excipit cōtrariā istū oia sunt vera. similiter dicēs omnia falsa excipit suam oppinionē. s. oia sunt falsa. Cōtra arguit phus qz si detur q̄ vna oppinio esset vera sequeret infinitas esse veras. qz si vna sit falsa erūt infinite falsę. patet quia si hec propositio est vera sortēs sedet hec erit vera sortem sedere est verū. 7 si hec est vera iterū ista erit vera. verū est q̄ sortem sedere est verū 7 sic in infinitū. 7 sic patet processus cōtra negātes principia loyce.

Consequēter disputat aristotil. contra illos qui dñt omnia quiescere adducendo vnā rōem. qz si oia quiescūt tūc nihil re/mouetur ad dispositōe in qua aliquādo est. 7 ita quicqd est verum semp est 7 erit verū qd est falsum 7 etiaz falsus semp est 7 erit falsum qd est in cōueniēs. Sz cōtra opponēte ponēte oia sp moueri p̄bus adducit duas rōes. Prima est si omnia semp mouētur nihil est quiescens. ergo nihil erit verū in rebus qz qd est verū iam est 7 qd mouet nō dum est. 7 sic oia essent falsa qz im p̄batus est. Secōda rō omne qd permutat ex aliquo in aliquid p̄mutatur. s̄ id ex quo permutat in est et qd permutat quādiu p̄mutat alias nō permutaret. s̄ iā mutātū esset. ergo in rebus oportet qz sit aliquid manēs quare nō omnia mouētur. Contra aliā oppinonem que ponit oia qñqz moueri 7 qñqz quiescere dicit text⁹ qz quedā sunt mobilia que semp mouētur 7 nunq̄ quiescūt vt celestia corpora. 7 est quodā mouens semp immobile vt demonstratū est octa/uo p̄bificoz. Sed quereret aliq̄s q̄l̄ hic p̄bus disputat cōtra negantes principia loyce 7 p̄bificē. causa est qz oia principia firmātur in primō principio. s̄ qd nō contingit idem simul esse 7 nō esse. ideo p̄bifilosofus habet stabilire principia omnium scientiaz. vnde ad errores circa esse 7 nō esse ponēte qz contingit idē simul esse 7 nō esse. sequit̄ error circa verū 7 falsum qz per esse 7 nō esse verū 7 falsus diffiniuntur vt superius patuit. tñ si formaliter capiuntur verū 7 falsus pertinet ad loycuz qz cōsequūtur ens rōis de quo loyce cōsiderat. nā verū 7 falsus sunt in mente vt dicitur in sexto. Similiter ex illo errore circa esse 7 nō esse sequitur error qui est circa moueri 7 quiescere. nā qd mouet in quātum huiusmodi nondum est qd vero q̄l̄ esset est. ideo destructis erroribus circa esse 7 nō esse cōsequenter destruūtur errores circa verū 7 falsus quietē 7 motum. 7 generaliter sicut oia principia fundantur 7 firmātur in primo principio 7 ipm virtualiter includūt. sit error circa oia principia oim scientiaz reducibilis est in errore

circa primū principū. ex dictis in isto q̄r/lo habet. qz alicui⁹ scientie. s̄ istius 7 nō alterius est cōsiderare ens in quātū ens 7 que hunc insunt fm se. similiter substantiam 7 accidens principali⁹ tñ substantiam qd nō solū habet cōsiderare substantias simplices sed generaliter oēs substantias in ratione cōmuni substantie 7 entis. patet etiā qz hec scientia principaliter cōsiderās substantiā cōsiderat prima principia demonstracionis 7 maxime primuz principū. patet etiā qd est illud primum principū per cōditiones ad hoc requisitas. vltra patuit disputatio 7 mod⁹ disputandi cōtra errores circa illud primuz principū cōtingentes. Quidā enim errauerūt volendo ipm demonstrare contra quos offendit p̄bus qualiter notificabile est. Alij errauerūt negātes ipm ponendo omnia cōtradictoria simul esse vera. 7 alij ponēdo oia apparentia esse vera. et alij ponendo mediū inter cōtradictoria 7 per cōsequens cōtradictoria simul esse falsa. quos errores impugnat p̄bus 7 generaliter ostendit qz errores omnū p̄bifilosofoz circa principia rerū reducibiles sunt in aliquoz predictoz. 7 finaliter disputat cōtra negantes principia loyce p̄bificē.

Tunc ad rationes ad primā patuit solutio. Ad secōdam d̄ licet cōtrarijs implicent cōtradictoria tñ cōtradictoriū negatiuū cōmuni⁹ est illo cōtrario in quo includit̄ quare nō oportet si inter cōtraria sit mediū qz etiā inter cōtradictoria. Ad tertā d̄ qz licet indistantia locali illa que habent mediū plus distent quā nō habentia tamē nō oportet in distantia formali vel in distantia oppinonis de qua est ad propositum. 7 hec de toto quarto methaphisice.

Explicit quart⁹ liber methaphisice v̄sorz

circa quintum lib

bru metaphisice queritur primo. ut u ad metaphisicu pincuar distictio nominu. Arguitur qd no qz illa pertinet ad sophistia vt patet in scdo elencoz ergo rē. Scdo sic scientie spales nomia multiplicata distinguit vt scdo de aia pbilosophus distigu. illud nomē passio. ergo no pmet isti scientie. Tertio in alijs scientijs pbis no facit spales mentiones de distinctionib? nominu multipliciu p tinentuz ad ilas scientias. ergo nec metaphisica debet hoc facere. Ad oppositum est pbis qui hunc librum cōposuit de distinctione nominu multipliciu. idō liber de quociens appellatur.

Pro responsione est primo sciendū. qd postq in quarto libro pbis oñdit que ptenent ad cōsiderationē hui? scientie 7 qd huic scie pntētia sunt omnibus entib? cōia. 7 multipliciter dnt fm tū prius 7 poster?. docuit etiā qd mod? cōsiderādi illa. est puenire eoz distictiones cōsequēter reducēdo oia signifiata cuius libet ad vnū cōmune 7 primū analogie illoz significatoz cōsequēter in sequēdo illā doctrinā in hoc distinguit noia pntētia ad hāc scientiā. 7 ostēdit ordinē significatoz cuius libet ad aliqd primū significatū. deinde in sequēti libro incipit determinare de rebus q ad hanc scientiā ptenent 7 qz cuius libet scientie est tria cōsiderare. s. principia 7 causas 7 subiectū 7 passiones eius. ideo in hoc libro aristotil. primo distinguit noia que rationem causalitatis importāt. Scdo illa que significāt subiectū scie hui? 7 partes subiectiuas ei?. Tertio distinguit nomia que significāt passiones entis principij vel cause. 7 qz cōius est principū qd causa 7 causa qd elemētuz. ideo pr? distiguunt nomē principij. scdo nomen cause. tertio nomē elemētū. 7 qz hoc nomē natura quandā spālem rationē causalitatis significat. ideo quarto distinguit nomen nature. 7 qz necessariū ponit in distictione nature cōsequēter distiguunt illud nomē

necessariū. 7 sic patet distinctio hui? libri 7 ordo cōsiderandorum. s. ad vidēdū distictionē huius nominis principium

Secundo sciendū est. qd licet

principiū 2 causa sint idē subiecto ratio sine tū dnt qz principū cū negatione anterioroz solū dicit quādam ordinē ad posterius. s. causa sup addit quēdam int luxuz ad esse cāti. 7 sic ois causa est principium s nō cōtra. 7 qz ordo pēz ad posterius manifestoz est scilicet in motu locali qd i alijs. ideo ordo ad poster? q noie principij designat. primo a nobis in motu locali cōsiderat in quo quidē motu reperiunt tres ordines cōsequētes se. nā a priori 7 posterioz magnitudis causas prius 7 poster? in motu a quib? uerū causas prius 7 poster? in tēpore. quare ordo pōz 7 posterioz in magnitudine notōr est nobis prior 7 posterioz in motu 7 in motu q in tēpore. Ex quo sequit qd hoc nomē principij fm sua prima imposita onem significat id qd est primū in magnitudine supra quam sit mot? 7 cōsequēter significat primā partē mot? 7 primāz partē tēporis. 7 huc modo principij oportet vltimum magnitudinis in quo ē finis motus. s. qd mot? nō semp incipit a principio magnitudinis simpliciter. s. in terdū ab illa pte aqua facilius 7 magis in pmtu est magis mobilis vt moueatur. Ideo scdomō dnt principū illud vnde res facili? 7 magis oportune incipit moueri. exempli dat pbis in disciplinis in quib? nō semp incipit mot? discipline a primis simpliciter. s. iterdū a notōrib? nobis. 7 sic iste mod? dnt a pmo 7 qz in primo ex principio magnitudinis designat principū mot?. s. in isto ex principio mot? designat principū in magnitudine. id in motibus qui sunt sup magnitudines circulares nō habentes principū accipitur principū ex parte mot?. s. in illa parte aq oportune mouet mobile fm suā naturā sicut in motu pami mobilis principium est ab oriente.

Tertio sciendū est. qd ex or

dine pōz ad poster? in motu locali manifestat nobis ordo in alijs motibus id

post duas primas significaciones principij sumunt alie que dñt principij generis rationis aut finis rei qđ quide principij potest esse vel extrinsecū vel intrinsecū. idō dñt principij. Tertio mō vnde res primo generat ipō in existente sicut in nauis sedile. 7 in domo fundamentum. 7 in animali cor sū quosdā. 7 sū alios cerebruz aut aliqđ pportionabile membrum. Quarto mō dñt principij illud vnde incipit generatio rei ipō in nō in existente. et iste mod⁹ subdividit sū qđ potest accipi in naturalibz vt puer dñt esse ex patre et matre. vel in agibilibz vt princeps vel imperator vel tyrānus. sū cuius volūtatē 7 mouent ea que mouent in ciuitate diuerſa pncipij vel in ar. libz. sicut ars architectonica inter artes maxie rationē principij habere dicit. 7 sic isti tres modi in hoc cōueniunt qđ sū quēlibet illud dñt principij qđ est principij vnde incipit motus ipō nō in existente. alio mō dñt principij in disciplinis illud vnde res est cognoscibilis primū hoc mō dignitates 7 suppositiores dñt principia demonstrationū. Ex quo patet qđ possunt colligi sex modi principij. Nā primo mō dñt principij prima pars magnitudinis supra quā sit mot⁹. Secundo dñt principij illud vnde vnus quodqđ facit incipit moueri. Tertio modo dñt principij vnde res primo generatur ipō in existente. Quarto mō dñt principij vnde res incipit primo generari moueri ipō nō in existente. Quinto mō dñt principij illud sū cui⁹ volūtatē 7 mouent que mouent 7 mutatur que mutatur. Sexto mō dñt principij illud vnde res ē cognoscibilis primū 7 post enumerationē istoz modoz dicit text⁹ qđ quorū modis dñt principij tot modis dñt 7 causa qđ ois causa est principij 7 oēs illi modi in hoc cōueniunt qđ dñt principij aut in esse rei. aut in fieri aut in cognitione. sū distinguitur per esse intra vel extra. ideo ipoz potest sic haberi sufficientia. qđ omne principij vel est intra vel extra si intra sic est principij vnde res est 7 hoc dupliciter vel sū sitū. 7 sic est prim⁹ mod⁹. vel sū tempus. 7 hoc dupliciter vel quantū ad

bene esse 7 sic est secūd⁹ mod⁹ vel quantū ad esse simpliciter 7 sic est tert⁹ mod⁹. si sit extra re hoc est dupliciter vel causat esse rei vel ei⁹ cognitionē. si sū est sextus mod⁹. Si primū hoc est dupliciter vel ē vt efficiens 7 sic est quart⁹ mod⁹. vt vt finis 7 sic est quint⁹. Ex dictis cōcludit pbus qđ natura habet rationē principij 7 similiter elementuz que sunt inristica principia. sū dñt qđ natura dñt principij sicut id a quo incipit generatio vel motus. elementū vero sicut prima pars in generatione rei. similiter mens. i. intellect⁹ dñt principia. similiter substantia rei. i. forma dñt principij esse rei. finis etiā cui⁹ causa aliquid sit dicit esse principij bonū. i. qđ habet rōem finis in psequendo 7 malū in mutādo iuri principia cognitionis 7 motus in multis. i. in oibus que agūt ppter finem vt in naturalibz in moralibz. 7 in artificialibus vbi potissime demonstrationes ex hinc sumunt.

Tunc fit cōclusio hec ad methaphisicā pñet distinctio nominū multipliciū que cadūt sub vna cōsideratione

patet qđ talū noīm distinctio nulli alteri scientie cōgruit cū in nulla cōsideretur sū multiplex indistinctū cōsinationē parit. ergo methaphisic⁹ habet distinguere illa noia multiplicia. Itē hec scientia habet notificare prima principia demonstrationū. sū prima principia nō cognoscim⁹ nisi in quantū terminos cognoscim⁹ ergo ad cognoscendū huiusmodi principia necesse est eoz terminos cognoscere. 7 qđ huiusmodi terminos multiplices sū ideo necesse est eoz multiplicatē pdistinctionem apire quīs enim multiplicitas indistincta cognitionē veritatis impedit at distincta tamen sepe iuuat.

Tunc ad ante oppositū rationes.

Ad primā dñt qđ quantū ad arte distinguendi modus multiplices ad sophisticū pertinet aliquoz nominū distinctio ad videndū modū paralogizandi p alios peccantes. sū aliqđ multiplex. sed methaphisico cōuenit vsus distinguēdi suos terminos vt lucide soluatū questū

nes format de rebus quas considerat
Ad scđaz cōcedit qđ qđlibet scia spālī po//
te st distinguere suos terminos si sint mul//
tiplices vt ex illoz distinctione depēdeat
solutio alicuius qđstionis ad talē sciaz perti//
nentes ideo nō dī qđ hec scia habeat om//
nes terminos distinguere s̄ solū suos ter//
minos. Ad tertiā respondet sicut dicitur
in tertio libro .s. qđ hec scia ratōne sue
cōtatis in vno libro distinguit nomina
multiplicia quib⁹ postea vtitur. sequitur
textus. Causa vero vtitur.

Queritur secundo. vtrū dis//
finito elemēti sit sufficiens in qua dī ele//
mentū est ex quo cōponit aliquid primo
in existente indivisibili specie in aliā spēs.
Arguit qđ nō qđ celū dī elementū 7 tamē
nō in existit nec ex eo aliquid cōponitur.
ergo rē. Scđo sic materia prima dicitur
elementū 7 tñ nō est spēs indivisibilis in
alias spēs cū spēm nō habeat igitur.
Tertio simplicia corpora dīr elemēta 7
tñ ex ipis nō cōponitur res priō qđ reso//
lubilia sunt in materiā primā ex qua cuius
forma cōponitur. Ad oppositū est pbilo
sophus in littera.

Pro responsione sciendum
est qđ causa impl⁹ se hz qđ elemētū. qđ cau//
sa dī tā de intrinsicis qđ de extrinsicis ele//
mentū vero de intrinsicis tantū. 7 ad huc
pprie accipiēdo elemētūz nō dī nisi de
materia vel de illo qđ in principiādo ha//
bet modum materie. 7 qđ cōpora priōra
sunt via doctrine ideo aristotil. pu⁹ po//
sunt mōs cause qđ elemētū. s̄ qđ modi cau//
se eodē modo pēnt⁹ hic ponunt⁹ 7 in se//
cundo pbilicōz. ideo pñtē relinquūtur.

Secūdo sciendū est. qđ de ra//
tione elementū sunt quattuor que tāgun//
tur in sua diffinitōe p quattuor p̄ticularas
ipius. primū est qđ sit causa sicut ex quo.
7 sic elementū ponit in genere cause mate//
rialis. Scđm est qđ sit p̄mū veniens
in cōpositionez rei. ideo sanguis vel caro
nō dī elementū respectu hoīs qđ quodli//
bet eoz resolvable est in quattuor corpo//
ra simplicia. Tertū est qđ sit incōstēs
sive intrinsicū p̄ qđ dīr elementū ab om

ni eo ex quo sit aliquid sicut ex transiente
vt est puatio vel cōtrariuz ex quib⁹ aliqd
dī fieri. s̄ nō manent in re facta. Quar//
tū est qđ habeat species indivisibile in ali//
as species.

Ubi est advertendū. qđ aliqđ
volūt hanc diffinitionem elemēti primo
cōpetere quattuor primis corporib⁹ s̄ m//
plicib⁹ 7 nō materie prime. quia materia
prima nō habet spēm. 7 qđlibet illoz
corpoz spēm habet 7 nō est divisibile p̄
alterationē in ptes diversaz species. sicut
quodlibet mixtuz resolvable est in quatuor
corpora simplicia. alij vero tenēt op//
positū sic arguētēs qđ nulluz simplicium
corporis ē illud ex quo cōponit aliquid
primo. cū qđlibet sit resolvable in mate//
riam primā. 7 responderit isti apparet
alioz qđ in diffinitione elemēti non capī
spēs pro ente cōpleto 7 p̄fecto. in natura
qđ ponit sub assignato genere qđ hoc mō
materia nō est spēs s̄ accipit spēs pro ra//
tione rei. 7 sic materia specie habet. id est
rōem indivisibile in diversaz spēs. id est
in partes diversaz rationū quāvis enim
in rōe materie ponat⁹ forma tñ nō ponit
vt aliquid intrinsicū de essentia materie.
s̄ illis rō est quasi per additamentū. s̄ rō
cuiuslibet corporis simplicis est divisibi//
lis in ptes diversaz rationū quāz quelis//
bet est intrinsicē de essentia corporis. s̄ in
materiā 7 formā. 7 sic dīr qđ diffinitio ele//
menti primo cōuenit materie prime. Ad
cui⁹ cōdōmationē dīr aristotilē non vo//
care corpora simplicia elemēta. s̄ vocat
elementata significās qđ nōmē elemēti
nō cōuenit ipis primo. 7 ista pars ē ma//
gis probabilis sustinēdo tñ alias partes
dicent⁹ qđ licet corpora simplicia nō habe//
ant rationē primi simpliciter tñ in gene//
re corporoz habent rationē primi.

Quarto sciendū est. qđ aristo//
til. ponit quosdā mōs elemēti p̄prios
7 aliquos transumptuos. Primo mō
dī elemētūz illud qđ s̄m quēdā ordinē
aliquid cōponit 7 sic s̄c sunt elemēta dī//
visionis 7 nō s̄llibe quāvis enim dīvidā//
tur s̄a s̄m tēpora platonis. prout litte//

ra longa habet duo tēpora. breuis vero vnū in pres huius diuisionis sunt eiusdem spēs sicut particule aq̄ sunt aqua et non sūt diuerse s̄m spēm vocis sicut pres sillabe vnde cū in diffinitione elementi ponit̄ q̄ nō diuidit̄ induersa s̄m spēm non est intelligendū de p̄bus quantitatibus. sic. n. lignū est elementū q̄ quelibet pars ligni est lignū. s̄ intelligendo de diuisione q̄ fit s̄m alterationē sicut corpora mixta resoluitur in simplicia et sic debet intelligi de diuisione que fit in pres diuersarum rationum. Secundo modo dicitur elementū id quod cum altero primo rem componit p̄ naturalē generationē sicut quolibet corpus simplex recte motū respectu mixti dicitur elementū. Tertio modo dicitur elementum id quod est s̄m situm primo et cū alio rem constituit vt in descriptionibus geometricis linee constituentes figurā elementa dicuntur

Quarto modo dicitur elementū illud quod s̄m virtutē solū et nō s̄m substantiā rem constituendo ingredit̄. et istomodo ecluz bene dicitur elementū respectu istorum inferiorum quod virtutem eius generant. etiam prima principia dicerentur elementa demonstrationū et demonstrationes que sūt in superioribus scientiis dicerentur elementa demonstrationū que sūt in scientiis subalternatis et hijs quattuor modis p̄prie dicitur elementum. s̄ transumptiue dicitur elementū omne illud quod est vnū. i. indiuisibile et prius id est simplex et ad multa vtile. nā ex hoc quod elementū est indiuisibile in alias spēs oportet quod sit vnū quod quod est principium in compositione oportet quod sit prius. i. simplex. s̄ quod ex ipso alia componuntur accipit quod est ad multa vtile et hec sufficit ad hoc quod aliquid dicatur elementū transumptiue et hoc modo habet textus. vlt̄ respectu suorum singularium elementū dicitur et magis vniuersale magis est elementū quod simplicius est s̄m rationē et ad plura vtile. et sic generatur magis elementū quā dicitur diuisiua eius quod simpliciter est et ad plura vtile. hoc etiam modo punctus et vnitas elementa dici possent. s̄ ista destitunt a ratione completa elementum. quia vniuersalia s̄m rem nō sunt materia ex quibus componuntur particularia. Si

cut punctus non est realiter materia linee quod linea nō componitur ex punctis. Ex quibus patet diuisio modorum elementum. quorum habetur sic sufficientia. nā omne elementum debet esse indiuisibile vel ergo est indiuisibile s̄m spēm vel s̄m quantitatem vel secundum diffinitionē. Si prius est dupliciter vel ingreditur rei constitutionem s̄m virtutem solū et sic est quartus modus vlt̄ s̄m substantiā et hoc tripliciter vel quod dupliciter ponitur cū alio ad rei constitutionem s̄m ordinem tantū et sic est primus modus vel s̄m alterationem p̄biscam et sic est secundus vel s̄m sitū et sic est tertius. si sit f̄ diuisibile s̄m quantitatem sic est ille modus transumptiuus quo punctus et vnitas elementa dicitur. si s̄m diffinitiones sic est alius modus quo prima genera elementa dicuntur.

Ubi est sciendum. q̄ omnia

ista nomina sunt multiplicia multiplicitate analogice et non pure equiuocationis ideo in sequendo aristoteli doctrinam datam in quarto semper enumeratis modis cuiuslibet multiplicis ostendendum est illud commune in quo communicant quod tamen secundum prius et posterius in illis modis inuenitur quod semper facit aristoteli. ideo in fine huius capituli dicitur quod in omnibus modis elementum commune est primo in esse rei hoc est primo venire in compositionem rei.

Tunc sit hec conclusio. predic

ta diffinitio est bene assignata. patet quia quattuor requiruntur et sufficienter ad hoc quod aliquid p̄prie dicatur elementum respectu alicuius. s̄ illa quattuor in predicta diffinitione sufficienter explicant vt prius patuit ergo diffinitio elementum est sufficiens.

Tunc ante oppositū ad rationes

ones satis patet solutio ex dictis. sequitur tertus. Natura vero dicitur.

Querit̄ tertio. vtrū consideratio

huius nominis natura ad metaphisicū pertineat. Arguitur quod nō quod ad p̄biscū pertinet. nā in secundo p̄biscorum p̄bus diffinitur et distinguit naturam. ergo non pertinet ad metaphisicū.

Philosophus est ad oppo-
 situm in littera . primo uidebit de mo-
 nature. 7 scdo de modo necessarij. quan-
 tum ad primū suppositis quattuor mo-
 dis nature positus a boetio in libro de du-
 abus naturis qz in scdo pbilicoy recita-
 ti fuerūt uidendū est d illis que ab aristo-
 ti in pñti passu ponuntur qui sunt octo
 Primomodo dñ natura generatio pass-
 sua nascentiū que vocat̃ natuuitas. Sec-
 cundomō dñ natura principū. unde res
 fit ab extrinseco sicut virtus formatua ī
 semine natura dñ. 7 sic iste modus solum
 reperitur in nascentibus seu in uiuentib⁹
 que ex semine per virtutē formatuaz ge-
 neratur. Tertiomō dñ natura punci-
 pium mouendi 7 quiescendi. vt dñ in sek-
 cundo pbilicoy. Quartomō dñ illud
 ex quo in existente 7 in ordinato 7 immu-
 tabilia sua potestate res ē vel sit hoc mō
 materia rez naturalium dicitur natura.
 Quin. omō dñ natura ipa rei substantia
 lis forma. Sextomodo dñ natura ip-
 sa materia prima 7 dñ iste modus a qñ-
 to. quia quartus intelligit̃ de materia se-
 cunda. sñ quem modum materia artifi-
 cialium dicent̃ natura illoz 7 dñ a ma-
 teria naturalū quia materia naturalium
 saluatur p̃ se sñ essentia m 7 variatur se-
 cundū esse. s̃ materia artificialiū saluatur
 sñ essentiam 7 esse. ideo in artificialibus
 natura principaliter dicitur de materia q̃
 est tota substantia eoz. in natura lib⁹ ueh-
 ro principali⁹ dicitur de forma. alio mo-
 do dicitur natura forma que est termin⁹
 generationis 7 dñ iste modus a quin-
 to quia in isto est sermo de forma totius
 que magis proprie est terminus genera-
 tionis quam forma partis eo q̃ totum
 cōpositum est quod per se generatur. sed
 in quinto est sermo de forma partis. De
 tauomodo large dicitur natura omnis
 substantia que potest agere vl̃ pati. 7 iste
 modus est mathaphoricus quia nomē
 nature venit anastoz ceris. s̃ in substantijs
 separatis cum materiam nō habeant na-
 sci. nō cōuenit nisi mathaphorice (alicz p
 creationem corporibus etiā celestib⁹ p̃

priē nō cōuenit nasci qz per generationes
 in esse nō cōueniunt. similiter reb⁹ in aia-
 tis proprie loquēdo nasci nō cōuenit sed
 solū uiuentib⁹ qz ab intrinseca habēt prin-
 cipiū sue generationis. 7 istoz modoz
 sic habēt sufficientia. qz natura dñ de ali-
 quo vel ergo mathaphorice vel proprie
 Si primū est octau⁹ modus. s̃ sñ cum
 nomen nature aliquo aliter perfectionē di-
 cat 7 perfectio cuius libet in trib⁹ cōsistat
 .s. in substantia virtute 7 operatione. ideo
 quodlibet hoz natura dicitur. si ergo di-
 catur natura d̃ operatione est prim⁹ mo-
 dus. si de virtute que est proximū princi-
 pium operationis sic est scdus. si de sub-
 stantia est dupliciter. vel dñ tam de mate-
 ria quā de forma simul 7 sic est tert⁹ mo-
 dus. vel de altero tantū 7 hoc dupliciter
 vel dñ de materia vel de forma. si de ma-
 teria vel de materia simpliciter prima 7
 sic sextus modus vl̃ d̃ scda 7 sic est quar-
 tu⁹. si de forma vel de forma partis 7 sic
 est quint⁹ vel de forma totius 7 sic ē sep-
 timus. s̃ vt videatur reductio omnium
 istoz modoz ad vnum.

Scienduz est. q̃ reductio ali-

eius nois ad vnū primū potest fieri du-
 pliciter. vnomodo sñ ordinem rez sig-
 nificataz inter se. alio modo sñ ordinez
 nostre cognitionis que interdū ex posse-
 riouribus ad priora procedit. 7 quia nois
 imponuntur a nobis secundū q̃
 res cognoscimus. ideo interdum aliqd
 apud nos prius sortitur nomē cui tamē
 res nominis posterius conuenit. 7 sic est
 in proposito. nam quia forme substanti-
 ales rerum nobis immote sunt ex earum
 virtutibus. 7 virtutes ex operationibus
 ideo per prius iparum nascentium. gene-
 ratio. que dicitur natuuitas nomen natu-
 re accepit 7 consequenter virtus que est
 principium proximum generationis. et
 vltima forma substantialis. s̃ secundū
 ordinem reruz forme prius comperit ra-
 tio nature quia vt habet textus nihil dicitur
 habere naturam nisi secundū q̃
 habet formā. 7 sic forma sñ ordinē rez.

Primo natura dicitur et materia dicitur natura quia est forme susceptibilis. generationes vero nomine nature habent quia sunt motus procedentes a forma et ad formam terminantur.

Tunc sit hec conclusio ad metaphysicum pertinet consideratio huius nominis natura patet quia natura secundum unam acceptionem dicitur de omni substantia secundum metaphysicum est considerare substantiam incommutabilem et ea que de substantia dicuntur. ergo ipsius est considerare naturam. et hec de primo articulo.

Quantum ad secundum est sciendum. quod necessarium in ratione cause ponitur. ideo de modis eius determinat bica Aristoteles ponens quattuor modos necessarii. Primum dicitur de necessario illud sine quo res in esse saluari non potest sicut respirari necessarium est animali respiranti. et similiter cibum necessarium est animali. et necessarium hoc modo dicitur licet non sit causa principaliter rei est tamen quodammodo eius causa. respiratio enim licet non sit causa vite animalis respirantis est tamen causa in quantum operatur ad temperamentum. caloris naturalis sine quo non est vita. et similiter dicitur de cibo sine quo animal vivere non potest. et sic ista dicuntur necessaria quia sine eis impossibile est rem saluari in esse. Secundum dicitur de necessario illud sine quo bene et comode res esse vel fieri non potest aut etiam sine quo faciliter non potest malum vitari. ut vestimenta necessaria sunt hominibus. et infirmitas necessaria est purgatio. et istis duobus modis dicitur necessarium ex suppositione et non absolute. secundum primum modum sumitur ex suppositione finis qui est esse rei. secundum ex suppositione finis qui dicitur bene esse rei. Tertio modo dicitur de necessario illud quod alicui infert violentiam et etiam ipsa violentia nomen necessarii accipit. et sic ea que sunt violenta et contra aliquid facere contra eorum naturalem inclinationem ut graue ascendere sursum aut contra eorum voluntatem id est propositum necessitari dicuntur. et istius modi ponitur Aristoteles duas conditiones:

Prima est quod tale necessarium est triste et lamentabile quia est contra naturalem inclinationem aut voluntatem et appetitum. Secunda est quod tale necessarium non est increpabile immo venia meretur quia non increpamur nisi de hijs que voluntarie facimus de quibus rationabiliter increpamus si in ordinata sint. Quarto modo dicitur necessarium illud quod non contingit aliter se habere et hoc modo tamen principia quantum conclusiones de demonstrationibus simpliciter necessaria sunt. et isto modo dicitur necessarium absolute et simpliciter. ideo ad istum modum alij modi necessarii qui non dicuntur necessarii nisi secundum quod reducuntur tantum habentes de ratione necessarii quantum appropinquat istum quartum modum. Ex premissis infert Aristoteles tria correspondencia se invicem consequentia. primum est quod in demonstrationibus simpliciter tamen premissis quantum conclusiones necessarie sunt et cum premissis sint cause conclusionum. sequitur quod aliqua sint necessaria dupliciter. quedam quorum necessitatis est altera causa. quedam vero quorum necessitatis nulla est causa. et alia sunt necessaria propter se ipsa. et hoc est contra democritum qui dicebat quod necessarium non sunt inquirende cause. ut recipitur octavo physico. Secundum correlatum est quod oportet esse unum primum necessarium a quo cetera habeant necessitatem quia in causis non est procedere in infinitum ut istud primum necessarium est maxime propter necessarium quia quod alijs est causa ut talia sint illud est maxime tale. unde sequitur quod necesse est ipsum esse simplex quia necesse est omne compositum se habere secundum exigentiam suarum partium componentium. que quidem partes cum diverse sint tribuunt toti composito diversas proprietates. ideo res composita ex diversis potest differenter se habere. quod autem pluribus modis potest se habere potest aliter et aliter se habere quod diminuit de ratione necessarii. Tertium correlatum est quod si aliqua sint entia sempiterna et simpliciter necessaria oportet ea esse immobilia quia omne mobile aliter et aliter se habet. unde sequitur ulterius quod in sempiterna

7 immobilib⁹ nihil potest esse violentus. aut contra naturā qz violentia fit a puncto extrinſico mouente nō cōſerente vni paſſo. 7 ſic implicat contradictionem aliquid eſſe immobile 7 poſſe violentari. et hoc dicit arſtoſ. ne deceptio adueniat i nomine neceſſitatis. cū dicitur de ſubſtantijs immaterialibus qz neceſſarie ſunt ne per hoc aliquis intelligat in eis eſſe aliq^o violentiam. vnde predictoz modoz ſic habetur ſufficiens. quia omnis neceſſitas vel eſt a cauſa intrinſica vel extrinſica. Si primum eſt quartus modus ſi ſecū dum eſt dupliciter aut dependet ex fine. vel ex efficiente. ſi primum aut ille finis eſt eſſe 7 ſic neceſſitas ſumpta ab illo fine p^o tinet ad primum modum vel talis finis eſt bene eſſe 7 ſic ſumitur neceſſitas ſecunda. ſi ſumatur ab efficiente ſic eſt tert^o modus. nā violentia eſt quādo aliquid mouetur ab exteriori agente ad illud ad qd ex propria natura apud ſe nō habet. Si enim aliquid ſm ſuā naturā ordinē ad hoc quod recipiat motum ab exteriori agente tunc motus nō erit ei violent⁹. ſi naturalis ſicut eſt de motu orbium ce^oleſtium a ſubſtantijs ſeparatis 7 de motu inferioroz corporoz a ſuperiorib⁹. 7 ſic patet diuiſio modoz neceſſarij.

Tunc ad ante oppoſitum rationes dicitur qz philoſoſ nō conſiderat naturam ſm omnē eius acceptionem. ſ. ſolum ſm illam qua dicitur principium mouendi 7c. metaphiſicoſ vero qui eſt vniuerſalis artiſex naturam habet conſiderare ſm qz de omni ſubſtantia ſiue ſit materia ſiue forma. ſiue forma partis ſiue forma totius. ſiue ſit in ateria prima ſiue ſecunda. ſiue etiam ſit forma ſpiritualis. ſiue naturalis aliquomodo dici poteſt. ſequitur textus. Unum dicitur aliud 7c.

Queritur quarto. vtrum illa que dicuntur vnum quomodo quo ſcilicet intelligentia eſt indiuiſibilis loco tempore 7 ratione ſint maxime vnum

Arguitur qz nō quia nihil eſt illo modo vnum eo qz vel eſſet prima cauſa vel aliud tantum. ſi ſit prima cauſa pluribus 7 varijs cōceptionibus concipitur ſicut

varijs noibus nominat. ſi ſit cātum vel eſt genus vel in genere 7 omne tale compositum eſt ex actu 7 potētia. ergo nihil eſt cuius intelligentia ſit indiuiſibilis.

Secūda illa quoz ratio cōpleta eſt eadem nullā penitus inter ſe habent diſtinctionem vt ſunt tunica 7 indumentum. ergo habēt maximā vnitatem 7 per cōſequeſ que ſunt vnum quomodo nō ſunt magis vnum qz que ſunt vnum quomodo. Ad oppoſitum eſt arſtoſ. in littera.

Pro reſponſione eſt primo ſciendum. quā arſtoſ. poſt qz in primo tractatu diſtinguit nomina impertantia rationem principij vel cauſe. cōſequenter ut ſcdo diſtinguit noia que aliquomodo ſignificant ſubiectū hui⁹ ſcientie vt ſunt iſta tria vnum ens 7 ſubſtantia. vnum aut 7 eſ in hac ſcientia habent rationē ſubiecti cōmuniſ. ſubſtantia vero habet rōem ſubiecti principaliter. nā vt habet in quarto. qz hęc ſcīa de oi ente cōſideret principaliter tñ de ſubſtātia. 7 qz cōia ſunt priora via doctrine. ideo pri^o diſtinguit vnum 7 ens qz ſubſtātia. 7 qz vnum habet quodammodo rōem principij. vt dicit textus ideo pri^o diſtinguit nō in e^o vni⁹ qz nomē entis.

Ubi eſt ſecundo ſcendū. qz

vnum prima ſui diuiſione diuidit in vnum ſm ſe 7 in vnum ſm accidēs. 7 vnum ſm ſe diuidit in vnum realiter ſumptū quādo. ſ. vnitatis ſumit a conditione exiſtente ap^o rei. 7 vnum logicaliter ſumptū quādo. ſ. talis vnitatis attendit ſm aliq^o intentionem logicā. vnde arſtoſ. primo ponit modum vni⁹ ſm accidēs. Secūdo mod⁹ vni⁹ ſm ſe 7 realiter ſumptū. 7 tertio mod⁹ vni⁹ ſm ſe 7 logicaliter ſumptū. vnde ſic vni⁹ ſm accidēs ponit arſtoſ. tres mod⁹. Pri^o eſt quo ſubiectū 7 accidēs dñr vnum vt chor⁹ muſicus eſt vnum ens. Secūdo mod⁹ eſt quo duo accidentia eī dē ſubiecto in herentia dñr vnum vt albi⁹ 7 muſicū vnum ſunt qz vni ſubiecto inſunt. Tertius modus eſt quo accidēs 7 gen⁹ vel ſpecies ſui ſubiecti dicuntur vnum vt hominem muſicum dicimus eſſe vnum 7 differunt hic modus a primo modo.

Quia in primo ex duobus sit vnū soluz
qz vnuz in est alteri nec ambo in sunt vni
teruo. s. in hoc mō vnū in est alteri scilicet
cet musicū homini. ⁊ homo adhuc in a h
lio. vt in choro vel alio singulari p qd
accidit homini esse musicuz. dicitur tamē
musicū inest homini ⁊ homo conuisto qā
musicuz inest homini vt accidēs homo
aut choro vt eius substātia que in hoc
modo musicuz non dī homini accidere
sicut in scōdo modo. modo albū ⁊ musi-
cum sibi inuicē accidūt. s. qz vtraqz cho-
risto in sunt vt accidēs subiecto. inter autē
istos modos prim⁹ est numer⁹ per acci-
dens. deinde tertius. scōdus vero est ma-
gis per accidens.

Alterius est sciendū. qd vnū
fm se ⁊ realiter acceptuz dī quinqz mo-
dis proprie ⁊ alijs modis metaphouec.
Primomō dī proprie aliquid vnū con-
tinuitate ⁊ hic modus subdiuid. f. quia
vel talis cōtinuitas est ab arte vt duo lig-
na visco vel alio vinculo vnita dicerētur
vnuz vel talis cōtinuitas est a natura qd
fit dupliciter. qz vel tale cōtinuū est rectū
vt tibia vel est reflexum vt cōiunctuz ex-
crure ⁊ tibia ⁊ istoz cōtinuū natura ē ma-
gis cōtinuum quā cōtinuum arte. ⁊ ad-
huc cōtinuum natura qd est rectuz. ē ma-
gis vnum quaz qd est reflexum. quod
probat textus per diffinitionem veri cō-
tinui qua dicit qd vere cōtinuoz est vn⁹
motus fm se modo in reflexis cōtingit
vnā partem moueri alia quiescente qd
non cōtingit in rectis ⁊ sic cōtinuz rec-
tum est magis vnum quam cōtinuum
reflexum. qd autē cōtinuū natura sit ma-
gis vnum quam cōtinuum arte. quod
solum est vnum fm contactum. probat
quia que sic se tāgunt vt ligna visco vni-
ta nō dicuntur vnum liguum nec vnuz
corpus aliquod aliud vnum quod per-
tinet ad genus cōtinui quia ista non
habent vnitatem cōtinuitatis per se ip-
sa. s. per aliquod vinculum quod ea con-
iungit. s. illa que dicuntur vnum natura
quāuis habeant reflexionem per se ipsa

tamen habent vnitatem cōtinuitatis si
cut due linee reflexe continuatur ad vnū
terminum cōmunem qui est pūcus in
loco vbi constituit angulus. s. tamen vt
dictum est magis sunt vnuz illa que sunt
per se continua sine reflexione.

Et circa diffinitionem con-
tinui sciendū est. qd diffinit pbilosophus
cōtinuum per motum ⁊ non per vnitatem
termini ad quem partes complerentur
vt dicitur in predicamentis neqz per
diuersitatem in infinitum vt in pbilicis
quia ex ista diffinitione data per motum
magis potest sumi diuersus grad⁹ vni-
tatis in diuersis cōtinuis sicut dictum
est. Secundo modo dicuntur aliqua
vnum fm se ⁊ realiter quoz est vnū sub-
iectuz. i. vna materia prima aut vltima
seu propria. si que cōueniant in materia
proxima. ⁊ illa que sic conueniūt in ma-
teria prima ⁊ remota. hoc modo liquefa-
cibilia dicuntur vnum quia omnū co-
rum materia est aqua vel aer. aer scilicet
in pinguibus viscosis ⁊ inflammabili-
bus. aqua vero in non viscosis ⁊ conge-
lobilibus. Tertio modo dicuntur ali-
qua vnum quoz est vnum genus. vt di-
cimus hominem bouez ⁊ canez esse vnū
quia hec omnia animalia sunt ⁊ hec vni-
tas vt dicit textus assimilantur vnitati p-
cedentium propter proportionem gene-
ris ad materiam. quedam tamen bene-
dicuntur vnuz fm predicationem gene-
ris remoti quod ad ipsa non descendit p-
dīas diuersas que nō dicerentur vnū se-
cundum predicationem generis proxi-
mi quod in ipsa descendit per dīas diuer-
sas. vt yzoplerus ⁊ yzobeles vnum di-
cuntur id est vna figura. sed non vn⁹ tri-
angulus. Quarto modo dicuntur esse
se vnum que habent eandē diffinitionez
cōpositā. ut tunica ⁊ indumentum vel in
cōpositā uel augmentū ⁊ diminutio que
in hoc conueniūt qd sunt motus ad quā-
titatem ⁊ hoc modo magis sunt unum
quorum est vna diffinitio cōposita qd
quorum est vna diffinitio incomposita.

Notat tñ textus qd vñū qd est principiū unū cognoscēdi 7 cōfēdi nō est idē in oibz generibus. ymmo in diuersis ē diuersum vt cōp̄t̄at̄ textus qd d̄r quarto huius qd in quolibet genere est vñū p̄uñū qd oportet esse numerū 7 indiuisibile ad hoc qd sit mēsurā 7 mēsurā omniū uz illoz que sunt illi? generis 7 circa istaz proprietatem generis.

Scienduz est qd circa propriam mēsurā est propria rō vñū? fm qd ē principiū numeri 7 nō est idēz cū vno qd cōuertitur cū ente vt in quarto dictū est rō cum vñū? qd conuertit cū ente in sola indiuisione cōsistit. rō aut vñū? qd est principiū numeri in mēsurāone s̄ in hęc rō mēsurā licet primo conueniat vñū qd est principiū numeri in per q̄ndā similitudinem deuaat ad vñū in alijs generib? vt decio hui? patet. 7 ista rō mēsurā vñū qd cōuertitur cū ente etiā conuenit.

Alterius est sciēduz qd vñū fm se dictū 7 large acceptum 7 iudic̄ in vñū numero 7 in vñū sp̄e 7 vñū genere 7 vñū analogia. numero dicitur vñū quorū mā ē vna. sp̄e quoz rō est vna. genere quoz eadem est forma p̄dicationis analogia seu p̄p̄tione quēcūq; se habēt ad aliquid aliud 7 facile est hui? diuisiōnis a significare sufficientiā vt habet textus in istis modis posteriores includit p̄cedentes. nā quēcūq; sunt vñū numerosunt vñū sp̄e genere 7 analogia s̄ non eōtra 7 que sunt vñū genere sunt vñū analogia s̄ nō eōtra. 7 sic patet de moīs vñū 7 finaliter vt habet text? per oppositum ad modos vñū debēt sumi modi multoz quia tot modis dicitur vñū oppositoz qd modis 7 reliquum.

Sic beccō dūso responsalis illa que sunt vñū quomōdō maxie sunt vñū patet qd in ipis est maxie indiuisibilitas igit 7 maxie vntas. qd vt babz textus p̄ctus se habet ad vñū sicut ad esse in diuisibile vnde in primomō q̄uis cōtinuū sit indiuisuz actu potest tñ diuidi 7 sic est multa in potentia q̄ sunt vñū secundū materiā diuidūtur fm formas. 7 que

sunt vñū genere d̄r̄t̄ sp̄e. 7 que sunt vñū quomōdō. s. rōe adhuc quolibet eorū in suo intellectu diuisiōne habet p̄o quāto diffinitio eius cōstituit ex diuersis principijs vt ex genere 7 d̄r̄a vel mā 7 forma quozū neutruz est de intellectu alteri?. s̄ in quito modo est omnimoda indiuisibilitas q̄a neq; fm temp?. neq; fm locū. neq; fm rationem ibi reperitur separatio 7 p̄ hoc patet solutio ad secundam rationem.

Ad illā rationem dicit qd ad hoc qd arguit de prima causa d̄r̄ qd tales cōceptus nō ponūt cōpositionez in re ipsa. s̄ solū in modo cōcipiendi de generalissimis dicitū est qd proprie nō habēt diffinitioē. sc̄da soluta est. sequitur textus. Ens dicitur hoc idem.

Queritur quinto. vtrum diuisiōnes entis 7 substantie cōposite in textu sint sufficientes. Arguit primo qd nō de diuisiōib? entis qz due coicidunt. s. illa q̄ d̄r̄ ens in ens fm se 7 in ens fm accidens 7 illa qua d̄r̄ ens in substantiam 7 accidens qz vt videt̄ illud est ens fm se qd substantia 7 ens fm accidēs qd accidēs igitur. Sc̄do arguit cōtra diuisiōnem qua d̄r̄ ens in ens in aia 7 in ens extra animā qz ens in aia se extendit ad nō entia igit̄ illa diuisiō nō est sufficientis. similiter ens impotētia 7 nō ēs vt potētia albū ē albū igit̄ diuisiō entis in actū 7 potentia est in sufficientis qz diuisiō d̄r̄ verificari de quolibet diuidentiū. Deinde arguit contra diuisiōne substantie qz quart? modus coicidit cū sc̄do eo qd rei q̄ d̄ditas est causa essēdi rei. Itē materia est substantia et tñ nō cōprehendit̄ in aliquo modo substantie. Ad oppositū est p̄bus in textu p̄mo videbit̄ de modis entis. sc̄do de modis substantie.

Pro primo sciendum est. qd in textu ens diuidit̄ in ens fm se. 7 in ens fm accidēs. vnde est aduertendū qd hęc diuisiō entis nō est eadem q̄ diuidit̄ ens in substantiā 7 accidens qd ex hoc patz qd aristotil̄ primomodo ens secundum se diuidit̄ in decē predicamenta. quozū non uem sunt de genere accidentis.

Pro solutione igitur prime rationis ante oppositum est advertendum quod ens est substantia et accidens secundum absolutam entium considerationem. sicut albedo in se considerata dicitur accidens. sicut prout sumitur accidens per comparationem accidentis ad substantiam quae quidem comparatio explicatur per compositionem cuius est nota hoc verbum est ut cum dicitur homo est albus est ens secundum accidens et sic ens secundum accidens accipitur secundum quod aliquid predicatur per se vel per accidens de aliquo. diuisio vero entis in substantiam et accidens attenditur secundum quod aliquid in natura sua absolute considerata est substantia vel accidens.

Secundo sciendum est. quod in

textu subdiuiditur ens secundum accidens in tres modos. Primus est quando accidens de accidente predicatur ut iustus est musicus. Secundus est quando accidens ponitur de subiecto ut homo est iustus. Tertius est quando subiectum predicatur de accidente. ut musicus est homo. et circa istos modos essendi et predicandi per accidens dicit philosophus quod dicendo homo est homo nihil aliud designat quam homo accidit homini sicut in primo modo non debet intelligi quod accidens accidenti accidat sed quod ambo eisdem subiecto accidentis sive accidentis positum a parte predicati accidit subiecto accidentis positum in subiecto. sed in secundum modum predicatum accidit subiecto. sicut in tertio modo predicatum est cui accidit subiectum.

Sciendum tertio. quod ens secundum

se quod est ens perfectum et extra animam existens diuiditur in decem predicamenta. ideo dicitur textus tot modis dicitur ens secundum se quot modis conuenit figuram predicationis variari. ideo quod modus predicandi sumitur a modo essendi ideo in omni predicatione significatur aliquid est aut simpliciter aut secundum quod non est instantia ut dicitur textus de enumerationibus in quibus non ponitur hoc verbum est ut cuius dicitur homo currit quod in omni alio verbo clauditur hoc verbum est et ita in omni enumeratione significatur aliquid esse vel simpliciter vel secundum quod. nihil enim dicitur dicitur homo est currens et homo currit. ideo quocumque aliquid dicitur id est predicatur totum est significatur. sufficiens autem predicamentorum satis habetur in

logica et philosophica et eaz resumptis sanctus thomas in hoc passu.

Et est advertendum in. quod enu-

merando predicamenta pretermittitur numerus et habitus. et hoc facit vel propter breuitatem vel forsan propter entitatis puritatem illorum duorum quam nos latet. ideo solum ea enumerantur sub hoc modo quod est ens secundum se non nominando ea simpliciter. sicut liber predicamentorum simpliciter ordinatur ad tractandum de predicamentis. ideo ibidem significantur et specialiter enumerantur unum quod dicitur.

Alterius sciendum est quarto

quod preter modos entium iam dictos plus alium modum ponit quod dicitur ens in anima. et per ens significatur veritate compositionis qua fit intellectus intelligendo unum in habitu dicitur ad reliquum ut diuisus ab eo aut idem sibi et per oppositum non ens significatur id est quod falsum et iste modus entium reperitur tam in affirmationibus quam in negationibus quare non aliquid quandoque sunt vere et quandoque false et cooperatur iste modus entis ad primum qui est ens extra animam sicut dicitur ad causam. Et hoc enim quod aliquid est in rerum natura aut non est sequitur veritas vel falsitas in compositione vel diuisione significata per hoc verbum est prout est verbalis copula. Et ideo est advertendum quod ens hoc modo dictum non causatur a re extra animam existente nam aliquid quod est in se non ens ut sunt negationes priuationes et signum. intellectus considerat ut quod ens dicitur formatum aliquid per compositionem compositam ex tali non ente. et ita hoc modo aliquid dicitur esse ens quod tamen non habet aliquid esse in rebus extra animam existentibus. et hoc dicitur entium in ens in anima et in ens extra animam magis larga est quasi diuisio entis in ens secundum se et in ens secundum accidens.

Alterius sciendum est. quod ens

etiam diuiditur per actum et potentiam et hoc diuisio entis in quolibet predicamento reperitur quod in quolibet dicitur aliquid secundum actum et aliquid secundum potentiam. reperitur etiam ista diuisio in entibus rationis ut in priuationibus ut aliquid dicitur quiescere secundum actum et aliquid secundum potentiam. et sic ista diuisio ambit de ens et omne generis entis. sicut determinare de en-

te in potentia et in actu ad nonum librum
punctum in quo tractatur de divisione entium p
actum et potentiam.

Tunc sit conclusio. divisiones
entis in textu posite sunt sufficientes pas
ter qz comprehendunt oem modum entium
nec vna coincidit cum alia igit. quaz di
uisionum vna est in ens sicut se. et in ens sicut
accidens. scda est ens sicut accidens in tres
modos. tertia est entis sicut quod est perfectus
et extra animaz existens in decem predicam
entia. Quarta est ens in aia et ens extra
aia. Quinta est in ens in actu et ens in
potentia et hec de primo articulo.

Quantum ad secundum sciendum
dum est primo. quod prius sit prius determi
tum ta de vno quod de ente propter causam
dicta. et prius intendit prius propter eandem
causam determinare de partibus vnius quod
entis nichilominus prius tractat de substancia
et modis eius. licet sit pars entis quam
tractat de partibus vni. Cuius ratio est du
plex vna est ia dicta quod substancia et si non
habeat rationem subiecti cuius habet tamen ratio
nem principalis. ideo statim post modos
vnius et entis ponit modos substancie. a
lia causa potest dici quod vnicum est predicame
tum substancie. et sic non est de accidente et id
quod facilius est enumerare modos substancie
quod accidentis prius se expedit de sub
stantia et modis eius quod tractat de partibus vni.

Sciendum secundo. quod substancia
ia in textu diuidit in quatuor modos. quorum
tamen tertia veritate non habet. sed solum illum
ponit aristoteli. sicut opinionem priorum quaz
nondum reprobatur. primo ergo substancia
et prime paliter dicitur illud quod non est in subiecto
et nec de subiecto dicitur. ut sunt prime sub
stantie et pres integrale ipaz de quibus
oibus tertia explicat. et inter exemplar ponit
demonia. et hoc sicut opinionem ponit
tamen deos esse aialia rationalia quos sic
distinguebant quod sunt aialia corpora aerea
aia passiva metere rationalia tempore eter
na. Secundo modo dicitur substancia illud quod
est causa essendi prime substancie et sibi in
extensum et hoc modo forma partis substancie
dicitur. et dicitur in existens ad remouendum

illud quod est efficiens causa ut efficiens.

Tertio modo dicitur substancia quod est particula et
istis in substancia primo modo capta termi
nas ipaz. et hoc aliquid significans sine quod
esse non potest substancia primo modo dicta
et istomodo sicut platonem eos et pitagoricos
numeri puncta. super superficies et linee di
cuntur substancia re et precessit error iste qua
tamen ad numeros quod non distinguebant inter
vnum quod conuertitur cum ente et vnum quod est prin
cipium numeri. sed quatuor ad dimensiones er
ror precessit quod non distinguebant inter cor
pus de genere substancie et corpus de gene
ra quantitatibus. Quarto modo dicitur substancia
ipaz rei quod dicitur quod significat diffinitio
rei et dicitur iste modo a secundo quod in isto dicitur
substancia forma totum que includit omnia
principia essentialia rei que cooperantur ad ip
sum compositum quod significat ut habens ta
lem formam tanquam forma et eius substancia.
secundo modo dicitur forma partis substancie que ad
materiam comparatur ut faciens ens in actu.

Alterius est sciendum. quod ut
habet textus oem modi substancie ad duos
os possunt reduci. scilicet ad primum in quo di
citur substancia est illud quod ultimo subi
citur in propositionibus ita quod de alio apparet
non probatur et hoc est aliquid per se substans
stans quod est separabile et ab oibus distinctum
et non comitabile. et quantum ad hanc tria dif
ferentia substancia vltis a particulari primo qua
substancia particularis non predicatur de a
liquo inferiori sicut vltis. Secundo quod substancia
vltis non subsistit. nisi in ratione singularis
quod per se et primo subsistit. Tertio quod substancia
vltis est in multis non autem singularis. sed est
ab oibus separabilis et distincta. potest etiam
dari secundo modus substancie in quo con
ueniunt quartum et secundo ut dicitur substancia il
lud quod est esse rei causa et intrinsecum principium
rei et etiam forme partis que dicuntur substancie
sicut dicitur ut visum est. et in hac reductioe
premittit aristoteli. in modum quod veritate
non continet quod non est substancia actu. potest ta
men intelligi in primo modo. quod substancia
particularis in rebus materialibus non ha
bet quod sit subiectum et quod sit individuum nisi
et materia significata quantitate. sit igit alia

cōclusio pro scō pūcto. diuisio substātie est sufficiens patet p ea que dicta sunt rationes soluitur ex dictis. sequitur textus Eadem vero dicunt r̄c.

Queritur sexto. vtrū diuisio nes vnus eiusdē 7 diuersi differentis et similis 7 dissimilis oppositi contrarij diuersorū sp̄e 7 eorundē sp̄e sint sufficienter posite. Arguit q̄ nō qz vnū 7 idē sunt idē inter se igit̄ positis moīs vn̄ supfluc reperitur modi eiusdē. Scōdo sic diuersi sunt 7 d̄ris idem sunt igit̄ sufficit alteruz distinguere. Tertio si nihil est qd̄ in p̄ma causāz nō existat 2 sic q̄dditas foruz est in prima causa 7 per cōsequens si modi similes essent bene assignati prima causa esset similis foruz. Quarto sic de modis oppositis cōtrarietatis 7 deuersorū sp̄e est habitus in loyca igit̄ non sunt hic repetēdi. Ad oppositū est auctoritas philosophi.

Pro responsione sciendum est primo. q̄ postq̄ plūs distinguit nomina significaria ptes substātie cōsequēter distinguit noīa que significāt ptes vnus. 7 c̄ris. 7 primo illa que significāt plures vn̄ propter causāz prius dictā s̄ duplices sunt ptes vn̄ q̄daz sunt primarie alie secūdarie. Primarie sunt vnū in substantia q̄ d̄r idēz. vnū in qualitate q̄ d̄r simile. 7 vnū in quātitate q̄ d̄r equale vn̄ de primo distinguit istas primarias partes t̄n̄ nō facit mentionē de equali nec de suo opposito. s̄. i. equali qz eorū multiplicitas satis est manifesta. 7 qz hec sc̄ia nondum habet cōsiderare vnū 7 partes 7 proprietates vnus vt habet in quarto. s̄ etiam habet cōsiderare multitudinē que vn̄ opponit 7 ptes siue modos multitudis 7 proprietates eius. ideo aristotil. distinguit ista noīa diuersum q̄ opponit eidem d̄ris qd̄ est sp̄s diuersi sic etiā oppositū 7 cōtrariū que sunt secūdarie ptes multitudinis 7 pluralitatis cōtente sub diuerso 7 differentē q̄ sunt contrarie ptes. 7 qz cōtrariā d̄ris sp̄e. ideo oñdit quot modis aliqd̄ sit specie diuersa. 7 ex aduerso quot modis d̄r eadē sp̄e. 7 qz prius 7 posteri⁹ quodam modo cōsecunt̄ rōez vn̄ eo q̄

vnū eē est p̄cipiū esse. p̄cipiū aut̄ imp̄tat ordinē. ideo etiā agit de modis prius 7 posteriorū de quib⁹ patebit in q̄stione sequēti 7 sic patet ordo et causa cōsiderationis 7 numer⁹ illoz noīm que significāt ptes vn̄ aut multitudinis de quibus nominib⁹ vidēdū est d̄ quolibz sub breuib⁹ in p̄ni questione. 7 primo de modis eiusdem.

Pro quo sciendū est. q̄ idē d̄r dupliciter quēadmodū 7 vnū nā idē sup vnū nō addit si relationē. dicit̄ igit̄ idem fm̄ accidēs 7 idēz fm̄ se. idē fm̄ accidēs d̄r tribus modis sicut vnū fm̄ accidēs. s̄. cū accidēs de accidētē p̄ dicatur. scōus est cū accidēs de subiecto p̄ dicatur. Tertio est cū subiectū de accidente p̄ dicatur qd̄ enim de aliquo p̄dicatur significatur idē esse sp̄i. s̄. cū p̄dicatum nō potest dici de subiecto vlt̄ tūc est sibi idem fm̄ accidēs vt dicit̄ textus. naz accidēs p̄mo 7 simpliciter in ē singularib⁹ que nō recipiūt additionē signi vltis rōe accidēs nō p̄dicatur vlt̄. idem vero fm̄ se tot modis d̄r quot modis d̄r vnū fm̄ se. q̄ modi ad duo possunt reduci. prim⁹ ē fm̄ quem vnū d̄r quoz natura est vna aut fm̄ sp̄em aut fm̄ numeruz ad quem modū reducunt̄. scōus 7 tertio modū. sc̄udus est fm̄ que vnū dicit̄ur quoz substantia est vna vel ratione cōtinitatis q̄ pertinet ad primū modū vel p̄pter rationis vnitatē q̄ ptinet ad quartum vel ad quintum.

Sciendū est cum textu. q̄ cū ydēmpitas sit quedam vnitās vel talis vnitās est pluriū fm̄ esse cōuenientuz in aliquo vno. 7 tūc talis vnitās vel ydēmpitas posset esse relatio realis 7 haberet extrinseca realiter diuersa vel talis vnitās esset vn̄ fm̄ esse quo intellect⁹ n̄ vatur velut duob⁹ euz dicit̄ idem sibi ip̄i esse idēz 7 hec ydēmpitas nō est relatio realis s̄ rationis t̄m. si enī hec ydēmpitas esset res a causa p̄pter illud q̄ d̄r esse idem et̄ in illa relatio cū esset eadē sibi pari rōe haberet alia relationes que idē sibi esset 7 sic in infinitū. s̄ nō ē possibile in reb⁹ p̄cedere in infinitū. s̄ in hīs que sunt fm̄ intellect⁹

Faint, illegible text in the left column, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Section header or sub-header in the left column, appearing as a distinct line of text.

Text block in the left column, continuing the faint, illegible content.

Faint, illegible text in the top right section of the page.

Main body of faint, illegible text in the right column, occupying most of the page's content area.

ponitur albo. et dictum est notanter eadem susceptibili quod quedam non possunt alicui eidez subiecto in esse simul non propter oppositionem quam habeat. sed quod subiectum non est susceptibile utriusque sicut albedo. et musica non possunt eadem subiecto in esse videlicet homini aut asino.

Sciendum est septimo. quod ali

qua dominus contraria dupliciter. scilicet proprie et primo. et in proprie vel secundario. Primo aliqua dicuntur contraria que non possunt simul ad esse eadem. licet etiam differant secundum genus sicut gravitas et motus circularis non sunt in eodem subiecto. Alio modo dicuntur aliqua contraria que in aliquo concipiunt non tamen possunt eidez susceptibili in esse simul. concipiunt enim contraria in aliquo. scilicet in genere subiecto et in eadem potestate. ideo secundum hec tria notificat aristoteles illa que sunt vere contraria dicens quod illa que plurimum differunt eorum que sunt in eodem genere contraria dicuntur sicut album et nigrum. similiter illa que plurimum differunt in eodem susceptibili sicut sanum et egrum in animali contraria dominus. Interum que plurimum in eodez susceptibili differunt sub eadem tamen potestate contenta dominus contraria ut congruum et incongruum sub potestate gramatice continentur. Ex hijs subiungit textus vltimam eodem contrariorum. scilicet quod eorum est distantia maxima vel simpliciter vel in eodem genere vel in eadem specie simpliciter. ut in motu locali extrema sunt maxime distantia sicut punctus orientis et occidentis que sunt extrema diametri totius orbis in eodez genere sicut specificiter dicitur que diuidunt genus in eadem specie sicut accidentales dicitur quibus differunt diuidua vnius speciei. Et sic patet que dominus prima contraria. Sed secundum contraria dominus aliqua per hoc quod habent habitum ad ea que primo et principaliter sunt contraria. scilicet vel qui habet huiusmodi contraria in actu vel que sunt susceptibilia contrariorum vel que sunt actua contrariorum vel passiva a contrarijs vel que sunt exclusiones vel acceptiones contrariorum vel etiam habitus et priuationes eorum. nam priuatione albi opposita est priuatione nigri sicut habitus habitus.

Octavo sciendum est. quod quin

quod mores possunt dici aliqua diuersa specie. Primum est quando aliqua sunt in eodem genere et non sunt inuicem subalternata. ut scientia et aliquid sub qualitate. Secundus modus est quando aliqua sunt in eodem genere et diuiduntur contra se inuicem per aliquid quam dicitur siue sint contraria siue non sicut bipes et quadrupes. Tertius modus est quando aliqua in substantia sua habent contrarietatem siue sint contraria. ut album et nigrum siue non ut homo et asinus contraria enim oportet esse diuersa specie vel omnia. vel que principaliter dicuntur esse contraria. Quartus modus est quando aliqua sunt diuersae species vltimae. et specialissime in aliquo genere. ut homo et equus. magis enim specie differre dominus quam solam specie differre quod quod genere et specie differunt. Quintus modus est quando aliquae accidentia sunt in eodem subiecto sicut quantitas et albedo et tamen differunt ab inuicem eo quod impossibile est plura accidentia vnius speciei esse in eodez subiecto. Et per oppositum ad istos modos tot modis aliqua dominus eadem specie. Et sic patet distinctio modorum eiusdem in se eundo notabili et modorum diuersi in tertio et modorum differunt in quarto. et modorum similis et dissimilis in quinto et modorum oppositi in sexto et modorum contrarij in septimo et modorum diuersorum in specie et eorum eadem specie in vltimo. et sic habetur distinctio omnium nominum que significant partes vnius aut multitudinis.

Tunc sit hec conclusio diuisio

nes predictorum nominum sunt sufficientes patet per ea que dicta sunt. Rationes ante oppositum sunt solute ex dictis. sequitur priora et posteriora.

Queritur septimo. vtrum mo-

di prioris et posterioris sunt sufficienter in littera positi. Arguitur quod non in positum predicamentis non ponitur nisi quicquid modi positi. hic est. 10. ergo hanc aristoteles est superfluum vel ibi dimittitur. Secundo sic dicit aristoteles in vno modo quod finem generationem totum est prius parte b et finem corruptionem partes sunt priores toto et tamen oppositum videlicet verum quod cum ordo generationis sit de

imperfecto ad pfectū 7 ordo corruptio// nis eōdtrario vr q̄ fm ordinē generatio nis . p̄tes sunt prioris toto 7 ordine cor ruptiois totū est prius p̄ibus. Ad op positus est aristotē. in littera.

Pro responsione est primo sciendū. q̄ q̄ dē rōe vnus est esse princīp̄ p̄m capitulo de vno 7 significatio p̄o ris descēdit a significatioe princīp̄i idō significatio prioris habet cōueniētiāz cūz vno ideo hic aristotē. distinguit modos prioris 7 posterioris vnde cōis rō p̄o ris est bec. P̄m est qd̄ alicui determina// te princīp̄o alicui ord̄inis est p̄p̄inqui? s̄ determinatio talis prioris 7 cōsequen// ter. i. qd̄ est p̄p̄inqui? p̄ōt attendi multi p̄liciter qz pro princīp̄o determinari p̄ōt id qd̄ est princīp̄ū simpliciter 7 fm natu. rā sicut pater est princīp̄ū filij. aut qd̄ est princīp̄ū ad aliquid pura quantum ad cognitiōē aut quantum ad locū aut quā tū ad perfectionē 7 dignitatē. aut aliquo alio mō sic etiā interdū cōtingit q̄ aliqd̄ in aliquo ordine habeat rōem p̄m a// casu 7 a fortuna 7 nō a natura sicut in ali qua aggregatione hominum aut in ali/ quo acervo lapidū. generaliter tñ vcrūz est q̄ ratio prioris sp̄ attendit fm p̄p̄inq̄ tatem ad princīp̄ū determinatū in ordi ne aliquo siue illud princīp̄ū sit p̄mūz simpliciter aut aliquo alio modo.

Secundo est sciendū. q̄ om nis ordo prioris 7 posterioris potest au/ tendi fm tria. s. vel fm quātitatē vel fm cognitiōē vel fm naturā. si attendat fm quātitatē sic fm hoc possunt capi quat tuor modi prioris. Primus modus est prout prius d̄ illud qd̄ est p̄p̄inqui? alicui princīp̄o determinato in loco. 7 sic si centrū mundi accipiat pro primo prin cipio ordinis localis sic terra fm locū erit prior aliqua. Si vero concavū celi accipi atur pro p̄cipio erit euersus ordo. 7 iste modus subdividi potest qz p̄p̄inquitatē ad princīp̄ū in loco q̄tquid sit illud. pos test esse dupliciter. Unomō fm ordinēz naturalē sicut aliqua propinquoer est na turaliter medio mūdi q̄ aer. s̄ aer est pro pinquoer naturaliter extremo. s. celo. alio

modo talis p̄p̄inquitatē potest esse a ca/ su vel fortuna. aut etiā ab alia cā q̄ a na tura vt a voluntate alicui? ordinatis. ali qua in aliquo loco sicut i lapidib? suppo sitis sibi inuicē in acervo qz vn? sit supra aliū hoc p̄ōt esse v̄l a casu vel a voluntate alicui? sit ordinatis. 7 si prim? vno ordi ne dicatur prior alio ordine infim? dicet prior fm p̄māp̄ū in tali suppositiōe diuersimode potest variari 7 iste modus sumitur fm quātitatē permanentem.

Secūsus modus est quo aliquid d̄ p̄m? fm temp? 7 iste mod? sic diuidit qz hoc potest attendi vel in p̄terito vel in futuro Si in p̄terito illud d̄ prius qd̄ est remo tius a p̄nti nūc. si in futuro illud est prius qd̄ est propinqui? p̄nti nūc qd̄ quidē p̄e lens nūc accipit vt p̄mū princīp̄ū in tē pore. Tertius mod? est quo aliquid d̄ prius altero in motu 7 hoc modo d̄ prius qz est primo mouētū p̄p̄inquoer. 7 iste modus subdividit fm q̄ talis mo tus potest esse naturalis. hoc mō puer di cretur prior viro qz propinquoer est ge// nerati. vel talis motus est volūtarius 7 in tali motu p̄voluntas. i. p̄positū p̄i cipis dicet p̄māp̄ū. nā fm volūtates princīp̄is subditū mouētū 7 sic habz ra tionē princīp̄i 7 bijs duob? modis acci piuntur modi prioris fm quātitatē suc cessiuā. Quartomō d̄ aliquid p̄m? al// tero fm ordinē qui regitur in aliquibus discretis 7 hoc mō ille qui esset p̄p̄inqui// or princīp̄i in potestate vel ordine situati omis. vt puta parastata dicet prior illo qui esset in tertio ordine qui d̄ triposta// ta. vnde in cordis citare illa que est in me dio propinquoer dicet prior. in cordis enim citare nō debz determinari pro p̄m/ cipio extrema corda. s. grauissima v̄l acu ta. s̄ media qz est mensura cōsonationis aliaz. 7 sic quattuor modis sumitur p̄m? secundum quātitatē.

Tertio est sciendū. q̄ tribus modis sumit p̄m? fm ordinē cognitiōis Prim? est quo illud d̄ prius altero qd̄ ē primo a nobis cognitū vt in cognitiōe intellectua v̄l p̄m? est singulari. in sententia vero euersus est ordo qz sensus est per se

Singulariū 7 intellectus est per se vniuer-
salis qđ aut est per se prius est illo quod
est per accidēs. Scđmō aliquid dici-
tur prius altero vt partes diffinitionis to-
to diffinito 7 generaliter simpliciter cōpo-
sito 7 hoc s̄m ordinē rationis in quo sim-
plicia priora sunt cōpositis. in sensu autē
est ecđuerso. qz sensu primo cōposita of-
feruntur. Tertio modus est quo passio
prioris subiecti dicitur prior passione po-
sterior vt puta linea superficies. vt rectitu-
do leuitati. 7 isti tres modi cōueniunt in
hoc qđ in quolibet eorū attendit ordo pri-
oris 7 posterioris s̄m ordinē cognitionis.

Quarto est sciendū qđ tres

sunt modi prius 7 posterioris s̄m natu-
ram. Primus est quo illud dicitur prius al-
tero ordine nature qđ potest esse sine alijs
7 alia nō possunt esse sine ipso 7 istud dici-
tur prius a quo nō cōuertitur subsisten-
di cōsequētia. hoc mōdō prioris vsus ē pla-
to ponēdo ydeas priores singularibus
hoc mōdō etiā substantia p̄cedit accidens.
Secūdo modus est quo potentia dicitur prius
actu vt medietas toto. 7 quilibz pars
prior est toto 7 materia forma. Tertio
modo dicitur aliquid prius s̄m ordinē actu-
alitati 7 perfectiōnis sicut totū prius ē
partibus 7 forma materia. 7 sic tribus mo-
dis dicitur prius vel posteri⁹ ordine nature.
vnde oim istoz modoz potest dari suffi-
cientia. qz oē qđ est prius alio. vel est pri-
us s̄m quātitatem. vel s̄m cognitiones.
vel s̄m naturā. si s̄m quātitatem vel est se-
cundū cōtinentiā vel discretā. si s̄m conti-
nentiā vel p̄manentē 7 sic est primus mo-
dus. vel successiuā 7 hoc dupliciter vel ta-
lis quātitas est tēpus. 7 sic est scđus mo-
dus. vel mot⁹ qui dicitur quātus 7 cōtinuu s̄
p̄ accidens 7 sic est tertio modus. si scđm
quātitatem discretā sic est quart⁹. si scđm
cognitionem hoc est dupliciter vel atten-
ditur ille ordo cōpando cognitionē vni-
uersalis ad singulare 7 sic est quint⁹ mo-
dus vel partes diffinitionis ad diffinitū
7 simplex ad cōpositū 7 sic est sextus mo-
dus vel cōpando accidens ad accidens
7 sic est septim⁹. si s̄m naturā vel est depē-
dentia prioris ad posteri⁹ 7 sic est octau⁹

modus vel attendit s̄m cōpationes p̄de
ad actū vel ecđtra. 7 sic sunt duo vltimi
modi. 7 sic sunt. 10. modi prius qui cō-
ueniunt in generalit̄e prioris qua dicitur
prius qđ est alicui determinato. principio
propinquus.

Tunc sit hec conclusio modi

prior 7 posterioris sunt sufficienter positi.
patet per sufficientiam positam prius.

Ad rationes ad primas dicitur

qđ in philosophicamentis agit de prior
7 posteriori prout modi eorū valent ad
cognitionē p̄dicamentoz. ideo aristoteli ibi
nō ponit nisi illos quinque modos qz sicut
intentioni sufficienter dicantur generali⁹ acci-
ditur pri⁹ 7 posteri⁹ prout sequitur vnus
qđ cōuertitur cū ente ideo oēs modi co-
rum hic assignantur. Ad scđam dicitur qđ
generatio 7 corruptio possunt vnō ca-
pi vt dicitur mutationes. alio mōdō vt dicitur ter-
minos mutationū. si vt dicitur mutationes
sic bene p̄cedit obiecto qz quādo totū
adhuc est infieri vel in generari totū nō
est nisi impotētia 7 p̄tes sunt in actu. sed
quādo totū est in corrupti totū est in actu
7 p̄tes solū in potentia. 7 p̄ dissolutiones
totus sunt in actu. si vero dicantur termi-
nos mutationū eursus est ordo. nā quā-
do totū est in esse genito totū est in actu.
7 p̄tes in potentia. quādo vero totū est
in corruptū p̄tes bene sunt in actu 7 totū solū
in potentia 7 hoc mōdō capit aristoteli. gene-
rationē 7 corruptionē vt dicitur genitū esse
7 corruptū esse seu terminos mutatiois
sequitur in textu. Potestas dicitur.

Queritur octauo. vtrūz diui-

siones potestatis 7 quātū sint sufficienter
posite. Arguit qđ nō qz aristoteli nō di-
uidit hoc nomē actus. ergo nō debet di-
uidere hoc nomē potētia. Scđo aristo-
teli. nō ponit oronem inter spēs quānti-
tatis discrete neqz locū inter spēs quānti-
tatis cōtinue 7 in illa enumerant inter spe-
cies quāntitatis imp̄dicamentis. similiter in
p̄dicamentis ponit tēpus inter spēs quā-
titatis cōtinue 7 ibi ponit quātitas per se
qz genus per se p̄dicatur de suis species
bus hic aut ponit tempus inter modos

quanti per accidēs. similiter hic ponit mo-
 dus quanti per accidēs et nō in p̄dicamēti //
 tis similiter in p̄d. camētis nō ponit mo-
 tū hic autē ponit. hic etiā ponit multa esse
 quāta que nō ponit in p̄dicamētis ut m̄ //
 tum paucū breue longū latū structū et p //
 fundū. ergo diuisio modoz quanti est in //
 sufficiens aut aristotil. in p̄dicamētis est
 dimmutus. Ad oppositū est p̄bus in li- //
 tera. primo videbit̄ de modo potētie seu
 potestatis. et secundo de modis quanti.

Quātum ad primū sciendū

est primo. q̄ post p̄ p̄bus distinguit no- //
 mina significāta pres vni. hic cōsequē //
 ter incipit distinguere noia significāta p //
 tes entis. et primo fm̄ q̄ ens diuidit̄ per //
 actū et potētā. Scōdo prout diuiditur
 ens in decē p̄d. camenta. et q̄ significatio
 huius nois actū sufficēter expl. cari nō po- //
 terat nisi prius natura forme et notificare
 tur qd̄ sit in se primo et o. ratio huius et etiā
 in nono determinātur simul de potētia
 et actu ideo p̄bus distinguit hoc nomen
 potētia vel potestas p̄ntic p̄mittendo
 nomē actus. et per hoc soluitur prima ra-
 tio ante oppositū.

Sciendum est secūdo. q̄ ab

aristotile ponūtur quattuor modi pote- //
 statis. Primo modū d̄ potestas princ- //
 piū trāsmutandi alterū. aut inquantū al- //
 terū et sic d̄ potētia actiua. et d̄ inquan- //
 tum alterū q̄ si aliquid se ip̄m trāsmul- //
 tat tū fm̄ aliud et aliud principū sibi cō-
 uenit trāsmutare et trāsmutari. ideo om- //
 ne mouēs se ip̄m diuidit̄ in partes per se
 motā et partē per se mouentē. Secun- //
 do modū d̄ potētia principū trāsmutādi
 ab altero. aut inquantū ab altero et hoc
 dicitur potentia passiuā.

Ubi est aduertendū. q̄ pos-

se pati ab alio d̄ dupliciter. Unomodo //
 aliquid d̄ pati ab alio quicqd̄ sit illud
 siue sit bonū siue malū et qd̄ potest sic ab
 alio pati dicitur possibile ad id faciendū
 Aliomō d̄ aliquid ab alio pati q̄ potest
 pati malū ab alio et illud magis debet
 attribui impotētie q̄ potētie. s. posse pa-
 ti ab alio aliq̄ue defectū. similiter passio

cōuenit et proprie d̄. cōiter pati d̄ quod //
 recipit ab alio aliq̄ perfectionē pprie au- //
 tem pati d̄ qd̄ recipit aliquid trāsmutat̄
 ip̄m a sua naturali dispositione ut aqua
 cū calefit pprie d̄ pati. Tertio modo
 d̄ potētia seu potestas principū patiē //
 di nō quocūq̄ modo. s. bene ut qui amb- //
 ular vel loquit̄. s. non bene aut ut vult
 dicit se non posse ambulare aut loqui. si
 militer diceretur ligna cōbustibilia quia
 faciliter cōburūtur et aliqua incōbustibilia
 huiusq̄ nō bene possunt cōburi. Quarto
 modo d̄ potētia habitus forma vel dispo- //
 sitio per quā habēs ip̄m est omnino im- //
 passibile aut saltem nō potest faciliter pati
 aut corrūpi. et fm̄ istos quattuor modos
 potētie ponūtur quattuor modi potētis
 in textu. et p̄dictoz modoz sic habet suffi- //
 cientia. Or̄ ois potētia vel est actiua et sic
 est primus modus vel passiuā. et sic ē secū- //
 dus vel est potētia ad bene agendū seu
 bene patiendū et sic est tertius modus vel
 ad bene resistendū nocuis et cōtrariis et
 sic est quartus. et tot modis ex opposito d̄
 catur impotentia.

Ubi est tertio sciendū. q̄ in

potentia est priuatio potētie. et ad ratio- //
 nem priuationis duo requirūtur. Pri- //
 mū est remouitio habitus oppositū id autē //
 qd̄ opponit potētie est impotētia. itō cū
 potētia fm̄ quēlibet modū sit quodam //
 principū impotētia erit sublatio talis
 principij qd̄ est potētia. et sic possunt ca- //
 pi modi impotentie fm̄ remouitioes mo- //
 doz principij fm̄ quos principū d̄ po- //
 tentia. Scōm est q̄ priuatio requirit d̄
 terminatū subiectū. aut determinatū tē- //
 pus si sit proprie dicta. im pprie vero d̄ //
 catur priuatio sine determinatione subiec- //
 ti et tēporis. vnde impotētia d̄ vnōmō
 im pprie. ut ois remouitio potētie impo- //
 tentia d̄ siue subiectū sit na. ū habere ill- //
 lam potētā pro illo tēpore (ue nō. alio
 modo et pprie d̄ impotētia remouitio hu- //
 iusmodi principij a determinato subiec- //
 to cū alijs circūstantijs requisitis ad ra- //
 tionem priuationis proprie dicte. nō enī
 dicitur impotēs generare puer. et mulus
 aut vir eunuchus. et huiusmodi potētie

7 impotentie facile est distinguere fm illos modos acceptionis possibilis 7 impossibilis. 7 inter oia ista primū significatū potentis 7 principale est cū potentia dicit potentia actiua. qz ois potentia passiva sua ordine habet ad aliquā actiuam.

Ubi est quarto sciendū secū

duz textū. qd aliquid bene dī possibile vel impossibile. nō ppter potentia vel impotentia rei proprie loquēdo. que quidem potentia rei dicit actiua aut passiva. s ppter ueritatē 7 falsitatē. cōpōis 7 diuisio nis in ppositiōib? nā cū ens dicit non solū qd est in re natura. s etiā fm cōpōsitiōne p pōis prout est in ea uerum vlt falsum ita possibile 7 impossibile non solum reperitur in rebus. s etiā reperitur in ppositiōib? 7 fm hoc. vno mō dī possibile qd est falsum s nō ex necessitate. alio mō dī possibile qd est uerum s nō de necessitate. Tertio mō dī possibile qd licet non dī sit uerū tñ cōtingit ipz fm ppositiōne esse uerū. s impossibile dī cui? contrariū ex necessitate est uerum ut dyametricum esse dyometricū. 7 uteruz in mathematicis nomē potentie vel possibile metaphisice reperitur sicut linea in geometria dicitur esse in potentia qua dicitur linee. nā sicut in naturalib? ex eo qd est in potentia fit illud qd est in actu ita ex ductu alicuius linee in se ipam resultat qd dicitur. hoc modo etiā trinaris dī in potentia ad nouenariū qz cōsurgit ex ductu trinarij in se ipam. 7 qā de possibili 7 im possibile. satis dictum est in primo celi 7 mūdi 7 in libro pyrammas. ideo de ipis nō apl? determinat pbus. 7 hec de pmo.

Quantū ad secundū est sciē

dum. qd inter noia significatūa ptes entis aristotil. primo distinguit hoc nomē qntum qz inter accidentia quāntitas est pntū genus. modia autē substantie pntū enumerati sunt. postea distinguit quale ad aliquid. 7c. ptermittit tñ aliqua pdicamenta qz determinata sunt ad aliud gen? naturalū reū ut patet de agere 7 pati 7 qñ.

Secundo est sciendū. qd quā tum sic diffinit in textu quātum est qd est

diuisibile in ea que insunt quoz strumē aut singulariū boz natuz est esse aliquid unū 7 hoc aliquid. prima pars ponit ad dīam diuisiōis mixtionis in quattuor elementa que sunt in mixto nō actu s vltute tñ nō est etiā ibi tñ diuisio quantitatū. s oportet qd sit aliqua alteratio per quā mixtū resoluat in elementa. Secda pars diffinitiois ponit ad remouendū diuisiōne cōpositi in ptes essentielles que sunt materia 7 forma qz nulla illaz nata est per se esse aliquid unū sine hoc aliqd. 7 ita ipsi quāto per se primo cōuenit esse diuisibile in ptes eiusdē rōis. inde uenit qd quāntitas ponit pncipiū indiuiduatiōis. inde uenit etiā qd est aliqua scientia spālis de quāntitate ut de subiecto qd non est de alijs generibus accidentū. ideo in hoc capitulo dicit pbus qd est aliqua qntitas que est ut subiectū ut linea superficies 7 sic d alijs. 7 alia que est ut passio ut breue longū 7 sic de alijs. s qualitas sicut albedo non est per se diuisibilis in ptes eiusdem rōis. ideo nō potest esse pncipiū indiuiduatiōis. nec potest indiuiduari nisi per subiectū solū. 7 ideo nō potest a subiecto separari sicut quantitas.

Tertio est sciendū. qd in textu

primo diuidit quātū siue quantitas in multitudinē numerabilē 7 multitudinē mensurabilē. multitudo numerabilis dicitur multitudo finita que est diuisibilis in ptes nō cōtinuas que dī numerus. s magnitudo mēsurabilis dī magnitudo finita que diuisibilis est in ptes cōtinuas 7 hoc fm vnā dimensionē solū 7 sic est linea vel fm duas dimensiones 7 sic est superficies vel fm tres 7 sic est corp? 7 dicitur tū est notanter multitudo numerabilis 7 magnitudo mēsurabilis. qz si esset numerus infinit? nō esset numerabilis neqz quāntitas 7 si esset infinita magnitudo nō esse mēsurabilis. Sedomō diuiditur quātū per quātū fm se. 7 quātū fm accidens. 7 quātū fm se sub diuidit. qā quodam est quātū fm se. quodā est secundū substantiā quātū. ita qd in ratione essentiali eius ponit quantitas. 7 est ut subiectū ut linea superficies 7 alie ptes sub

iective quantitati. aliud est quantum secundum se non in primo modo per se sic q̄ in essentia eius includat quantitatem sed est quantum in secundo modo per se ut sunt habitus et passiones quāti secundum substantiam. ut multum et paucum sunt passiones numeri. breue et longum linee. latum et strictum superficiaci. profundum et humile corporis. Etiam passiones priorum dicuntur semper per passiones posteriorum ut passiones linee respectu superficiaci et corporis. etiā graue et leue dicerentur passiones corporis s̄m opinionē recitatā quarto celi. et s̄m hoc in presenti textu ponuntur.

Alterius est sciendum. q̄ quantum secundum accidens subdiuidit s̄m q̄ per accidēs dupliciter capi potest. vno modo capitur accidens secundum se. ut idē est q̄ extrinsecus. alio modo capitur ut idem est q̄ p̄ alterum seu p̄ posterius. ut fortes diceretur nisibilis p̄ accidens seu per alterum. similiter quantum per accidens subdiuiditur. p̄ quātum pure per accidens ut album et musicum dicerentur quanta per accidens et ad huc musicum magis quam album quia immediatū subiectum. albi est q̄n tum. s̄m nō immediatū subiectū musicū quod est anima. et quantum per accidens id est per alterum. ut motus et tēpus. dicuntur quanta per accidens id est per posterius. motus enim quātitate habet a spatio supra quod fit motus et tempus habet quantitatem a motu et ita dicendum est de continuitate eorum nam motus habet continuitatē a spatio et tempus a motu cuius est mensura.

Alterius est sciendum. q̄ a liter hic consideratur quantum et in predicamentis. nam in predicamentis consideratur quantum sub ratione mensure et ut denominat primam substantiam. et ideo quantum locus nō habeat aliud esse realiter a superficie corporis continētis quia tamen habet aliam rationem mensure in ordine ad locatum ab ipsa superficie. ideo ponitur species a superfici-

tie distincta. similiter quous oratio non habeat alium modum diuersitatis a numero habet tamen aliam rationem mensure quia est mensura ~~adum~~ successiuorum. quia numerus est mensura prima hinc nentium. ideo ponitur oratio. species a numero distincta. similiter tempus s̄m naturam propriam et per se conuenit ratio mensure. et a priori simpliciter. motus vero nō conuenit nisi in ordine ad nos ideo tempus ponit species et nō motus. actamen quia ratio mensure quodāmodo extrinsece conuenit tēpori et etiam loco. idō aristoteli. eas enumerando in predicamentis quadā disunctione vti dicendo p̄ter has aut locus et tēpus. etiā in predicamentis consideratur quantitas s̄m quātitate naturā et s̄m coordinacionē essentialē predicabilis et subicibilis. ideo ibi p̄mittuntur quātitates per accidens et etiā passiones quantitates nisi forte ponantur aliquę proprietates logycc. et in p̄mi passu aristoteli. considerat quātitate s̄m suum esse et potissime quantum ad illam passionem que est esse diuisibile. et quia loco nō conuenit alia ratio diuisibilis a superficie. ideo hic contra superficiem nō disinguntur. et similiter est de oratione respectu numeri. et similiter quia motui conuenit continuitas et consequenter diuisibilitas per spatium in quo fit motus et tempus primo. ideo motus et tempus diuisibilia sunt per alterum et per posterius quare enumerantur inter species quantitates per accidens.

Altimo est sciendum. q̄ motuorum quanti sic habetur sufficientia. quia omne quantum vel est quantum s̄m se vel s̄m accidens. si primum est dupliciter vel est quantum essentialiter vel ut passio consequens quantitates. si quantum essentialiter hoc est dupliciter vel est diuisibile in partes nō continuas et sic est numerus vel in continuas et sic est continua vnam dimensionem tantum et sic est littera vel secundum duas et sic est superficies vel secundum tres et sic est corpus.

Discretor

collige Sufficiētia

Si sit quantum fm se vt passio sequēs
quantitatem tunc similiter multiplici-
ter sicut quantum secundum substanti-
am quia vel est passio numeri vt nulli-
tum 7 paucum vel luce vt longū et bre-
ue 7 sic de alijs. si sit quantum secundū
accidens hoc est dupliciter vel accidēs
idem est q̄ extrinsecum 7 sic albū 7 mu-
sicum dicerentur quanta secundum ac-
cidens vel idem q̄ per alteruz 7 sic sunt
tempus 7 motus.

Tunc sit hec conclusio diui-

siones predicte potestatis 7 quanti sunt
sufficientes. cōclusio patet ex dictis 7 et-
iam solutio rationis ante oppositum. se-
quitur textus. Quale dicit vno modo.

Queritur nono. vtruz mo-

di qualis siue qualitatis sint sufficien-
ter assignati. Arguitur q̄ non quia se-
cundum primuz modum in littera po-
situm differentia de predicamento sub-
stantie diceretur qualitas 7 tamen non
ponitur in predicamento qualitatis igitur
7 cetera. secundo sic inter modos q̄
littatis nō ponitur hic naturalis poten-
tia vel impotentia que tamen ponitur ī
predicamento. ergo illi modi nō suffi-
cienter ponuntur. Ad oppositum est
philosophus in littera.

Pro responsione est primo

sciendū. q̄ post q̄ egit philosophus de
diuisione 7 modum quanti consequen-
ter agit de modis qualitatis ponens
quattuor modos qualis in textu. Pri-
mus modus est secundum quem dicitur
qualitas differentia. substantias id
est differentia per quam aliquid differt
ab alio substantialiter que intrat diffin-
tionem substantie rei. ob hoc talis diffe-
rentia predicat in quale quid. hunc autē
modum pretermisit philosophus in p̄-
dicamento quia nō continentur sub p̄-

dicamento qualitatis et distinguuntur
ab alijs p̄dicamentis. nam vt dictum
est talis dīa p̄dicat in quale quid 7 nō
in quale accidentaliter. hic autē agit de
significationib⁹ huius nois quale. rō
hic dicit omne illud esse qualitatez qd̄
significat per modū forme. informātis
alterū 7 distinguētis ipm ab alio siue
essentialiter siue accidentaliter siue sit q̄li-
tas fm rem 7 modū. siue fm modū tā-
tum. 7 per hoc soluit prima ratio ad an-
te oppositū. Secūsus modus qualita-
tis est quo qualitatis dīr ea per que en-
tia immobilia. s. mathema. dīr ab in-
licem. ita vt quicquid in eis est potest
eorū substantiā que quātūtatē est dīcā
qualitas. sicut dicitur quāsdā magnitu-
dines esse triāgulares. 7 dicimus q̄ nu-
meroz quidē sunt primi qui sola vni-
tate ad equate mensurant quidē sunt cō-
positi q̄ aliquo numero mensurari pos-
sunt. dicimus etiā q̄ quidem numeri
sunt lineares quia ad modū linee vnā
habent dīmensionem. quidem sunt eti-
am superficiales vt numerus causatus
ex ductu vni⁹ numeri in se ipm bis. aut
in alio semel. 7 hī numeri vocantur in-
textu quōtens quātū. vt dicendo ter tria
aut bis tria. Alij dicuntur solidi qui sci-
licet caulantur ex ductu vnus numeri in
se ipm vel in alterū bis. vt dicendo bis
duo bis. bis tria. bis vel bis tria. qual-
ter 7 hī numeri in textu vocantur quo-
tens quanti.

Ubi est aduertenduz. q̄ in

hac subordinatiōe numeroz. aliqd cō-
sideratur per modum substantie. aliqd
vero p̄ modū qualitatis. vnde id qd̄
existit in substantia numeri preter ipam
quantitatez que est numeri substantia
dicitur qualitas eius. vt cum dicitur ad-
uerbialiter bis vt ter hoc dicitur ad mo-
dū qualitatis. 7 id cui additur ad mo-
dum substantie. vt dicendo ter duo duo
se habet ad modum substantie. 7 ter ad
modum qualitatis.

Unde in istis numeris vt dicit textus I id quod dicitur semel se habet vt substantia, sed ductus numeri se habet per modum qualitatis eius quia per huiusmodi ductum accipit denominationem alicuius figure, ideo dicit textus quod bis tria aut ter duo non sunt sex, sed semel sex sunt sex, hic autem modus qualitatis est quarta species posita in predicamento que proprie et primo reperitur in magnitudinibus per quandam metaphoram in numeris. Tertius modus qualitatis est secundus quem qualitates dicuntur passionibus substantiarum mobilium scilicet secundum quas corpora alterantur, vt caliditas frigiditas et similia. Et hic modus pertinet ad tertiam speciem qualitatis. Quartus modus est secundum quem dicitur qualitas virtus aut vitium et generaliter omnis habitus aut dispositio ad bene vel male agendum et hec est prima species qualitatis posita in predicamento.

Alterius sciendum est. Quod istos modos qualitatis reducit aristoteli ad duos scilicet secundum ad primum eo quod per formas et figuras ad se inuicem differunt entia mathematica que sepe vocat aristoteli substantias vel propter opinionem mathematicam, que mathematica possunt esse principia substantialia rerum et possunt esse separata secundum esse a singularibus sensibilibus et sic habere rationem substantie que est per se esse vel secundum veritatem, quia quantitas inter cetera actiua magis accedit ad rationem substantie vt sepe dictum est. Quartum modum reducat ad tertium Nam quemadmodum alterationes corporis sensibilium distinguuntur secundum passionem et passibiles qualitates vt calefieri et infrigidari secundum calidum et frigidum, ira secundum virtutem et vitium distinguuntur motus et actus humani secundum bene et male. Nam virtus est secundum quam aliquis bene agit et patitur, vitium vero secundum

quod male agit et adhuc secundum diuersas species virtutum distinguuntur species actus virtuosum, et adhuc omnes isti tres modi possunt reduci ad primum quia generaliter loquendo nihil accipit nomen qualitatis quin habeat rationem differentie vt forme et figure sunt differentie mathematicorum, passionibus et passibiles qualitates sunt differentie alterationum, virtus autem et vitia sunt differentie actionum et passionum humanarum, nam vt habet textus bonum et malum maxime attribuuntur actionibus et passionibus animatoz et adhuc per maxime actionibus humanis siue vt habet textus in habentibus electionem quia bonum habet rationem finis, modo tendentia in finem que est cum cognitione finis perfectior est illa que est sine cognitione finis, et adhuc inter cognoscentia finem illa que habent libertatem in statuendo sibi finem et ordinando de medijs ad finem et qui cognoscunt finem vniuersalem maxime dicuntur tendere in finem vt sunt homines. Sed brutalia licet habeant aliquam cognitionem de fine et medijs magis tamen habent finem determinatum et etiam media ex instinctu naturali quam sibi ipsis finem statuunt propter quod magis dicuntur mota et acta seu ducta in finem quam se ipsa dicantur agere et se ducere in finem, et sic ratio bonitatis et malitie magis proprie reperitur in actionibus humanis quam in alijs. Ex quibus patet quod principalissimus modus qualitatis est primus modus.

Sit igitur hec conclusio modi qualitatis sunt in textu sufficienter positi, patet conclusio ex dictis, et facilius probaretur per sufficientiam predictorum modorum.

Ad rationes ad primum patuit solutio. Ad secundam dicitur quod in hoc passu aristoteli pretermittit secundam speciem qualitatis positam in predicamento

quia secundum modum essendi magis continetur et comprehenditur sub tertio modo potestatis seu potentie sed propter specialem modum denominandi subiectum ponitur in predicamentis inter species qualitatis. sequitur textus. Ad aliquid dicuntur.

Queritur decimo. utrum mo

di ad aliquid sint sufficienter ab aristotele polita. Arguitur quod non quia ipse non enumerat relativa fundata in substantia sicut est ydemperitas neque in qualitate nec in quatuor veteris predicamentis ergo et cetera. Secundo sic intelligibile refertur ad intellectum secundum tertium modum. ut habet philosophus in sophis et tamen cum intelligibile sit motuum intellectus videtur quod relatio in intellectus ad intellectum et contra possit comprehendere sub secundo modo et sic non differret secundus modus a tertio. Ad oppositum est philosophus in littera.

Pro responsione sciendum

est primo. quod ad aliquid primo dividitur in ad aliquid secundum se. et in ad aliquid secundum aliud. siue secundum accidentes. Primum modum subdividit philosophus in tres modos. Primus modus est relativorum fundatorum in numero vel unitate vel duplum dimidium. idem. equaliter et cetera. Secundus modus est relativorum fundatorum super actione et passione ut calefactivum et calefactibile. Tertius modus est relativorum fundatorum in habitu ne mensuram ad mensuram ut relatio scientie ad scibile.

Circa primus modus et sub

divisionem eius est sciendum secundo. quod omnis mensuratio que est in quantitatibus continuis derivatur a numero. id est relationes que sunt secundum quantitates continuas etiam numero attribuuntur quare omnis relatio secundum quantitatem potest dici relatio secundum numerum aut unitatem

Si est secundum unitatem vel secundum unitatem substantie et sic dicitur ydemperitas vel secundum unitatem quantitatis. et sic dicitur equalitatis et sic dicitur similitudo. si vero sit relatio secundum numerum tunc dividitur quia vel est relatio equalitatis vel inequalitatis. Si primus ibi non cadit subdivisio quia equaliter uno modo dicitur. si secundum tunc oportet ibi habere duos modos relativorum unum quod dicitur excedens continens aut maius et aliud excessum contentum vel minus. et tunc talis relatio vel consistit in habitudine que est numeri ad unum ut diceretur triplum aut duplum

Triplum enim dicitur habitudinem ad tertiam partem eius que est unitas. Et duplum dicitur habitudinem ad dimidium eius quod est unitas vel consistit in habitudine que est numeri ad numerum ut diceretur de proportionione civioli. et hoc contingit multipliciter secundum quod maius continet minus et cum hoc continet aliquid quod est minus medio totius vel continet minus et dimidium totius vel continet minus et aliquid ultra medium totius. sic tamen quod non continet plures totum vel quod maius continet plures totum et tunc dividitur secundum quod bis potest continere totum vel ter. vel quater. et sic ascendendo et secundum hoc variantur habitudines maioris ad minus. et iterum si talis relatio inequalitatis consistat in habitudine numeri ad unum aut numeri ad numerum adhuc contingit dupliciter quia vel per tale relativum importatur habitudo numeri ad unitatem vel numerum ut diceretur triplum duplum et cetera. vel habitudo numeri in determinati. ut cum dicitur multiplex submultiplex et sic de alijs et secundum diversas species proportionum maioris ad minus et contra huiusmodi relatio secundum speciem diversificatur et de istis ulterior prosecutio habetur in libello de proportionibus et etiam in commento sancti thome super hoc passim.

Tertio est sciendum. q̄ circa

secundum modum relatiuorum ponit philosophus q̄ quedā sunt relatiua fun data in posse agere vel pati. vt calafaci uum ⁊ calefacibile. Quedam in agere ⁊ pati vt calefaciens et quod tale fit. que dam vero super egisse ⁊ passum fuisse. vt pater ⁊ filius. ⁊ sic vt habz textus hec sunt relatiua secundum diuersas temporis. dñas qz prima imptat habitudinem futuri. alia pñtis. ⁊ alia pteriti.

Circa tertium modū relatiuo

rum est sciendū. q̄ in eo nō debet atten di mensuratio s̄m quāritatem quia tunc nō differret a primomodo. s̄ debet atten di quantum ad esse ⁊ rei veritatem sic q̄ illud a quo aliud dependet s̄m esse dicitur eius mensura vt scibile dicitur mensura scientie. ob hoc in isto tertio modo vt dicitur textus non est mutua relatio. nam de mensura nō reflectitur ad mensuratum nisi qz mensuratum ab ipa mensura de pendet s̄m esse ⁊ veritatem. s̄ mensuratiū ad mensuram realiter ⁊ s̄m esse dependz ⁊ sic mēsurā vt hic capitur nō refertur ad mensuratum nisi pro quanto mensuratiū ad ipam refertur s̄m veritatem ⁊ esse. sed duobus primis modis relatiuorum est mutua relatio. vnde circa exempla hu⁹ tertij modi notat textus q̄ scientia nō refertur ad scientem nec intellectus ad in telligentem aut visus ad videntem. sed refertur scientia ad scibile ⁊ intellectus ad intelligibile ⁊ visus ad visibile qz sic idē bis relatiue diceretur. ⁊ cum relatiui esse sit ad aliud se habere sequeretur q̄ idem haberet duplex esse. s̄ bene verum est. q̄ scientia ad scientem bene habet habitū dinem que est accidentis ad subiectum ⁊ nō habitudinem relatiui ad correlati uum. relatio enim dicit habitudines sub iecti in quo est ad aliquid intrinsecum et nō dicit habitudinem ad subiectum nisi in quantum est accidens ⁊ sic patet de mo dis relatiuoz s̄m se. cōsequenter ponit aristotil. tres modos relatiuoz s̄m acci dens. Primus est cū aliquid refertur

ad aliud nō s̄m se sed s̄m suum gen nus. vt medicina non dicitur s̄m ⁊ egrī medicina sed s̄m ⁊ egrī sciētia ⁊ hoc cō tingit in hīs in quibus gen⁹ est relatiuuz s̄m dici. Scōus modus est cum di cim⁹ abstracta esse ad aliquid. eo q̄ con creta eorum ad aliquid dicuntur vt simi litudo quia simile. Tertius modus ē cum dicimus subiectum relationis ac etiam fundamētū immediati eius esse ad aliquid. vt diceremus hominem ad ali quid quia est subiectum paternitatis.

Tunc sit hec conclusio tres

modi ad aliquid s̄m se dicti sunt suffi tienter positi. probatur quia omnis relatiō que est in rebus consistit in quodam or dīne vnius ad alterum. sed vna res ordi natur ad aliam. vel s̄m esse prout in es se dependet ad alia. ⁊ sic est tertius mod⁹ vel s̄m virtutem actiuam ⁊ passiuam. s̄m q̄ vna res ab alia recipit vel infert alteri aliquid. ⁊ sic est scōus. vel s̄m q̄ quantitas vnius rei potest mensurari per aliam ⁊ sic est primus modus. qualitas aut in quantum huiusmodi non respicit nisi subiectum in quo est. ideo per ipam vna res nō ordinatur ad alia nisi q̄ vna qualitas accipit rationem potentie acti ue vel passiue prout est principium actio nis vel passiois vel rōez p̄tatis aut ali cuius ad quantitatem pertinentis sicut dicitur aliquid albius alio. ⁊ sic dicitur si mile quod habet vnam qualitatem euz alio. Alia vero quattuor vltima genera magis consequuntur rationem quam possunt causare ipam vt quando cōsistit in quadaz relatione rei ad tempus. vbi vero ad locum. positio aut ordinem par tium importat. ⁊ habitus relationem ha bentis ad habitum. similiter in substan tia non potest immediate fundari relatiō eo q̄ substantia cum sit ens perse est ens absolutum quare obiectio de ydemptita te non valet quia ydemptitas non est re latio realis sed rationis tantum. ⁊ adhuc non est fundata in substantia nisi pro quā to ibi accipitur aliquis mod⁹ quāritatis s̄m

sz vnitatis que est principium numeri. Na ydemptitas in vnitatis substantie fundatur et hoc soluitur prima rō ante oppositum. Ad scđam dī qđ si cōsiderē intelligibile prout est motuum intellectiue potencie aliquomō potest cōprehendi sub scđo modo. s; si considerē scđz qđ ab ipō dependet intellectus. i. ipa cōparatio vel habitus potencie intellectiue scđm suum esse et veritate sic pertinet ad tertium modū. sequitur textus. Perfectū vero dī

Queritur vndecimo. vtrum

modi perfecti sufficienter ponatur in textu. Arguit qđ nō quia scđus modus ibi amplius a malitia. s; nihil debet dici perfectū in malitia s; magis imperfectum et deficientis. ergo scđus modus male ponitur. Scđo sicut aristoteles nullā facit mentionem de defectu rei s; substantiā. et tñ in substantialibus magis consistit perfectio rei vt videtur ergo rē. Ad oppositum est philosophus in littera.

Pro responsione sciendum

est primo. qđ postqđ determinauit aristoteles nomina significatia causalitatem. et cōsequenter distinxit nomina significatia subiecta et pres subiectoꝝ huius scientie. postremo distinguit nomina significatia passionis subiectoꝝ inter que primo distinguit nomina significatia illi que pertinent ad entis perfectionē. et primo distinguit illa nomina que explicit perfectio nes et cōditiones perfecti designat cuiusmodi sunt ista. perfectus. terminus. s; qđ. s; se. dispositio. habitus. passio. et habitus. et quia priuatio opponitur habitui etiam inter hec nomina distinguit nomē priuationis. deinde distinguit nomina in portancia totalitatem eo qđ totum et perfectū aut idem sunt aut sibi inuicē p̄ia.

Secundo est sciendum. circa

modos perfecti. qđ tribus modis dicitur aliquid perfectū s; se et quelibet illorū subdici potest quia quolibet illorū modorū potest aliquid dici perfectū simplici

ter seu vniuersaliter aut in aliquo genere seu particulariter. Primo modo igitur aliquid dicitur perfectum in quantitate dimensionis. scilicet extra quod nihil est accipere aliquam particulā sue quantitatē. et hoc cōtingit dupliciter quia vel est perfectum in quantitate simpliciter sic qđ nihil excedit ipius in quantitate et sic solus mundus dicitur perfectum vel est perfectum s; in quantitate in genere suo sic qđ habet quantitatem cōuenientem et debitam sue nature et virtuti. sicut homo diceretur perfectus in quantitate qui habet quantitatem nature humane et virtute eius debitam. hoc modo in primo celi dicitur qđ omne corp⁹ particulare est magnitudo perfecta s; in suoz genus quia habent tres dimensiones quibus non sunt plures. s; mundus dicitur perfectus simpliciter quia omnino nihil est extra ipm. Scđo modo aliquid dicitur perfectum in quantitate virtutis quod cōtingit dupliciter vel simpliciter et sic sol⁹ de⁹ est perfectus. vt in genere suo. et sic diceretur homo perfectus qui attingit vltimum sue virtutis. et perfect⁹ medicus cui nihil deest de arte medicandi. vnde sicut omnium natura cōstantium positus est certus terminus augmenti et decrementi s; in naturam. sic omne ens naturale habet determinatos terminos sue virtutis naturalis scilicet vnum a quo nō contingit deficere et alterum quod nō cōtingit transcedere. et tunc vnum quodq; ens naturale perfectum est cum attingit vltimum sue virtutis et vt habet textus interdum iste modus trāfertur ad malitiam vt dicim⁹ aliquem esse perfectum latronem sicut dicitur esse bonum latronem et hoc est p̄ similitudinem eo. scilicet quia aliquis malus se habet in malis sicut bonus in bonis quibus nihil deest alicui malo puta latroni de arte furandi. vnde licet proprie nō sit perfectio in malitia s; magis defectus. tamē qđ s; in actiones iudicamus de cōsummatione habituum. et actiones sunt perfectio nes habituum. ideo homo agens p̄p̄te facilius et expedite. siue actione virtuosa siue vitiosa perfecte dicitur agere.

Tertio modo dicitur perfectum id quod habet finem bonum et studio sum. et hoc iterum dupliciter quod vel simpliciter ut dicitur bonum enim beatum esse perfectum simpliciter vel secundum quid. ut botem sanum diceremus esse perfectum secundum quid et similiter transferri iste modus ad id quod est in malo consummationem sicut dicimus aliquem esse perfectum perditum aut corruptum. nam quod sit consummationem in ultimo est et quia finis habet rationem ultimi ideo dicitur sic consummationem esse perfectum. quia tamen finis non solum habet rationem ultimi sed etiam optimi. ideo talis consummationem in malo non dicitur proprie perfectio sed solum similitudinarie. et proprie debet dici miseria unde patet de tribus modis quibus aliquid dicitur perfectum secundum se quorum duo primi sumuntur secundum intrinsicam perfectionem. Primum secundum quantitatem dimensionem suam. et secundum quantitatem virtutis. tertius vero dicitur per respectum ad ultimum perfectum quod est finis cuius causa sit vel est aliquid.

Alterius est sciendum. quod per respectum ad modos perfecti secundum se aliquid dicitur perfecta vel ex eo quod faciunt aliquid perfectum aliquo illorum trium modorum. sicut medicina perfecta dicitur que sanitatem facit perfectam aut ex eo quod habent in se aliquid perfectum ut homo habens scientiam perfectam dicitur perfectus. aut ex eo quod congruunt alicui perfectio siue similitudinem habent sicut illa que habent similitudinem ad perfecta. ut ymago dicitur perfecta que representat hominem perfectum et generaliter qualitercumque ea referantur ad ea que dicuntur tribus primis modis aut altero eorum secundum se perfecta secundum hoc similitudinarie et respectiue dicerentur perfecta.

Ultimo est sciendum. quod in substantia nihil proprie dicitur perfectum sed attenditur perfectio rei in habitudine ad virtutem et operationem. et quia rei quantitas ordinem habet ad rei virtutem et operationem ideo bene attenditur perfectio rei secundum quantitatem. unde a forma substantiali habet aliquid quod est ens simpliciter

et bonum secundum quid si a forma accidentali et a virtute et operatione est aliquid quod est ens secundum quid et bonum simpliciter. quia bonitas rei est ex integra causa ideo habet philosophus primo celi quod perfectio rei in tribus consistit scilicet in principio medio et fine hoc est in substantia virtute et operatione.

Tunc sit hec conclusio modi

perfecti sunt sufficienter assignati patet per ea que dicta sunt. sed dubitatur de significatis huius nominis terminus. quia quod perfectum est terminatum est et absolutum et non dependens. est enim non privatum sed habens ea que secundum suum genus ei competunt ideo positus significatis perfecti ponit significata nominum significatiue istas conditiones enumeratas in explicatione perfecti que nomina sunt terminus secundum quod secundum se et habitus. Circa significata terminus ponit philosophus primo quod est ultimum cuiuslibet rei et cuius extra nihil est accipere primum et infra quem omnia sunt. Consequenter ponit quattuor modos termini Primum est secundum quem finis alicuius magnitudinis aut magnitudines habentis dicitur terminus ut punctus linee et superficies corporis. Secundus modus est secundum quem ultimum ad quod est motus dicitur terminus motus vel mutationis quamuis enim interdum principium motus et finis dicantur termini ut dicimus. quod omnis motus est inter duos terminos scilicet a quo et ad quem magis tamen proprie terminus ad quem dicitur terminus siue finis motus. Tertio modo dicitur terminus cuius causa sit aliquid quod. scilicet est primum in intentione et ultimum in executione. Quarto modo dicitur terminus ratio ipsius quod quid erat esse rei finaliter in isto capitulo determino dicit aristoteles quod terminus dicitur totiens quotiens ens dicitur principium et adhuc amplius quod omne principium est terminus. sed non omnis terminus est principium id enim ad quod est motus est terminus motus et non principium. id vero a quo est motus est principium motus. et etiam ut dicitur est quodammodo vocatur terminus

Aliud dubiū est de significa-
tis fm q̄ respondet cū textu. q̄ sunt q̄t/
tuor. Prīmū est prout spēs vel forma
est substantia rei. id est essentia est id secū
dum qd̄ aliquid esse d̄r sicut fm̄ platoni
cos ydea boni est id fm̄ qd̄ aliquid dici
tur bonū 7 humanitas est id fm̄ qd̄ for
tes d̄r homo. Scdm̄ est prout subiec
tū in quo primo aliquid natū est esse aut
fieri d̄r fm̄ qd̄ vt aliud corp⁹ d̄r coloratū
fm̄ qd̄ ei⁹ superficies diceretur colorata. 7
d̄r iste modus a primo qz in primo illa
reduplicatio dicit a dequata rei formam
in isto vero dicit a dequata rei materiam
sive subiectū. Tertū est prout vlr̄ que
libet causa per se dici potest fm̄ qd̄ d̄ qua
libet enim causa per se attingit dicere se/
cundū qd̄ vt homo fm̄ qz rōalis est nisi
bilis. 7 fm̄ qz cōposit⁹ ex cōtrarijs ē cor/
ruptibilis. Quartū est pur̄ fm̄ qd̄ sig/
nificat positionē sicut d̄r iste sedebat secū
dum hūc iuxta hūc 7 iste vadit fm̄ hunc
id est iuxta hunc vt dicimus scdm̄ qz se/
dent aut veniūt ita vocētur. 7 sic patet de
significatis fm̄ qz quibus poitis poit a/
ristonl. quattuor significata huius qd̄ est
per se sive fm̄ se. qui modi vel significata
in libro posteriorū satis explicātur. ideo p
nūc nō oportet repetere. s̄ quia fm̄ qd̄ in
vna ei⁹ significatione positionē significat
ideo poit aristonl. modos dispositionis
p̄mittendo eōdem rōem dispositionis que
est. dispositio est rei habentis ptis ordo.
Et qz iste ordo expte termini attendi pos
test fm̄ hoc sumūtur tres modi dispositi
onis. potest enim ordo ptū attendi fm̄
locū 7 talis ordo d̄r situs 7 est p̄dicamē
tum. potest etiā attendi iste ordo. ptūm
fm̄ potentia sive virtutē. 7 sic dispositio
ponit in prima spē qualitatis. d̄r enī ali
quid hoc modo dispositū. puta fm̄ sanī
tatem vel caritudinē. eo qz partes ei⁹ ha
bent ordinē in virtute actiua vel passiua
Tertio potest iste ordo partū attendi se/
cundū spēm totius. 7 sic dispositio ponit
d̄ra in genere quātitatis cū diuidit quā/
titas qz alia est habens positionē in suis
partibus vt linea superficies corpus 7 locus
alia vero nō habet vt tēpus numerus. 7

orō nō habet positionē i suis partib⁹ vñ
de qz hoc nomē dispositio significet ordi
nē p̄bat p̄bus qz hoc nomen dispositio
positionē includit sic ipa nōis dispositio
denorat. s̄ de ratioe positionis est ordo. er
go illd̄ nomē dispositio ordinē significat
Rationes ante oppositum solute sunt ex
dictis. sequit̄ text⁹. Habitus vero dicitur

Queritur duodecimo. vtrū

inter priuatiue opposita. sit dare mediū

Arguit qz nō qz priuatio 7 habitus se
habent sicut ens 7 non ens. s̄ inter ens 7
nō ens non est mediū. ergo nec inter pri
uatiue opposita. Ad oppositū est p̄bus
dicens. p̄batur qd̄ nō ois bon⁹ aut ma/
lus iust⁹ aut iniustus. s̄ est mediū. Pri
mo videbit̄ de cōditione horū nominū
habitus passio priuatio 7 habere. Scdo
respondetur ad quesitum.

Quantū ad primū sciendū

est primo. qz habit⁹ quandā cōditionem
p̄fecti importat. qz qd̄ est p̄fectū nō debz
esse priuatiū. s̄ debet habere ea que fm̄ su
um gen⁹ sibi cōpetunt. similiter qz dispo/
sicio vt dicit ordinē fm̄ potentia aut vir/
tutem ad actionē p̄inet 7 habit⁹ signifi/
cat p̄fectū dū p̄ncipij actionis. p̄batur
hoc noitis modis p̄fecti 7 dispositionis.
aristonl. subiūgit modos habit⁹ q̄ sunt
duo. Prīm⁹ est prout hitus significat ali
quid mediū inter habens 7 id qd̄ habet
7 inter agens 7 patēs. sicut motus qui
est actus motus 7 mobilis dicitur actus
vriusqz. 7 ita d̄r habit⁹ vriusqz. similiter
inter vestem 7 habentē ipam mediat ha/
bitus qui quāuis intelligat mediū inter
habens 7 id qd̄ habet. tamē nō oportet
qz ipse habitus haberi dicat. alias vt dicit
textus in hitibus esset p̄cessus in infinitū

Scdm̄ d̄r habitus dispositio secū/
dum quā aliqd̄ bene vel male disponit
ad agendū vel patiendū vel fm̄ se. vt sa
nū est bene dispositū vel per respectū ad
aliquid vt robust⁹ ē bene disposit⁹ ad a
liquid agendum 7 hoc modo habit⁹ est
de prima sp̄te qualitatis.

Secundo sciendū est. qz ha-

bitus in primo eius significato potest ca

pi actiue aut passiue. nā id qđ mediat in
ter agens 7 panēs s̄m diuersos respectus
est actio 7 passio. 7 ita passio cōsequit̄ ad
habitū ideo subiūgit text⁹ modos passi
onis qui sunt quattuor. Primomodo
d̄r passio qualitatis s̄m quā fit alteratio
7 sic ponit̄ in p̄dicamētis in tertia specie
qualitatis. Scđomō d̄r passio ip̄a al
teratio facta s̄m huiusmodi qualitatē et
sic passio est p̄dicamentū. Tertiomodo
d̄r passio alteratio nō quelibet. s̄ noci
ua 7 corruptiua 7 hoc modo nō dicere
pati qui sanat. s̄ qui infirmat. s̄ q̄ mo
dica sunt pro nihilo reputantur ideo.
Quartomō d̄r passio nō quecumq̄ noci
ua alteratio s̄ que s̄m magnitudines habet
nociuē sicut magne calanitates et
tristitie. 7 qz interdū excellēs leticia sit no
cua hīs qui nesciūt bene vti delectabili
tō hoc modo passio dici potest de excef
su leticie. nā pbatur excessum leticie aliq̄
quandoq̄ mortui sunt.

Tertio est sciendū. qđ habi
tū opponit̄ priuatio ideo post modos
bitus subiūgit textus modos priuatio
nis. 7 qz priuatio in se includit duo. sc̄. neg
gationem bitus 7 aptitudinē ad ip̄sum.
ideo primo distinguit modos priuatio
nis ex pte aptitudinis. Deinde ex pte neg
gationis ex parte aptitudinis ponit quat
tuor modos. Prim⁹ attendit accipiē
do aptitudinē nō ex parte obieci. sed ma
gis ex parte rei que nō habet 7 hoc mo
do d̄r priuatio quādo nō habet aliquid
qđ est natū haberi licet nō ab illo qđ ip̄o
caret. hoc modo plāta d̄r priuari oculis.

Scđomō aliquid d̄r priuari quando
nō habet illud qđ natū est haberi vel s̄m
se. vt homo dicere cecus vel s̄m genus
proximū 7 sic talpa dicere ceca. Ter
tiomō d̄r aliquid priuari aliquid quādo
nō habet illud tēpore loco pte. 7 s̄m qđ
natū est habere illud 7 hec est vera ratio
priuationis. Quartomō d̄r priuatio
cuiuslibet rei p̄ violentiā ablatio isti sunt
modi priuationis. sumpti ex pte aptitu
dinis. cōsequenter ponit aristotil. alios
modos se tenētes ex pte negationis. 7 di
cit qđ tot modis d̄r priuatio quot modis

potest capi negatio vel priuatio cōmuni
ter designata in hac p̄positione in addita
p̄ cōpositionem alicui nouum significati
habitū. Primomō d̄r talis negatio p̄
hoc qđ est oio nō habere cū aptitudine ta
mē habēdi vt inuisibile d̄r qđ nullomō
habet colorez et sine pede qui pedez non
habet. Scđomō d̄r talis negatio nō
per hoc qđ est oio nō habere. s̄ per hoc qđ
est p̄aue vel turpiter habere vt dicit̄ inter
duz inuisibile qđ turpem habet colorez et
ingressibile qđ in eptos habet pedes.

Tertiomō d̄r talis negatio ex hoc qđ est
parū habere. vt nō ignitū d̄r qđ modicū
habet de igne. Quartomō interdū d̄r
huiusmodi negatio propter hoc qđ ē nō
bene aut faciliter habere. vt viscabile qđ
faciliter secari nō potest. Quintomodo
d̄r talis negatio ex eo qđ est oio non
habere 7 sic monoculus nō dicere cecus
s̄ qui in ambob⁹ oculis visuz nō habet 7
sic patet de modis priuationis distinctis
ex parte negationis.

Quarto est sciendū. qđ habe
re se habet ad habitū vt denominatiuuz
eius. 7 per modū effect⁹. ideo subiūgit
textus modos hui⁹ qđ est habere. Pri
momō d̄r aliquid habere alterū quādo
habens ducit id qđ habet ad naturā ha
bentis 7 extra naturā habitū vt in natura
libus sebus d̄r habere boiē. 7 in ciuili
bus tiranus d̄r habere ciuitatē 7 adhuc
modū reducit habere vestimentū qz ves
timentū trahit ad naturā vestiti. Scđ
cundomō d̄r subiectū habere omne acci
dens qđ in eo est vt es habet sp̄z statue
7 corp⁹ infirmitatem. Tertiomō dicit̄
habere aliquid aliud quādo ip̄m conti
net. vt lagena habet vinū 7 ciuitas homi
nes. Quartomō d̄r aliquid habere al
terū qz p̄hibet ip̄z operari aut moueri se
cundū suū impetū 7 sic colūna d̄r habere
re pōdus graue sup̄ ip̄am positū. vt poe
te dixerūt athlātez habere celū 7 p̄hibere
ne deorsuz cadat. 7 hec de diffictione no
minū que ad p̄fectionem entis perinēt
7 hec de primo.

Quantū ad secundū est ad
uertendū. qđ oppositio que est inter priu

uationem et habitum est inter ens et non ens non tamen simpliciter sed secundum quid. et secundum quod est ens. ideo negatio privationis non est negatio extra genus. sed in genere ponens scilicet determinatum subiectum cum debitis circumstantiis et potentia ad habitum. ideo inter privationem et habitum per abnegationem potest esse medium circa extraneum subiectum ut lapis nec est videns nec cecus. sed circa determinatum subiectum suppositis omnibus circumstantiis requisitis ad aptitudinem subiecti ut habitus percipet non est medium inter privationem et habitum. immo circa tale subiectum privatio et habitus contra dictionem includunt et hoc debet intelligi de oppositione completa inter privationem et habitum. quia secundum aliquos modos privationis adhuc circa determinatum subiectum posset dari medium. ut parum aut praue videns neque cecus neque videns diceret. et hoc loquendo de in completa oppositione privationis et habitus. unde propter hoc diversimodum quidem enim dicitur quod sicut habet philosophus in ethicis. non omnis recessus a medio est vitiosus. et sic inter medium et extremum bene est medium cum tamen privatione opponatur. Alii dicunt quod privatio est duplex. quaedam est quae consistit in privatione esse quae. scilicet ex toto abiicit habitum sicut cecitas visum et inter sic privatione opposita non est medium alia est privatio quae consistit in privatione quae. scilicet non ex toto abiicit habitum. sicut infirmitas non ex toto abiicit sanitatem. et talis est oppositio inter bonum et malum ut dicit simpliciter. et inter talem privationem et habitum eius est dare medium. et quod tum ad id quod tangit in auctoritate post oppositum de bono et malo. dicit albertus quod bonum vel de ab actu virtutis et malum per oppositum et sic inter bonum et malum non est medium vel de bonum ab officio civili et sic inter bonum et malum cadit medium. nam ut dicit tullius rusticus. aut heremita non est bonum neque malum. civiliter quia non versatur in officiis civilibus. sed commentator respondet ad questionem conformiter ad responsionem primo datam.

Ideo secundum ipsum sit hec conclusio privatio et habitus circa proprium subiectum et suppositis circumstantiis requiritis non habent medium quavis bene habeant per abnegationem subiecti loquendo de extraneo subiecto et sic in ista responsione magis videtur esse standum posita tamen illa conditione quod sit sermo de privatione simpliciter dicta ita ut sit oppositio completa privationis et habitus. ergo satis patet per rationem talis oppositionis.

Ad ante oppositum rationes

de quod inter ens et non ens quod nullomodo est ens non est medium neque per abnegationem neque per participationem. sed privatio non est vel non ens. sed est ens secundum quid. sequitur textus. Ex aliquo esse sequitur.

Quertur tredecimo. utrum

totum vel et totum integrale dicitur. et arguitur quod non quia totum et pars relative dicitur. sed quilibet pars integrat suum totum. ergo omne totum est totum integrale. minor patet quia nullum totum ex unica parte constituitur. aliter pars esset equalis toti. ergo nulla pars claudit in se totam substantiam sui totus et per consequens quilibet pars cum alia vel pluribus dicitur integrare totum. Ad oppositum est philosophus in tertio.

Pro responsione sciendum

est primo. quod postquam aristoteles. distinguit nomina significantia aliqua que pertinent ad perfectionem entis. consequenter quia totum et perfectum aut sunt penitus idem. aut sibi invicem proxima distinguit quod nomina que pertinent ad rationem totius et ad rationem partis et quia totum ex partibus constituitur. ideo circa distinctionem horum nominum primo distinguitur quot modis dicitur aliquid esse aut fieri ex aliquo. Secundo quot modis dicitur pars Tertio quot modis dicitur totum. Quarto quot modis dicitur colobum quod toti opponitur Quinto quot modis dicitur genus quod quodammodo totum. Sexto quot modis dicitur aliquid diversa genere. et de distinctione trium principiorum in presenti questione videbitur.

Secundo est sciendum. quod aliquid dicitur essentialiter ex alio fieri dupliciter.

Unomō proprie 7 primo. aliomō improprie siue nō primo. s̄ magis s̄m partem 7 primomō cōtingit quattuor modis. Primus est prout aliquid d̄r esse ex aliquo. vt ex materia siue remota 7 cōmuni siue propinqua 7 propria. vt materia remota 7 cōmuni s̄ siatue diceretur aliq̄ propinqua vero es. Scōmodo d̄r aliquid fieri ex aliquo. vt ex principio mouēte vt bellum ex cōiūto 7 domus ex edificatore. Tertiomō d̄r aliquid fieri ex aliquo per viā resolutionis vt ex cōposito siue materia 7 forma 7 generaliter partes siue essentielles siue integrales ex suo toto 7 sic iste modus accipitur s̄m viā resolutionis. 2. prim⁹ s̄m viā cōpositionis. Quartomō dicit aliquid fieri ex aliquo vt spēs sit ex pte spētici siue talis pars sit pars s̄m rōem vt homo sit ex animali ex bipede. siue scōm rem vt sillaba sit ex lris 7 sic patet quot modis d̄r aliquid fieri ex aliquo proprie 7 primo. sed improprie dicitur aliquid fieri ex aliquo dupliciter. Unomō d̄r fieri ex aliquo s̄m pte. vt puer ex substantia patris 7 plāta ex terra.

Scōmodo d̄r aliquid fieri ex aliquo p̄ ut li ex demōstrat ord. nē 7 nō causam. et sic idem est hoc fieri ex hoc. 7 hoc fieri p̄ hoc. 7 sic iste modus potest subdividi. q̄a quādoq̄ est ordo reponit. nō est ibi transmutatio vt cū dicitur q̄ ex cōmedis sunt tragedie. post comedias. quādoq̄ vero cū ordine reponit est etiam ibi transmutatio. vt cū d̄r albū ex nigro fieri 7 hec de modis ex aliquo esse.

Sciendum est tertio. q̄ pars quinq̄ modis d̄r. Primomō d̄r pars quęcūq̄ quātitatis in quā diuidit̄ totus siue per illā possit adequate mēsurari totū siue nō. Scōmodo d̄r pars illa quātitas solū que adequate mēsurat totum 7 sic duo nō sunt pars trium s̄ bene sunt pars quattuor. Tertiomō d̄r pars illud in qd̄ diuiditur totū sine quāitate 7 hoc modo spēs ptes generis d̄r. Quartomō d̄r partes illa ex quib⁹ realiter cōponitur aliqd̄ totū 7 in que resolutionē diuidit̄ vt materia 7 forma sunt ptes cōpositi. Quintomō d̄r ptes quęcūq̄

ponūtur in ratione offēdente qd̄ quid ē aliquid? vt genus d̄r pars spētici 7 hec de modis partis.

Sciendum est quarto secun- dum textū. q̄ cōmuni ratio totius est. totū est cuius nulla partū deest ex quib⁹ dicitur totū natura 7 cōtinens cōtenta. vt vnū aliquid sint illa. in hac ratione cōprehendūtur duo in quib⁹ cōsistit ratio totius. Primū est q̄ perfectio totius in integratur ex partib⁹ ei⁹ qd̄ explicat prima pars cū dicit totū est cui⁹ nulla pars abest ex quib⁹ d̄r totū natura id est ex quib⁹ totū s̄m suā naturā cōstituitur. Scū dū est q̄ ptes vniuntur in toto. nā totalitas vnū quedā ē qd̄ significat scda pars dices 7 cōtinens cōtenta vt vnū aliqd̄ sint illa. 7 s̄m q̄ ptes diuerimō de vniuntur in toto 7 in ipō cōtinētur accipiūtur duo modi totius qz vt dicit text⁹ vel vnū qd̄ cōtentoꝝ est ipm vnū. s̄ totū cōtinēs. 7 tūc est totū vlc qd̄ de qualibet suay partium substantialiter p̄dicatur vel ex ipis partibus cōstituit̄ ipm vnū. s̄ totū absq̄ hoc q̄ quelibet pars seorsuz ab alia sit p̄sum vnū. s̄ totū. 7 sic est totū integrale q̄ de natura suay partū substantialiter nō p̄dicatur. 7 in hoc patet d̄ra totius vnū uersalis 7 totus integralis.

Sciendum est quinto. q̄ ar- stotl. sic diffinit totū integrale. Totū integrale est q̄ est finitū. i. perfectū explicitibus que insunt. in quo d̄r a toto vnū uersali cui⁹ partes nō sunt actu in toto. 7 secundū diuersuz modū in extendi partium in toto integrali sumit aristotl. duos modos totius integralis qz vel quelibet partium eius est in toto sub actu proprio. vt lapides sunt i aceruo 7 generaliter ptes i in totis quoz forma nō est spēs s̄ cōpositio vel ordo reuēt̄ p̄prios act⁹ vel partes in toto solū sunt in potentia sic q̄ nō sunt sub actibus proprijs. s̄ sub actu totius vt in toto vere cōtinuo 7 id qd̄ est totum. Primomō est minus vnū quā totū. Scōmodo est vnū vt patuit ex cōmuni ratione totius. ex quo inferit q̄

totum continuū est magis vñū quāz totum non continuū.

Alterius sciendū est. q̄ duo

sunt modi totius cōtinuū qz quodāz est totū continuū per naturā. aliud est totū continuū per artē. totū continuū per naturam est magis vñū vt dicebatur in capitulo de vno 7 per consequens magis habet eōdem totius. 7 per hoc patent due diuisiones totius integralis. Prima est qz quodā est cōtinuū ad vero nō. Scōda est qz quodā est totū integrale cōtinuū p artē aliō vero p naturā. s̄ iterū cōtinuoz p naturā est quedā diuersitas. qz in om̄i in tali est ordo partū nā ibi est principū mediū. 7 vltimū in quo rō poīs. cōsistit vel igit talis positio ptum nō facit d̄raz in forma seu in figura neqz in natura vel substantia rei. vt cōiungit in aqua. 7 alijs corporibz materiale terminatis proprio termino. 7 facile terminabilibz termino alieno vel facit d̄ram in forma 7 figura. 7 cū hoc in virtute naturali sicut in hoīe 7 quolibet animali. 7 generaliter in illis in quibz sunt aliqz d̄re positionū ex natura rei distincte in quibz est diuersitas figure que attestat diuersitatē virtutis naturalis. 7 etiā in artificialibz pro quanto imitatur naturalia 7 organizatur ad modū naturalū 7 animalū. vel facit d̄ram in figura. s̄ nō in substantia neqz in virtute vt sunt ea in quibz facta transumptio- ne partū manet eadem natura. s̄ non si- gura. vt patet in cera. cur? quelibet pars est cera qualitercūqz transponantur ptes licet nō maneat eadez figura. vnde in p̄t mis qz sūt tota homogenea vtimur hoc nomine omnis vt dicēdo oīs aqua. om- ne lignū 7 nō vtimur nomine totius nisi per metaphoras. 7 in secūdis vtimur hoc nomine totū. vt de vno solo aīali loquen- tes dicim? totū animal 7 nō omne ani- mal. in alijs aut vtimur nomine omnis 7 totius. cui? diuersitatis ratio est qz oē est distribuū partū subiectuarū que nomen totius 7 rationem retinent ideo requirit multitudinem in actu vel impo- tentia propinqua ad actum totius. 7 qz

homogenea diuidūtur i partes eiusdem rationis cū toto vtimur in eis hec nomi- ne omnis. totūz vero significat collectio- nem partū in aliquo vno. ideo in illis p- pue d̄r totū in quibus ex oibus partibz simul acceptis fit vñū perfectū. cuius per- fectio nulli partū cōpetit. ideo etiam in fine capituli dicit philosophus q̄ in totis in quibus vtimur hoc signo omne pos- sumus vt eo 7 in singulari numero 7 in plurali vt de vno loquentes referēdo ad totū. 7 possumus dicere omnia in plura referēdo ad partes. vt d̄r omnis aq̄ 7 omnes aque. Ex his patet alia differē- tia inter totū vniuersale 7 integrale quia respectu totū vniuersalis vtimur hoc sig- no omnis 7 respectu totius integralis vt- timur hoc signo totum. Alie plures d̄re tradūtur A boetio in libro de diuisioni- bus is iste in presenti textu ponuntur.

Igitur sit hec conclusio totū vniuersale 7 totūz integrale d̄rnt patet p d̄ras prius assignatas.

Ad rationem ante oppositū dicitur q̄ pars subiectua totius vniuer- salis nō integrat ip̄m totum s̄m actus aut eius substantia. s̄ ex huiusmodi par- tibus cōstituitur potestas eius. ideo di- cit textus. q̄ in huiusmodi partes diui- ditur totū sine quantitate. sc̄quitur textus. Colobon vero dicitur.

Queritur quartodecimo. v- truz cōditiones colobon sint sufficienter assignate. Arguit q̄ nō qz vna condi- tio dicit q̄ nō auferat pars p̄cipalis to- tius. alia vero dicit q̄ auferatur pars ha- bens determinatū sitū in toto modo vt videt talis pars est p̄cipalis. ergo hec cōditio alteri cōtradecere videt. Ad op- positum est auctoritas philosophi. Pri- mo videbitur de quesito. Scōdo videbit̄ quot modis dicitur genus. 7 quot mo- dis dicuntur aliqua diuersa genere.

Pro quo est sciendū primo q̄ colobon totū opponit. quia totum est

cuius nulla pars deest. colobon vero est cuius aliqua pars deest et ita colobon idem est quod truncatum. seu defectuum. et in antiqua translatione ponitur membrum diminutiuum. si tamen non quecumque diminutio facit colobon.

Ubi est secundo sciendum

quod non propter defectum cuiuscumque partium alicuius totum dicitur colobon nec quod etiam omne totum per ablationem alicuius sue partis natum est dici colobon. unde antequam aliquid sit colobon ponitur septem conditiones ex parte totum et tres ex parte partis per cuius ablationem potest fieri aliquod totum colobon. Prima conditio est quod illud totum sit aliquod quantum habens. scilicet aliquas partes in quas diuidatur secundum quantitatem. et per hoc remouetur totum vel quod per ablationem unius speciei non diceretur colobon. Secunda conditio est quod illud totum sit partibile in partes diuersas hoc est diuersarum rationum et per hoc remouetur ultime partes in quas aliquid totum et heterogeneum resoluitur. ut sunt caro vel sanguis licet enim caro habeat quantitates. non tamen est diuisibilis in partes diuersas. non tamen est diuisibilis in partes diuersas quod quilibet pars carnis est caro.

Tertia est quod sit partibile in plura duobus quod pars que auferitur semper debet esse minor residuo. et sic binarius numerus non potest esse colobon. Quarta est quod ablata parte totum maneat idem in substantia et esse et sic nullus numerus potest esse colobon quod quilibet unitas addita vel subtracta variat speciem numeri. Quinta est quod sit dissimilium partium quod in his que sunt similia partium ratio totius saluatur in qualibet parte. tamen de si a linea auferatur aliqua pars non dicitur colobon. Sexta est quod positio partium in toto faciat differentiam et propter hoc aqua vel ignis quantum habeant positionem in suis partibus quia tamen huiusmodi positio non facit differentiam non possunt dici colobon seu colobata. Septima est quod illud totum sit continuum et per hoc excluduntur armonie musicales. Et hec sunt conditiones que ex parte totum

requiruntur scilicet illarum que requiruntur ex parte partis ablati. Prima est quod talis pars non sit talis per cuius ablationem corrumpatur substantia totius et sic homo capite deciso non diceretur colobus. Secunda est quod talis pars non sit ubique. sed habeat determinatum situm in extremitate totius et sic si ab homine auferatur splen aut pulmo non diceretur colobus quod sunt partes ad intra. similiter si ab homine auferretur aliquid de carne non diceretur colobus quod caro est ubique. sicut nec aliter diceretur colobus si perforaretur in medio. si auferretur ab homine auricula vel aliquid simile diceretur colobus. Tertia conditio est quod huiusmodi particula non renascatur aut nata sit renasci. et sic homo rasus aut caluus non diceretur colobon. et ita illud totum dicitur totum cui conueniunt septem prime conditiones natum est fieri colobon si ab eo auferatur aliqua pars cui conueniant tres ultime conditiones. et hec de conditionibus colobon

Circa modus generis sciendum

est. quod ab aristotile ponuntur quatuor modi quorum duo primi. et quartus ponuntur a porphyrio. et petro hispano ideo non oportet hic repetere. sed tertium modum ponit aristotile. quo genus accipitur pro genere physico quod est materia siue subiectum aliquarum formarum specie differentium siue talis materia aut subiectum sit proximum aut immediatum subiectum aut remotum et distans ut superficies dicitur genus omnium figurarum superficialium et corpus corporarum hoc modo etiam subiectum alicuius scientie diceretur genus respectu suarum propriarum passionum et conformiter ad hunc modum et ad tertium positus a porphyrio que est quartus. in hoc passu ponit aristotile duos modos quibus aliqua dicuntur diuersa genere. duo enim primi modi generis non multum pertinent ad physica considerationem. Primum modo igitur dicuntur aliqua diuersa genere quorum materia non est una aut subiectum non est unum. et si

aliquorū sint materie proxime diuerse illa dicuntur diuersa genere proximo. s̄ si ille materie proxime sint res solubiles in unam materiam primam illa dicuntur unū genere remoto. s̄ illa dicuntur hoc modo simpliciter diuersa genere quorū subiecta talia sunt quod unum non resoluitur in alterum nec ambo in aliq̄d idēz sicut diuersa genere sunt color et sapor q̄z primum subiectum coloris ē superficies et primum subiectum saporis est humor. similiter corpora celestia et inferiora sunt diuersa genere q̄z nō est una materia iporum. similiter materia et forma si s̄m suas essentias considerent s̄nt diuersa genere quia nihil est cōmune ipsis. Sc̄do modo dicuntur aliqua diuersa genere quecunq̄ dicuntur s̄m diuersam figuram categoriē idēz q̄ sub diuersis predicamentis cōtinentur. Quomodo aliqua non sunt diuersa genere que primo modo bene sunt diuersa genere sicut corpora celestia et inferiora sunt diuersa genere primo modo et nō sc̄do modo. vnde primus modus diuersitatis generis cōsideratur a philosopho. Sc̄dus autē a logico quia in primo modo capitur genus pro genere philosophico quod nō dicit totam essentiam eius cuius est genus. ideo nō predicatur de ipso essentialiter. et in sc̄do modo capitur genus pro genere loco quod substantia aliter predicatur de eo cuius est genus vt dicens totam essentiam ipsius. et sc̄do modo aliqua d̄nt diuersa genere et in quod que t̄n sunt unū genere remoto sicut in primo modo dicebatur. et sic patet de distinctione nominū significantium ea que se habent per modū passionum entis. et que ad perfectionem entis pertinent.

Sic igitur hec conclusio cōditiones colobon sunt sufficienter assignate patet per prius dicta.

Ad rationem ante oppositum dicitur q̄ in illa cōditione de parte principali est sermo de parte principali simpliciter sine qua substantia totus

manere nō potest. pars enim habens d̄ terminatum situm in toto bene diceret pars principalis respectu partis que nō habet determinatum situm. s̄ nō quibus talis est principalis simpliciter quia nō omnis talis ablata corrumpit totū vt patet de manu de aure et de alijs. seq̄tur textus. falsum dicitur vno modo.

Queritur quintodecimo. Vtrum falsum sit in rebus. Arguitur q̄ nō quia falsum est nō ens. ergo nō est in rebus. añs patet quia verū et falsum opponuntur. s̄ verum et ens cōuertuntur. ergo etiam falsum et nō ens cōuertuntur. et sic falsum est nō ens. Ad oppositum est philosophus dicens q̄ falsum dicitur sicut res falsa.

Pro responsione sciendum est. q̄ postq̄ aristoteli distinxit nomina que significant entis perfectionem et cōditiones requisitas ad perfectiones rei et entis. cōsequenter distinguit hoc nomen falsum quod significat entis defectū. et hoc nomen accidens quod significat ens in completum.

Secundo sciendum est. q̄ s̄m textus falsum dicitur esse. in rebus in distinctionibus. et in hominibus seu in moribus humanis. in rebus diuiditur vno modo. q̄ res que false dicuntur omnino nō sunt. alio modo q̄ res que false dicuntur quāuis in se sint aliquid facti. ut t̄n apparentiā eius quod nō est sicut umbra rei quandoq̄ credit esse res cuius est umbra. similiter sompniū in sompno creditur esse res nature quod t̄n nō est nisi rei fantasmata vel similitudo. etiam dicitur falsum mel. et falsum aurum dicitur quod habet similitudinem auri. et falsum primo modo dicitur. s̄ in rebus ad huc in eis dupliciter reperitur. vno modo quando res que falsa dicitur nō est et t̄n potest esse et hoc est falsum cōtingens. alio modo q̄ res sic d̄r falsa et nō ens quod impossibile est eaz esse et hoc est falsum impossibile. et hoc ē quod dicit textus. q̄ isto modo falsum

dicitur in rebus per hoc q̄ omnino significat rem nō congruē est q̄ impossibile est vnā cū alia veraciter componi. Alio modo per hoc q̄ impossibile ē componi. 7 sic p̄positiones false sunt in duplici differentia vt iam dictum est quedē sunt contingentes 7 quedē impossibiles.

Sciendum est tertio. q̄ falsum in diffinitionibus dupliciter cōtingit. vno modo simpliciter quando vna pars diffinitionis nō potest cū alia stare. vt dicere animal inanimatum 7 diffinitiones sic false nō entium sunt. Alio modo s̄m quid diffinitio falsa dicitur. quando attribuitur alteri rei quam illi cuius est diffinitio. vt si diffinitio terge in circulo attribueretur. 7 sic diffinitio que est vnus rei falsa diffinitio est alterius rei vera diffinitio. 7 sic ibi est falsitas in ordine ad aliquid 7 nō simpliciter. ex hoc int̄t p̄bus falsitatem oppinionis antistensis dicens q̄ qz voces sunt signa rez sicut res nō habent aliam essentiam nisi propriam ita in propositione nihil potest enuntari nisi propria eius diffinitio vel aliquid ad diffinitiones eius pertinens vnde s̄m hanc oppinionē impossibile esset cōtradicere nullo nullus. mentiri posset

Quarto est sciendū. q̄ duobus modis potest dici homo falsus. vno modo quia p̄sumptus est 7 gauhdens in rationibus falsis. 7 talis e lectiuus nō p̄batur aliud. si enim aliquis eligeret dicere rationem falsam p̄batur aliud cū immo:alibus denominatio fit a fine nō diceretur falsus. s̄ nominaretur nomine illius finis propter quē eligit dicere rationem falsam. sicut si aliquis fornicaretur nō propter delectationem actus s̄ propter aliud puta vt furaretur magis diceretur fur quam luxuriosus similiter ille q̄ elegit dicere falsus p̄pter lucrum magis debet dici auarus quā falsus. hec enim falsitas opposita est veritati que ponitur virtus moralis. Et scindomō potest dici homo falsus qui

alijs de se gignit existimationem falsam. sicut vno modo dicitur res falsa que facit falsam sui existimationem. sicut ypo crita diceretur falsus heremita. Ex hijs excludit aristotil. duas falsas oppinionē vna est platonis dicens hominem eē falsum qui mentiri potest. nā cum idē homo possit mentiri 7 dicere verū idē homo esset verus 7 falsus. similiter ea de oratio esset vera 7 falsa. alia oppinio tu it q̄ homo qui dicit vel facit turpia volens melior est illo que talia dicit vel facit nolēs. 7 hec oppinio sit oppinantib⁹ prouenit ex simili. dicebāt enim q̄ claudicans voluntarie melior est illo qui i voluntarie claudicat. sed ad istud dicit philosophus q̄ claudicās voluntarie deterior est moraliter licet sit melior naturaliter. 7 sic oportet distinguere de bonitate nature 7 de bonitate modoy. Similiter qui dicit falsum aut agit turpia voluntarie peior est moraliter iamē est melio: naturaliter q̄ scilicet est magis intelligens eo qui credit se verum dicere cum falsum dicit 7 bene agere cū turpia agit 7 sic patet qualiter reperit falsitas in rebus indiffinitionibus 7 in hominibus seu in rebus humanis.

Sed circa modos accidentis est aduertendum. q̄ in textu ponuntur duo modi accidentis 7 sunt illi duo modi quos ponit porphyrus cum diuidit accidens in accidens commune quod in est alicui 7 vere contingit affirmare de eo nō tamen ex necessitate nec vt in pluribus. vt si quis sodiēs vt plantam thesaurū inueniat vel qd̄ homo sit alb⁹ vel musicus. 7 in accidēs proprium quod in est alicui s̄m se non tamen est de substantia subiecti sui. Et accidens hoc modo dictum est sempiternum. aliud vero nō. etia: accidentis proprium est causa determinata. alteri⁹ vero nō. 7 accidens proprium opponit ad substantialiter. accidens vero commune opponitur ad s̄m se 7 multe dīe istoy modoy accidentis posita a porphyr

philo. conditio etiam 7 natura accidē
tis cōmūnis satis aperta est in secundo
philo. 7 in sexto huius.

Tunc sit hec conclusio fal-
sum reperitur in rebus patet satis ex dic
tis. Ad rationem ante oppositū res
pondet Avicenna q̄ aliquid potest di
ci vno modo nō ens vniuersaliter vt il
lud quod nullomodo est ens nec in se
nec in alio nec in re nec in ratione 7 fal
sum istomodo nō dicitur nō ens. alio
modo aliquid dicitur nō ens quod ta
men est ens s̄m quid. s. s̄m ratione; aut
aliter. vnde quia homo est aliqua res in
rerum natura existens. 7 similiter asin⁹
ideo hec compositio homo est. asin⁹ q̄
uis nō sit aliqua res in se tamen ratio de
extremoz 7 ratione componentis vnuz
cum alio diceretur q̄ hec compositio q̄
falsa est. est ens s̄m quid. s. in ratioe. vñ
de quia nō est dabile malum per essen
tiam nec similiter falsum. ideo nec falsū
et toto excludit verum neq̄ malum ex
toto excludit bonū. Tertio omne ma
lum est in aliquo bono. 7 omne falsum
in aliquo vero. ideo cōmūniter dicitur
q̄ neq̄ malum neq̄ falsum se ip̄m susci
re potest. Et sic est finis huius quin. me
thaphisice.

Deo gratias;

Area sextum
methaphisice q̄ri
tur primo. vtrum
diuisio phie in fac
tuam que est me
chanica 7 actiuaz
que est moralis et

theoricam id est speculatiuam sit suffiti
ens. Arguitur q̄ nō quia sciētia mo
ralis ad perfectionem intellectus finali
ter ordinatur quia ordinatur ad felicitā
tē que est operatio intellectus. ergo sciē
tia moralis seu actiuā videtur esse theo
rica. Secundo sic tam moralis quā
mechanica sunt scientie practice igitur.
Ad oppositum est philo. dicens
q̄ omnis scientia est actiuā factiuā aut
theorica.

Pro presenti responsione
ad quesitum est sciendum. q̄ postquā
philo. in quarto libro ostēdit q̄
hec scientia habet cōsiderare ens in qua
tum ens vnum 2c. Et q̄ omnia ista mlt
tipliciter dicuntur 7 in quinto multipli
citates eoz distinguit. Consequenter ve
nit ad determinandum de ente in quan
tum ens 7 de eis que sibi insunt s̄m se. s̄
quia prius oportet querere modū scien
tiā quam scientiam. ideo aristoteli. in hoc
sermo principaliter 7 in genere. duo facit
Primo enim docet modum considerā
di de entibus 7 de principijs 7 causis en
tum. qui competit huic scientie per di
ferentiaz ad alias scientias ponendo di
uisionem phie realis 7 distinctionē par
tium eius s̄m cōdistinctionem rerū q̄s
considerant 7 modoz cōsiderandi qui
diuersificantur conformiter s̄m distinc
tionem rer. quia sequantur scientie quē
admodum 7 res de quibus sunt. Et ex
distinctione declarata concludit euiden
tiam huius scientie vltra alias scientias
theoricas 7 practicas. 7 secundo princi
paliter remouet a cōsideratione huius
modi scientie ens per accidens 7 ens i
anima. quia aliquis eo q̄ hec sciētia ha
bet pro obiecto ens in quantum ens cre
dere posset q̄ ipa haberet de omni ente
id est de omni modo entis considerare
hīs aut determinatis in isto sermo agi
greditur aristoteli. consideratione de en
tibus in septimo 7 in alijs libris.

Sit primo conclusio hec sci
entia habet speculari principia 7 causas

omnium entium in quantum entia sunt
 pbatur quia omnis scientia intellec
 tualis. i. participans aliquid intellectus
 est circa principia et causas sui generis
 scilicet. quia scire est res per causas cog
 noscere. hoc etiam inductive manifestat
 philosophus in alijs scientijs. ergo hec
 scientia cum sit maxime intellectualis
 habet speculari principia et causas sui
 subiecti. sed subiectum eius est ens in
 quantum ens. ergo habet speculari prin
 cipia et causas entis in quantum ens et
 illa que sunt principia omnium entium
 Ex hac conclusione infert philosophus

Primo quod hec scientia communica
 tum alijs scientijs intellectualibus in
 hoc quod est speculativa principiorum et
 causarum sui subiecti quemadmodum
 et alie scientie. Sed differunt in hoc quod
 libet aliarum scientiarum speculari prin
 cipia et causas determinatas alicuius
 determinati generis sicut etiam quilibet
 considerat aliquod ens determina
 tum. Sed hec scientia speculatur prin
 cipia et causas omnium entium in qua
 tum entia sunt eo quod habet pro obiecto
 ens simpliciter dictum. Secundo in
 fert quod istius scientie et non alterius est
 rationem facere id est determinationem
 de quidditatibus entium et de diffini
 tionibus que sunt signa earum quia
 istius scientie est determinare de prin
 cipijs et causis entis in quantum ens. S
 vnum quod est ens per suam quiddita
 tem ergo et cetera. Scientie vero parti
 culares huiusmodi quidditates et ea
 rum definitiones habent ab hac scien
 tia supponere aut solum sensu id est in
 ductione illas manifestare. ut bene co
 tangit in naturalibus scientijs et per hu
 iusmodi quidditates habent de suis
 subiectis demonstrare ea que sibi insunt
 secundum se. Ex hoc infert philosophus
 quod ipsius substantie seu quidditatis et
 per consequens definitionis ipsam sig
 nificantis non demonstratio quia de

principijs demonstrationis non est
 monstratio sed diffinitio significans.
 quod quid est principium demonstra
 tionis. sed est alius modus ostensionis
 ipsius quod quid est et diffinitionis ip
 sum significantis que declaratur secun
 do posteriorum. Alterius infert quod huius
 scientie et non alicuius particularis est
 determinare de aliquo genere subiecto
 questionem si est aut non est quia eius
 dem scientie est manifestare ipsum quod
 quid est et ipsum si est ut patuit secundo
 posteriorum. ideo dicitur primo postero
 rum quod de subiecto cuiuslibet scientie o
 portet presupponere quid est et quia est
 Ideo etiam aristoteli. in isto libro dicitur
 simplicem modum diffinendi secundum
 quem distinguit partes philosophie re
 alis et theoretice. ut postea videbitur
 Deinde in septimo et octavo libris phi
 losophus tractat de quidditatibus en
 tium et diffinitionibus eorum.

Secunda conclusio philosophi

ta non est factiva neque activa pro cuius
 intellectu est sciendum. quod philosophia
 realis divisione bimestra dividitur in
 practicam et theoreticam. practica est cuius
 finis est opus. theoretica vero cuius
 finis est scire. Et practica dividitur in
 actiuam et factiuam. factiva est principi
 um operationis transcens extra pa
 cientem ut sunt artes mechanice. acti
 ua vero est principium operationis ma
 thetica. in agente ut sunt scientie mora
 les. Sic ergo tam scientia factiva quam
 activa est principium operationis que
 est cum motu. et sic physica cuius ipse co
 uenit in hoc quod ipsa est de rebus mobi
 libus in quarum ratione cadit motus.
 Differunt tamen ab ipsis quia res nat
 uralis habet in se et per se principium
 sui motus et status ideo res naturales
 non sunt a nobis operabiles ideo finis
 scientie nostre de ipsis non potest esse ob
 iectus. sed est scire tantum.

Sed factibilia & agibilia non habent in se principium sui motus. immo principium eorum est in faciente. principium enim factibilium est in nobis scilicet intellectus & ars & potentia executiva. sed principium actionis immaterialis est per se id est electio. quia idem est agibile & eligibile. & sic ex quo principium factibilium est in nobis & etiam agibile & non in ipsis agibilibus & factibilibus scientia nostra de ipsis est operativa. & finis eius est opus & sic patet in quo conuenit physica & in quo differat a scientiis factiuis & actiuis. Ex quo patet satis probatio conclusiois ex qua habetur quod physica est theoretica quia non est actiua nec factiua. Ex hac conclusione inferit textus quod neque mathematica neque haec scientia actiua est aut factiua quia omnis talis scientia est principium operationis que est cum motu & huius operationis principium est in nobis. modo mathematica et haec scientia sunt de immobilibus & non de hijs que sunt in potestate nostra. vltimus inferit quod tres sunt scientie theoretice scilicet physica mathematica & theologia que diuersum modum diffiniendi secundum quem maxime accipienda est distinctio in scientiis. cum distinctio sit demonstratiois medium que facit scire & iste triplex modus diffiniendi in logicis & physicis sepe dictus est. Ex hijs patet diuisio philosophie realis. diuiditur enim prima diuisione in practicam & theoreticam. & practica in actiuam & factiuam Theoretica in physicam mathematicam & theologiam. Cur autem haec scientia dicitur theologia honorabilissima & prima nunc & in primo huius reddit philosophus causam. Ex quo patet conclusio quod diuisio philosophie predicta est sufficiens probaretur faciliter persufficientiam.

Sed dubitatur in textu. v.

trum haec scientia sit vniuersalis. aut sit alicuius generis determinati consideratur. respondet textus. quod si nulla esset substantia praeter naturalem & mobilem physica esset prima philosophia & haberet considerare de ente sub ratione vniuersali. Et sic est ut infra ostendit philosophus quod est aliqua substantia immaterialis immobilis prior omni substantia materiali. & causa eius. & hanc habet speculari ista scientia. quia igitur illa substantia est prima substantia que est principium & per consequens causa omnium entium. ergo cuius est illam substantiam cognoscere eius est. omnia entia in quantum entia sunt cognoscere & speculari. ergo illa scientia debet dici vniuersalis & eius est speculari ens in quantum ens. Et hoc est quod dicebatur in quarto quod scientie cuius est considerare primum alicuius analogie eius est considerare ipsum analogum & omnes partes sue analogie secundum quod ratione participant per primum sue analogie. Sic ergo quamuis haec scientia habeat a proprio considerare substantias immaterialem nihil sequitur propter hoc quod dicatur scientia particularis.

Ad ante oppositum rationes.

Ad primam dicitur quod licet moralis scientia sit propter perfectionem intellectus tanquam propter finem rem motum. finis tamen propinquus & extrinsecus non est scire. sed ut bonum efficitur. ista tamen bonitas affectus requiritur tanquam dispositio necessaria ad punctum in contemplationis iuxta quod dicit philosophus septimo physicorum quod sedando & quiescendo sit anima prudens & sciens

Et scientie morales subseruiunt intel-
lectualibus. Ad secundam partem so-
lutio ex dictis sequitur textus. Sed quo-
nam ens simpliciter dicitur.]

Queritur secundo. vtrum

de ente secundum accidens sit scientia
Arguitur quod sic per commentatores
dicentem sic quod maxima pars conside-
rationis huius secunda est de ente secundum
accidens. Secundo sic in isto libro
demonstrat philosophus quod ens secun-
dum accidens non est causa per se, sed
solum per accidens et quod ens secundum
accidens euenit extra semper et frequen-
ter, et quod eius non est generatio nec cor-
ruptio et etiam quod eius non est scientia
ergo de ente secundum accidens in hoc
libro multa demonstrantur ut de quo-
dam subiecto, ergo de ipsa huius scientia
Ad oppositum est philosophus in tex-
tu.

Pro responsione sciendum

est primo quod postquam aristoteles numerant
et distinguit partes philosophie realis ut ac-
cipiatur super eminentem dignitatem huius
partis et habeatur modus eius consi-
derandi principia et causas entium di-
uersus et super excellens omnibus alijs
Consequenter quia hec scientia pro ob-
iecto habet ens simpliciter seu vniuersaliter
dicitur quod multipliciter dicitur
ut patet in quinto, ideo incipit aris-
toteles determinare de modis entis vni-
uersaliter dicti, et quia inter modos en-
tis duo sunt modi ipsius parum vel quasi
si nihil de nomine et ratione entis acci-
denti scilicet ens secundum accidens
et ens quod est verum propositionis,
et non ens et oppositum dicitur falsum
Ideo aristoteles primo in hoc sermo de
istis duobus modis se expedit consi-
derando circa istos modos ea que con-

siderari possunt et quantum hos mo-
dos entis considerare contingit.

Ubi est sciendum secundo

quod ens secundum accidens dupliciter
accipi potest, et potest fieri similis disti-
ctio de vero. Anomodo potest accipi
pro re subiecta huic intentioni que est
ens secundum accidens, et istomodo
entis secundum accidens nulla est sci-
entia considerata, neque ista neque alia
quecumque, et hoc modo accipiendo ens
secundum accidens ipsum reicit aristoteles
a consideratione huius scientie et etiam
am cuiuslibet alterius. Aliomodo ca-
pi potest ens secundum accidens qua-
tum ad communem rationem huius
quod est esse secundum accidens et quan-
tum ad hoc de ente secundum accidens
bene est scientia et consideratio, ideo in
textu dicit philosophus quod de ente secun-
dum accidens dicendum est inquan-
tum contingit, id est in quantum consi-
derabile est, unde circa ens secundum
accidens tria manifestat philosophus
in quinto libro, primo que sit eius cau-
sa seu quomodo habeat causam et quo-
modo non, Secundo que sit eius natu-
ra, Et tertio quod eius non est scientia.

Tunc sit prima conclusio de

ente secundum accidens quantum ad
communem huius quod est esse secun-
dum accidens est scientia, istam conclu-
sionem satis probant rationes facte a-
nte oppositum.

Secunda conclusio de en-

te secundum accidens accepto pro re
subiecta huic intentioni que est ens se-
cundum accidens vna est scientia, p-
bat aristoteles signo et ratione, Signo sic
quia nulla scientia quantumcumque sit
diligenter inuestigata eorum que ad
ipsam pertinent nec actua nec faci-

tiua neq; theonca reperitur aliquid di-
cere de ente secunduz accidens. quod
declarat philosophus primo de facti-
uis. nam edificator domus secunduz
suam artem non facit omnia que acci-
dere possunt domui facere quia huius
modi sunt infinita. s; solū facit 7 facere
intendit ea q̄ per se insunt domui facere
similiter in theonca declarat. geome-
ter ens nō considerat utrū circulus sit
lignus aut ferrens q; ista circulo acci-
dūt Non considerat etiā utrū triangu-
lus sit ligneus vel argenteus ista ens
sibi accidunt. 7 sic inducendo per simi-
litudines scientias nulla reperitur facere
mentionē de ente per accidens. Nōne
sic arguit omnis scientia est considera-
tiua eius. quedam est ens secundū rē
7 non solum secundum nomen s; ens
secundum accidens non est ens secū-
dum rem. sed magis secundum nomē
tantum ergo 7 cetera. minor patet q̄a
vnumq; sic se habet ad esse ens secū-
dum rem sicut ad hoc q; dicatur vnū
Sed ex duobus quorum vnum acci-
dit alteri non fit res vna. vt ex albe-
dine 7 gramatica nō fit res vna. s; ma-
gis fit vnum secundum nomen pro q̄
to vnum predicatur de alio nomine.
7 non ratione. ergo ens secundum ac-
cidens est non ens. vnde q; ex duob;
quorum vnum alteri accidit non fiat
vnum secundum rem manifestat arti-
stoul. quia vnus rei est vna generatio
7 vna corruptio vt homo 7 animal. et
similiter homo 7 risibie eadem gene-
ratione generantur 7 eadem corrupti-
one corumpuntur. Sed entis secun-
dū accidens non est generatio nec cor-
ruptio vna sed plures. Non enim est
eadem generatio hominis 7 albi quia
potest esse homo 7 q; non sit albus.
Sic igitur homo 7 album non sunt a-
liquid vnum simpliciter. 7 inde comē.

bat aristotil. platonem dicens q; quo-
dammodo non materiale dicebat di-
cendo ars sophistica versatur circa nō
ens eo q; maxime versatur circa para-
logismos que sunt secunduz accidēs

Item sic arguit textus. Omnis sci-
entia est consideratiua eius quod est
semper aut frequenter. sed ens secun-
dum accidens nec est semper nec vt in
pluribus sed raro siue vt in pauciori-
bus ergo 7 cetera. Maiorem probat
quia non est possibile docere neq; doce-
ri id quod non est semper nec vt in plu-
ribus quia oportet id de quo aliquis
docetur aut quod docet esse definituz
id est determinatum aut per semper.
aut per magis. sicut quod mellicituz
sit vtile febriatanti determinatum est
per magis. Item omne quod scitur
habet causam per se. s; ens secunduz
accidens non est causa per se. quia cau-
sa 7 effectus proportionaliter dicun-
tur ergo 7 cetera.

Sed dubitatur que sit cau-

sa entis secundum accidens. Respon-
det textus. q; eorum que sunt quedaz
sunt semper 7 ex necessitate. Quedam
vero vt in pluribus. quedam in maio-
ri parte que vocatur entia secundum
accidēs. 7 cum in hijs que sunt semp
7 ex necessitate nō possit euenire id qd
est secundum accidens quia iam non
essent semper. oportet ergo id quod ē
vt in pluribus esse causam huius qd
est secundum accidens. non quidem
q; sit causa per se. sed causa per accidēs
7 ita ens secundum accidens est defec-
tus eius que d est vt in pluribus. vn-
de si nihil eueniret secundum accidēs
siue vt in paucioribus nullum esset cō-
tingens vt in pluribus. immo oia sp
7 ex necessitate vno 7 eodē eueniret

de cōtingenti autem ad vtrumlibz qđ
non potest esse causa entis secundum
accidens patet quia quod ad vtrumli-
bet se habet quam diu sic se habet nulli
us est causa nec potest esse, si vero que-
ratur in quo genere cause cōtingens vt
in pluribus debeat dici causa entis secu-
dū accidens satis determinatū est in scđo
philosophoz. Ex solutione huius dubij patet
respōsio ad aliud dubij scilicet que sit
natura entis secundū accidens. natura
enim ipsius est qđ neqđ est semper nec vt
magis. sed vt in maiori parte. et ipsius
entis secundum accidens ponit textus
multa exempla que distinguuntur secu-
dum qđ aliqua duo possunt diuersis mo-
dis sibi inuicem accidere. possunt enim
accidere sibi inuicem per hoc qđ concu-
runt in eodem tempore vt in eodem tē-
pore contingit qđ sol sit sub cane et qđ tē-
pus sit frigidum et pluuiosum. Si enim
sole existente sub cane esset calor seu est
hoc esset per se vbi sibi inuicem occurrūt
in eodem subiecto. vt album et dulce in
lacte. vel vnum subiectum de per a cau-
dens vt hominem esse album vel. con-
currunt in eodem causa agente vt con-
tingit edificatorem sanare quia idem a-
gens est edificator et medicus. vel con-
currunt in eodem effectū. vt si coquus
satiat pulmentum delectabile alicui et a-
licui salubre. ex istis patet que sit causa
entis per accidens. et que sit eius natu-
ra et qđ de ipso non est scientia. et quod
modis aliqua sibi inuicem concurrere
possunt per accidens. Sed quia aliqui
oppositi sunt sic qđ oppositum est causa
per se et cum hoc qđ posita causa necesse
est effectus sequi. Ex quibus sequeretur
qđ oia de necessitate euenirent et sic tol-
leret cōtinges vt in pluribus cōtingēs et
raro quare nullū esset ens secundū acci-
dens hos errores reprobat philosophus.

Ideo circa hoc dubitatur se

cundo. vtrum omnia que sunt reducā-
tur ad aliquam causam per se ex qua de
necessitate sequantur. Arguitur qđ sic
Nam omnia que sunt subsunt fato vel
diuine prouidentie. sed vtrumqđ est cau-
sa per se eorum que sibi subsunt et ex ne-
cessitate producant suos effectus eo qđ
prouidentia diuina est immutabilis et
eterna. Similiter motus celi per
quem fatum administratur inuariabi-
lis est et vniuersalis et per consequēs om-
nia que sunt habēt aliquam causam p-
se ex qua de necessitate sequuntur. Con-
trariū arguitur quia sequeretur qđ in re-
bus nihil eueniret per accidens nec a ca-
su aut a forma. sequeretur etiam qđ om-
nia ex necessitate euenirent.

Pro dubio sciendum est qđ

quanto aliqua causa est altior tanto ei-
us causalitas ad plura se extendit habz
enim causa altior propriam causalitatem
altius quod est communius et in pluri-
bus inuenitur. sed ordinatio que est in
effectibus ex aliqua causa tantum se ex-
tendit quantum se extendit causalitas
illius cause. omnis enim causa perse ha-
bet determinatos effectus quos secun-
dum aliquem ordinem producit. In-
dignū est qđ aliqui effectus relati ad a-
liquam inferiorem causam nullum or-
dinem habere videntur sed per acci-
dens sibi inuicem coincidunt qui si refe-
rantur ad superiorem causam ordinati
inueniunt et non sunt p accidens cōiuncti
Sed ab vna per se causa simul produc-
te sicut flos huius herbe vel illius si
referantur ad particularem virtutem hu-
ius plante et illius nullus ordinem ha-
bere videntur. sed per accidens est qđ
hac herba florente illa floreat quia vir-
tus huius plante solum se extendit ad
floreionem huius plante et non alteri.

Hij

Si autem ad virtutem corporis celestis que est causa communis referatur hoc non est per accidens quod hec verba florent illa si lozcat, sed ordinatum est ab aliqua causa prima hoc ordinante que si mul mouent hanc verbum et illam ad florentiam.

Ubi sciendum est secundo

quod in rebus inuenitur triplex gradus carum scilicet prima causa incorporea et immutabilis scilicet diuina sub qua secundo est causa incorruptibilis et mobilis ut corpus celeste, sub qua tertio sunt cause corruptibiles et mutabiles, iste de tertio gradu sunt particulares et ad proprios effectus sicut spes determinate, ut ignis generat ignem et homo hominem.

Sed causa secundi gradus est quodammodo particularis quia solum se extendit ad quodam genus entium determinatum scilicet ad ea que per motum producuntur, et quodammodo est vniuersalis, quia non solum ad vnam speciem mobilium se extendit sua causalitas sed ad omnia que generantur alterantur et corrumpuntur, quia id quod est primo motum oportet esse causam omnium consequenter mobilium, sed causa primi gradus simpliciter est vniuersalis quia eius effectus proprius est esse, unde quicquid quocumque modo est subcausalitate et ordine illius cause continetur. Ex dictis primo elicitur quod si illa que hic sunt contingencia reducantur in causas proximas et particulares tantum tunc inueniuntur multa fieri per accidens, tunc propter concursum duarum causarum, quare vna subaltera non continetur, tunc propter defectum virtutis agniti cui accidit debilitas ut non possit peruenire ad finem intentum, tum propter in dispositionem materie que non respicit formam intentam ab agente sed formam alterius. Secundo dicitur quod si vniuerso

bi contingencia ulterius in causam celestem reducantur multa horum inueniuntur non esse per accidens quia licet cause particulares sub se inuicem non contingantur, tum contingantur sub vna causa communis celesti ut exemplificatum est de florentione duarum verbarum.

Ubi est tertio sciendum quod

licet virtus corporis celestis sit incorruptibilis et impassibilis et ita nullus effectus potest exire ordinem causalitatis eius propter debilitationem illius virtutis, quia tamen agit mouendo, et omnino tale agens requirit materiam determinatam et dispositam, contingere potest quod in rebus naturalibus virtus celestis aliquando non consequatur suum effectum propter materie indispositionem et hoc erit per accidens. Ex isto notabile cum precedentibus dicitur quod licet multa que videntur esse per accidens reducendo ad causas particulares inueniantur non esse per accidens reducendo in causam celestem, tamen adhuc in hac reductione inueniuntur aliqua esse per accidens, ratio est quia quando cumque agens inducit effectum suum ut in pluribus et non semper sequitur quod deficit ut in paucioribus hoc est per accidens sed corpora celestia suos effectus inducunt in inferiora corpora ut in pluribus et non semper propter materie indispositionem, ergo per accidens est quod virtus celestis suum effectum non consequatur, quare respectu cause celestis inueniuntur aliqui esse per accidens propter materie indispositionem. Item hoc idem ostenditur in alijs a rebus naturalibus quia in istis inferioribus sunt aliquae cause agentes que possunt per se agere absque impressione corporis celestis scilicet anime rationales quas non attingit virtus celestis nisi forte per accidens per immu-

tationem corporis et consequenter virtutum sensitiuarum anime, tamen anima sensum per se habet liberum arbitrium supra passionem sensus, ille igitur que per accidens sunt ab anima rationali prout non insequitur inclinationem sensus non possunt dici per se fieri per reductionem ad virtutem celestem. et sic patet quod in naturalibus et voluntariis aliqua sunt per accidens per comparationem ad causas proximas: que etiam sunt per accidens respectu virtutis celestis, et hoc quarto obicitur quod positio facti quod est quedam dispositio inherens inferioribus ex actione corporis celestis non remouet omnino ea que sunt per accidens.

Quarto est sciendum quod si ista contingencia reducatur in causas altissimam scilicet diuinam nihil inueniri poterit quod creat ordinem eius cuius causalitas se extendat ad omnia in quantum entia sunt. Non enim potest sua causalitas impediri per indispositionem materie quia ipsa materia et eius dispositiones non exiunt ab ordine illius agentis quod est agens per modum dantis esse et non solum per modum mouentis et alterantis, quia non potest dici quod materia presupponatur ad esse sicut ad motum presupponitur ut eius subiectum, immo est pars esse rei sicut igitur virtus alterantis et mouentis non impeditur ex essentia motus aut extremum eius, sed ex subiecto quod presupponitur, ita virtus dantis esse non impeditur a materia vel a quocumque quod adueniat qualitercumque ad esse rei. Ex quo potest elici quod nulla causa agens potest esse in istis inferioribus que ordinationes prime cause non subdatur, elicitur secundo quod omnia que huiusmodi prout ad causam diuinam referuntur inueniuntur ordinata et non per accidens existere, licet per comparationem ad alias causas per

accidens inueniantur esse.

Sit igitur responsus ad dubium, quod in mundo nihil euenit temere vel fortuite respectu prime cause, cum omnia sua prouidentie subdantur sed multa casualiter sunt in ordine ad causas proximas et particulares et hoc modo debet intelligi dictum philosophi quod non omnia que sunt habent causam per se, loquitur enim de causa proxima respectu cuius effectus fortitur istas denominationes scilicet per se vel per accidens contingenter vel necessario.

Aliud dubium cum omnia que sunt reducatur in prouidentiam diuinam vel in fatum ut in causam per se quomodo saluari poterit quod non etiam ex necessitate eueniant, et quod a rebus non tollatur contingencia. Ad dubium istud responsum est de fato per ea que dicta sunt, ostensum est enim quod licet corpora celestia et eorum motus et actiones in quantum in ipsis est necessitatem habeant tamen effectus eorum in istis inferioribus potest deficere propter indispositionem materic vel propter libertatem anime rationalis que habet liberam electionem in sequendi vel non insequendi inclinationes sensus que proueniunt ex impressione celesti in corpus humanum, et ita tales effectus non necessario sed contingenter proueniunt quia positio cause celestis non est positio talis cause ad quam de necessitate sequatur effectus, sed de prouidentia diuina est maior difficultas. Et ratio est quia prouidentia diuina falli non potest, ergo hec duo sunt impossibilia quod sit aliquid prouisum a deo et non fiat, sed omnia que in mundo eueniunt sunt prouisa ut dictum est, ergo omnia videntur necessario prouenire.

Pro solutione huius sci

videndum est quod eadem causa dependet a/
 liquis effectus et omnia per se acciden/
 tia eius. sicut enim homo est a natura
 ita a natura habet quod sit risibilis et disci/
 pline susceptibilis. sed si sit aliqua cau/
 sa que non faciat hominem simpliciter
 sed solum faciat hominem talem sicut
 politicus non facit hominem simplici/
 ter. sed solum facit hominem civilem. hu/
 musmodi causa non facit per se accidentia
 hominis ut puta non facit hominem
 susceptibilem discipline. sed solum ut ef/
 fectus per se accidentibus ut politicus. ad
 hoc quod hominem faciat civilem presu/
 ponit a natura illam hominis proprie/
 tatem et ea utitur. constat autem quod ens
 in quantum ens habet causam scilicet
 ipsum deum. ideo etiam omnia acciden/
 tia entis in quantum ens de quorum me/
 dio sunt necessarium et contingens ad
 diuinam providentiam ut ad causam
 pertinent. sic igitur diuina providentia
 non solum facit quod aliquid sit ens. Sed
 dat contingentiam vel necessitatem. et
 secundum quod vnicuique rei dare voluit con/
 tingentiam vel necessitatem providet de/
 medijs. scilicet causis proximis. Ex qui/
 bus de necessitate vel contingenter sequa/
 tur conclusio. sic igitur patet quod cum de
 diuina providentia loquimur. non est
 dicendum solum aliquid esse a deo pro/
 utum ut sit. sed etiam ut contingenter
 sit vel necessario. quare non sequitur si di/
 uina providentia sit causa per se eorum
 que sibi subduntur et sit causa posita quod
 omnes effectus sint necessario sed neces/
 sarium est effectus proutus esse contingen/
 ter vel de necessitate quod singulare id est
 speciale est in hac causa diuina providen/
 tia quia relique cause non constituunt le/
 gem necessitatis et contingentie Sed con/
 stituta a superiori causa utuntur. et sic ca/
 litati cuiuslibet alterius cause subditur
 solum quod eius effectus sit. quod sic au/

tem contingit vel necessario dependet ex
 causa alioquin que est causa entis in quan/
 tum ens. ideo ab ipsa ordo necessarius
 et contingentie in rebus prouenit. et per
 hoc facile est soluere rationem factam.
 Nam vnus quisque effectus secundum
 quod est subordine diuine providentie in/
 uentur necessitatem quandam habere
 ex quo contingit quod hec conditionalis est
 vera si a deo est aliquid prouenit hoc
 erit. Sed secundum quod aliquid effectus
 accipit subordine cause proxime sic non
 omnis effectus est necessarius quedam
 contingens secundum analogiam sue
 cause. et quia effectus in suis proprijs na/
 turis assimilantur causis proximis non
 autem remotis. ad quarum conditionem
 pertingere non possunt. ideo simpliciter
 loquendo illi effectus debent dici neces/
 sarij qui causam proximam habent nec/
 cessarij et contingentis qui contingentem
 Ex dictis in hoc dubio et precedenti pas/
 tet primo. quod non omnia que hic infer/
 us sunt habent causam proximam per
 se. sed quedam fiunt per accidens a cau/
 su et a forma. patet ulterius quod omnia que
 hic inferius fiunt reducuntur in aliqua
 causam vniuersalem per se. Quedam
 in causam celestem et omnia alia in di/
 uinam providentiam. patet ulterius quod
 quamquam diuina providentia et etiam
 fatum seu causa celestis sint cause per se
 eorum que sibi subduntur. Non probatur
 hoc tamen tollitur contingentia a reb/
 contingentibus. et sic non est verum quod
 quidem dicebant scilicet quod posita qua/
 cunque causa per se necesse est effectum se/
 qui. Patet ulterius quod multa que hic
 inueniuntur esse secundum accidens per
 ordinem ad causas proximas si redu/
 cantur in aliquam causam celestem in/
 ueniuntur esse per se. et similiter aliqua que
 hic inferius inueniuntur esse per accidens
 tam in ordine ad causam proximam quam

etiam celestem si reducatur in causas
diuinam inuenitur esse perse. ymmo
in ordine ad diuinam prouidentiam
nihil inuenit esse per accidens et hec d
secundo articulo. rationes ante oppo
situr. Soluntur et dictis.

Queritur tertio. vtruz ens

quod dicitur verum sit de considerati
one huius scientie. Arguitur q sic
auctoritate philosophi in secundo bu
ius dicentis q hec scientia inter ceteras
maxime debz vocari scientia veritatis
et confirmantur quia habetur in eodē
libro q eadem sunt principia esse rei et
veritatis. Sed methaphisicus inquit
principia et causas esse rei ergo et ve
ritatis. Ad oppositum est philosophus
in ultimo capitulo huius sexti.

**Pro responsione est pri
mo sciendum.** q postquam aristotil
determinauit de illo modo entis que
dicitur ens secundum accidens reicā
do ipm a principali consideratione hu
ius scientie. consequenter hoc idem fa
cit de illo modo entis qui dicitur verū
et non ens sibi oppositum dicit falsum

Sciendum est secundo. q

cum quolibet cognitio perficiatur per
hoc q similitudo rei cognite est in cog
noscente sicut perfectio rei cognite con
sistit in hoc q habet formam per quā
est talis ita perfectio cognitionis con
sistit in hoc q intellectus cognoscens
habet similitudinem forme predicte.
Ex hoc autem q res cognita habz for
mam sibi debitam dicitur esse bona et

ex hoc q aliquem defectum habet dicit
tur mala. et eodem modo ex hoc q cog
noscentis habz similitudinem forme re
cognite dicitur habere veram cognitio
nem. Ex hoc enim q deficit a tali simi
litudine dicitur falsam cognitionem hab
ere. sicut ergo bonum dicit perfectio
nem que est in re et malum imperfectio
nem ita nomen veri designat perfectio
nem que est in cognitione et falsum im
perfectioem.

Ubi est tertio sciendum. q

licet in cognitione possit esse similitudo
sensitiva rei cognite. tamen ad sensum
non pertinet rationes huiusmodi simi
litudinis cognoscere. sed solum ad in
tellectum. et ideo licet sensus de sensibi
li possit esse verus. veritatem tamē nō
cognoscit sensus sed solus intellectus
et pbatur hoc in textu dicitur q verum
et falsum sunt in mente.

Ubi quarto est sciendum.

licet intellectus habeat apud se simili
tudinem rei cognite cum rationes in
complexoruz concepit. non tamen pro
pter hoc ipam similitudinem diuidi
cat. sed solum hoc facit dum composit
vel diuidit. Cum enim intellectus cō
cipit hoc quod est animal rationale
mortale habet apud se similitudinem
hominis. sed tamē cognoscit se huius
modi similitudinem habere cum iudi
cat cōponendo hominem esse animal
rationabile. et ideo in hac sola operatō
ne intellectus est veritas vel falsitas se
cundum quam scilicet non solum in
tellectus habet similitudinem rei intel
lecte. sed etiam super similitudine rei
flectitur cognoscendo et diuidendo de
ipā re cuius est similitudo. Ex dictis
patet q veritas formaliter non est in re

bus. sed solum in mente. patet etiam
 q̄ non est complectue in sola simplici
 a pprehensione intellectus. sed in sola cō
 positione ⁊ diuisione.

Quinto est sciendum. q̄ si

res aliqua dicatur falsa aut etiam dif
 finitio hoc tamen est in ordine ad affir
 mationem vel negationem. Dicitur
 enī res quandoq̄ falsa vt in fine quē
 habitum est aut quia non est omnino
 sicut diameter commensurabilis coste
 ⁊ cerera. aut quia est ens quodam sed
 nata est videri aliud quaz sit vt fantas
 ma in sompno. Similiter diffinitio
 quandoq̄ falsa quia nullus est. vt ani
 mal in animalium. vel quia assignatur
 alteri quam eius cuius est vt si attribu
 atur animal rationale bruto. Sed i
 omnibus hijs modis manifeste patet
 q̄ falsum in rebus vel in diffinitionib⁹
 non dicitur nisi ratione false enuntiati
 onis de ipis ⁊ similiter patet de vero.
 Nam res dicitur vera que habet pro
 priam formam que ei debetur in esse.
 Et diffinitio vera dicitur que vere com
 petit ei cui assignatur ⁊ sic patet quā
 ter verum ⁊ falsum non dicantur de re
 bus aut de diffinitionibus nisi in ordi
 ne ad affirmationem ⁊ negationem q̄
 verū ⁊ falsum formaliter ⁊ primo sunt
 in compositione ⁊ diuisione intellect⁹.
 ⁊ secundo ⁊ tanquam in signo in cō
 positione ⁊ diuisione vocis.

Sexto sciendum est. q̄ ni

hil prohibet verum dici quodam bo
 num secundum q̄ intellectus cognos
 cens potest accipi vt res quedā. ideo
 sicut quilibet alia res dicitur bona sua
 perfectione ita intellectus cognoscens
 dicitur bonus sua perfectione que ve

ritas est. patet igitur ex dictis q̄ euz ve
 rum ⁊ falsum que sunt obiecta cogni
 ois sint in mente ⁊ bonum ⁊ malū.
 que sunt obiecta appetitus sint in reb⁹
 q̄ sicut cognitio pficitur per hoc q̄ res
 cognite sunt in cognoscente. ita appeti
 tus perficitur per ordinem appetentis
 ad res appetibiles.

Sit igitur conclusio respō

sua ad quesitum ens quod dicitur ve
 rum est excludendum a principali con
 sideratione huius sciēte. probat aristo
 tel. quia compositio ⁊ diuisio in quib⁹
 est veritas ⁊ falsitas sunt in mente ⁊ nō
 in rebus. ergo illud qd̄ est ita ens sicut
 verum in tali compositione aut diuisi
 one consistens est alterū ab hijs que
 sunt propria entia que scilicet sunt res
 extra animas existentes que proprie ca
 diunt sub consideratione huius sciēte
 ⁊ per consequens tale ens scilicet verū
 in compositione ⁊ diuisione intellectus
 consistens nō est de consideratione hu
 ius sciēte.

Et in hac ratione aduertē

rum est. q̄ licet in rebus inueniatur a
 liqua compositio ipa tamen afficit illā
 rem quam intellectus accipit vt vnum
 simplici conceptione. sed illa cōpositio
 vel diuisio qua intellectus conuincit
 sua concepta est tantum in intellectu ⁊
 non in rebus quia consistit in compa
 ratione duorum conceptuum siue il
 la a pte rei sint duo vel diuersa siue sint
 vnum ⁊ idem secundum rem. Nam i
 intellectus formādo compositionē quā
 doq̄ vtatur vno vel duobus. vt homo
 est homo. sic ergo talis compositio vel
 diuisio in qua est veritas vel falsitas est
 solum in intellectu ⁊ non in rebus.

Secus

Aliam rationem addit aristoteles
communiter scilicet de ente secundum
accidens. 7 de ente quod est verum qz
vtrumq; est circa reliquum genus entis
scilicet circa ens per se 7 neutrum eorū
ostendit aliquam aliam entis naturam
quod patet de ente per accidens quia
causatur ex concursu accidentali duarū
aut plurium rerum extra animam ex
istentium. quarum quelibet est ens p
se. sicut album musicum licet sit ens p
accidens 7 non habeat causam deter/
minatam. tamen vtrumq; perse accep/
tum est ens per se 7 habet causam de/
terminatam. si militer intellectus com/
ponit 7 diuidit res que sub predicamē
tis continentur. Et talis cōpositio aut
diuisio non habet aliquam naturam ē
tis realem. ergo si determinantur suffi/
cienter modi entis secundū se que sunt
decem predicamenta. 7 etiam illi duo
modi qui sunt actus 7 potentia satis
erit determinatum de ente secundum
accidens. 7 de ente quod est verum. q̄
reliqua sunt pretermittenda a principali
consideratione huius scientie scilicet entis
secundum accidens quia causa eius ē
in determinata 7 ens quod est verum
quia causa eius est aliqua passio men/
tis scilicet operatio intellectus compo/
nentis et diuidentis. Cuius operatio
nis quo ad substantiam eius conside/
ratio pertinet ad scientiam de intellec/
tu. Ad logicam vero quantum ad
modum recte componendi vlt̄ diuidē
di. Sed mouet philosophus dubium
in textu. vtrum intellectus componen/
do 7 diuidendo simul aut separatim
intelligat que componit aut diuidit.
Respondet philosophus qz termina/
tio huius dubij ad aliam sermonem p
tinet. Dicendum est tamen breuiter qz
ea simul intelligit 7 non solummodo
similitatis quo dicuntur simul que cō

sequenter se habent. ymmo intelligit
ea simul comodo similitatis quo di/
cuntur simul illa ex quibus fit vnum
Et sic patet responsio ad quesitum.
Rationes ante oppositum faciliter solu/
untur ex dictis. Et hec de toto sexto li/
bro methaphisice.

DED. BRACIAS

Diui iohānis verforis pa
risiorum philosophorum sua etate op
tati in sex methaphisice aristotelis pri
manos libros glosule exactissime scilicet
ter finunt. Verum quia parrisorum
mos est qui collectis indies proficiunt
tur scolasticis in restantes eiusdem me
thaphisice libros suū baudquaq; glo
sando extendere calamum. cam ergo
ob rem 7 ne tam diuino. tam preclaro
tamq; multis iam seculis desiderato
operi veluti in cōsulte cancellato detri/
cato ymmo quod absit proficiso 7 lace
raro quicq; expositionis 7 interpretati
onis de esse videatur. Nunc super restā
tes libros glosulas verforijs equidem
nequaq; inferiores accipe. quas etiam
verforie menti ita germanas esse intel
ligas. veluti verforis illas glosulas in
terpretationi ac elucrationi doctoris
sancti consanguineas fore noscis.

Secunda septimum

libroz methaphisice
querit primo. Utrū
substantia sit prior ac
cidēte. tempore. diffi
nitione 7 cognitione
Arguitur q̄ non sit

prior tempore quia secundum aristoteles
aliqua accidētia sunt ppetua sicut mor⁹
celi. sed ppetuo nichil est prius tempore

Secundo sic q̄ non diffinitione. quia
accidentia magnā partem conferunt ad
cognoscendum quod quid est primo de
aia. sed quod quid est explicatur per diffi
nitionem. ergo substantia non est prior
accidente diffinitione. Tertio. q̄ non
cognitione quia cognitio nostra ortum
habeta sensu sed accidētia sunt sensibilia
7 non substantia. ergo 7c. In opposi
tum est. p. qui postquam in sexto huius
a principali consideratione huius scien
tie excludit ens per accidens 7 ens quod
idē est quod verum. consequēter in hoc
septimo incipit determinare de ente per
se quod est extra animaz de quo est prin
cipalis cōsideratio methaphisice q̄a ista
sciētia habet cōsiderare ens in quatuor ens
7 ea que cōmunitur insunt enti. habz etiā
cōsiderare de primis principiis eius 7
hoc facit in. xii. b. ut 7 iterum quia ens 7
vniū se cōsequuntur 7 cadūt sub vna cōsi
deratōe. ideo ad huc priū determinabit
de ente. scdo de vno. s. in. x. li. Et q̄a ens
per se diuidit vt dicitur est quito mō per
deces p̄dicamēta. alio mō per actuz 7 po
tētiam. 7 de ente put diuiditur per actuz
7 potētiaz determinat in. ix. li. Et q̄ inter
deces p̄dicamēta substantia est primū ens
ideo cognita substantia quodam modo
cognoscitur omnia alia predicamenta 7
propter hoc in. vii. li. 7. viii. determinat
de substantia vt postea magis patebit

Ubi primo sciendum est q̄

vt ad ppositum sufficit. vniū dicit prius
altero trib⁹ mōis. Vno modo t̄p̄e 7 sic
illū dicit prius quod potest esse sine alio
7 non eōuerso. Scdo mō aliquid dicit
prius altero diffinitione 7 sic illud dicitur
prius quod ponitur in diffinitione eius
7 nō eōuerso sicut aia est prius homine
Tertio mō aliqd dicit prius cognitione si

aut illud dicit prius qd̄ iducit ad cogni
tō. 3. alter⁹. Et circa hoc dicit albertus q̄
licz accidētia ducāt in cognitōez substantie
a posteriori. substantia tñ ducit ad cogni
tōez accidētia a priori 7 ppter quid.

Tūc sit priā cōclusio. substantia

est ens simpliciter 7 primū. accidens
aut fm̄ qd̄ p̄z qz substantia significat qd̄
absolute. accidēs aut nō significat quid
aut ens absolute. vñ accidentia non sunt
entia nisi qz dicuntur ētis vt dicit in textu
qz sunt dispositōes ētis. i. substantie que ē
ens verum. 7 q̄litas non dicit ens nisi qz
dispositur substantie. 7 quātittatis nō dicit
ens nisi qz mētura substantie. 7 qz accidēs
non est ens absolute s̄ esse suuz est in alio
ideo hinc oritur dubiuz. Utrūz accidētia
absolute significēt essentiam. Ratio enīz
dubitādi est qz cuz accidēs non habeat
esse per se 7 separatim a substantia 7 ita non
absolute significet ens per se 7 eoz soluz et
ens a subiecto Ideo dubium est vtrum
abstracta accidētuz significēt entia. Sed
ad hoc dicēduz ē qz abstracta accidētuz
significāt entia. Dicit vltra qz b̄mōi ab
tracta significāt accidētia que per se sunt
in subiecto vel substantia qz cum intellect⁹
possit separatim itelligere ea q̄ in se sunt cō
iūta 7 sic signant per nomina abstracta
ideo hec abstracta possunt signare acci
dens non per moduz inherētis substantie
s̄ per se. tūc hic dicit aristoti. qz cōcreta ac
cidētuz vident magis significare ētia vt
bonū vll sedz q̄ si boitas vel sessio eo qm̄
significatōe cōcretoz videtur icludi sub
iectuz q̄ non est sic itelligenduz qz subie
ctuz sit pars significatōis cōcreti. cōcretuz
enīz soluz accidēs significat vt alibz solū
q̄litatez significat qz cōcretuz significat ac
cidēs p̄ moduz inherētis subiecto. ideo
dat itelligere subiectū vt dictū ē in quito

Secūda cōclusio. substantia

prior ē accidēte. t̄p̄e. diffinitione 7 cogni
tōe. qz t̄p̄e p̄z q̄a illud est prius t̄p̄e qd̄
potest esse sine alio. s̄ substantia potest esse
sine accidēte 7 non eōuerso. ergo 7c. qz
substantia sit prior accidēte diffinitione. p̄z
qz illud est prior diffinitione aliquo quod
poitur in eius diffinitione s̄ substantia ponit
in diffinitione accidētia 7 non eōuerso vt
nas⁹ poitur in diffinitione simi 7 sic de alijs

accidentibus? ergo substantia est prior acci-
dente diffinitio. s. q. sit prior cognitio
p. q. illud e. prius cognitio q. magis
facit cognoscere de se s. substantia est h. m. d.
Nam tunc putamus unum q. d. scire cum
cognoscimus? q. d. est. s. non cum cognosci-
m. quale est vel q. tum? et sic de alijs acci-
dentibus? et sic accidentia non cognoscimus? ni-
si cognoscendo quod quid est. ergo r. c.

Ad rationes ante oppositum

ad primam dicitur q. aristoteli. intelligit q.
substantia est prior accidentibus? non p. petu-
is. Aliter dicit q. licet substantia que est
subiectum accidentium p. petuorum non sit
prior ipse illis. t. n. aliq. est substantia om-
nino separata ab accidentibus? et illa est prior

Ad secundam dicit q. accidentia ex natura
re sui a priori non cōferunt ad cognoscē-
dum quod est h. a posteriori? et quo ad
nos. Ad tertiam dicit cum d. n. Alber-
to q. accidentia ducunt in cognitōem sub-
stantie a posteriori? et quo ad cognoscere q.
est substantia ducit in cognoscere ipius q.
quid est cognitio a priori? et p. p. ter quid

Queritur secundo. Utrum

fora sit prior. et magis substantia quā ma-
teria et cōpositus. Arguitur prius q. non de
materia. q. substantia dicitur a subflado. s.
mā substantia forme et non e. cōtra cum mā
sit subiectus vni cuiusq. p. m. primo p. b. s. i.
ergo mā est magis substantia q. forma

Secundo arguit de cōposito q. de ratōe
substantie sūt duo vt dicit in. t. s. q. possit
per se separatus subsistere? et q. sit hoc aliqd.
et hec duo cōueniunt cōposito? et non forā
ergo cōpositus est magis substantia quā
forā. Tertio arguit. cōpositus ē ens
completus in g. n. et sp. e. forma vero non
q. solum ē pars entis cōplecti. ergo com-
positus est magis substantia quā forma

In oppo. videtur esse aristoteli. Primo
p. mittit q. substantia dicitur quatuor modis
Uno modo dicit substantia q. quid erat esse
natura. vel essentia rei. Secundo modo dicitur
substantia. vniuersale et hoc s. m. pla-
tonicos ponentes ydeas separatas esse vni-
uersalia. Tertio modo substantia dicitur
suppremiū genus quod dicitur de omnibus?
et s. m. hūc modum quoddam ponebat ens et
vniū que sunt cōmissima esse substantia? om-
nium rerum. Quarto modo dicit substantia

subiectum prius quod per se de nullo
p. dicitur. vñ substantia hoc modo est substantia
prius singularis aut indiuiduum de g. n. e.
substantie et substantia dicitur hoc modo maxie
substantia. Secundo p. mittit q. substantia
quarto modo. s. singularis iterum diuiditur
in mā? et formā? et cōpositū? et hec diui-
sio non est generis in suis sp. s. s. magis
analogi in sua analogata. s. per prius et
posterius. et p. p. ter hoc sic prius viden-
dū est de quo dicit prius substantia vtrū
de materia. vel de forma vel cōposito

Prima cōclusio. forma est

prior et magis ens sine substantia quā sit
mā q. d. licet p. q. materia se h. e. sicut potē-
tia et forā vt eius actus? s. actus est prior po-
tētia. ergo forā est prior mā minor decla-
ratur. quia manifestus est q. actus ē prior
potētia licet aūt in eodē quod quādoq.
est in potētia et quādoq. in actu potētia
sit prior actu ipse. t. n. simpliciter actus ē
prior potētia q. ens in potētia non re-
ducatur ad actū nisi per aliqd. quod est
in actu. Vñ p. q. actus est prior potētia
p. fectōne et ipse. Sed q. forma sit magis
ens siue substantia q. mā. p. batur q. p. p. t.
vniū q. d. tale et illo magis primo posse.
s. materia non est ens actu siue substantia
nisi p. formā. ergo forā est magis ens siue
substantia quā materia.

Secunda cōclusio. forma est

prior cōposito et hoc cōsiderando com-
positū p. ut in eo est materia. p. batur q. a
per cōclusionē p. cedentes forā. dicitur prior
materia et p. p. ter hoc dicit aristoteli. q. forā
prior est quā materia. Et post subdit q.
forā est prior cōposito. p. batur eandē ra-
tōe. i. cōsiderando cōpositū s. m. q. in
eo est materia. Vñ est sciendum q. com-
positū simpliciter prius est s. m. p. fectōne
quā forma q. ē ens completū. forma ve-
ro non. vñ cum cōpositū sit magis ēs
quā forma. t. n. forma aliquo modo ē prior
cōposito. s. cōsiderando cōpositū s. m.
q. in eo est materia. forma etiā est prior
cōposito et p. tes priores sunt toto.

Tertia cōclusio. cōpositus

ē magis substantia quā materia. p. batur
q. de ratōe cōpositi duo sunt. Prius est
q. sit separabile et separatum per se possit
subsistere. Secūduz q. sit hoc aliqd.

hæmōstratum sed hæc duo conueniunt
composito et non materie. ergo 7c. licet tñ
forma non sit hoc aliquid et per se sub-
sistens tñ p̄ foras cōpositus ē actu ens p̄ se
subsistens in se et hoc aliquid. Ex istis p̄z
falsitas opiniois at̄ quoq̄ dicentium q̄
materia ē substantia vltima et q̄ sola ma-
teria est substantia et motum eorum sunt
quia remotis omnibus accidētibus pu-
ta qualitatibus et quantitatibus non vi-
detur manere nisi materia sola sed illud
quod remanet est substantia. ergo sola ma-
teria est substantia. Sed isti decepti sunt
quia ignorauerunt formam substantialem
et ideo nullum compositum ex materia
et forma dixerunt esse. in quo defecerūt. q̄
materia secundum se non est quid nec
quale nec q̄ntum actu. sed ē potētia tan-
tum. quod patet. quia subiectum mo-
tus vel mutatiōis ē aliud a terminis mo-
tus vel mutatiōis. materia est subiectum
non solum motum accidētaliū sed etiā
substantialiū ideo est alia a forma substan-
tiali et accidētali. vñ sequitur q̄ non est qd
nec quale nec quantum sed potentia tan-
tum. Est tamen sciēdū q̄ licet sit tri-
plex substantia. s. materia. forma. et com-
positum tamen in hoc. vii. libro nō de-
terminatur de materia quia pertinet ad
physicalē cōsideratiōem nec etiā de sub-
stantia composita eo q̄ illa est manifesta
sed solum determinatur de forma.

Ad rationes ad primas di-
citur q̄ licet materia subit forme quia
tamen materie esse suum habet a forma
ideo magis est substantia quam mate-
ria 7c. Alie rationes sunt solute ex dic-
tis 7c. sequitur textus.

Queritur tertio. Utrum
accidentium sit q̄quid est siue diffinitio
Arguitur q̄ sic essentia est qua res est. s.
accidentia cadunt sub diuisione entis ex
era animam vt patuit quito huius. ergo
accidentium est q̄quid est. Secō arguit
sicut sunt ratios nominū significantiū
substantiam ita sunt ratios nominū
significantiū accidentiū. sed ratio idem
est q̄ diffinitio. ergo accidentium est diffi-
nitio. Tertio sic arguit q̄ quid est hæc

locum in accidentibus nos enim queri-
mus quid ē color. sed quo quid est q̄rit
quid dicantem vel rei essentiam. ergo acci-
dentium est q̄ quia ē vel essentia rei. forte
diceretur q̄ accidentia diffiniuntur sed hoc
est per additamētum. Cōtra. diffinitio
indicat essentiam rei. ergo nichil quod ex-
tra essentiam rei est ponitur in diffinitōe
p̄z quia nulla diffinitio est per additamē-
tū. In oppo. est art. 10. pro quo
Est primo sciendum q̄ q̄quid
est. natura. et essentia rei. id est iur. vt̄ q̄
enim horum est quod per diffinitionem
explicatur. Unde p̄z q̄ quod quid est. et
diffinitio differunt sicut explicans et expli-
catum. vñ diffinitio est explicans q̄ quid
erat esse. q̄ quid est vero est quod expli-
catur per diffinitionem.

Secundo sciendum est q̄
illud quod predicatur de aliquo per se
accidens non pertinet ad q̄quid erat est
se eius de quo predicatur. vt musicum
per accidens predicatur de homine ideo
non pertinet ad q̄quid est hominis. Sed
alia est quidditas hominis et alia musica
Similiter illud quod est in altero per se
ita tñ q̄ subiectum ponitur in eius diffi-
nitione et non e conuerso non pertinet ad
quid est q̄ p̄z de illo quod per se inest
in secundo modo dicendi per se. Passio
enim pertinet subiecto et non pertinet ad
q̄quid est subiecti quod p̄z quia eiusdē
subiecti sunt plures passiones vt sup̄t̄
passiones sunt a spu et leue. Si ergo aspe-
rum et leue pertinent ad q̄quid est super-
ficii cum illa que vni et eidē sunt eadem
inter se sint eadē. Sequitur q̄ esset eadē
quidditas asperi et leuis quod falsum ē
Ex quibus p̄z q̄ illud quod inest alicui
per se ita tñ q̄ ponitur in diffinitione sub-
iecti illud pertinet ad q̄quid est eius de
quo predicatur sicut sunt ea que predicantur
in primo modo dicendi per se sicut ani-
mal est de essentia hominis.

Tertio sciendum est q̄ com-
positi ex substantia et accidente non est q̄
quid ē siue diffinitio vt hominis albi nō
est q̄quid est siue diffinitio. Cuius ratio
est q̄ ex subiecto et accidente non refertur
vna essentia vel natura vna que explicari

habeat per definitiones. substantie autem
compositae ex materia et forma substantiali
est quod quid est siue diffinitio eo quod ex mate-
ria et forma sit unum per se. unde ex con-
sequenti resultat una natura vel essentia
si composita.

Quarto sciendum est quod sicut
ens prius dicitur de substantia quam
de accidente. substantia enim est ens simpli-
citer. accidens autem secundum quid. unde
non dicitur ens nisi quia ens in quod
est siue diffinitio prius inuenitur in substan-
tia et posterius in accidentibus et sic quid

Prima conclusio. substan-
tiarum est quod quid est siue diffinitio sim-
pliciter que non datur per additamentum
probatum quia essentia substantie non est
composita neque dependet ab alio sicut nec
est in alio. ergo sola substantia habet diffini-
tionem completam. nec oportet quod aliud
quod est extra essentiam eius ponatur in
diffinitione eius et sic diffinitio substantie non
est per additamentum. unde diffinitio sub-
stantie completa datur per proprium genus
et propriam differentiam diffinita ut animal
ratioale est diffinitio hominis.

Secunda conclusio. accidentium
non est quod quid est nisi secundum quod et diffinitio
eorum est per additamentum. probatur quia
essentia accidentis non est absoluta sed de-
pendet a subiecto sicut et esse accidentis
est in subiecto. ergo diffinitio accidentis
non est completa nisi in ea ponatur subiectum

Est tamen sciendum quod in diffinitione acciden-
tis designatum in concreto subiectum ponitur
in primo loco per modum generis sicut cum
dicitur simus est nasus curuus secundum diffini-
tionem accidentis abstracti subiectum ponitur
in secundo loco per modum differentie ut simi-
tas est nasi curuus. diffinitio autem que
datur per subiectum dicitur esse per addi-
tamentum eo quod subiectum non ponitur tanquam
prius ad essentiam accidentis sed tanquam
additamentum essentie. Est tamen sciendum
sicut dicitur in textu quod duplicia sunt acci-
denta. quidem sunt que non habent determi-
natum subiectum sicut rectum et curuum
et alia mathematica. alia sunt que habent
determinatum sicut in subiecto ut simitas
sibi determinat nasus et de bina accidentibus

habet videtur quod habeat diffinitum quantum ad esse
habeat veritatem de quibuslibet. unde in diffini-
tione accidentium mathematicorum ponitur
per subiectum commune corpus. Est tamen
sciendum secundum Avicenam et Albertum quod
accidens potest dupliciter considerari. uno
modo ut est species quidam proprii generis et esse
essentialis que soli dependet ex principiis generis
proprii. Unde sic in eius diffinitione non ponitur
subiectum sed diffinitio eius datur per principia
essentialia sui generis. Alio modo consideratur
secundum esse et prout est passio et sic in
eius diffinitione ponitur subiectum quod sic de-
pendet a subiecto. Tamen cum aristotele
et secundum veritatem dicendum est quod accidens nullo
modo potest diffinitum complere sine subiecto

Et tunc ad rationes ad primam

dicitur quod sicut est ens secundum quid ita eius diffi-
nitio et quod quid est. Sed diffinitio eius da-
tur per additamentum. alie sunt solute per
ea que dicta sunt. Ad secundam dicitur quod
non quilibet diffinitio est quidditativa. sed soli-
lus illa in qua ponuntur essentialia predicata
diffinita ut pote diffinitio species que datur
per genus et differentiam. accidens autem
non est diffinitio quidditativa sed per addi-
tamentum. Ad tertiam dicitur quod quod quid est
solutus habet locum in substantiis et in acciden-
tibus secundum quod sequitur textus.

Queritur quarto. Utrum

quod quid est sit idem cum eo cui est quod quid
est. Arguitur quod non quod quod quid est in gene-
rabile et incorruptibile et etiam intelligi-
bile sed illud cui est quod quid est est singulare
et corruptibile quod per illud cui est quod quid
est intelligitur suppositum. ergo quod quid est
non est idem cum eo cuius est quod quid est
Secundo arguitur quod quid est non predicatur de
eo cui est quod quid est. ergo ratio. ans per quod
ista est falsa scilicet est humanitas tamen
bumanitas est quidditatio hominis seu soe-
tes. In oppo. est aristoteles. pro responsione
Sciendum est primo quod quod quid est
potest habere duplicem sensum. unus est quod
per quod quid est intelligatur illud quod per
diffinitionem explicatur et per illud cui est
intelligatur quod per diffinitionem importa-
tur. Alius est intellectus ut per id cui est
quod quid est intelligatur suppositum ut sensus
sit utrum essentia et compositum sint idem

Septimus

primo igitur respondetur ad questum iuxta
primum intentum, secundo iuxta secundum in-
tentum

Secundo sciendum est quod quod est

est quod dicitur per diffinitionem explicatur et
illud cuius est illud quod significatur nomine
diffinitum, ex quo patet primo quod cum diffinitio
predicatur de eo cuius est quod quod est
predicatur de eo cuius est quod quod est. Ex quo
patet quod humanitas non est quod quod est hominis
nam humanitas non predicatur de homine
sed quod quod est hominis est animal rationale
et humanitas est principium formale ipsius
quod quod est hominis sicut animalitas non est
genus sed principium generis. Ratio autem
temperata humanitas non predicatur de homine
et significat naturam hominis cum precise
accidit et materiam signate eo quod humanitas est
quod homo est homo, sed homo non signi-
ficat cum precise materie signate et acci-
dentium, licet autem materia signata et ac-
cidentia non claudantur in significatione
hominis tamen homo significat illud quod
non est separatum ab accidentibus, ideo homo
dicitur significare primum modum totius, huma-
nitas autem primum modum partis, ideo homo
predicatur de singularibus, humanitas vero
non, unde hec est vera sortis est homo et
falsa est hec sortis est humanitas. Notandum
quod quedam dicuntur secundum se alia di-
cuntur secundum accidentia, secundum se sicut
homo per se vel albus per se per accidentia sicut homo albus

Prima conclusio in dictis secun-

dum se id est quod quod est. Et illud cuius est quod
quod est ut idem est homo et hominis esse
quia per batur quod nihil est aliud ab eo quod est sua
substantia sed quod quod est, est substantia eius
cuius est quod quod est, ergo et. Item in sub-
stantiis separatis idem est quod quod est et illud
cuius est quod quod est ergo eadem ratione in
omnibus substantiis, a quo patet quia si quod
quod est substantiarum separatarum esset aliud
ab eo cuius est quod quod est, cum quod quod est sit
prius eo cuius est sequitur quod essent substan-
tie eque priores sicut substantie separate.

Tercio si quod quod est esset aliud ab eo cuius est
quod quod est cum ipsum quod quod est sit res que
dam, vel quod quod est esset aliud ab eo vel non
si sit aliud procederet in infinitum, si idem eo

dem modo esset dicendum de primo quod quod
est quod erat idem cum eo cuius est quod quod
est.

Secunda conclusio in dictis

secundum accidens non est idem quod quod est
et cuius est ut non est idem homo albus et homi-
albus esse, quidditas hominis albi probatur
quod in dictis secundum accidens significat
duo, scilicet subiectum et accedens ut cum dicitur
homo albus significatur duo, scilicet homo et
albus. Quidditas autem hominis albi non
est eadem homini quavis sit eadem albo
Et ideo ne videtur quod sit eadem homini non
conceditur quod quidditas hominis albi sit
eadem homini albo licet concedatur quod sit
eadem albo quo ad secundum punctum

Sciendum est ulterius quod dupli-

cia sunt entia, quedam sunt que habent formam
in materia sicut entia naturalia vel mathe-
matica ut longum rectum et curvum, alia sunt
que non habent formam in materia sed sunt
forme separate a materia ut sunt intelligentie

Sit igitur hec conclusio in non

habentibus materiam id est quod quod est
et illud cuius est quod quod est, idem est su-
positum et essentia, probatur sic quod in separatis
essentia est forma tantum, et ipsa est suppo-
situm Nam forma illa ex se ipsa in diuina
et non per aliud, aliud quia est forma per se
subsistens ergo in separatis a materia idem
est suppositum et essentia

Secunda conclusio in habentibus

formam in materia non est idem quod quod est, et
illud cuius est quod quod est, quod suppositum
supra quod quod est, addit materiam signatam
materia autem signata non clauditur in in-
tellectu ipsius quod quod est, tamen est de intel-
lectu ipsius suppositi, eo quod indiuiduatio
est per materiam, ergo in habentibus formam
in materia differunt quod quod est, et illud cuius
est quod quod est. Sed contra hoc arguitur quod
in habentibus formam in materia ipsum quod
quod est non est forma tantum sed complectitur
formam, et materiam speciei, materia autem
signata non differt a materia speciei realiter
ergo per hoc quod suppositum claudit materiam
signatam non potest concludi quod realiter
differt ab essentia Secundo arguitur per quod quod
est intelligitur natura speciei sed eadem nam

significatur p̄ speciem v̄t̄ individui ali
oquin species de individuo nō p̄dica
ret ergo essentia 7 suppositū nō differūt
realiter Ad istas rationes videtur di
cēdum q̄ q̄quid est videtur dupliciter
cōsiderari. vno modo p̄ modū p̄ns sicut
humāitas. et isto modo natura speciei si
ue q̄qd est realiter d̄t̄ ab eo cur? ē vt bu
māitas a forte p̄scendit materiaz signatā
et aec̄nā. fortes autem et si in sua signifi
catione nō includit accidētia significat
t̄n̄ aliud cōiunctū cū accidētib? erit quo
ad hoc est differentia realis. Unde patet
q̄ si sit aliqua s̄ba in qua nō sint aec̄nā si
cut dicim? de deo in eo nō d̄t̄ q̄ q̄d est
ab eo cur? est q̄quid est. Alio modo po
test cōsiderari q̄quid est siue natura spe
ciei p̄ modū loci? vt cū dicit̄ hō. Et hoc
dupliciter. vno mō quantū ad id ad qd
significādūz nomen speciei vel individui
imponitur. Et sic non differt realiter qz
homo 7 fortes significant essentiaz. Alio
modo quātūz ad id a quo fit nomen
impositio. et quo ad hoc est differentia
realis. Nam q̄quid est. est a forma et no
mē speciei ab ea imponit. individui est
p̄ materiā. An patet q̄ q̄quid est et sup
positū sumitur a diversis p̄tib? scilicet
q̄qd est a forma et suppositūz a materiā
Et p̄ dictis patet q̄ in habentib? formā
in mā repit̄r̄ p̄t̄r̄ cōpositio. Una ex
mā 7 a forma. Alia ex essentia cōdit̄e. Ali
a ex essentia 7 supposito. In separatis vel
ro a mā nō repit̄r̄ cōpositio ex materia
et forma. nec ex essentia 7 supposito sed
solum ex essentia et esse. 7 hoc intelligen
dū in creatis quia in deo nulla repit̄r̄
cōpositio. Ad rationes an̄ oppositūz
a primam dicitur q̄ q̄quid est et illud
cuius est. solū differūt ratione. Ad secun
dūz patet solūm̄ et dicitur sequitur r̄r?

Queritur quinto vtrum illud
quod p̄ se sit. sit materia forma vel com
positum Arguitur q̄ materia p̄ com
mētorē dicit̄ q̄ materia est que in rei
veritate generatur. Arguitur secūdo q̄
forma qz illū generat quo habito cessat
generatio. Tertio generatio est mutatio
ad formāz ergo forma generatur. qz est
fins generationis Arguitur quarto

idēz est quo agens agit 7 finis generatio
nis. sed agens agit p̄ solāz formāz 7 non
per materiā. ergo sola forma est terminu
s generationis Arguitur quinto
compositum non dicit nisi materiāz et
formāz. sed compositūz non generatur
secundū materiāz eo q̄ p̄cessit ante ge
nerationēz. ergo relinquatur q̄ sola for
ma generatur In oppositūz est p̄bilo
sophus in textu. p̄ r̄spon̄sione p̄mittit̄
de sunt tres diuisiones q̄ruz prima sumi
tur penes modū generationis et generis
votūz. Nam votūz que sunt quedāz fiunt
a natura 7 quedāz ab arte. Alia a casu vel
a fortuna. Ratio diuisionis est qz om
nia causa. aut est causa p̄ se. aut p̄ accidē
tia. Si p̄ se. hoc est dupliciter. aut ex tr̄nsc̄ca
aut intr̄nsc̄ca. Si intr̄nsc̄ca natura. Et
ex tr̄nsc̄ca sic est ars. Si p̄ accidētia sic est
casus vel fortuna Secūda diuio
sumitur penes ea que requiruntur in ge
neratione. eo q̄ in generatione est aliqd
ex quo fit generatio tāquāz ab inc̄st̄re
Et secūdo id a quo est generatio. Et terti
o aliqd qd generat id est terminu? genera
tionis Ratio huius diuisionis est. qz
omne qd generatur reducitur de poten
tia in actūz nihil cūz reducatur de potentia
in actūz s̄ reducatur p̄ aliqd qd est in actūz
Et p̄c̄e mat̄rie sumitur id ex quo fit al
quid. p̄ qz omne qd fit suū ē secundūz na
turāz siue secundūz artem potest esse. et
nō esse. generatio eiz est de nō esse ad esse
sed nihil est possibile ad esse. et nō
esse nisi p̄ materiāz qd patz qz materia est
in potentia ad formāz p̄ quāz res habent
esse et in potentia ad priuationēz p̄ quāz
res habēt nō esse. ergo in omni generatio
nē requiritur materia ex qua fit generatio
Sed q̄ requirit̄ efficiens patet qz nihil
reducatur de potētia ad actum nisi p̄ aliud
qd est in actu et tale est efficiens 7c

Sciendum est primo q̄ om
ne qd fit a sibi simili. effectiue fit. patet pri
mo in anima lib? qz equ? generat equūz
et oliua oliuāz ergo 7c. patet etiāz in arti
bus qz sanitas que est in corpore fit a sa
nitate que est in anima id est a forāspeciei
sanitatis in anima existētis scilicet in mē
te carūficis Ex quib? patet duo. primūz

Omne qd fit ex materia fit Secūduz qd omne qd fit . . . sic a sibi simili 7 ita patent duo rēq̄sita ad generationem . . . 7 rēl stat videre terciūz scilicet qd est illd qd p p̄ie fit scilicet qd est termin⁹ generationis

Secundo scienduz est qd materia p̄supponit generationi tōd nulli dubium est qd materia non est termin⁹ generationis modo restat videre vtrū forma vel cōpositū sit termin⁹ generationis

Prīma conclusio forma nō est p̄le termin⁹ generationis p̄bat sic qz generatio est de non esse ad esse p̄ esse nō est forme p̄ tōci⁹ cōpositū nā forā nō ē qd est . . . p̄supposituz . . . ergo forma nō est p̄le termin⁹ generationis **Secūdo** sic omne qd fit ex materia que est pars ei⁹ qd fit sed materia nō est ps forme ergo forā nō fit p se p̄ cōposituz cui⁹ pars est materia **Et cōfirmatur** qz sicut habetur i textu omne qd fit est diuisibile ita qd vna pars ei⁹ sit materia et alia forma **Sz forma nō est diuisibilis** ergo 7c **Tertio** sic forma secunduz se nō fit p̄ forma fit in materia . . . sed formaz in materia fieri est cōposituz fieri ergo forma nō est qd fit sed illud qd fit est per formam

Ex quo sequitur conclusio responsalis qd illud qd generatur p se est cōposituz 7 nō forma . . . 7 sic forma nō p se generatur nec ipsum qd quid est licet sit idēz ei⁹ eo cui⁹ est **Et hui⁹ causa est** qz qd quid est p̄inet ad naturaz speciei 7 abstrahit a cōditionib⁹ indiuiduantib⁹ 7 ideo qd quid est nō generat nisi p accēs suis singularib⁹ generatis

Ad rationes ad primaz dicitur secunduz aliquos qd materia subiectiue generat . . . dicit eciaz qd materia dicitur generari p quāto p generationes habet es se actu p aliquā formā quā pri⁹ nō habuit **Ad secundā dicit** qd forma est termin⁹ n⁹ generationis p accēs 7 nō p se qz forā nō est id qd terminat generationem

Eodēz modo dicit ad terciā qd generatio est p se ad cōpositum 7 p accidens ad formā **Ad quartā dicit** qd sicut illd qd agit est nō forma p̄ cōpositū . . . sed quo agit est forma termin⁹ generationis etiā est cōposituz 7 forma est termin⁹ quo **Et**

dem modo diceret ad aliā qd cōposituz terminat generationē p forma **Alii⁹ dicit** qd cōpositū fuit in potētia 7 totum cōposituz educit de potētia in actuz p generationē ideo nō obstat quin totū cōpositum generetur 7c

Queritur sexto vtruz forme que sunt in materia fiant a formis a mā sepatis **Arguit** qd sic qz agentia corporalia nō agūt nisi in cōstantib⁹ q̄litatib⁹ . . . s. frigidū humido 7c . . . sed virtute istaruz qualitātū euz sint accēs nō possunt pducī forme substantiales ergo fiunt ab agentib⁹ in corporis 7 p cōsequēs a formis a materia sepatis **Secundo** ar in generatione viuētuz sperma est agens . . . cu ergo sperma nō sit animatū virtute ei⁹ nō potest pducī aia ergo aia pducit ab aliqb⁹ formis a materia sepatis **Tertio** ar in generatione aialū p putrefactionē non videtur a quo moueat forma nisi a formis sepatis ergo 7c **In opposituz est aristotiles** . . . p respōsione est primo

Sciendū qd supponendo primo qd aliqd fit ex materia que est pars ei⁹ qd fit **Secundo** supponit qd omne qd fit fit ab agente sibi simili vt ignis ab igne **Tertio** supponitur qd illud qd fit est p̄ne suppositū 7 nō materia vel forā

Unde est scienduz qd aliq̄ oppinātes qd forme fiunt 7 nō cōposituz inciderūt in duos errores cōtrarios . . . cu aut forma nō possit fieri ex materia cum ipsa non sit pars ei⁹ ideo q̄dez dixerūt formas p esse in materia in actu 7 sic fieri ei⁹ nō esset nisi quoddam alterari vt dicit anaxagoras

Ex eodēz p̄cessit oppinio de incobatione forme . . . cu enīz secūduū ipsos forma fiat 7 nō materia neqz ex nibilo relinq̄tur qd fit ex aliquo sui quo d ē forma incobata

Alij aut ex cōtrario posuerūt omnes formas fieri ex nibilo 7 ita creati ex aliq̄ substantijs sepatis . . . 7 hui⁹ oppinionis fuit auicēna ponens a gentia corporalia solū disponere materiaz 7 formā induci a formis sepatis . . . hui⁹ eciaz opinionis fuerunt platonici

Pro quo est scienduz qd platonici posuerūt formas sepatis quas dixerūt ydeas sepatis p̄pter duo . . . Primo

ut haberet scientia de istis sensibilibus? cū
ei ista sensibilia sint variabilia et corrupti-
bilia de ipsis p[ro]p[ri]e nō pot[est] haberi scientia s[ed]
p[er] ydeas q[ue] sunt inuariabiles. Scōdoposui
erūt ydeas ad saluādū generationē isto-
rū inferiorum. Dicebant enim q[uo]d ydee
sunt causę istoꝝ inferiorū et hoc dupliciter.
Unomō per modū generātis. alio mo-
do p[er] modū exemplaris. Sed cōtra istam
opinionem sit.

Prima cōclusio. ad haberi-
dā sciētā de istis sensibilibus corruptibili-
bus nō est necesse ponere ydeas p[ro]p[ri]as q[ue]
vniū q[uo]d ē factur per suū q[uo]d qd est. si ergo
ydee q[ue] s[un]t platonicos sunt q[uo]d qd ē isto-
rū sensibilibus essent ab eis separe se q[ue]r[er]
q[uo]d d[icitur] sensibilibus nō eēt scientia. vnde seq[ui-
tur] oppositū ei[us] q[uo]d dicebāt v[er]m. Aduer-
tendum t[ame]n q[uo]d sensibilia possunt duplici-
ter considerari. Unomō in p[ar]ticulari et sic
de ipsis nō ē sciētia quia hoc modo sub-
iicit mutacionem. aliomō s[un]t eē specificū
et hoc modo habēt q[ui]dam immutacionē
et sic de ipsis est scientia.

Secunda cōclusio ad saluā-
duz generationē istoꝝ inferiorū sensibilium
nō oportet ponere ydeas. nec p[ro]modum
generantis nec p[ro]modū exemplaris. Pri-
ma pars per hoc pat[et] quia q[uo]d generatur
nō est forma t[ame]n sed ē totū cōpositū ex
eo etiam q[uo]d generat nō ē forma tantū si-
ue ydea sed ē cōpositū ex materia et for-
ma. Secūda pars p[ro]p[ri]a q[ue] q[uo]d generatur
fit ad similitudinē forme generantis ergo
nō oportet ponere ydeas q[ue] se habeant p[er]
modū exemplaris. Aduertēdū t[ame]n q[uo]d tripli-
ter potest intelligi q[uo]d ponēt[ur] forme sepa-
te a materia. Unomō q[uo]d iste forme sunt
quidditates et essentie istoꝝ sensibilium
sicut posuerūt p[ro]p[ri]a ydeas separtas et sic
de istis formis intelligendū ē q[uo]d nō sunt
ponēd[ę] nec p[ro]pter scientias istoꝝ sensibili-
um. nec p[ro]pter generationē vt deductum
ē i cōclusioib[us]. Aliomō potest intelligi
q[uo]d ponēt[ur] forme separe q[ue] nō sunt q[ui]d-
ditates nature istoꝝ sensibilium s[ed] sunt al-
terius nature. et sic istomō bene sunt pos-
sēd[ę] substantie separe vt prima causa et
intelligēte create. vnde si q[ui]ratur v[er]ū faci-
ant aliqd ad generationē istoꝝ sensibilium

Dicit primo q[uo]d prima causa facit ad p[ro]d-
uctionē rerū et aliqua dō p[ro]ducit res im-
mediate p[er] actionē vt pat[et] de p[ro]ductiōe
aie rationalis. aliquādo vō p[ro]ducit me-
diatib[us] corp[or]ib[us] vt pat[et]. in p[ro]ductiōe
equi et asini. dicit scōd[um] q[uo]d intelligēte crea-
te nihil p[ro]ducit nisi mediātib[us] actionib[us]
b[us] corp[or]ū celestium. Dubitatur de illo q[uo]d
dictū est. Anū dē q[uo]d fit fiat a sibi simili
hoc ad respōdet q[uo]d duplex ē causa q[ui]daz
ē p[ro]p[ri]a. alia vō p[ro]p[ri]a. vnde illo q[uo]d fit
a causa p[er] accidēs scōm q[uo]d huiusmodi
nō fit a sibi simili sed illud q[uo]d fit a causa
p[ro]p[ri]a fit a sibi simili. et hoc cōtingit quadru-
pliciter. Unomō q[ui]n forma generati ē in
generāte scōm eūdem modū essendi vt cū
ignis generat ignem. equus equū et talis
generatio p[er]nit[ur] ē vniuoca. Scōd[us] mo-
dus ē quado forma generati ē in generā-
te nō t[ame]n s[un]t eūdem modū essendi nec ē in
subiecto eiusdem ratiois vt forma domus
ē in domo facta et in mēte doificatoris s[ed]
nō scōm idē esse. et hec generatio ē parti-
vniuoca et p[ro]p[ri]a equiuoca. Vniuoca p[ro]-
quato ē eadē forma. equiuoca p[ro]p[ri]a nō
ē idē esse. Tert[us] modus ē q[ui]n nō tota
forma generati p[ro]cedit a generante s[ed] scōz
p[ar]tem vt cū medicina calcetiaua induat
sanitatē p[ro]cedit enī s[un]t calorē que ē pars
sanitatis. Quart[us] mod[us] ē q[ui]n tota forma
generati ē in generāte nō t[ame]n formaliter s[ed]
virtualiter. vt calor a sole genit[ur] virtualiter
et in istis duob[us] modis est generatio eq[ui]-
uoca et adhuc magis in quarto.

Ad rationes ad primā dicitur
q[uo]d huiusmodi qualitates. s[ed] frigus et ca-
lor agūt v[er]tute formaz substantialiū quaz
sunt instrumēta ideo p[er] actionē earū po-
test induci forma substantialis. Ad scōdam
dicit q[uo]d licet sperma nō habeat aiaz t[ame]n de
asum ē ab aiali habere aiaz et ideo v[er]tute
eius potest aiam p[ro]ducere. Ad tertiaz ne-
gat aiaz et dicit q[uo]d in aialib[us] generatis p[er]
putrefactionē v[er]tute solis et corp[or]ū celestium
suplent vices p[ar]ticulariū agentium. Et
ideo v[er]tute corp[or]ū celestium educuntur
forme que v[er]tute continent in corp[or]ib[us]
celestibus. Sequitur tert[us].

**Queritur septimo vtrum p[ar]-
tes debeāt poni in diffinitionib[us] totū.** An

guis qd nō. qz seicirculi sunt partes circuli. tamen nō ponuntur in diffinitione eius sed eoductio circulus ponitur in diffinitione semicirculoy ergo non vlyter ponuntur partes in diffinitione toti. scdo sic materia & forma sunt partes cōpositi. tamen nō ponuntur in diffinitione eius minor pater per cōmētatorz nā scdz ipm essentia est forma tantū & sic materia ad essentia ei? nō pnet & per cōsequēs non debet poni in diffinitione. Et cōfirmantur ratione quia scdm aristoteles scdo pbisicoz partes diffinitionis reducuntur ad gen? cause formalis per quod vñ innuere qd materia nō ponitur in diffinitione eius sz principia formalia. Itē arguitur essentia ē qua res est sed hoc non cōuenit materic sed forme tm̄ ergo forma est tm̄ essentia rerum & sic materia nō debet poni in diffinitione sed tm̄ principia formalia. In oppositū vñ esse aristot. pro solutiōe pmi pmittit qd diffinitio nō ē vñ nōmē simplex sed est vna oratio cōposita ex pluribus nomibus tanq̄ ex partib?

Cuius ratio ē quia diffinitio debet sufficienter explicare essentiaz diffinitū quod nō est nisi explicite principia essentialia rei manifestentur. hoc autē fieri nō potest p vñ nōmē ideo diffinitio nō est vñ nōmē sed est oratio cōposita ex pluribus nomibus. vnde oritur difficultas. Vtrū sicut se habet diffinitio ad diffinitū ita partes diffinitionis ad partes diffinitū. Et circa hec nota est pns q̄stio ad videndum. vtrū partes debeant poni in diffinitione totius.

Secundo est sciendum qd secundū auerroy m & suos sequaces. quid dicitur vel essentia rei cōposite est forma tm̄. Ex quo patet qd scdm istaz opinionē forma partis & forma toti nō differunt realiter sed scdm rationē tm̄ vt anima & humanitas differunt ratione quia dicit forma partis secundū qd est actus materie. Et dicit forma toti? pro quāto cōpositum per eā i spē collocatur. Patet secundo qd scdm istam opinionē materia non ponitur in diffinitione rei cōposite sed tantū ponuntur principia essentialia forma

malia spēi. Sed hec opinio ē cōtra intentionē aristot. Est enī ostensū in lexico hui? qd materia ponitur in diffinitione substantiaz cōpositaz siue materialū. dicitur etiā pmo de aia qd diffinitioēs dante performaz tm̄ sunt loyce & vane. vnde oportet qd in diffinitione naturalū ponatur materia & nō potest dici qd solū ponatur tanq̄ additamentū qz dicitur ē qd diffinitiones substantie & accidentū p hoc differunt qz diffinitioēs accidentū dat p additamentū. diffinitiones vō substantie nō sic. ergo scdm intentionē aristot. & thome. & auicēne. cōtra opinionē cōmētatoris dicit pmo. qd essentia substantie nō est forma tantū sed nihilomin? nō ē materia tm̄ s cōplectitur materia & forma vt humanitas dicit cōpositum ex aia & corpore. Scundo dicitur qd forma partis & totius differunt realiter sicut totū & pars qz forma toti? cōtinet formā partis & materia vt humanitas & aia realiter differunt.

Tertio sciendum ē qd duplex

est materia. quedā materia spēi sicut carnes & ossa sunt materia bois. Alia ē materia indiuidui vt hec carnes & hec ossa. et hec dicitur materia signata. sub alijs verbis potest dici qd duplices sunt partes. quedam speciei. alie indiuidui. partibus speciei sunt que cōueniūt vni cuiq; habenti spēm in quātūz habent rationem speciei siue tales partes sint materiales siue formales. vt lre sunt hoc nō partes sillabe qz vnaq; sillaba cōstituta est ex litteris sed partes indiuidui sunt que nō cōueniūt vni cuiq; habenti speciem in quātūz habet speciem sicut duo semicirculi sunt partes materie circuli. Diuidui enim in duos semicirculos nō conuenit circulo scdm se sed huic vel illi.

Prima cōclusio materia speciei ponitur in diffinitione forme nō tanquā ptinens ad eius essentia s tanq̄ additamentū sic ē de corpore organico qd ponitur in diffinitione aie. pbat cōclusio qz sicut accidentia diffinitū habent p subiectū eo qd esse suū est in subiecto ita cū esse forme que est pars speciei sit in materia.

seatur q materia habet ponit in diffinitio
ne forme nō aut ponit taquaz ptines ad
essentiaz forme vt manifestū est p modū
additamentū

Cōclusio respōsalis ptespe
cici siue males siue formales ponūtur in
diffinitione sbe mālis cōposite pbat qz
diffinitio indicat essentia rei s̄ essentia rei
cōposite cōplecti māz forma nec potest
esse sine mā forma ergo in diffinitione
sbe cōposite ponit mā Alter tñ ponit
in diffinitione forme s̄ sbe cōposite. qz po
nit in diffinitione forme taquaz addita //
mētuz s̄ in diffinitione sbe cōposite ponit
taquā p̄ ad essentia. Notāter dictū
est in cōditōibz mā speciei qz mā signa //
ta siue in mā nō ponit in diffinitione
sbe cōposite nā sba cōposite nō diffinit se //
cū dicit q significat singulariter p modū
individuū s̄ secūduz q significat vltiter p
modū sp̄i. Si tñ in individuū diffiniti
onā haberet mā signata poneret in diffi //
nitione ei? Et p̄ dictis p̄ p̄o solutio
cū de dubij in quo querit vtrum ptes
sunt priores toto. Dicit q ptes que ponū
tur in diffinitione toti? sunt priores toto
s̄ ptes que nō ponūtur in diffinitione to //
ci? s̄ ptes materie sunt posteriores toto
de signato nomine speciei

Ad rationes ad primaz patz
solutio Ad secundā d̄ q in hoc non
tenet a v̄ois Ad rationem d̄ q mā
speciei cōpata ad māz individuū habet ra
tionē forme vt caro cōpata ad hāc carnē
se h̄z sicut forā. Et ideo d̄ secūdo phisicorū
q partes diffinitōis se h̄nt ad diffinituz
in ḡne cause formalis. Ad aliā cōcedit q
essentia est qua res est aliter tñ quā forma
quia essentia est qua supposituz h̄z esse vt
humanitas est qua sortes est hō. Sed
forma est qua mā est vt aia est qua corp?
est vnde p̄ q essentia nō est tñ forma. se
quitur tertius

Queritur octauo vtrū expti
b? fiat vnū vel vtrū diffinitio sit vna Ad
q nō qz ex duob? nō sit vnū nisi vnū in sit
alter s̄ gen? nō in est differētijs neq̄ ecō //
uerso ergo. minor p̄ qz gen? nō pticipat

differentiā. qua ratione gen? nō pticipa //
ret vnā d̄raz ea ratione pticiparet aliā z cū
ille d̄re sint cōtrarie sequit qz v̄e pticipa
ret cōtraria qz falsū est Secūdo sic quā
do in diffinitione ponūtur plures d̄re nō
sunt vnū nisi qz insunt vni .s. speciei pari
ratione omnia accēna que insunt vni sub
iecto essent vnū z etiā sunt rationes text?

Tercio sic gen? z d̄ra summūtur a d̄
uersis ptib? rei vt gen? a mā d̄ra vero a
forma. s̄ mā z forma nō sunt vnūz ergo
nec gen? z d̄ra sunt vnū In opposituz
est aristoteles. Et ar̄ ratione nā diffinitio
indicat essentia siue s̄ baz rei s̄ essentia siue
sba rei est vna ergo diffinitio est vna

Secundo quo primo sciendū est
qz hic nō loquimur de diffinitione data
p accidētia vel p aliquas pprietates v̄l
aliquas causas extrinsecas qz ipsa sunt
extra essentia rei. bic aut in quirm? de dif
finitione indicat essentia rei z bec est dif //
finitio data p gen? z d̄raz Unde nō re //
fert vtruz in diffinitione ponatur tantuz
vnū gen? z vna d̄ra siue plures ponatur
cū genere ita tñ q vltima sit cōuertibilis
cū diffinitio

Tercio sciendū est qz genus
sp̄s z d̄ra significat eādē essentia ab alio
tñ ipoī gen? z d̄ra nā gen? significat ean
dē nāz quā significat sp̄s s̄ impositur ab
eo qz est māle in re S̄z d̄ra exprimit eā //
dē nāz ab eo qd est forāle in re Sp̄s aut
significat eādē nāz s̄ nom̄ sp̄i a mā z a for
ma imponentur. Diffinitio enim significat
explicite quod species implicite. exm //
pla horum vt animal significat hominē
et equum sed impositio animalis sum //
mitur a sensiuo quod materialiter se ha
bet in homine. Unde animal signifi //
cat habens animam sensitiuam siue illō
sit homo siue equus siue aliud Et rati
onale significat naturam hominis sed eā
exprimit ab eo quod est formale in ho
mine scilicet a rationali anima. q for ma
liter se habet respectu sensitiui. Unde
rationale significat habens animam ra //
tionalem. homo enim significat idē sed
impositio est a materia a qua imponentur
genus. et a forma a qua imponentur d̄ra

Unde homo significat hñs animaz ratio-
 nale in natura intellectiva. Ex p̄dictis pa-
 tet q̄ licet genus sumatur a materia sed signi-
 ficat totuz. Similiter licet differentia sum-
 matur a forma non tamē est idem q̄ for-
 ma s̄ totuz. secundo patet q̄ species non
 cōponitur ex genere 7 differentia tanquaz
 res tercia ex duabus reb⁹. Sed cōcept⁹
 speciei cōponitur ex cōceptu generis et
 differentie. Tercio patet q̄ nō est intelli-
 genduz q̄ gen⁹ significet aliquaz naturaz
 cui supveniat alia natura signata p̄ differ-
 entia. sed differentia ad dicitur generi tam-
 quaz significans determinate illud quod
 genus significat in determinate. Quarto
 patet q̄ illud qd dicitur in textu est verū
 s̄ q̄ gen⁹ nō est p̄ter species illi⁹ generis
 et vox nō est p̄ter pticulares voces. nec
 animal p̄ter species eius. Est tamen sci-
 enduz q̄ vox potest cōsiderari dupliciter
 vno modo vt est formata significatione
 in comun 7 sic est genus ad pticulares
 voces. 7 non est p̄ter eas et sic p̄dicatur
 vox de pticularib⁹ vocib⁹ vt euz dicitur
 homo est vox. Alio modo cōsideratur
 vox vt caret significatione. 7 vñ nō est for-
 mata. 7 sic est materia 7 est p̄ter pticula-
 res voces 7 sic nō p̄dicatur de eis. vñ sic
 nō dicitur q̄ bō est vox vel equ⁹ est vox
 s̄ q̄ est ex voce 7 significatione p̄porcio
 naturaliter distinctio sol⁹ fieri de corpore

Tunc ponitur cōclusio respo

salis ex ptib⁹ diffinitionis fit vnū. p̄bat⁹
 primo qz ex genere 7 differentia fit vnū qz
 genus nō est aliqd p̄ter species eius et
 p̄ter differentias s̄ cādez naturaz signifi-
 cat euz specieb⁹ 7 differēcijs. ergo p̄ se fit
 vnū ex genere 7 differentia. Secūdo p̄ba-
 tur q̄ ex plurib⁹ differēcijs fiat vnū qz
 plures differēte nō significat diversas na-
 turas. s̄ significant vnaz 7 eandē natura
 inter quas differētia vltima sumitur ab
 vltima forma. Unde ex vnitute vltime
 forme tota diffinitio est vna. Ex p̄dic-
 tis patz falsitas oppinionis dicētiuz plu-
 res formas essentielles esse in eodē cōpo-
 sito secūduz pluralitatez p̄dicatoruz sub-
 stantialiu. Dicūt enim q̄ in sorte est vna
 forma secūduz quā bōc p̄dicatū substantia

ōr de sorte 7 alia s̄m q̄ hoc p̄dicatū. cor-
 p⁹ d̄ de sorte 7 sic de alijs s̄ d̄c ex p̄mo
 falsa ē. Primo q̄dez qz d̄r in textu q̄ gen⁹
 nō est p̄ter species illi⁹ generis. Annuif
 q̄ gen⁹ nō significat aliaz natura a natura
 signata p̄ speciez. hoc ecia nō potest saluz
 n̄ ponēdo plures formas substantiales in
 eodē secūduz generalitate p̄dicatoz. Se-
 cundo qz in eodem secūduz istā oppinio-
 nez p̄tes diffinitionis nō essent vnū. nam
 illa nō sunt vnū. s̄ vere multa que significat
 diversas formas. Tercio qz differentia
 est inter p̄dicationē vniocā seu qd dita-
 tuaz 7 de nominatiuā in bōc. qz in p̄dica-
 tione vniocā p̄dicatū est idē euz subiec-
 to. nō autē in denominatiuā s̄ secūduz
 aliqd qd est in subiecto. 7 ideo nō p̄dicat⁹
 de subiecto nisi significet de noiationem
 Unde patet q̄ licet ponatur plures for-
 melacādētales in eodē subiecto secūduz
 pluralitatem p̄dicatoz accidentaliuz. ta-
 men cōtra naturaz p̄dicationis substantia-
 lis est. q̄ ponatur plures forme substantia-
 les in eodē subiecto secūduz pluralita-
 tez p̄dicatoz substantialium. Quarto
 ponere plures formas substantiales in co-
 dez est impossibile vt in pluribus locis
 ostensum est. 7 sic patet q̄ plura p̄dicata
 substantia eandem naturam significat
 quamvis alio et alio nomine nominētur
 et ecia ab alio mō sumant vt p̄ dictū ē

Ad rationes ad primaz b̄ic

tur q̄ non est inconueniens genus in di-
 stincte 7 q̄si potentialiter continere duas
 cōtrarias differētijs. d̄r secūdo q̄ ex ge-
 nere 7 differentia nō fit vnū qz vnū insit al-
 teri p̄ illū mōz p̄quē accēs ē in subiecto
 s̄ fit vnū p̄ q̄nto significat cādez naturaz
 Ad secūdas d̄r q̄ ex differēcijs nō fit vnū
 qz insunt vni s̄ qz significat vnā nēz loquē-
 do de differēcijs p̄ se. Ad tercia tā dictuz
 est q̄ gen⁹ non est idē q̄ mā nec d̄rta q̄
 forma. s̄ significat totū. d̄r ecia q̄ ex mā
 et forma fit p̄ se vnū sicut ex actu 7 potētia
 ex mā 7 forma resultat essentia vna scilicet
 cōpositum

Queritur nono vtrū vniver

sale sit substantia. Ar q̄ sic or aial est vlc. s̄
 est s̄ba hoīs. ergo vlc est s̄ba. Inoppo-
 situm est p̄bs cōtra platonē ponētē vlla

esse substantias rerum. presensione:

Primo sciendum est quod post
quod unum est de substantia ut substantia est
quod unum est. consequenter videndum est de
substantia secundum quod est uniuersale quia in
principio huius septimi dictum est quod sub
stantia uno modo dicitur quod unum est. alio
modo dicitur uniuersale

Secundo sciendum est quod
uniuersale dicitur dupliciter. uno modo
dicitur natura cui attribui potest in se
uniuersalitate sicut est uniuersale in pote
tia et hoc modo uniuersalia significat sub
stantias rerum et predicantur in quid ut ani
mal est substantia eius de quo predicat. Et
similiter homo alio modo dicitur uniuersa
le nam intentionem uniuersalitate subiecta
put scilicet consideratur ut unum in multis
et sic capit uniuersale secundum actum uniuersa
litate. et hoc modo ponebat platonicus
uniuersalia esse substantias rerum contra
quos aristoteles probat quod uniuersalia non
sunt substantie. uniuersalia cui secundum actum
non sunt in rerum nam sunt in intellectu. put scilicet
intellectus accipit naturam ut communem
multis indiuiduis in quantum eam abstrahit
ab indiuiduis et sic de tali uniuersali
secundum actum est ad propositum

Tunc ponitur conclusio respectu
satis. uniuersale non est substantia probatur
duplici via. Prima sunt secundum quod uniuersa
le considerat ut unum in multis. Secunda via
sumit secundum quod uniuersale finitur siue con
sideratur ut pars diffinitionis speciei. sed
non secundum quod species componitur ex ge
nere et differentiis. tunc probatur conclusio qua
b? ratioibus? Prima quod substantia unum est
uisque est sibi propria et non est alteri sed uniuersa
le est eodem et natum esse in pluribus ergo
non est substantia alicuius. Et confirmatur sic
quia vel uniuersale est commune multis et
substantia unum vel plurium. non unum tantum quod
eius ratio esset substantia unius esset sub
stantia alterius. nec plurium quod plurium non
est substantia una. illa enim quorum substantia
est una et quod unum est. unum in talia sunt
unius simpliciter. relinquunt ergo quod uniuersa
le non est substantia alicuius. Secunda
ratio substantia non dicitur de aliquo sub
iecto ergo uniuersale non est substantia

Si obiciatur quod licet esse in subiecto non
conueniat substantie. tamen dicitur de subiecto
ei conuenit ut dicitur in predicamento. Di
citur quod in predicamento collocationis de substan
tia secundum considerationem localem
scilicet secundum quod substantia consideratur
secundum actum rationis secundum quem
sibi conuenit predicari. Et ideo apud loquentem
aliud est dicitur de subiecto et alia est esse sub
iecto. Sed metaphysice considerat substantiam
secundum quod est quod dicitur ens et ideo
apud eum idem est esse in subiecto et dicitur de sub
iecto. An si uniuersalia essent separata a singu
laribus? tunc non essent in subiecto. Secunda via pro
bat quod quatuor rationibus? Prima est illud quod est sub
stantia et hoc alia non est eodem ex illo quod non
est substantia nec hoc alio sed simpliciter est
hoc alio et substantia. sed uniuersale non est
hoc alio. sed quod est ergo singulare non est
sicut ex uniuersali tanquam ex substantia. sed
si dicitur quod uniuersale non significat qualitatem
accidentalem sed qualitatem substantia
lem. dicitur quod si ponatur uniuersale esse
idem cum singulari sicut posuit aristoteles
tunc significat qualitatem substantialem
Sicut autem ponatur uniuersale esse separatum
relicter a singularibus non solum sig
nificat qualitatem substantialem sed etiam
accidentalem. quia omnis qualitas
que est alia ab eo cui est. est sibi accidentalis.
Secunda ratio est si uniuersale est substantia
sequeretur quod essent eiusdem plu
res substantie consequens est fallum et patet
consequentia quod sortis substantia est homo
et sortis substantia est animal. Ter
tia ratio est quia sequeretur quod essent pone
ndus tercius homo ut preter duos scilicet
platonem et sortem poneret homo communis
separatus ab ipsis hoc modo dixit ut pla
tonicus quod ponendus est tercius homo
sed hoc est impossibile ergo non est. Quar
ta ratio est ex pluribus? actu existens? non
potest fieri unum bene ex pluribus? potentia
secundum platonem uniuersalia sunt in actu pro
ter singularia ergo ex uniuersalibus? essent sin
gularia tanquam ex eorum substantia. et si quod essent
ex duobus? actu existens? non potest fieri unum
ut tercius. causa est quod de ratione actus est separare et
distingueret unum ab alio ideo ex pluribus? ac
tu existens? non potest fieri unum nec aliquid
sunt nisi habeat actum unum vel sortem nam una

potentia vero est nata coniungi actui ideo
 pluralibus potentia existentibus bene
 fit unum actu. Rationes sunt solute
 per distinctionem factam in secundo no
 tabili ipse enim probatur bene quod vniuersalia
 bene sunt substantia eorum de quibus
 predicantur etc. |

Queritur decimo. An

ponenda sint vniuersalia separata a sin
 gularibus. Et ait quod sic quod scientia est necessari
 modo singularia. etiam quecumque in eis sunt
 sunt corruptibilia. ergo non potest haberi
 scientia de ipsis nisi ponatur vniuersalia
 separata a singularibus quod vniuersalia sunt ppe
 tua et necessaria. In oppo. est philo.

Pro responsione sciendum est
 primo quod platonici posuerunt vniuersalia
 siue ydeas que erant substantie singularium
 separata a singularibus quorum oppo. etiam est
 ta ante in isto li. posuerunt enim ydeas se
 patas vt earum esset scientia et diffinitio

Sed contra eos ponitur conclusio
 non iunt ponende ydee separate a singulari
 bus vt puta non est ponenda ydea homi
 nis separata a singularibus hominibus. probatur
 quod secundum platonicos ydee sunt substantie sen
 sibilium sicut illud quod est de substantia alicuius
 non est separatum ab eo cuius est substantia
 ergo etc.

Secunda conclusio si ydee

essent separate a singularibus ipse non esset
 diffinitio. probatur quod essent singulares. modo
 singularium non est diffinitio. minor pars
 quod diffinitio est necessarium et perpetuum
 sicut demonstratio et scientia cuius demonstratio
 nois diffinitio est principium. sed singularia
 sunt corruptibilia quod bene materia cuius
 natura talis est vt sit potentia ad esse et non
 esse. ergo singularium non est diffinitio. for
 te diceretur quod singularium quod sunt corrupti
 bilia non esset diffinitio modo secundum platonici
 cos ydee nec sunt corruptibiles. nec bene
 materia ideo non videtur valere ratio. et
 propter hoc in textu subditur talis ratio et
 est sensus si singularium est diffinitio illa da
 tur per propria noia. vel per communia non
 per communia quod tunc diffinitio non esset
 propria nec per propria quod talia essent sin
 gularia sicut marcus tulius modo diffinitio

non debet dari per singularia non materia. for
 te diceretur quod illa ratio arguit bene vbi
 sunt plura singularia eiusdem speciei et quod illo
 non est diffinitio modo platonici non pone
 bant plures ydeas eiusdem speciei. et quod ibi non
 est nisi vnum indiuiduum. Vbi speciei illius
 potuit esse diffinitio. Sed contra hoc ite
 rum arguit quod si hominis singularis esset
 diffinitio talis daretur per accidentia que
 possunt non in esse manere substantia diffini
 ti. vt si sol diffiniretur quod est arcus ter
 ram abscondit de nocte. si enim poneretur
 soles quiescere aut non agere ad huc ma
 te substantia solis et tunc diffinitio data ei non
 competere. Item si ille sol diffiniretur per
 illa que possunt competere alteri vt si foret
 alius sol tunc diffinitio data de hoc foret
 alteri competere. vbi relinquitur quod singula
 rium nullo modo est diffinitio. Sed pro res
 ponsione rationis post oppositum dicit quod
 licet vniuersalia non sunt secundum rem sepa
 rata a singularibus. tamen bene secundum rationem
 quod similia sunt de ratione singularium que non
 sunt de ratione vniuersalium vt earum huius
 vel illius hominis sunt de ratione vnus
 hominis. tamen non sunt de ratione hominis
 in comunem hec aut vniuersalia sic conside
 rata per abstractionem a conditionibus idem
 duantibus sunt necessaria et eorum est scientia
 et sic per solutionem rationis ante oppositum
 sequitur textus.

Queritur undecimo. An

quid est sit principium et causa. Arguitur
 quod non quod si esset causa esset intrinseca. s. ma
 teria vel forma si supra dictum est quod quid est
 non est materia vel forma. ergo non est prin
 cipium vel causa. In oppo. est aristoteles. pro
 solutione supponitur sicut alias dictum est
 quod quid est est natura vel essentia rei que
 explicatur per diffinitioes. hoc supposito

Ponitur prima conclusio

quid est. est principium et causa. probatur illud
 est principium vel causa de quo non queritur
 propter quod est si omnia alia que sita reducantur
 in ipsum. s. quod est bene modo. ergo etc. maior
 pars ex hoc quod propter quod semper queritur causam
 minor pars quod in questione propter quod semper
 non queritur propter quod homo est homo
 sed queritur propter quod fortis est homo

Et quando queritur aliquid de aliquo. res-
 pondetur quia quod est est hominis si-
 bi inest. Ratio autem quare non queritur idem de se
 ut propter quod homo est homo quia in omni
 questione oportet aliquid esse cognitum et ali-
 quod dubitatum. modo cognitum quod homo est
 homo. simul cognoscitur causa propter
 quam homo est homo. sed quia unum quod
 est idem sibi ipsi. ideo ubique predicatur
 idem de se ipso non potest idem de se ipso
 negari. hoc est principium commune omnibus
 notum. Probatur etiam conclusio ex im-
 positione nominis. dicit enim quod quid erat
 ad esse. et non quod quid est ad denotandum
 priusquam quidditatis vel essentie. ad esse
 Nam quod dicitur vel essentie est causa esse quod
 est suppositum. Est tamen sciendum quod
 quando queritur de aliquo propter quid
 est. aliquando respondetur causa formalis
 ut si queratur propter quid sit contritus
 Si respondetur quod sit sonus in nubibus
 respondetur causa formalis. aliquando
 efficiens ut si queratur propter quid est
 forma in materia ut propter quid est forma
 domus in materia. scilicet in lapidibus et lignis
 Respondetur quod propter artem edificati-
 uam. Aliquando respondetur causa fi-
 nalis. ut si queratur propter quid est forma
 domus in lapidibus et lignis. respon-
 detur ut in habitans domum protegetur
 a pluuio et ventis. unde causa finalis et effi-
 ciens sunt causa propter quam forma est
 in materia. In hoc tamen differunt quia
 efficiens est causa fieri. et finis non est solum
 causa in fieri sed etiam in esse. Cuius
 ratio est quia efficiens est causa quare forma
 est in materia eo quod transmutat materi-
 am ad formam suscipiendam. hoc autem
 est in fieri. sed finis in quantum mouet
 agens. est iam in fieri. sed in quantum una
 quae res per suam formam ordinatur
 ad finem. finis est causa esse rei sed illud
 quod est dictum de causa efficiente intel-
 ligendum est de causa efficiente per mo-
 dum quia deus est causa efficiens omnium
 rerum non tamen per motum. ex predictis patet
 quod quod est est causa et principium. Sed
 ad videndum qualis causa sit et quale
 principium. est bene notandum quod di-
 stinctum est totum siue compositum. quod dicitur

est totum siue compositum. quod sim-
 pliciter est unum ut homo. Aliud com-
 positum est quod non est simpliciter unum ut
 cumulus lapidum dicitur unus propter
 unitatem loci in quo sunt lapides. Ratio
 huius diuersitatis est quia quandoque to-
 tum capit speciem ab aliquo uno quod
 est forma vel compositio vel ordo. et cum-
 plum primum ut lapis vel lignum est unum
 per formam. Exemplum secundum sicut do-
 mus est una compositio. Exemplum
 tertium sicut exercitus numerus. vel syllaba.
 Illa enim capit speciem ab ordine
 unitatum litterarum. quandoque vero to-
 tum capit speciem non ab aliquo uno sed
 a pluralitate partium collectarum. et tale
 unum non est unum nisi secundum quid
 et multa simpliciter ut populus.

Secundo sciendum est quod

totum quod est unum non est solum causa
 ex quibus compositum sed aliquid aliud
 ut homo non est ignis vel terra ex quibus
 componitur sed aliquid aliud quod est
 forma hominis. Similiter syllaba non est
 id quod b et a sed est aliud ut puta ordo li-
 terarum et hoc patet quia dissolutus par-
 tibus ex quibus totum componitur ad-
 huc remanent partes ille et non remanet
 totus. Et hoc est signum quod totum non est ele-
 menta siue principia materialia ex quibus
 componitur sed cum hoc est aliquid ali-
 ud. scilicet forma et haec substantia est causa uni-
 uersum et causa prima essendi ut dicitur
 in textu. Aduertendum est tamen quod cum
 dicitur quod quid est. est principium formale
 non est intelligendum quod sit forma partis
 tantum sicut dicitur a viro sed est forma totum
 quae se habet tanquam principium forma-
 le et causa materiae sicut humanitas est cau-
 sa formae et dicitur esse sicut anima est causa
 corporis. Et per hoc patet solutio rationum
 ante oppositum. sequitur textus.

Queritur duodecimo. Utrum

in substantiis materialibus materia sit prin-
 cipium individuationis. Arguitur quod non
 materia est pars speciei. ergo non esset prin-
 cipium individuationis. Secundo sic si ma-
 teria finis esset principium individuationis

materia est; hec de se, & quicquid conuenit alicui sibi in quocumque recipitur, ergo conuenit materie spei quod esset falsus. Tertio sic. idiuuū ē qd̄ idiuuū suū in se 7 diuisum a quocumque alio, cum ergo mā ex se nō hēat diuisioneū sequitur qd̄ nō ē p̄cipium idiuuatiōis. Quarto arguit qd̄ forā sit p̄cipium idiuuatiōis qz de ratōe idiuuū esset qd̄ sit aliqd̄ in se subsistens s̄ hec conueniunt idiuuū per formā ut habet sanctus Thō. in cōiuncto huius septimi, ergo substātia est p̄cipiū idiuuatiōis. Quinto arguit ab eo dē res hēt esse, unitatē, 7 diuisioneū a quolibet alio, s̄ esse est a forma, ergo per formā aliqd̄ est in se vnus 7 diuisum a quolibet alio, 7 indiuisio est a forā. Sexto sic, qd̄ q̄ntitas, qz qd̄ hoc idiuuū non sit aliud hoc hēt ex eo qd̄ in alio idiuuū est alia pars materie q̄ in alio, s̄ mā in se nō hēt p̄tes s̄ ip̄as habet per q̄ntitates, ergo q̄ntitas est p̄cipiū idiuuatiōis. Cōfirmatur qz cōmunit̄ dicit qd̄ materia signata est p̄cipium idiuuatiōis s̄ materia dicit signata quando est accepta sub determinata q̄ntitate, ergo materia signata ē p̄cipiū idiuuatiōis. Septimo arguit, si materia seclusa obiecti q̄ntitate est p̄cipium idiuuatiōis cum sibi aristoteli, in sc̄do de generatōe maneat eadem mā in ḡnato 7 corrupto sequitur qd̄ corruptum 7 ḡnatum essent idē nuero. In oppositū videtur esse in hoc septimo aristoteli, q̄ntitas ad hoc qd̄ materia sit p̄cipiū idiuuatiōis, dicit enim q̄ntitas huius qd̄ illa sit eadem nuero quorū materia est vna, 7 in hoc, li. hētur qd̄ in habētibus formā in mā differūt quod est, 7 suppositū qz dicit qd̄ natura spei est tū forma, materia autē nō p̄tinet ad sp̄es ideo non esset difficile saluare qd̄ materia esset p̄cipiū idiuuatiōis, sibi enim ista opinione natura spei que est tū forā determināretur ad suppositū p̄ māz. Sed tenēdo qd̄ essentia spei cōplectitur māz 7 forāz cum essentia spei sit de se cōmunicabilis vere difficile esset saluare qd̄ materia est p̄cipium idiuuatiōis. Ad cuius euentiam **Sciēdus est prius qd̄ idiuuū** vel suppositus sibi aristoteli, est prius substātia, prius autē substātia ē que neqz ē in sub-

iecto neqz de subiecto dicitur. Tū p̄t̄ qd̄ idiuuū ē p̄cipiū subiectū de ḡne substātie quod in se est subsistēs nō receptibile in alio. P̄t̄ sc̄do qd̄ idiuuū priuat diuisionem non quacumqz sed diuisionem in partes subiectiuas. Sit ergo hec **P̄cipiū cōclusio in substātie** materialibus forā non est p̄cipiū idiuuatiōis, p̄t̄ qz idiuuū est in se subsistēs non cōmunicabile multis s̄ forma est cōmunicabilis multis nam illa cōmunicatur omnibus idiuuū eiusdē spei in q̄ntitas est manēs easdem in omnibus sibi ratōem ergo forā in mālibus non est p̄cipiū idiuuatiōis. Ex isto fundamēto ostēdetur qd̄ forme a materia sepe se ip̄is indiuiduantur.

Secūda cōclusio in omnibus

substātie mālibus materia est p̄cipium idiuuatiōis, p̄batur sic qz idiuuū de ḡne substātie solū cōtinet materiam 7 formas 7 in cōstitutōe sui non clauditur aliqd̄ accidēs, s̄ per p̄cedētē cōclusionē forā non est p̄cipiū idiuuatiōis cum sit cōmunicabilis multis, ergo materia est p̄cipiū idiuuatiōis. Tū per hoc qd̄ forā recipitur in materia ip̄a efficitur hec 7 incōmunicabilis. Est tū sciendum qd̄ materia non quocumqz mō cōsiderata est p̄cipium idiuuatiōis cum p̄t̄neat ad naturāz sp̄es s̄ ip̄a cōsiderata ut est subiectū p̄cipiū non receptibile in alio est p̄cipiū idiuuatiōis qz per ip̄as idiuuū hēt qd̄ sit oīm aliorū susceptibile 7 in nullo alio susceptibile 7 p̄ cōsequens incōmunicabile ideo per materiā ut est p̄cipiū subiectū in nullo alio receptibile dicit esse idiuuū. Nec materia sic cōsiderata, s̄ ut ē p̄cipiū subiectū non receptibile in alio p̄t̄inet ad sp̄es naturāz, s̄ sibi qd̄ in cōmuni accipitur per intellectū cōsideratōem cuius est intentōem p̄ficere. Ex quibus p̄t̄ qd̄ natura spei puta lapidis vel hominis in q̄ntitas homo non est de se hec, sed p̄ materiā p̄cipiū cōsideratur ut vltimum subiectum non receptibile in alio.

Tertia cōclusio neqz q̄ntitas

neqz aliqd̄ accidēs ē p̄cipiū idiuuū de ḡne substātie, p̄t̄ ex multis. Tū prius qd̄ substātia a toto ḡne prius est accidēs

et per in hoc septimo si diuiduuz ptinet
 ad gen^o substantie. ergo circūscripto quo//
 cūq; accidēte ad huc remanet diuiduuz
 de g^o substantie. Tum scdo qz diuiduū
 de g^o substantie non soluz claudēt mate//
 riaz 7 formā s; etiam q̄titatez vel aliquod
 accidēs 7 tūc diuiduuz esset ens per ac//
 cidens 7 sic per se non recipet priuatōem
 sp̄i quod falsuz est. Tum tertio qz q̄ti//
 tas 7 quod dūbz est cōmunicabile subiec//
 to. sed esse incōmunicabile est propria ra//
 tio in diuiduū. ergo non est in diuiduum
 per quātitatez vel per aliquod accidens
 Quarto qz accidēs in diuiduatur ad in//
 diuiduatōez subiecti 7 ab eo caput vnta//
 tez mālez. ex quo ptz qz aliquo d' accidēs
 nō est cā diuiduatōis s; diuiduatio ac//
 cidētis seq̄tur in diuiduatōez subiecti. An
 de prius est in diuiduatio subiecti quā ac//
 cidētis. Unde ptz quid est diuiduuz de
 g^o substantie qz seclusa q̄cūq; quātitate
 7 om̄i alio accidēte est diuiduū. Ex quo
 ptz q̄liter intelligēduz est qz materia sig//
 nata. i. mā considerata sub certis dime//
 sionibus est p̄cipiuz in diuiduatōis. non ē
 sic intelligēduz qz dimensiones terminate
 non faciāt ad hoc quin diuiduuz sit sen//
 sibile 7 determinātuz ad hic vel ibi 7 tunc
 nō ē nisi per quātitatez. Et sic dimensiones
 terminate nō sunt causa diuiduū. s; signū

Quarta cōclusio. quātitas

ē causa multitudinis in diuiduoz sub vna
 sp̄e ptz qz qz hoc in diuiduum non sit hoc
 hoc est qz alia pars materie est in hoc q̄
 in alio. s; materia nō habet dese ptes nisi
 per quātitatez. ergo quantitas est causa
 multitudinis in diuiduoz.

Ad ratōes. ad primaz dicit

qz sub vna ratione materia est pars sp̄i
 7 sub alia est p̄cipiuz in diuiduatōis qz
 materia put a capitur in cōmuni per in//
 tendēz est pars sp̄i. sed ip̄a considerata
 put est vltimuz subiectuz non receptibile
 in alio est p̄cipiuz in diuiduatōis 7 non
 ptinet ad ratōez sp̄i. Ad scdoz dicitur
 qz materia hēt qz sit hec. 7 nō cōmunica//
 bilis s; qz est vltimuz subiectuz non re//
 ceptibile in alio 7 ideo s; istaz ratōez ip̄a
 est incōmunicabil 7 hoc non pertinet ad
 sp̄i naturaz. Dicit scdo qz sp̄es habet qz

sit cōmunicabil a forā. 7 a forā s; in suam
 naturā. cōmunicabil est huc materie vt
 illi. hoc ē s; in ratōez put. s; ip̄a accipitur
 vt cōmune qdōz. Dicit tertio qz in quo
 cūq; est materia illud est in re singulari
 Unde sp̄es non est nisi in singulari sed
 verum est qz materia considerata in cō//
 muni ptinet ad sp̄ez 7 hoc modo nō est
 singularuz. Ad tertiaz dicit qz bene pro//
 bat qz materia in se considerata non est
 p̄cipiuz in diuiduatōis siue multitudinis
 in diuiduoz. sed per quātitatez 7 hoc est
 pro quarta cōclusio ē. Dicit vltimuz qz
 ppria ratio in diuiduū est qz sit in diuisuz in
 se 7 diuisuz a quocūq; alio hec autē ē ratio
 vni^o in diuiduū ab alio. Sed ratio in diuiduū
 est qz sit incōmunicabile. 7 iteruz quz
 est vni^o in diuiduū in vna sp̄e non est dis//
 tinctio vni^o in diuiduū ab alio. Unde in di//
 uduuz dicit in diuisiōem que est in ptes
 subiectiuas 7 hoc sibi cōuenit per mate//
 riaz. Ad quartam cōceditur qz in diuiduū
 habz esse forāle per forāz s; hoc ip̄m
 qz in diuiduū sit p se subsistēs cōuenit sibi
 per materiā. Ad q̄ntaz dicit qz duplex
 ē distinctio. q̄daz est distinctio forālis que
 in diuiduū vni^o sp̄i forāliter distinguitur
 ab in diuiduo alteri^o sp̄i 7 hec distinctio
 specificā ē per forāz. Alia ē diuisio mate//
 rialis q̄lis ē in in diuiduis vni^o sp̄i 7 hec
 est per materiā signataz. Ad sextaz illa
 ratio ē pro quarta cōclusio. Ad aucto//
 ritates philofophi dicitur ē qz materia
 signata p̄cipiuz est in diuiduatōis. Ad
 dicitur ad sextam quando dicit qz mā
 habet ptes per quātitatez. dicit qz habet
 ptes per diuisiōez factaz ab agēte medi//
 ate q̄titate que p̄cedit q̄tuz ad fieri ip̄m
 in diuiduū 7 illa non est p̄cipiuz in diuiduū
 duatiois quz ip̄m p̄cedat 7 non habet
 ptes neq; diuiditur materia per q̄titatez
 que seq̄tur in diuiduū 7 in diuiduatōez for//
 me substantialis in materia ymo ate ad//
 vltimuz forē substantialis materia est diuisa
 7 iam habet partes. Ad septimā dicit
 qz non est eadē materia s; esse in gnato
 7 corruptio. esse enī materie certificatur
 per q̄titatez mō impossibile est vna ma//
 teriaz esse sub plurib^o formaz 7 s; in eadē
 dimensiones. vel sub eadem quantitatē
 et sic est finis septimi in metabaphisice.

Ira octauū librū

metaphisice aristotelis
queritur primo. Utrum
materia et forma sint prin-
cipia omniū substantiarum
sensibilium. Et arguitur

primo quod non de materia quia celus est
sensibilis et tamen in eo non est materia ergo
et minor probatur e contrario. Primum quia
omne habens materiam est corruptibile quia
natura materie est ut per ipsam contingat ali-
quid esse et non esse ut patet. Secundo huius
Sed celus est incorruptibilis ergo non habet
materiam. Secundo arguitur sic transmuta-
tio substantialis ducit nos in cognitionem
nisi materie secundo huius et primo philo-
sophorum patet. Sed in celo solum est muta-
tio localis cuius subiectus est actu quantum
non autem in celo est transmutatio substan-
tialis cuius subiectum est materia. Argui-
tur sic tertio. de forma quia quecumque sunt
distincta deus potest separare et separata con-
seruare sed materia et forma sunt distincta
secundum essentiam ergo potest esse materia
que est altera pars compositi sine forma
In oppositum est philosophus pro responsio

Est primo sciendum quod postquam

aristoteles in septimo definiuit de substantia
secundum considerationem logicalem. scilicet definiendo de diffinitione per quam
explicatur ipsius quod quid est et de partibus
diffinitionis. nunc in isto octauo definit
de substantia per propria principia essentia-
lia ostendendo quod materia et forma sunt prin-
cipia substantiarum sensibilium. Secun-
do est sciendum quod substantia aliter dicitur de
materia aliter de forma et de composito. ma-
teria enim dicitur substantia non quod sit ens
actu vel hoc aliquid secundum se. sed quia
est potentia hoc aliquid et non est ens actu
forma autem dicitur substantia quod est qua aliquid
dicitur ens actu et hoc aliquid. Compositum autem
dicitur substantia quia illi est esse et actio
generatio et corruptio. Et iterum differunt
materia. forma. et compositum. quia com-
positum est separabile. id est potest separari
per se existere. forma vero est separabilis a mate-
ria. non secundum rationem sed secundum rationem quia forma
potest intelligi sine materia loquendo de
forma que est altera pars compositi. Sed

materia non est separabilis a forma nec secundum rationem
nec secundum rationes. non secundum rationem quod esse materie
est a forma. Unde repugnat materiam esse
sine forma. nec secundum rationem quia materia
solum intelligibilis est per analogiam ad
formam. primo philosophorum. unde materia non
potest intelligi nisi in habitudine ad formam
nam materia non est separabilis a forma

Conclusio prima. in omnibus

substantiis sensibilibus est materia. proba-
tur. quia omnes substantie sensibiles sunt
mobiles. sed in omni eo quod mouetur
subiectum necessarium est materia. probatur
minor quia in omni transmutatione oportet
esse subiectum commune quod subinatur
utrumque termino generationis sue mutatio-
nis ut patet inductiue in loci mutatione est
subiectum quod nunc est hic nunc alibi
In augmentatione est subiectum quod
nunc est sub parua quantitate nunc sub mag-
na. Similiter in generatione est subiectus
quod nunc subicitur forme nunc priuatiōi

Aduertendum quod ubique sunt generatio et
corruptio ibi sunt alie mutatioes sed non
oportet quod ubi sunt alie mutatioes ibi sit
corruptio et generatio ut patet in celestibus ubi est
loci mutatio et alitudo secundum illuminationes
et tamen in ipsis non est generatio nec corruptio

Secunda conclusio. in substā-

tijs sensibilibus est forma. probatur sic
quia esse est actus entis unde impossibile
est esse ens nisi habeat esse sed esse est a for-
ma. ergo omne quod est vel est forma vel
est habens formam sed substantie sensibi-
les non sunt forme tantum cum in ipsis sit
materia per conclusionem precedentem. ergo
habent formas Ex dictis patet falsitas epi-
monis commentatoris ponentis in celo non
esse materiam quia celum est mobile. ergo
habet materiam. Secundo ostendit quod est
substantia et forma vel materia vel compo-
situm. Sed celus non est forma tantum. tamen
quod forma simplex non est subiectum motus
cuius sit indiuisibilis. Tamen quia si celus esset
forma simplex esset actu intelligibile et non
sensibile nec est materia tantum quod materia non est sepa-
rabilis a forma. ergo est compositum et materia et forma

Tertio sic ostendit quod compositum forma et cor-
ruptio forma autem compositi est prius
et proprius actus materie sed celus habet quantitatem

ergo hęc mās. Ad idēz pro ista pte sūt thomas
 7 egidi⁹ de roma qui tñ dīstīrūt inf se
 qz licz ambo ponāt māz in celo tamē dīffe
 rūt māz egidi⁹ poīt māfīā celi esse eiusdē ra
 tōis cuz mā gñābilīz 7 corruptibilīz. In ne
 tus thomas ponit eaz esse alter⁹ rationis
 Primo quia corruptibile 7 incorruptibile
 dīstīrūt genere p̄fīcico. gen⁹ autēz p̄fīcīcūz
 sumūt a māfīā. s̄ celiū est incorruptibile 7
 bec inferiora sūt corruptibilia. ergo alia est
 māfīā inferiorū 7 celi. Secūdo qz quorū
 cūqz materia est eadem illa sūt ad mīuecz
 transmutabilia primo de gñatione. s̄ celi
 7 ista inferiora non sūt transmutabilia ad
 mīuem. ergo illoz non est eadem māfīā
 propter istas rationes cuz oppūoē sancti
 thome standū est Ad rationes Ad p̄u
 mā dicitur qz omīe habens māfīā p̄u
 tōm admīttit ad formāz substantīālez est
 corruptibile 7 de tali intelligītur dīctūz arī
 totū. celiū autē solū habz māfīā admītt
 tam p̄uatiōm ad vbi. et non ad formāz
 substantīālez. Probatūz qz forma celi p̄p̄
 eius p̄fīcōne termīat potēstātē māfīe celi
 Ad secūdā dīct qz in habentib⁹ māfīā
 gñālem 7 subiectāz gñationē 7 transmuta
 tōm p̄transmutatōne venīm⁹ ad cognī
 tōne māfīe. sed celiū non habet talez mā
 teriam. Dīctur secūdo qz ex motu locali
 celi ostēditur celum esse corpus quia esse
 q̄tūm p̄supponit materiā et ex cōsequētī
 ostēditur qz in celo est materia. Ad ter
 tiam dīct qz auctōritas tenet in absolutis
 7 non in hīs quoz vnū habet depēdētīā
 ad alterūz. vltērus dīct qz impossibile est
 māfīā esse sine aliqua forma. p̄z primo
 ex illo quod ante dīctū est. quia māfīā nō
 est sepābilīa forma nec s̄m rem nec s̄m ra
 tōne. Secūdo quia esse est actus eius
 vnde impossibile est aliqd esse ens nisi per
 esse. s̄ esse materiē est a forma ergo impossi
 bile est esse materiā sine forma. v̄ materia
 solū dīct ens qz est in potētia ad esse ac
 tu vnde secluso esse impossibile est māfīāz
 esse. Ex quo potest inferī per nullā potētiā
 fierī qz materia sit s̄e forma. quia hoc inc
 dit cōtradīctōnem Et si obītatur per dei
 potētiā accidens potest esse sine subiecto
 ergo per potētiāz dei materia potest esse s̄e
 forma. negatur cōsequētīa. qz materia so

lūm est potētia 7 ideo non est secluso actu
 Accidēs autē est actus quidā 7 ideo deus
 supplēdo vīcēz subiecti potest facere acci
 dens sine subiecto. qz aut per potētiā dei
 māfīā non sit sine forma. hoc nō est ex ipsa
 impotētia dei. sed quia hoc non est possī
 bile fierī cum includat cōtradīctōnem

Queritur secundo. Utrum

spētes vel forme rerūz se habeat sicut nuēri
 Arguitur qz non quia in nuēris p̄ceditur
 in infinitū. s̄ spētes rerū sunt finite 7 deier
 minate ergo 7c. Sed sic vna q̄z spēz re
 rū est vna per aliquā formā vna. s̄ nuērus
 non est vnus simpliciter. sed solū est vnus
 collectōne vnitatum. ergo spētes rerūz
 non se habēt sicut nuēri. Tertio sic alique
 spētes rerūz siue forme suscipiūt magis 7
 min⁹ vt qualitas. Et tamē nuēri non susci
 piunt magis 7 minus ergo in oppositōm
 est aristotiles in hoc libro pro solūtōne.

Sciendum primo qz postq̄

aristotiles ostēdit qz substantie sensibiles
 sunt cōposite ex māfīā. et forma. cōsequēt
 inquit de principio formali. et q̄a plato
 precipue determinat de principio formali
 ideo aristotilī p̄cipue defīniat de principio
 formali quātītatis iuxta ea que plato atri
 butabat ipsi forme. plato enī cōpat formas
 ad spētes. et spētes ad nuēros. primo er
 go videbitur de cōpatione formarū ad
 spētes. Secūdo de cōpatione forma
 rum ad numeros Circa primum

Secundo sciendum qz plato

quatuor attribuit forē per cōpationēz ad
 spēz. prīmū est qz res spēi significat formā
 tantū. et non cōpositū ex materiā 7 forma
 Secūdum est qz forma est aliqd p̄ter p̄s
 māfīe. Tertū est qz forme sūt ignābiles
 7 incorruptibiles. Quartū est qz forme sūt
 separate s̄m esse a sensibilib⁹. Quo ad pul
 mū dīctur qz nomē spētes in sensibilibus
 non significat formas tantūz s̄ cōpositūz
 et materiā 7 forā. vt animal non idem est
 qz anima s̄ est anima in corpore 7 est cōpo
 sitūz ex anima 7 corpore vnde p̄z qz dīstīn
 ctiones substantīāz sensibilibū non solū de
 bent dari per formā. s̄ per formā 7 māfīāz

Tertio est sciendum qz si spēz

in sensibilib⁹ est forma tantū. tūc idem est

enata et anime esse. sed si species in sensibili-
libus non sit forma tantum. sed composi-
tum ex materia et forma tunc non erit idem
quod quod est cum eo cuius est. ut non est idem
homo et hominis esse. ratio huius fuit tac-
ta in septimo. Quo ad secundum arguitur
quia fortes est aliquid preter partes mate-
rie sicut syllaba non solum est litera ex qua-
bus componitur sed aliquid aliud quod
est forma. scilicet compositio. et ordo literarum
et ista forma est aliquid preter partes mate-
rie quod non est sic intelligendum quod for-
ma sit separata secundum esse a partibus
materie. Quo ad tertium dicitur quod si po-
neretur forme separata materia ille secu-
dum naturam suam sunt ingenerabiles et
incomparabiles per se et per accidens prout
quia ad formam sequitur esse et ideo forma
semper est in se et non corrumpitur nisi ta-
lis indigeat defferente sicut esse formarum
naturalium quod indiget materia tanquam defferen-
te qua non in se subsistit cum ergo ad for-
mas separatas sequitur esse et illud esse non
indigeat defferente cum sint subsistentes
sequitur quod secundum suam naturam perse-
tue sunt. Sed forme que sunt in materia
per se generabiles et corruptibiles de se non
sunt. sed generatio et corruptio eis com-
munit per accidens quia generatio et corruptio
supposito conveniunt per materiam ut os-
tensum est in septimo huius sed composi-
tum quod dicit formam solum non cor-
rumpitur sicut nec forma. Sed compositum
singulare generatur et corrumpitur. Quo
ad quartum ostensum est in septimo huius
quod impossibile est ponere ydeas separatas que
sint quidditates vel essentie sensibilium ut
impossibile est ponere ydeam hominis a sen-
sibilibus particularibus hominibus separa-
tam et hec de isto articulo

Quo ad secundum sit hec co-

elusio species vel forme rerum assimilantur
numeris in quatuor. Primus est quia sicut
numerus diuisibilis est. et tamen resoluitur
ad aliqua indiuisibilia. scilicet ad unitatem que
est indiuisibilis in specie ita differentie di-
uisibiles non sunt in infinitum et resoluntur
ad aliqua indiuisibilia. scilicet ad unitatem que
est indiuisibilis verbi gratia differentia homi-
nis diuisibilis est in genus et differentiam

et in animal et rationale. Alterius differentia
animalis resolubilis in animatum et sen-
sibile sed non prosequitur in infinitum sed
est status in aliquo quod non est diuisibile
in genus et differentias sed est simplex si-
cut substantia. Secundum in quo assimi-
latur numeri est quia sicut in numeris ad-
dita vel subtracta unitate variatur nume-
ri species. ita addita vel subtracta una
differentia variatur differentia et quod quod
erat esse speciei ut substantia animata sensi-
bilis est differentia animalis. et si addat ra-
tionale non erit differentia animalis sed homi-
nis et si ab ea auferatur sensibile erit diffini-
tio corporis quia ultima differentia dat spe-
ciem differentiam. et unitas dat speciem nu-
mero. Tertium in quo assimilatur est quia
sicut numerus est unus per ultimam unita-
tem que dat speciem numero ita et diffi-
nitio que componitur ex genere et differentia est
una per differentiam que est finis et comple-
mentum differentie. et similiter substantia
composita ex materia et forma est una per
formas que dat speciem rei. Ex quo patet quod
numerus non est unus sicut indiuisibile est
unus cum componatur ex multis unita-
tibus nec etiam est unus per collectiones
sicut aures lapidum et sic non esset unus
nature nec unus speciei sed est unus per for-
mam unam. scilicet per ultimam differentiam
seu unitatem que est forma numeri et que
dat numero speciem. Et similiter substan-
tia composita ex materia et forma non est
una sicut in diuisibile similiter non est una
sicut per collectiones materie et forme. sed
est una per formam que facit per se unum
cum materia et dat speciem rei. Quartum
in quo assimilatur est quia sicut numerus
non suscipit nec magis nec minus eo quod nu-
merus sistit in aliquo uno determinato cui
si aliquid addatur vel subtrahatur va-
riatur species numeri. ita species vel for-
ma secundum se non suscipit magis et minus
in uno aliquo addito vel subtracto variatur
species. sed si forma suscipiat magis et mi-
nus hoc est ex parte materie in qua susci-
pit ut albedo non suscipit nec magis nec
minus.

Ad rationes ad primam di-
citur quod in numero non prosequitur in infi-

nitum secundum potentiam ad alias p[ar]tes
solutio.

Queritur tertio. Utrum ac-
cidentium sit materia. Arguitur q[uo]d sic. illo-
rum est materia que sunt ad inuicem trans-
mutabilia sed unus accidens transmutat[ur]
in aliud sibi contrarium ut calidus et frigi-
dus ergo accidentium est materia. In
oppositum est aristoteles. pro responsione

Est primo sciendum q[uo]d qua-
ntum ad unum conformiter ad textum ponunt aliq[ui]
propositiones. Prima est q[uo]d omnium transmu-
tabilium ad inuicem eadem est materia pri-
ma licet tamen materie proprie sint diuer-
se. est tamen materia una non per aliquas
formas unam sed per carentiam dictionis si-
cut alia est materia fleumatis alia colere
Nam propria materia fleumatis est dul-
ce et colere amarum sed tamen materia pri-
ma est eadem. ista propositio fuit declarata in li-
bro philosophorum de generatione. Secunda
propositio licet omnium generabilium et corrup-
tibilium sit eadem materia prima tamen
sunt diuersa entia. Tum propter diuersita-
tem efficientium. tum propter diuersitatem
proprie materie nam alia est propria ma-
teria unius alia alterius. Et licet eadem sit
materia equi et asini tamen quia agentia sunt
diuersa ipsa sunt diuersa. Tertia propo-
sitione. cum eiusdem sint plures cause queren-
do essentiam alicui non debet responderi
una causa tantum sed omnes ut si queratur
quod est causa hominis non bene respondet ignis
vel fra sed debet responderi causa materia-
lis que est in se in se. et causa efficiens est sper-
ma quod mouet generationem in quan-
tum est in eo virtus agentis. causa formalis
est quod quid erat hominis causa forma-
lis potest dici forma hominis que est finis
generationis vel operis que est felicitas. est
finis rei generate.

Sciendum secundo q[uo]d non
solum debet responderi per causas remo-
tas quia per eas non habetur cognitio nisi
in vniuersali. sed etiam oportet dicere per
causas proprias per quas habetur cog-
nitio perfecta et completa ut si queratur que
est materia hominis non bene respondet
ignis vel terra sed oportet respondere in se-

strum. Quarta propositio in corruptibilibus
supra celestibus que sunt perpetua non est
materia vel est alterius rationis a materia
istorum inferiorum loquendo de materia
que est subiectus generationis. et in pote-
tia ad priuationes. ideo materia celestis
alterius rationis a materia generabilium
et corruptibilium quia in celo non est mate-
ria generabilis sed materia mobilis ad
locum. et hec propositio superius est declara-
ta. Quinta propositio et responsalis conclusio
accidentium non est materia ex qua. sed bene
materia in qua que dicitur subiectum. Pro-
batur prima pars quia accidentia sunt for-
me simplices ut albedo in grando ergo non
habent materiam ex qua probatur secun-
da pars quia esse accidentis est in subiecto
ideo sequitur q[uo]d habent materiam in qua
que proprio nomine dicitur subiectus.

Aduertendum est tamen q[uo]d
materia et subiectum in aliquo conueniunt
et in aliquo differunt. Conueniunt in hoc q[uo]d
utriusque habet modum recipientis sicut enim
materia recipit formam ita subiectum acci-
dens. Differunt in hoc quia materia habet
esse actu per formam quam suscipit unde
a forma suscipit esse simpliciter. subiectus
autem non habet esse ab accidente quod
suscipit sed a cadenti dat esse. Secundo pro-
batur propositio a posteriori quia que sunt
composita ex materia per se possunt fieri et
corrumpi si forme siue essentielles siue ac-
cidentiales non possunt per se fieri aut cor-
rumpi ergo non habent materiam ex qua
probatur minor sicut forma equi non sit
composita ex materia et forma. ita albus
quod significat formam non fit albus homo
vel lignum album. Sexta propositio ma-
teria non est equaliter in potentia ad ambo
contraria si prius se habet potentia ad con-
trarium quod se habet per modum habitus
et forme per posterius ad contrarium quod
se habet per modum priuationis et corrup-
tionis sicut cor animalis prius est in po-
tentia ad sanitatem que se habet per mo-
dum habitus quam ad egritudinem que
se habet ut priuatio sanitatis. Ad rationes
ante oppositum dicitur q[uo]d accidentia non
sunt simpliciter sed composita ex subiecto et
a accidente ut visus est. Dicitur etiam q[uo]d bene

probat a eadentia habere materiaz in qua sed non ex qua.

Queritur quarto. *Utrum* ex materia 7 forma fiat vnū per se. Arguitur primo qd non quia ex pluribus diuersis non fit vnū nisi tale sit vnū per aggregatōes. sicut cumulus lapidū aut nisi ea ex quibus fit vnū per aliqd mediū. sed materia 7 forma sunt diuersa secundum rem. ergo compositū ex materia 7 forma erit solum vnū per aggregatōem aut oportet aliqd dare mediū inter materiam 7 formā vnens. Et quod cuiqz dicatur ex materia 7 forma non fit vnū per se. Secundo sic si ex materia 7 forma fieret vnū per se hoc esset. quia materia se habet vt potētia. 7 forma vt actus 7 ex actu 7 potentia fit vnū per se. Sed contra quia subiectū se habet vt potentia respectu accidētis. accidēs sicut actus. Et tñ ex subiecto 7 accidēte non fit vnū per se sed per accidēs ergo. Tertio sic actus 7 potentia sunt prime differētie entis. 7 ens scūduz quodlibet predicamētū diuidit in actū 7 potentia 7 patet nonno huius sed differētie diuidētēs aliqd per se nō conueniunt ad constitutiōes ergo ex actu 7 potentia non fit vnū per se. In oppositū est aristoteles.

Pro responsione est primo sciendum qd sicut recitat Albertus circa presentē materiā fuit triplex opinio. Quīdēz enī volētes seruare qd cōpositū ē vnū dixerūt qd forma 7 materia non differunt secundum essentia 7 sunt idem essentia 7 hęc. Secundus error est dicētum cōpositū non esse per se vnū sed per aggregatōem sicut cumulus lapidū. Tertius error est dicētum materiam 7 formam vnū non esse se ipsis. sed per aliqd mediū sicut lignum cōiungitur ligno per cauilam vel per aliqd aliud 7 isti errores proueniunt ex eo qd credebant materiam 7 formam esse entia in actu. Cum ergo ex duobus in actu non possit aliqd per se fieri nisi per aliqd vnens eos. oportet dicere qd aut materia 7 forma non essent plura sed vnū sicut de prima opinione. aut qd ex materia 7 forma non fit vnū per se. sed per aggregatōes sicut de secūda opinione

aut qd sit aliqd vnens materiaz 7 formam sicut de tertia opinione. Prima opinio est falsa. tum quia materia manente eadem in corruptione 7 generatione. vna forma abicitur 7 alia generatur. vnde patet qd materia 7 formā nō sunt idē essentialiter. Tum secūdo qd si materia 7 forma essent idē essentialiter nulla esset substantia cōposita sed omēs substantie formate tātū. Tum tertio quia materia est aliqd quod est in potentia 7 forma actus. vñ relinquitur qd materia 7 forma non sint idē essentialiter. falsitas secūde 7 tertie patebit ex deductione conclusionis. sit hec prima

Conclusio. ex materia 7 formā

fit per se vnū. pbatur. quia materia est vt potētia. forma vero vt actus sed ex actu 7 potentia fit per se vnū. nec huius querēda est causa aliqua. sicut enī potentia habet esse per actum ita per vnitatem. vñ actus se ipso vnibilis est cuz potentia. Et confirmatur qd si actus 7 potētia se ipsis non vniretur sed esset aliqd mediū vnens. tunc quereretur de illo medio an per se vniretur cum actu 7 potentia aut per aliqd mediū. si per se idem erat qd primum. s. qd actus 7 potentia per se vnirentur si non per se sed per aliqd tūc quereretur iterum de illo 7 sic proceditur in infinitū.

Aduertendum tñ qd licz non fit quēda causa intrinseca quare ex actu 7 potentia fit per se vnū tamen querēda est causa extrinseca. s. quia ipsuz agens ducit potentiam ad actum.

Sciendum qd predicta con-

clusio. s. qd ex actu 7 potentia fit per se vnū habet veritates in naturalibz 7 in mathematice qz vtrūqz materia se habet sicut potētia 7 forma sicut actus. alia tamē materia in naturalibz est quā in mathematice quā naturalia cōcipiunt materiaz sensibilibz 7 determinatas qualitatus sensibilibz qd sūt calidū frigidū 7 sic de alijs. Sed mathematica concipiunt materiam ymaginabilem que est continuū vel quantitas. ex quo patet qd in naturalibz 7 in mathematicis ex partibus diffinitionis fit per se vnū. sed vna pars diffinitionis sumitur a potentia alia a forma siue actu ergo ex partibus diffinitionis fit per se vnū

Secunda conclusio illa que

non habent materiam sensibilem nec intel//
ligibilem sicut sunt substantie sepe rate que
sunt forme tantum. statim sunt aliquid vnu
ptz quia in eis non est aliquid in potentia
quod explicet vnitatem recipientes aliqd
a forma. sed sunt forme tantum ad quam
sequitur quidditas et vnitatis. Ea vero que
habent materiam vt naturalia et mathema//
tica. non sunt statim vnum quia in eis
est aliquid prius ordine nature quod ex//
plicet vnitatem et entitatem a forma. ideo
non sunt statim vnum. Ex predictis ptz qd
aliter substantie sepe rate sunt vnum sicut
indivisible est vnu et sunt substantie sim//
plices non resolvable in plures partes
essentie sed sunt forme tantum. Substantie
vero composite non sunt vnu sicut indi//
uisibile qd sunt resolvable in plures pres
essentie. s. in materiam et formam. sed sim//
plices sunt vnum et hoc propter vnitatem
forme aqua sumitur spes. sunt etiam vnum
et plura in potentia que quedam potentia re//
ducitur ad actum per resolutiones con//
tinui in materiam et in formam. Et tunc
ad rationes.

Ad primam dicitur qd maior

solum habet veritates de pluribus quorum
quodlibet est ens actu cuius ratio est dicta
supra. quia actus est qui dividit et separat
ideo ex pluribus existentibus actu non
fit vnum per se nisi sit aliquid vniens. sed
ex pluribus quorum vnum est in potentia
et alterum in actu bene fit per se vnum. Ad
secundam dicitur qd subiectus accidentis
non est potentia tantum sed ens completum
in actu ideo ex compositione accidentis
cum subiecto non resultat aliqua natura
vna sicut ex materia que est potentia tantum.

Ad tertiam dicitur qd actus et potentia
dupliciter possunt considerari. vno modo
secundum suas rationes formales et sic sunt
per se differente entis. Alio modo possunt
considerari vt sunt pres entis completi et sic na//
turaliter vniuntur se ipsis ad constitutionem con//
tinui. et sic est finis octavi metaphisice.

 circa nonum librum

queritur primo. Vtrum
differentia posita ab aris//
totile inter potentias ra//
tionales et irrationales q
est qd potentie rationales sunt

eadem oppositorum. Potentie vero irrationa//
les non sunt eadem oppositorum sit sufficientes

Arguitur prius qd non. et primo qd potentie
irrationales sunt eadem oppositorum quia
potentia materie est potentia irrationalis et
tamen est eadem oppositorum. quod ptz
quia materia est in potentia ad contrarias
formas suscipiendas. Secundo sic calidum
dum potest calefacere et refrigerare per anti//
peristalam et tamen est potentia irrationalis

Arguitur tertio sol per suum calorem
mollescit ceram et durificat lutum. Ar//
guitur primo qd potentia rationalis non
fit eadem oppositorum quia sic sequeretur
qd illa potentia non ageret vel si ageret similiter
ambo opposita ageret quorum vtrumque
est inconueniens. Arguitur secundo prin//
cipium agendi potentie rationalis et simi//
litudo rei apprehense. et tamen illa est vni//
ta que est principium agendi et non oppo//
sitorum.

In oppositum est aristoteles

in nono metaphisice pro responsione est
primo sciendum qd postquam philo//
sophus in septimo et octavo hinc determinavit de
ente secundum qd dividitur in. x. predicamen//
ta ibi etiam determinat de substantia. que
est prima pars entis. et primus genus ad
quod cetera genera habent attributionem
nunc determinat in isto nono libro de ente
secundum quod dividitur in actum et po//
tentiam. Secundo est supponenda dictio
potentie habita. in quinto huius. est enim
dictus qd potentia dicitur duobus modis
s. de potentia activa et passiva et vtraque diff//
mitate est. dictum est etiam qd nomen potentie
per prius dicitur de potentia activa.

Secundo sciendum qd potetia

activa et passiva quodam modo sunt idem
et quodam modo non. Si enim considerentur
per comparationem vnius ad alterum sic sunt
idem quia potentia activa dicitur per com//
parationem ad passivam. et conuerso

ex eo enim quod aliquid habet potentiam acti-
 uam habet potentiam ut aliquid patiat ab ipso
 Sed si considerentur sunt illa in quibus sunt
 sic est potentia actiua alia passiuua in alio enim
 est potentia actiua et in alio passiuua unde
 patet quod nichil potest pati a se ipso per se et se-
 cundum idem.

Tertio sciendum quod potentia

irrationalis dicitur cuius natura est prin-
 cipium agendi ut calefactiuus frigidatiuus
 sed potentia rationalis proprie dicitur de
 potentijs intentionalibus. scilicet de intellectu et
 voluntate. tamen in proposito potentie rationa-
 les possunt dici ille in quibus non est forma
 naturalis sed forma apprehensa principium agendi
 sicut potentie intellectiue et potentie apprehen-
 sive sensitiue.

Quarto est sciendum quod po-

tentie irrationales sunt duplices quod quidam
 sunt actiue quedam passiuue et in propo-
 sito loquitur de potentijs actiuis. Nam po-
 tentie passiuue irrationales possunt esse eadem
 oppositorum ut eadem est materia suscepti-
 uua formarum contrariarum. vtrum est tamen
 quod materia non suscipit formas contrarias
 nisi sit disposita diuersis dispositionibus
 ex quo patere potest si potentia materie re-
 mota sit eadem oppositorum. tamen po-
 tentia materie prima iam disposita ad for-
 mam non est eadem oppositorum.

Sciendum quinto quod titulus

questionis potest intelligi de contrarijs et
 priuationis ut sit sensus vtrum eadem potentia
 possit esse in duo opposita contraria aut
 priuatiua. nam eadem est ratio de contrarijs
 oppositis et de priuationis quia oppositio
 priuatiua est radix contrarietatis. ut ibidem
 inuenitur. Alius sensus vtrum potentia sit
 eadem oppositorum. intelligitur de contra-
 dictione oppositis tunc est sensus vtrum
 eadem potentia possit agere et non agere.

Prima conclusio de priua-

tione oppositis. potentie irrationales non
 sunt eadem oppositorum. sed potentie ratio-
 nales bene sunt eadem oppositorum. pro-
 batur quia in potentijs irrationalibus forma
 naturalis est principium agendi. sed forma
 est tantum vna cuius vni et eadem non possunt
 inesse forme contrarie ergo conclusio vera

ergo potentie irrationales non sunt eadem
 oppositorum. sed sunt determinate ad vnum
 tantum. sicut calefactiuus facit caliditatez
 tantum. frigidatiuus frigiditatez. Sed
 probatur secunda pars. scilicet quod potentie ra-
 tionales sunt eadem oppositorum quia
 in talibus principium agendi est forma
 apprehensa. sed ratio vni oppositi est ra-
 tio cognoscendi priuationem et per remotio-
 nem vni contrariorum cognoscit aliud
 ergo potentia rationalis est eadem oppo-
 sitorum ut medicina sanam et egram. visus albi
 et nigri lucis et tenebre.

Secunda conclusio que est

de contradictione oppositis quod proprijs
 passiujs sufficienter applicatis et alijs re-
 quisitis potentie irrationales non possunt
 agere et non agere. Sed de necessitate agunt
 si actie rationales possunt agere et non agere
 positis omnibus alijs de necessitate requisi-
 tis. patet conclusio in exemplo posito quod cale-
 factibili applicato calefactiuo de necessi-
 tate calefit. sed posito obiecto intellectu
 potest non intelligere. posito obiecto vo-
 luntatis potest non velle. Et hoc contingit
 propter libertatem rationis que habet
 dominium sui actus. alie vero non. Hec secun-
 da conclusio intelligenda est de potentijs
 rationalibus proprie dictis. scilicet de intellectu
 et voluntate. Tunc respondetur.

Ad rationes ad primam et se-

cundam dicitur. quod bene probant poten-
 tias actiuas irrationales agere vniuz op-
 positorum per se aliud per accidens. Ad ter-
 tiam dicitur quod isti effectus contrarij resol-
 uuntur ad diuersitatem suscipientium. alia
 enim est ratio luti et cere. dicitur etiam quod
 durefa cere et mollescere non sunt prin-
 cipales effectus calidi ymo calefacere. Ad
 quartam dicitur quod licet potentie rationales
 quantum est de se sint eadem oppositorum tamen
 ad hoc quod agant oportet quod determinentur ad
 vnum oppositorum. Ad quintam dicitur quod ra-
 tio apprehensa de re est prius similitudo
 vni ut pote habitus et per posterius ducit
 in cognitione alterius. scilicet priuationis. nam
 ratio habitus per quaedam negationem datur
 intelligere suum oppositum et sic de alijs con-
 trarijs et alijs oppositis.

Queritur secundo. Utrum
 nichil sit possibile nisi quando est actu ut qdaz
 dixerunt. Arguit qd non. prius de potē
 tia actiā qd non sit sine actu. Nam illa potē
 tia actiā est causa sui actus. s. causa et effec
 tus similes sunt. ergo non est possibile esse po
 tētia sine actu suo. Arguit secundo. si esset
 potētia actiā ante actu illa non reduceret
 ad actu nisi per motū qd esset ab alio mo
 uente et illud mouēs nō reducitur ad actu nisi
 per aliud et sic procedit in infinitū ergo etc.
 Tertio sic potētia actiā cōsequitur formam
 forā autē non potest desinit a sua propria
 operatione ergo non est possibile potētia
 actiā esse sine actu. Quarto de potētia
 passiā. potētia passiā non hēt esse sic actu
 si ergo esset potētia passiā sine actu illa esset
 in rerū natura. In oppositū est aristoteles

Pro responsione ad questū

prius est sciendum qd circa hanc māz dixerunt
 oppidēs. vna sunt dicentūz nichil esse pos
 sibile nisi quando est actu. quorū motū
 videt esse qd crediderūt omnia euenire de
 necessitate. ideo dixerūt ea qd non eueniūt
 nō posse euenire. s. illa oppidō falsa est. Pri
 mo qd sequitur qd nullus esset edificator
 nisi quando actu edificat. sequit secūdo qd
 cuius calidū aut frigidū sunt principia agēdi
 et ita sunt potētia qd nichil esset calidū aut fr
 gidū nisi quando calefacit aut frigescit. et
 videt qd nichil esset sensibile nisi quando actu
 sentitur. Sequit tertio qd cū sensus sit po
 tētia qd nullus hēret sensus nisi quando actu
 sentit. et ille sit cecus qd nō videt actu et pot
 deret sic sequit qd idē in die erit cecus et vidēs
 Item illud verē non potest operari quod est pri
 natū potētia s. ille qd actu operat careat potē
 tia operandi. s. in illos. ergo qd nō operat ac
 tu nō potest operari in futuro quod falsū ē. Alia
 sunt oppidō cōtraria dicentū qd omnia sunt pos
 sibilia et nichil ē impossibile s. illa nō possunt
 stare qd possibile positū in esse nullū sequitur
 impossibile. s. multa sunt quibus positū in
 esse sequitur impossibile. ideo ponit hęc

Conclusio qd non omnia sūt

possibilia ut dicit secūdo oppidō nec solū ali
 quod est possibile dū est actu. prius cōclusio in
 probatione dictarū oppidōnū. Ad maiore
 tē euidētiam pro solutōe rationū est No
 tādū qd duplex est potētia qdaz est actiā

et alia passiā. et iterū actiā est duplex qdaz
 est rationalis. alia est irrationalis. potētia actiā
 irrationalis reducitur ad actu per appropinatio
 nes passiū in tali dispositōe qd possit susci
 pere actōes agētis vni appropinatio passo potē
 tia irrationalis nō potest nō agere ut cale
 factiuo sufficienter appropinatio calefactibili de
 necessitate agit. s. potētia rationalis et actiua
 nō reducitur ad actu per appropinatioes passi
 ui ymo presente passo potest agere et non
 agere. in hoc differt a potētia irrationali. cuius
 dictū ratio est qd potētia irrationalis actu so
 lū est actiā vni et presente illo de necessitate
 agit. s. potētia rationalis est actiā opposito
 ri si ergo per appropinatioes passiū reducatur
 ad actu agēdi tūc similis ageret cōtraria ergo
 illa potētia rationalis ducitur ad actu per ap
 appellatū vni illa agit illud quod desiderat. s.
 potētia passiā reducitur ad actu per agētis
 extrinsecū quod trāsmutat ipsam ad formā

Ad rationes dicitur qd verūz

est qd causa in actu. est similis cuius effectū
 s. non oportet de causa in habitu vel in po
 tētia. Ad secūdas dicit qd potētia irratōa
 lis reducitur ad actu per appropinatioes pas
 siū et sic nō reducitur ad actu per motū qui
 sit in alia potētia s. per motū qd est in passo. sed
 potētia rationalis reducitur ad actu per appel
 latus. Ad tertiā dicit qd forā nō desinit
 a sua propria operatōe vni qd potētia actiua
 nō semp agit. hoc ē per accidēs. s. per ab
 sentia passiū vel propter aliqd exteriū. pbi
 bēs. Ad quartā dicit qd licet potētia passiā nō
 sit eius per actu propriu ad quē ē in potētia
 habet tamen esse per alius actum.

Queritur tertio. Utrum omne

illud ex quo aliqd fit sit in potētia ad illud
 quod fit. Arguit qd sic qd omne illud quod fit
 fit ex ente in potētia ergo omne illud ex quo
 aliquid fit est in potētia ad illud quod fit
 Arguit secūdo si non omne ex quo aliqd fit
 esset in potētia ad illud quod fit maxē videt
 verū de illo de quo aliqd fit tantum ex mā
 puā. s. materia prima qd dicit esse in potē
 tia remota illa dicit esse in potētia ad oēs
 forās et ad omne illud quod fit. In oppo
 sitū est aristot. pro responsione est primo

Sciendum qd quia potētia

est ad actu et ex cōsequētū habet cognoscit
 per actu. ideo prius vidēdum est de actu

Notus.

Cognitio enim actu simul cognoscit potentia
vni actus non solum inuenitur in rebus mobili-
libus sed etiam in immobilibus et quia potentia est ad
actum ideo non solum inuenitur in rebus mobili-
bus. scilicet potentia est principius actus et passio
sed potentia etiam inuenitur in immobilibus.

Secundo sciendum quod actus

est quando res est non tamen quando res est
aliquid simul est in potentia. Vbi gratia quando
aliquid sit propter specularem et quando non spe-
culat. dicitur esse in potentia et quando specu-
latur dicitur esse in actu. si queratur quid est actus
diffinitio. dicendum quod non omnium est diffini-
tio. prima enim principia non possunt diffiniri cum
non procedat in infinitum in diffinitionibus.
Ideo eius actus sit de numero priorum prin-
cipiorum non potest diffiniri. sed manifestari
in singularibus per inductiones ut dicendo sic
quod sicut se habet edificans ad edificabile
ita se habet vigilans ad dormientes et segre-
gati a materia ad materiam. in omnibus enim istis
vni se habet sicut actus. et alius sicut potest
tia. ut edificans se habet sicut actus. et diffi-
cabile sicut potentia.

Tertio sciendum quod actus

dicitur dupliciter. vno modo dicitur forma ra-
ta ille modo tangitur in textu cum dicitur sicut hoc in
hoc id est sic hoc est in hoc. nam forma est in
materia. alio modo dicitur operatio consequens for-
mam et iste modo tangitur in textu cum dicitur sicut se
habet hoc ad hoc. ita hoc ad hoc. sic se habet
visus ad videndum. ita auditus ad audiendum
ibi est potentia quae se habet ad operationem

Quarto est sciendum quod aliter

inuenitur potentia in infinito et in vacuo. et
aliter in alijs. nam aliqua dicuntur in potentia
quando sunt in potentia tantum. et quandoque in
actu tantum ut cum visibile videtur dicitur esse in
actu. et quando non videtur dicitur esse in potest
tia. quia potest videri. sed in infinito et vacuo non
sunt aliquando in actu tantum sed in actu primo
et potest. vni in eis actus et potentia diffiniri
runt ratione solius. quando enim infinitum diuisi-
dit ad hoc. est in potentia ad vltimum diuisi-
et similis est de vacuo quando locus est va-
cuus per caritatem vni corpus est repletus
et de corpore. et sic de infinito et vacuo. ita
et de motu. et tempore. et de alijs etiam impertentis

Conclusio illud dicitur esse

in potentia ad aliquid ex quo ab vno agente
artis vel nature. per vnicam actionem potest
duci ad actum. ideo terra non dicitur in potest
tia ad statuam. quia ab vno agente et per vnam
actionem non potest ex terra fieri statua sed
per multas actiones. nam per actionem na-
ture in eis et cupit. et per actionem artificis fit
fora statue. sed es dicitur in potentia quia ab vno agente
te et per vnam actionem ex ere potest fieri statua.

Est tamen sciendum quod duplex

est materia quaedam est remota et talis pro-
prie non dicitur in potentia ad illud quod fit.
Alia est materia propria quae est in dispositio-
ne ad formam suscipiendam. et talis proprie
dicitur in potentia ad illud quod fit. vni materia pro-
pinqua predicatur non in abstracto sed in con-
creto de eo cuius est materia et denominatio non autem
materia remota. sicut dicitur quod statua est crea non
autem dicitur quod est terrea. Rationes autem oppo-
siti bene probant quod materia remota bene est
in potentia ad illud quod fit extenso nomine
potentie et non proprietatis.

Quertur quarto. Utrum ac-

tus prior sit potentia diffinitio. tempore. et subs-
tanta sit perfectio. Arguitur quod non diffinitio
nam corum quorum vni habet diffinitio per al-
terum neutrum est prius altero diffinitio. sed po-
tentia diffinitio per actum. et actus per potentiam
ergo actus non est prior potentia diffinitio. modo
prius quia potentia et actus sunt relata. modo vni
relatorum diffinitio per alium ut dicitur in pre-
dicamentis et confirmat. quia anima comparat
ad corpus organicum sicut forma ad materiam et ac-
tus ad potentiam. Et tamen anima diffinitio per cor-
pus organicum. Arguitur secundo. actus comparat
ad mobile sicut actus ad potentiam et tamen diffinitio
per mobile. in philosophia. dicendo. motus est actus
mobilis ergo actus diffinitio per potentiam. Ar-
guitur tertio quod actus non sit prior potentia tempore
quia prima potentia actus est agens primum. et potest
tia passiva est materia et secundum aristotem. primum agens
et materia prima sunt eterna. cum ergo eterno nichil sit
prius tempore sequitur quod actus non est prior potentia
tempore. Arguitur quarto omnis potentia actus est
prior tempore actu suo quod est operatio ut prius ali-
quod habet potentiam edificatam quod actu edificat
ergo potentia tempore precedit actum. Arguitur quin-
to quod non sit prior perfectio siue secundum substantiam
et specialiter arguitur de potentia actus quia actus

perfectior est suo effectu. s. potentia actiua est causa sui actus qui est operatio illius. ergo potentia actiua perfectior est suo actu perfectioe

In opposituz est aristotiles

pro respōsione est prius sciēduz. q. licz prius dicat multipliciter tñ put sufficit ad pposituz prius dicat tribus modis. s. prius ratioe siue diffinitōe. prius ipse. et prius perfectioe siue substantia.

Secundo sciendum q̄ potē

tia in pposito non solū dicat p̄cipiuz actiuz aut passiuz motus. s. quādoq̄ dicat p̄cipiuz motus et operatōis siue in se ipso siue in alio per quem modū potētia non solū inuenit in hijs que mouent sed etiaz in immobilibus.

Tunc sit hec prima conclusio

actus est prior potentia diffinitōe. probat sic. qz illo est prius altero diffinitōe quod ponitur in diffinitione eius sicut animal est prius hominē et subiectū accidēte s. potentia habet diffiniri per actuz nam ratio potētie edificandi est in hoc qd est posse edificare et ratio visibilis est in hoc qd est posse videre in actu. ergo actus prior est potētia diffinitōe p̄tiaz etiaz qz q̄a actus prior ē potētia diffinitōe. modo diffinitio est principium cognitiōis ergo p̄tiaz q̄ actus est prior potentia cognitiōe. Sed ad vidēduz vtrum actus sit prior potētia tempore.

Tertio sciendum q̄ actus et

potētia possunt dupliciter considerari. s. put sūt in eodez numero vel in diuersis.

Secunda conclusio liḡ in

uno qd quādoq̄ est in potētia et quādoq̄ in actu potētia sit prior actu tempore. tñ simpliciter et in diuersis actibus est prior potētia tempore. Prima pars p̄tiaz qz illud qd reducitur ad actū prius fuit in potentia ad illud qd fit sicut sordes prius fuit homo in potētia at̄equaz in actu. in spermate enim fuit homo in potētia et non in actu. Secunda pars p̄tiaz qz nichil educit se de potētia in actū s. reducitur ab aliquo qd est in actu ergo actus simpliciter et in diuersis prior est potentia sicut licz hic equus fuit prius in potētia quā in actu. tñ hic equus non fuit reductus de potētia in actu nisi per equuz q̄

erat in actu et sic de alijs. Tandē aut de ueniēduz ē ad actū q̄ est prius mouēns q̄ est prior omni potētia et quo nichil prius est et hic est actus prius q̄ est deus gloriosus et sic p̄tiaz conclusio quo ad vtrāq̄ sui partē per hanc p̄positōez positaz in textu semper enī ex potētia ente sit actu ens ab actu ente. Et iterū omne qd fit fit ab aliquo et ex aliquo. ex aliquo tāquāz ex principio materiali et potētialem et ab aliquo tanquā agēte ente actu.

Tertia conclusio actus prior

est potētia substantia siue perfectioe. probat conclusio duplici via. prima sumit ex cōsideratōe substantiaruz corporalaruz q̄ quādoq̄ sūt et quādoq̄ non sūt. Secunda via sumit ex cōparatōe tempore norū ad corruptibilia. Prima via probat duabus rationibus qz enī perfectio rei sumit ex duabus causis. s. forā. et sine. ideo priā ratio sumit ex parte forē et secūda ex parte finis. priā ratio que sūt posteriora via gñationis sūt priora via perfectōis s. in eodez finē inueniuntur actus tempore gñatione posterior est potētia ut p̄tiaz per secūda cōclusiōez. ergo actus substantia sine perfectioe prior est potētia. Ratio maioris q̄a gñatio procedit in potētia in actū et de imperfectio ad perfectiōem. ideo posteriora via gñatōis sūt priora via perfectōis sicut sperma via gñationis est prior homine. et puer via gñationis si nullus est prior viro. et tñ vir via perfectōis est prior puero et homo spermate. Secunda ratio sumit ex parte finis et ē talis finis est quodā modo p̄cipiuz et prius perfectiōe eo qd est ad finē. finis enī est p̄cipiuz et perfectio eius est. s. actus est finis potētie. probat prius in potētijs actiuis naturalibus et alijs nō videat ut habeat potētiāz visūaz s. habet potētiāz vitiāz ut videant. Secūda p̄tiaz in potētijs actiuis naturalibus alijs enī habet sicut edificandi ut edificet s. non cōuerso. Tertio p̄tiaz in potētijs passiuas nā non hēt spēz et esse cōpletuz nisi quādo est sub actu vñ actus est finis omnis motus et gñationis in naturalibus. Est tñ aduertēduz qd duplices sunt potētie actiue. quedaz enim sūt in quibus preter opus est aliquid exterius

operatum vt in arte edificatoria p̄ter r̄ edificatores est domus facta. 7 in istis q̄d est exteri⁹ operati⁹ est finis potētie sed tamē per hoc non tollitur quin opus sit finis potētie quia in istis opus non est in operari quasi perfectio eius. sed est exteri⁹ in re operata 7 perfectio eius 7 tales operationes dicuntur transcuntēs in materiā extrinsecam. Alie sunt potētie actiue quarū p̄ter operationē non est aliquid operati⁹ 7 tales operationes in ipsis agentibus dicuntur in manentes vt visio intellectio 7 in istis manifestū est q̄ actio est finis potētie. Secūda via ad p̄bandū cōclusionē sumitur ex cōparatione sempiternorū ad corruptibilia 7 est talis. sempiterna sūt priora corruptibilib⁹ s̄ corruptibilia sūt in potētia. sempiterna vero nō sunt in potētia p̄z quia omnis potentia est cōtradictionis ita q̄ illud quod est in potētia possibile est esse 7 possibile ē non esse. sed sempiterna non sunt huius quia sunt semper actu. Est etiam notandū q̄ eo modo quo aliqua sunt sempiterna sunt in actu 7 non in potētia vt si sint sempiterna secundum substantiam non sunt possible ad ens simpliciter quod est de genere substantie. 7 tamen nichil prohibet quin sint in potētia secūduz quid vt puta in potētia ad quale vel vbi que non est potentia secundum substantiam. est tamē potentia ad recipiendum illustrationem a sole 7 ita est in potētia ad quale 7 similiter sol dum est in oriente est in potentia ad esse in occidente 7 ita est in potentia ad vbi 7 ita que sunt sempiterna non sunt in potētia contradictionis esse 7 non esse in quo differūt a corruptibilib⁹ q̄ sunt in potētia cōtradictionis. Sed in hoc diuersimode reperit in potētijs rationalibus 7 irrationalib⁹ q̄ potētie irrationales sunt determinare ad vnum. sed tamen sunt in potentia ad agere 7 non agere. sed potētie rationales non sūt determinare ad vnum quia possunt agere hoc vel suum contrariū. Est tamen aduertendū q̄ necessaria semper sunt in actu 7 nūquam sunt in potentia sicut omne totum est maius sua parte omnis homo est animal continua

vere non s̄ sunt in potētia cōtradictionis vt homines currere 7 q̄ necessaria priora sunt contingētib⁹ eo q̄ ablatis p̄dicatis essentialib⁹ que semper insunt auferunt p̄dicata accidentalia ideo p̄z q̄ actus prior est potentia 7 hec sunt que tangunt in textu. Aliter potest tamen exponi tertia cōclusio nam duplices sunt potētie. nam quedā sunt actiue alie passiue actus etiaz potētiarū passiuarū se habent sicut forā 7 perfectiones earum. actus autez potētiarū actiuarū se habent sicut fines sed a forā 7 fine sumitur perfectio ergo omnis actus siue potētie actiue siue passiue prior est potentia.

Ad ante oppositū rationes

Solutio comunis est q̄ actus 7 potētia possunt dupliciter cōsiderari. vno modo pro istis nominibus actus 7 potentia 7 sic per se in unum diffiniuntur 7 sunt correlatiua. Alio modo accipiuntur pro illo quod est actus 7 pro illo quod est potentia 7 sic non sunt correlatiua cum actus et potētia reperiant in eodem p̄dicamēto. Ad alias duas simul dicit q̄ actus secūduz q̄ actus nō habet diffiniri per potētia q̄ ergo aliq̄s actus diffinatur per potētia hoc non est in quātū actus sed in quātū talis actus non in se subsistens aut habēs esse in completum. sed esse suū est in potētia vt p̄z de anima 7 motu. sed potētia in quātū potētia habet diffiniri per actum sicut conformiter solet dici de forma 7 materia. materia enim in quātū hui⁹ habet diffiniri 7 cognosci per formā. forā vero non in quātū forā est habet diffiniri per materiam sed in quātū non est in se subsistēs s̄ recepta in materia. Ad quartam dicit q̄ cum dictū sit in conclusionē q̄ simpliciter 7 in diuersis actus sit prior potētia hoc est intelligēduz de potētia passia vt patuit in extremis ideo quo ad hoc argumētū assumitur de potētia actiua non est contradicta. Et quādo arguitur de potētia materie dicitur primo secūduz veritatem 7 fidem catholicam q̄ materia nō est eterna sed producta est de nouo per creatōes. Dicit secūdo q̄ supposito cuz philosopho q̄ est ab etno

potentiam. Ad quintam dicitur quod ipsa arguit de potentia actiua arguit etiam quod in eodem potentia est prior actu tempore. Ad vltimam dicitur quod actus potest dupliciter considerari vno modo per effectum potentie actiue. et sic actus est imperfectior potentia actiua sed hoc modo principius actus non habet rationem potentie. Alio modo consideratur actus vt est finis potentie actiue et sic est perfectior potentia actiua sequitur textus.

Queritur quinto. Utrum actus sit melior potentia et intelligentia prior. Arguitur quod non quia melius est posse infirmari potentia quam infirmari actu. ergo potentia melior est actu. Arguitur secundo quod actus non sit prior potentia intelligentia quia intellectus non in cognitione sua procedit de potentia in actum. ergo potentia meliora sunt nobis nota secundum intelligentiam quam actualiora. Propter hoc dicitur primo philosophus sic ut quod vniuersalia sunt prius nota nobis eo quod sunt potentia meliora et confusiora. Arguitur tertio ea que maxime sunt in actu difficilia sunt ad cognoscendum sicut substantie sepe. ergo actus secundum intelligentiam prior est potentia. In oppositum arguitur per philosophum. Unde primo videndum est de prima parte quesiti videndum vtrum actus melior sit potentia. Secundo videbitur de secunda. scilicet vtrum actus secundum intelligentiam sit prior potentia.

Circa quod sit ista conclusio prima. in bonis melior est actus quam potentia vt melius est esse sanum actu quam posse sanari probatur quod quod est simpliciter bonum et non in differenter se habet ad bonum et malum melius est eo quod est bonum secundum quid et quod se habet ad bonum et ad malum sed illud quod actu est bonum est bonum simpliciter et non se habet equaliter ad bonum et ad malum illud autem quod est bonum in potentia est bonum secundum quid et est in potentia ad esse bonum vel malum sicut esse sanum actu est bonum simpliciter non enim sanum et egrum secundum actum sunt eidez. sed posse esse sanum et esse egrum eidez possunt in esse quia eadem est potentia

contrariorum ergo conclusio vera.

Secunda conclusio in malis

actus est peior potentia sicut est peius infirmari actu quam posse infirmari. probatur conclusio proportionabiliter sicut procedens quia quod est malum actu est malum simpliciter et non se habet indifferenter ad bonum et malum ergo in malis actus peior est potentia. Ex predictis aliquo modo patet quod malum non est aliquid preter res nature patet quia malum posterius est natura quam potentia. et tamen potentia nichil est preter res non enim potentia potest seorsum existere sicut actu et ita etiam malum fundatur in aliquo bono. Secundo patet quod in sempiternis non est malum neque corruptio. Est tamen aduertendum quod licet in sempiternis non sit corruptio simpliciter neque secundum substantiam. in eis tamen est corruptio secundum quid puta secundum vbi vel secundum qualitates vel aliquid huius vt patet in corporibus celestibus. Quo ad secundum punctum videbitur de prioritate actus ad potentiam quantum ad ipsius intelligere. Secundo de prioritate ad potentiam quantum ad verum et falsum.

Est ergo hec conclusio actus

est prior potentia secundum intelligentiam probatur quia vnum quod est intelligitur secundum quod est in actu. et ideo hoc est quia ipse intellectus est actus unde entia in potentia tunc intelliguntur quando sunt reducta ad actum ymo potentia non cognoscitur nisi in analogia ad actum sicut habet diffinitum per actum ergo actus prior est potentia secundum intelligentiam. Probatur vltimius quia sicut res se habet ad esse ita ad cognoscere vbi sunt ea de principia essendi et cognoscendi secundo metaphisice. sed esse simpliciter conuenit actui. et potentie solum conuenit secundum quid. ergo secundum intelligentiam actus est prior potentia. Sed ad videndum prioritates actus ad potentiam secundum verum et falsum.

Est sciendum quod verum et falsum

aliter inueniuntur in rebus compositis et simplicibus que sunt intelligere. vbi verum et falsum in enuntiatione idem est quod compositum vel diuisum in rebus compositis

quādo enim intellectus cōponit ea q̄ sūt componēda in rebus. diuidit ea que sūt diuidenda tūc est verus intellectus sicut cum enuntiat homo est animal et homo est nō asinus. quādo vero ecōtrario facit tunc est falsus. vnde sic esse vel non esse in reb? est causa veritatis vel falsitatis in op positione vel in enuntiatione.

Est tamen notandum q̄ quia intellectus componit enūtiando vñū al/ teri tunc predicatur se habet sicut formale vñ signat esse in alio vt in subiecto. Sub icctus vero signatur vt materiale et hec cō positio quā facit intellectus fundatur su/ per aliquas comparatōem que est in reb? cōpositus siue sit cōpositio forme cuz ma/ teria siue compositio esse cum essentia qd̄ quidem esse se habet ad essentiā sicut for/ male siue compositio accidētis cuz sub/ iccto vt veritas hui? enūtiationis homo est animal fundatur supra vnionē nature rationalis ad animaz rationalem et veri/ tas hui? sortis est homo fundat sup cōpo sitione humanitatis ad materiaz indiui/ dualē per quē sortis est hic homo et ve ritas hui? sortis est albus fundatur sup compositione accidentis cum subiecto

Unde notandum q̄ quedā sunt que semper componūtur in rebus et sūt impossibilia diuidi ideo affirmatiua forātā de ipsis ē necēsa. alia sūt q̄ sūt diuisa in reb? et sunt impossibilia cōponit enū/ tiatio formata de ipsis ē impossibilis vt homo est asinus. alia sunt que possunt cō poni et non componi et enuntiatō forātā de ipsis quādoq̄ est vera quādoq̄ falsa. Notandus q̄ in rebus simplicibus cur? sunt substantie separate non est verum nec falsum secūndum cōpositionē et diuisionē sicut est verum et falsum in rebus compo sitis sed in illis est verum et falsus per hoc qd̄ est intellectum attingere ad quodqd̄ est simpliciu vel non attingere et causa est quia in eis non sit cōpositio quez ad mo dū in reb? cōpositis quādo aut intel/ lectus attingit ad intelligēdum quodqd̄ est simpliciu tūc verus est intellect? quā/ do vero intellect? non attingit ad quod quid est simpliciu non propter hoc dicit

esse falsus sed ignorans. Cuius ratio est quia simplicita non possunt parum cog/ nosci et p̄m nō cognosci. Et totū cognosci tur quodqd̄ est ipsoru vel totū ignorat si nō cognoscat. Alia ratio est qz in simplicib? idem est quodqd̄ est et illud cuius est qd̄ quid est vt patuit septimo huius modo circa quodquid est nō potest esse falsitas aut deceptio vt dicitur. iii. de anima licz circa ipsū possit esse ignorātia ydeo et circa substantias compositas nō potest esse de/ ceptio nisi per accidens circa aliquā com positionem aut diuisionē. Vbi est aduer tendum qz in substantijs compositis per accidens est deceptio circa ipsum quod quid est duobus modis. Vno modo quādo diffinitio attribuitur non p̄prio diffinito sed alteri aut si diuidatur a suo proprio diffinito vt si dicatur homo non est animal rationale asinus est animal ra tionale. Alio modo quādo partes diffi/ nitionis nō sibi coadherent vt si dicatur animal insensibile est homo. P̄mo mo do in substantijs simplicibus potest esse deceptio circa ipsuz quodquid est. sed nō secundo modo. quia quodquid est corū est simplex. ideo diffinitio eorum non cō/ plectit plures partes ideo secūndus mo? non habet locum in simplicibus.

Conclusio ad quesitum verū et falsum precipue considerātur secūndum actum p̄z primo in substantijs compositis quia verum et falsum in substantijs cō positis insunt per hoc quod est componi vel non componi. componi autē vel nō componi dicunt actum. Secundo p̄z in substantijs simplicibus quia in ipsis est verum vt dicitur est. sed substantie simpli/ ces sunt tantum actu. Si enim essent potē tia tūc essent generabiles et corruptibiles et hoc est intelligēdum de potentia con/ traditionis q̄ recipit esse et non esse ergo verum et falsum precipue considerantur secūndum actum.

Ad rationes ante opposituz ad primam dicitur quod ipsa arguit qz in malis actus est peior potentia. Scilicet cunde rationes probant qz quo ad nos potentialiora prius intelliguntur quam

actualiora. Et tamen et natura rei et simpli-
citer actus prior est potentia secundum intel-
ligentiam quamvis etiam quo ad nos po-
tencia pura non cognoscatur nisi per analogiam ad formam.

Tercia decimum li-
brum. Etiam omnia
mensurentur vno. Ar-
guitur quod non quia me-
sura nouior est mensu-
rato quia per mensuras

certificatur quantitas mensurati. sed vnus
ignotus est multitudine quia est eius pri-
uatio etiam quia indiuisibilia cognoscuntur
per priuationem diuisibilitatis ut dicitur in de
anima. ergo non omnia mensurantur vno.
Arguitur secundo mensura et mensuratum
sunt vnus generis. sed vnus solum inue-
nitur in genere quantitates sed multa sunt
mensurabilia alterius generis quam de ge-
nere quantitatis. Tertio sic vnus est indi-
uisibile. sed non omnia mensurantur indi-
uisibili quia non omnia componuntur ex indi-
uisibilibus ut probatur de continuis. Sex-
to philosophorum. ergo non omnia mensuran-
tur vno. In oppositum est philosophus
in hoc decimo metaphisice.

Pro responsione est primo
sciendum quod postquam ostensus est in quarto
huius quod scientia hec habet ens pro ob-
iecto et vnum quod conuertitur euzente et in sep-
timo determinatum est de ente secundum accidens
et de ente quod significat veritatem propo-
sitionis et in septimo et octavo de ente per
se et prout diuiditur in decem predicamen-
ta et in nono determinatum est de ente
prout diuiditur in actum et potentiam. nunc phi-
losophus in hoc libro decimo intendit de-
terminare de hijs que sequuntur vnum. Et
primo determinat de vno secundum se. Se-
cundo de vno per comparationem ad mul-
titudinem.

Secundo est sciendum quod licet
vnum dicatur multis modis ut patet quinto
huius tamen principaliter vnus dicitur quatuor
modis. Primo modo dicitur vnum continuum
tate. Secundo modo dicitur vnus quod dicitur
totum habens aliquas formas aut speciem
ut animal hoc modo dicitur vnus et superfluum

trius triangularis dicitur vna. et addit supra
vniuersales quantitates vniuersales que est a forma
Tercio modo dicitur vnum sicut singulare
dicitur vnus. Quarto modo dicitur vnum sicut
spes et vniuersale dicitur vnus et hec omnia di-
cuntur vnum secundum propriam rationem vnus que est
esse indiuisibile. vnde duobus primis mo-
dis dicitur aliquid esse vnum quia motus
cuius est vnus et indiuisibilis loco et tempo-
re. Loco quod versus quamcumque partem loci
mouetur vna pars continuum et alia. Tem-
poris quod quando mouetur vna pars conti-
nui et alia. In alijs duobus modis dicitur
aliqua vnus. quia ratio eorum est vna et in-
diuisibilis quia apprehenditur vna sim-
plici apprehensione intellectus.

Tercio est sciendum quod princi-
paliter et magis descendendo ad propositum
aliqua conueniunt in ratione mensure et me-
surati quatuor ad tria. Primum est quia certum
dicitur quantitas mensurati. sicut vna dicitur
mensura panis. Secundum est quod illud quod
est mensura debet esse vnum et indiuisibile
cuius ratio est quia mensura debet esse certa
ideo oportet quod aliquid sibi non possit ad-
di vel remoueri et sic oportet quod mensura sit
vnus et indiuisibile. Tertium est quod mensura
debet esse eiusdem generis sicut homo genea cuius mensura
mensura sicut mensura numeri est vniuersitas et me-
sura quantitates continue est de genere qua-
ntitatis continue et sic de alijs. Ex predic-
tis patet primo quod mensura est de genere qua-
ntitatis et inde ad alia genera transferretur. Se-
cundo patet quod in genere quantitates ratio me-
sure primo inuenitur in numeris. patet primo
quia de ratione mensure est quod sit vnum
et indiuisibile tale enim vnum est vnum quod
est principium numeri. eo quod tale vnus est
indiuisibile simpliciter. vnum vero quod
est in quantitatibus continuum et in alijs ge-
neribus non est simpliciter indiuisibile sed
est indiuisibile et vnum secundum aliquam
comparationem ut in quantitatibus con-
tinuis quantitas vnus pedis esset men-
sura aliarum quantitatium et hec non est
simpliciter indiuisibilis et similiter in pon-
denibus. Antea autem aut aliquid huius
esset mensura secundum quod vnum quod
est in numeris est ipsa mensura vniuersitas. vnum
vero quod est in genere quantitates

continetur in alijs gradibus non est illa unitas
sed est aliquid cui accidit unum ut una linea
vnius pes. Dicitur secundo quod omnis quantitas
notatur in mensuratur numeris aut uno. nu-
eris ut cum dicitur quantitas bipedal. uno
ut cum dicitur quantitas unius pedis. unde
patet quia ratio mensure primo inuenitur in
numeris et per ultimus numerus per unitatem
mensuratur. nam unitas aliquo modo supra
reddat quantitate numeri. ideo prima men-
sura est unum quod est principium numeri. Ex-
plicitur patet per hoc ratio mensure primo inue-
niatur in quantitatibus. tamen ex consequenti in-
uenitur in alijs gradibus. unde in alijs gradibus
mensuratur unum quod primo et sim-
pliciter illius generis sicut voces litterate men-
surantur littera vel elemento et omnis motus men-
suratur primo motu et simpliciter et velo-
citate qualis est motus celi et similis est in pos-
sibilitate et in consonantijs harmonicis et alijs

Ponitur prima conclusio

Unumquodque mensuratur uno. patet ex dictis quod
mensura debet esse indivisibilis. cuius ratio
dicitur est quod mensura est certa et ideo oportet
quod sibi non possit aliquid addi vel remoueri
et per consequens oportet quod sit indivisibilis.
si unus esse est indivisibilis esse. ergo
unumquodque mensuratur uno. tamen differunt
in numeris et in alijs sicut dicitur est. quia in
numeris est unum et indivisibile simpliciter. et
in alijs non est unum indivisibile simpliciter
sed secundum quod. Aduertendum tamen quod de
ratione mensure est quod per eam cognoscatur
et certificetur mensuratur. ideo hac consider-
atione dicitur scientia et sensum esse men-
suras rerum. eo quod scientia et sensibilibus cog-
noscamus res. Aduertendum est quod duplex est
scientia quodammodo est scientia que est causa rerum
sicut scientia in mente artificis est causa rerum
artificialium et talis scientia est mensura rerum
vnde res artificiales dicuntur vere quando affe-
quuntur formam preconceptam in mente artificis
unde quia scientia dei hoc modo se habet
ad omnes res sicut scientia artificis ad res
artificiales eo quod scientia dei est causa omnium
rerum. ideo scientia dei est mensura rerum. Alia
est scientia causata a rebus sicut est scientia
nostra quam habemus a rebus naturalibus
et talis scientia non est causa rerum naturalium
sed e converso. vnde licet talis scientia cognoscat

in res non est tanquam principium rerum. sed
tanquam habitu quodam causato a rebus

Ad rationes ad primam dicitur

quod unum ex natura rei notatur est multitudinem
dicitur etiam quod licet unum ut de quodam pri-
uatione ignotus sit quod ad nos tam est
ad unum est reductio omnium que sunt sui
generis sic unum notatur est quod ad nos. Ad
secundam soluta est. nam dicitur est quod unum
non est idem unum simpliciter et unum quod
mensuratur omnia. Ad tertiam dicitur
quod non omnia componuntur et diuisibilibus
simpliciter. sed et diuisibilibus secundum
quid siue secundum aliquam comparationem.

Queritur secundo. An unum

sit aliqua substantia per se subsistens. Ar-
guitur quod sic. quia unum non est accidens
alicuius substantie cum predicetur secundum
substantiam ut dicitur in xi. huius et habetur
etiam in iii. ergo est substantia. Arguitur
secundo omne quod habetur per par-
ticipationem reducitur ad illud quod est per
essentiam sed unum repertum est participa-
tum in multis. ergo est unum per essentiam
et sic illud erit aliqua substantia per se sub-
sistens. In oppositum est philosophus.

Pro responsione est primo sci-

endum quod de principiis fuerunt due opinioniones
vna fuit pythagoricorum et platoniorum de
cetero unum est quedam substantia in se sub-
sistens et non inest alicuius nature que
admodum ponebatur ideas separatas a sin-
gularibus. Alia fuit opinio philosophorum
naturalium dicentium. quod unum non est
aliqua substantia per se subsistens sed ipsi
vni supponitur aliqua vna natura sicut
empedocles primum principium ponens am-
icitiam dicebat amicitiam subiici ipsi vni et
diodorus ponens aerem dicebat unum
esse aerem et sic de alijs. Sed contra primam
opinionem ponitur prima conclusio.

Unum non est aliqua sub-

stantia per se subsistens. probatur sic quia
nullum vniuersale potest subsistere per se
preter singularia. Cuius ratio est quia vni-
uersale est commune de multis predicans
si autem esset in se subsistens tunc esset singu-
lare quoddam. preter singularia et sic non

esset comune multis & ens & vñi sunt pñta
 comuna multis. ergo vñi non est substā
 tia per se subsistens pter singularia. Et per
 eādem rationē pñz q̄ gñā non sunt q̄daz
 nature per se subsistentes pter species nec
 spēs pter inferiora indiuidua nec per hoc
 intelligēdus est q̄ vnuz sit gen⁹ & comune
 analoguz predicatur de multis sicut ens
 Secūdo probatur cōclusio nam in q̄lita//
 tib⁹ & in formis & similit⁹ in omnibus alijs
 gñibus est aliqua natura subiecta ipsi vñi
 sicut est in genere colorum aliquis color
 qui est mēsurā aliorū cui attribuitur vñi
 vt puta color albus. nam albū est primū
 & pfectissimuz in gñe coloruz nam si om̄ia
 entia essent colores tūc esset nuērus color
 non q̄ ipsi colores essent substātia⁹ nu//
 mer⁹ & ita etiam color albus est vñi non
 q̄ vnum sit substantia coloris & similiter
 posset declarari in omnibus

Et est sciendū q̄ sicut dicitur

in textu ens & vnuz significat aliq̄liter idēz
 & dicitur aliq̄liter quia vnuz supra ens di//
 at in diuisionē vnuz enim idem est q̄ ens
 indiuisūz. q̄ ens ens & vñi significēt eādē
 naturāz. pñz triplici ratione. Prima est q̄
 sicut ens trāscēdit om̄es cathēgorias p̄di
 cam̄torū non ens est in p̄dicam̄to substā
 tie tātuz nec quātitatis similiter etiaz vnuz
 Secūda ratio quia in est vnicuiq̄ nature
 fm suaz substantiaz. & non predicat aliam
 naturā quā substātia illius rei. cum enim
 dicit vñ⁹ homo non ponitur alia natura
 ab hoīe. pñz q̄ si vnuz diceret aliam natu//
 ram ab homine illa esset vna vel ergo fm
 substātia vel fm aliquid aliud. si secūdu
 substātia idem erat dicēdus de primo. si
 per aliud procedit in infinituz. Tertia est
 quia idem est vñi quod d̄z esse & esse vnuz
 Per diuisionē aut corūpitur res & manet
 quādiu est vna vt pulcre deducit boecius
 tertio de cōsolatione. Sed aduertendū
 quia videtur esse cōtrarietas in dictis aris
 totel⁹ & etiam in dictis in cōclusionē. dictuz
 est enim q̄ vnum p̄dicatur secūdu substā
 tiam & non predicat aliquam aliam natu
 ram a natura cui inest pro solutione

Sciēdus q̄ substantia dicitur

multipliciter. vñomodo dicitur substantia
 suppositū. vt q̄dam dicbāt vnum & alia

vñi uersalia esse substātia; per se subsistēz
 extra singularia & cōtra est dictū q̄ vnum
 nō est substātia per se subsistēs pter ea de q̄
 bus p̄dicatur. Aliomodo dicit substātia
 quod q̄d erat esse rei. vt natura vel essentia
 rei & hoc modo bene verū est q̄ vnum qd
 cōuertitur cum ente predicatur fm substā
 tiā & non fm naturāz aliquā super additā
 ei de quo p̄dicat quēadmodū accidens
 est aliqua natura preter subiectuz sic enim
 est de alijs vñi salib⁹. alias enim non est
 substantia per se subsistens preter fortēz &
 platonēz & alia singularia & tñ est substā
 tia secundo modo dicta quia significat natu
 ras & q̄d dicitur fortis & platonis & ita p̄di//
 catur de ipsis secūduz substantiaz. Et per
 hoc pñz solutio prime rationis. Ad scū//
 daz cōsideratur q̄ om̄e qd est per p̄cipa//
 tionez reducitur ad aliqd qd est per essen//
 tiaz & non est eiusdez nature vel gñis cum
 eo qd est per p̄cipationē sicut credebant
 platonici & illud qd est per essentia est tātū
 vñi sicut primū ens qd est extra om̄e gen⁹

Queritur tertio. An vñi

& multa opponatur cōtrarie. Arguit q̄ nō
 q̄ vñi cōtrariorū non constituit reliquū
 nec est pars eius. & vñi constituit multitu
 dinem & est eius pars ergo rē. Secundo
 vñi & multa opponūtur sicut diuisibile & in
 diuisibile & diuisibile & in diuisibile opponū
 tur sic p̄uatio & habit⁹ ergo nō opponū
 tur cōtrarie & p̄uatiue. Tertio sic vñi cō
 trariorū semp est p̄⁹ altero. queritur ergo
 quod illoz est p̄⁹ vel vñi vel multitudo
 videtur q̄ multitudo q̄ vñi cognoſcitur
 per mltitudinē etiaz quia vñi est p̄uatio
 mltitudinis modo habit⁹ est p̄ior p̄ua//
 tione. Sed cōtra q̄ vñi sit p̄ius mltitudi
 ne quia vnuz cadit in ratione mltitudinis
 In oposituz est aristoteles. primo videbit⁹
 de quesito. secundo videbitur de cōsequē
 tibus ad mltitudinē & vñi. Quo ad pri
 mū supponit primo q̄ oppositio est q̄dru
 plex. s. contraria rē. secūdo q̄ duplex est
 vnuz & etiam mltitudo sibi opposita qd//
 dam est vnuz cōuertibile cum ente repo//
 nibili in quo libet genere quia est trāscē//
 dens sicut ens & huius vnuz p̄uat diu//
 sionem que est per cōtradictionē proq̄nto
 aliqua dicuntur diuersa quia hoc non est

illud. vnum enim dicitur quod est sic vnum
 quod non illud. vnum enim est ens in se indiuisum
 et ab omni alio diuisum et multitudo sibi
 opposita est transcedens et causatur ex di-
 uisione secundum contradictiones. Aliud
 est vnum quod est principium numeri et
 tale solus est in genere quantitas et addit
 supra ens rationem mensuram et tale vnum
 priuat diuisionem quantitatis continue et
 multitudo sibi opposita est solum in ge-
 nere quantitatis questio potest intelligi de
 vno utroque modo dicto et de multitudine
 sibi opposita. et per dicitur per quod vnum et mul-
 titudo opponuntur sicut diuisibile et indi-
 uisibile. nam vnum est indiuisibile. aut non
 actu diuisum. sed ratio multitudinis est
 quod ea que sunt multa aut sunt actu diuisa
 aut diuisibilia. Nam ea que sunt actu diuisa
 sunt actu multa sed ea que sunt diuisi-
 bilia sunt multa potentia.

Conclusio vni et multa non
 opponuntur contradictione priuatiue vel
 relatiue. primo non contradictione. per quod
 vnum contradictionum verificatur de ente
 et reliquum de non ente sed vnum et multa
 verificantur de ente et non de non ente quia
 non ens non est vnum nec multa. Secun-
 do non opponuntur priuatiue quod licet vnum
 videatur importare priuatiuam non tamen
 importat priuatiuam puram sed dicit ali-
 quam naturam positiuam. Nam vnum
 non solum dicit indiuisiorem. sed etiam
 dicit ens indiuisum. Similiter autem est
 de contrariis nam licet vnum se habeat per
 modum priuatiuam respectu alteri? vtrumque
 tamen dicit naturam aliquam positiuam
 alioquin non poneretur sub genere par-
 ticipantia naturam sui generis. Tertio
 non opponuntur relatiue quia vnum et
 multa dicuntur absoluta. Duo ad secun-
 dum vbi videndum est de consequentibus
 ad vnum et multitudinem. Est sciendum
 quod tria sunt consequentia. idem. equale. et si-
 mile. idem est vnum in substantia. equale
 vnum in quantitate. Simile vnum in qualitate
 et opposita illorum consequuntur multitudines

sive secundum subiectum ut album et mi-
 sicum si sint in eodem subiecto ut in sorte
 et hec dicuntur eadem numero. Secun-
 do modo aliqua dicuntur eadem secundum
 speciem vel essentiam et non secundum sup-
 positum ut sortes vel plato. Tertio modo
 aliqua dicuntur eadem utroque modo. scilicet
 secundum speciem et secundum subiectum
 et hoc modo sortes est idem sibi ipsi.

Secundo sciendum quod simile
 dicitur tribus modis. Primo modo ali-
 qua dicuntur similia que conueniunt in
 eodem secundum speciem ut trigonus equa-
 lius angulorum dicitur similis tetragono
 quia habet similitudinem in equalitate an-
 gulorum. Alio modo dicitur similia que
 conueniunt in aliqua eadem qualitate susci-
 piente magis et minus et in eodem gra-
 du ut duo homines albi dicuntur similes
 Tertio modo dicitur similia que parti-
 cipant aliquam qualitatem secundum ma-
 gis et minus et conueniunt in illa qualitate
 secundum species ut magis album et mi-
 nus album dicuntur similia. Quarto
 dicuntur similia que conueniunt in plu-
 ribus qualitatibus licet differant in alijs
 ut stagnum et argentum dicuntur similia
 Dic autem non sit mensio de equali quia
 non dicitur multipliciter nisi forsitan mo-
 di equales sumantur secundum speciem
 quantitatis. Et quia idem et diuersum op-
 ponuntur et simile et dissimile. ideo quot
 modis dicitur idem et simile tot modis
 dicitur diuersum et dissimile. Est tamen
 aduertendum quod idem et diuersum non
 opponuntur contradictione. quia semper
 alterum contradictionum verificatur de ente
 alterum de non ente. Nam omne ens est
 idem enti vel ab eo diuersum. sed verum
 est quod ens non est idem non enti. vnde idem
 et non idem opponuntur contradictione

Tertio sciendum quod diuersum
 est in plus quam indifferens quia omne
 ens est idem omni enti vel ab eo diuersum
 sed non omne ens est idem omni enti vel
 ab eo differens. Nam ea que se ipsis diffe-
 runt et non conueniunt in aliquo dicuntur
 diuersa et non differetia sicut due differetie
 conuenientes aliquod genus sicut etiam

duo diuersa predicamēta. sed differētia dicuntur que per aliquid aliud differunt & cōueniūt in aliquo quod est gen⁹ spēs

Sciendum est qd differētia

genere sunt quorum non est materia eiusdem generis nec habent ad inuicem generationes & hoc ideo quia genus sumitur a materia. Et differētia specie sunt quorum est idem genus & differunt secundum formam quia species sumitur a forma

Ad rationes ante oppositum. ad primam dicitur qd cum contraria sint differētia secundum formam utrunq; contrario rum debet considerari dupliciter. primo modo ut totus completus habens spēm & formam & sic unus & multa opponuntur nam illud quod est unum non est multa. Alio modo consideratur unus ut est pars habentis spēm & formam & sic non opponuntur. & similiter inuenitur distinctio in numeris. binarius enim consideratur dupliciter. vno modo ut est totus habēs spēm & formam. & sic est species distincta a trinario. Alio modo consideratur ut est pars trinari habētis spēm & formam & sic non est distincta a trinario sed est pars eius. Ad secundam dicitur qd unus non solum priuationem & diuisionem dicit sed etiam dicit aliquid posituum. scilicet ens & propter hoc opponitur contrarie multitudi. Ad tertiam dicitur qd in multitudine potest considerari ipsa diuisio. & ipsa multitudo. diuisio autem prior est vno. nam unum est priuatio diuisionis. Nam unus est quod non diuiditur. sed multitudo est posterior vno. ut bene arguebatur. unde diuersa non dicuntur multa nisi utriq; attribuat qd sit unum vnum & multitudo est ex vnitatibus primo ergo cadit in intellectus ens. secundo diuisio tertio unum. quarto multitudo.

Queritur quarto. Utrum

diffinitio contrariorum sit bene posita inquit dicitur contraria sunt que plurimum differunt in eodem genere in eodem subiecto & sub eadem potestate. Arguitur qd non quia medium contrariat extremis. & tamen non maxime distat ab eis. Secundo sic ea que sunt diuersorum generum magis distant quam que sunt eiusdem & tamen

contraria sunt sub eodem genere. In oppositum est philosophus pro solutione supponitur primo qd est aliqua maxima differētia. probatur quia in aliquo genere contingit magis & minus differētia sed vbi est magis & minus est maximus & non proceditur in infinitum ergo est aliqua maxima differētia. Secundo supponitur qd differētia siue distantia non est inter illa que sunt diuersorum generum sed inter differētia specie que sunt eiusdem generis. patet primo quia differētia siue distantia est inter ea inter que est motus vel transmutatio. secundo patet quia contingit ea que sunt diuersorum generum similia esse eadem susceptibili sicut albedo & dulcedo in lacte & sic differētia siue distantia non est inter ea que differunt genere vnde relinquitur qd differētia siue contrarietas est inter illa que differunt specie. & conueniunt genere. Quarto supponitur qd differētia specie sunt maxime contraria. patet quia generationes fiunt ex contrariis tanquam ex vltimis & vltimorum maxima est distantia & non mediorum ergo contraria maxime distant. His visis ponitur conclusio

Diffinitio contrariorum est bene

posita. probatur per singulas particulas primum qd contraria plurimum differant patet ex dictis quia aliqua maxima differētia est reperenda ut dicitur prima suppositio maxima autem differētia non est vnitatis genere. sed qd contraria plurimum differant in eodem subiecto. patet quia contrariorum eadem est materia cum sint ad inuicem transmutabilia sed qd sint sub eadem potestate & sub eadem scientia. probatur quia scientia est circa genus & numerum modo contraria sunt sub eodem genere. ergo contraria sunt sub eadem potestate. nam scientia est potestatis rationalis ut in conclusio dicitur est. Ex predictis duo patent correlaria. vnum est qd contrarietas est differētia perfectissima. patet quia contrarietas est maxima differētia. modo maximum in vno quoque genere est perfectum. patet quia maximus est quod non exceditur ab alio. sed perfectum est extra quod nichil contingit accipere eo quod perfectum attingit finem. modo extra finem nichil est accipere quod finis

est vltimus rei. Secūduz correlariuz est q̄
tantum vnum. vñ est contrarium p̄z q̄
vñtus differentie tantum sunt duo extre-
ma eo q̄ extra vltimus nichil potest sumi.
Sed cōtrarietas ē differentia cōtrariōrū tā-
quā vltimū. ergo tātz vñ vñ opponit̄

Ad rationes ad primas dicit̄
mediuz non contrariatur extremis con-
trarietate perfecta. sed soluz secundū q̄d
.s. prout mediuz cōparatum alteri extre-
mōrū habet eandē alterius extremi. de
scōda ratōe vñtuz est in correlario questōis

Queritur quinto. An
privatio vel habitus sint radix cōtrarie-
tatis. Arguitur q̄ non quia principium
in vno quōq̄ genere est principiu 7 radix
sed prima oppositiōnuz est cōtradictio
7 non privatiua oppositio. Secūda op-
positio que est imperfecta: or non est princi-
pium perfectionis sed oppositio cōtraria
est perfectior: oppositio quam privatiua
quia vtrūq̄ extremorū cōtrarie oppo-
sitiōnis est natura quedā. alterum vero
privatiue oppositiōis est nō ens. ergo 7c
Tertio sic cōtraria maxime distant vt p̄z
per diffinitionē eorū sed non omnis pri-
uatio distat maxie ab actu. privatio enī
albi que est coniuncta calido non maxie
distat ab albedo. ergo oppositio privati-
ua nō est p̄cipiū cōtrarietatis vel radix

In oppositiuz est aristotiles
pro responsione est p̄io sciendū q̄ euz sint
quatuor species oppositiōis. s. cōtradi-
ctio privatiua. oppositio. cōtrarietatis 7
relatiua oppositio. Cōtradictio est p̄ia
illarū probatur quia cōtradictio clau-
ditur in intellectu aliarū tanquam simi-
plicissima 7 p̄ia. quia cōmune est omnib⁹
oppositis q̄ non insint eidem susceptibili
hoc autē eis cōuenit per naturam con-
tradictōis pro quāto vñ quodq̄ op-
positōrū claudit negationem alterius
sicut cecus est non videns. albus est non
nigrum pater est non filius ergo prima
oppositio non est cōtradictio.

Prima cōclusio. cōtrarietas
differt a cōtradictiōe. p̄z qui a cōtra-
dictōis nichil est mediuz sed cōtrariōrū
aliquid mediuz. ergo oppositio cōmū

traria differt a cōtradictōia. Notandū
tamen q̄ in quibusdā contrarijs est me-
diū eiusdem generis 7 est mediū sub-
iecti sicut inter albus 7 nigrum primo est
mediū eiusdem generis. s. si cum vel ali-
medi⁹ color qui non est albus neq̄ ni-
ger. est etiam mediuz subiecti quia si ali-
quid quod non est album neq̄ nigrum
in quibusdā autem contrarijs est medi-
ū eiusdē subiecti sed non est eiusdem
generis quia nō est aliqua media q̄litas
inter sanitatem 7 egritudinem sed est me-
diū subiecti. quia est aliquod subiectū
quod non est sanuz neq̄ egrum vt lapis
In cōtradictōijs vero non est mediuz
eiusdem subiecti neq̄ eiusdē generis. q̄
negatio cōtradictōis non est negatio in
ḡne neq̄ in subiecto sed est negatio extra
subiectum 7 extra genus. vñ de alterum
extremorū cōtradictōis verificatur
de ente 7 aliud de non ente.

Secunda cōclusio. privatio

est quodā modo cōtradictio 7 quodā
modo ab ea differt. probat̄ quia privatio
est negatio in subiecto apto nato quātuz
ad hoc q̄ privatio est negatio conuenit
privatio euz cōtradictiōe. Sed quātuz
ad hoc quod cōtradictio neq̄ requirit sub-
iectū neq̄ aptitudinem in subiecto differt
vt non ens non dicit̄ cecus nec quod dicit̄
ens dicitur cecus. sed ens quod est aptū
natiū videre. Item alia est differentia que
sequitur ex prima. quia in cōtradictōe oē
ōrīno nullum est mediū sed in oppo-
sitiōe privatiua. 7 si non sit mediuz eius-
dem generis tamen est mediū subiecti
est enim aliquid subiectū quod non est
cecum neq̄ videns. vnde oppositio pri-
uatiua non est in metba. simpliciter sed est
in metba. circa subiectum susceptibile qd̄
habet aptitudinē ad susceptōes privatio-
nis 7 habitus. Ex predictis p̄z q̄ oppo-
sitiō cōtraria plus accedit ad privatiōes
quam ad cōtradictōem. citius ratio est
quia in cōtradictōe nullum est mediuz
in cōtrarietate vero 7 in oppositiōe pri-
uatiua est aliqd̄ mediuz vt declaratur est
7 hoc p̄uenit ex hoc q̄ negatio cōtradi-
ctiōis est extra subiectum 7 extra genus
privatio vero est negatio in genere 7 in
b ii

subiecto.

Tertia cōclusio 7 respōsalis

radix cōtrarietatis est priuatio 7 habitus probat. quia in omni cōtrarietate claudit priuatiua oppositio tāquāz prior 7 simplior nam semp vnu cōtrariouz se habz vt pfectuz 7 habitus. 7 alteruz sicut priuatio sicut piz de calido 7 frigido albo 7 nigro Iteruz probat a signo 7 per cōparationē ad priuatiōez 7 habitū. aliq̄ dicunt diuer simōe cōtraria. q̄dam enī dicunt cōtra// ria eo q̄ habēt in se inclusaz priuatiōem 7 habitū. vt albus 7 nigrus calidū 7 frigiduz Alia per hoc q̄ faciūt actu priuatiōem 7 habituz vt caliditas 7 frigiditas. Tertio modo qz sunt factura seu habēt in se ratō nez vtutem faciēdi priuatiōez 7 habitum vt calefactiuum 7 frige factiuum. Quarto modo quia sunt acceptōes priuatiōis 7 habitus sicut calefieri 7 frige fieri. Quinto qz sunt abiectōes seu remotōes contra// rioruz vt non calefieri nō frige fieri. Item tertio qz generatōes sunt ex cōtrarijs. sed gnationes sūt ex priuatiōe aut ex habitu ergo cōtrarietas ē q̄dā priuatiō. Est tñ ad uertēdū q̄ priuatio ē duplex. quedā est q̄ in mente habet ordines ad subiectum. vt tenebra. 7 a tali priuatiōe fit mot⁹ in ha// bitum 7 cōtra. Alia est priuatio que non habet ordinē in mente ad subiectuz s̄ per mediū forme vel habitus quez priuatiō eo q̄ est corruptio hui⁹ forme 7 a tali priuatiōe non fit mot⁹ in habitū vt piz de ce// citate 7 de morte. Et nota qz tertia cōclu// sio intelligit de priuatiōe primo mō dicta 7 non secūdo mō. 7 per hoc cessat differe// tia posita in pdicamentis. inter cōtraria 7 priuatiōe opposita in hoc. s. qz a priuatiōe non fit mot⁹ in habitū. 7 tamē fit motus ab utroqz cōtrariouz in aliud. Ad ratio// nes ante oppositū. ad primā dicit qz cō// tradictio est priuatiō oppositio simpliciter. s̄ priuatiōe in ḡne est priuatiua. vt piz ex dictis. Ad aliam dicit qz priuatio est p̄cipiuz 7 radix cōtrarietatis s̄ non priuatiō p̄fecta que. s. causatur s̄m magnaz differentia a forma vl' habitu que priuatiōe vt est priuatio secūdo modo dicta.

Queritur sexto. Vtrum egle

opponat magno 7 paruo. Arguit q̄ sic ratioibus. tex. primo qz hac dictōe vtrū non vtur nisi in oppositis. vt si q̄ratur vtruz hoc sit albu vel nigrus. non autem querit vtrum hoc sit homo vel albu. nisi hac suppositōe qz idem non sit homo 7 albu. Et hac dictōe vtur in eqli mag// no 7 paruo. Secūdo sic ineq̄le est contra// riū equali s̄ ineq̄le est cōmune magno 7 paruo. ergo equali cōtrariatur magno 7 paruo. Tertio ineq̄le attribuit duali// tati 7 nuero pari s̄m pictagoras. s̄ ineq̄le opponit equali ergo idēz opponit duo// bus. In oppositu arguit ratioibus. tex. tus prima magnū 7 parū sunt cōtraria s̄ igit equali est contrariū magno 7 puo vnu erit contrariū duob⁹ quod superius in p̄batum est qz tantū vnus vni est cō// trariū. Secūda ratio. non est cōtrarietas mediij ad extrema eo qz cōtrarietas ē p̄fecta distāta que non est mediij ad extrema sed extremi ad extremum. sed equali me// diat inter magnū 7 parū ergo eis non contrariatur. Pro responsione est primo **Sciendum qz magnū 7 puū** dupliciter accipiunt. Vno mō absolute prout magnū est habēs magnitudinem vel quātitatē cōtinuaz 7 sic magnū non opponit equali. s̄ magnū potest esse egle Alio modo capitur comparatiue prout magnū idēz est qz maius. 7 puū idem est qz minus. s̄m qz alteri comparat. 7 exce// des in quātitate dicit magnū 7 excessum dicit parū 7 sic equali habz oppositōez ad magnum 7 paruum.

Prima condusio. equali 7 ineq̄le mter se opponunt cōtrarie sed quodlibz illorū opponit rasatiue ad suū correlatiuū vt egle eqli. ineq̄le ineq̄ali

Secunda condusio. equali non cōtrariatur magno 7 paruo. piz per rationes post oppositum.

Tertia condusio. equali priuatiue opponit puo 7 magno. probatur qz equali est quod non est maius neqz minus 7 tñ ipm est natū esse maius aut minus. s̄ negatio in subiecto apto nato est priuatio. ergo equali priuatiue opponit

paruo & magno. Et quo patet quod equalis non opponitur contrarie magno & paruo. quia equalis non est pura negatio magno & paruo non enim omne quod est magnum aut paruum dicitur equalis. sed solum illud quod est narium esse magnum & paruum. Et quo patet quod equalis est medium per ab negationem. Est in aduertendum quod opinio aliquorum fuit quod sicut inter contrarie opposita est medium per ab negationes. Ita inter quocumque potest esse tale medium sicut inter paruum & magnum quod nec paruum nec magnum est. ita inter manus & calcem dabitur medium per ab negationes quod. s. nec erit manus nec calcis. Sed hec opinio falsa est. quia medium per ab negationem non est nisi eorum que sunt opposita. etiam que sunt unius differentie quasi unius generis. i. extrema unius differentie contrarie alteri. que differentie sunt generis unius et ideo potest esse medium per ab negationes non autem sic de omnibus alijs quia non omnia sunt unius generis nec unius differentie. Rationes autem ante oppositum bene probat quod equalis bene opponitur paruo & magno.

Queritur septimo. Utrum unum & multa opponantur. arguitur quod non quia multa opponuntur paucis sed tamen unum est unum contrarium ergo unum & multa non opponuntur. In oppositum est philosophus in textu pro responsione. Est primo **Sciendum quod duplex est unum** & etiam est duplex pluralitatis sibi opposita. quoddam est unum quod convertitur cum ente & tale unum nichil aliud est quod est ens in diuisum. Aliud est unum quod est principium numeri & determinatur ad genus quantitatis & tale unum addit supra unum quod convertitur cum ente rationem mensure. unum enim quod est principium numeri est mensura illius numeri. Similiter duplex est multitudo quodam est opposita unum. quodam convertitur cum ente & talis multitudo transcendens est sicut unum sibi oppositum unde & huiusmodi proportionata multitudo dicitur pluralitas entium. Unde ex hoc solo quod aliqua diuisa sunt dicitur multa. Alia est multitudo de genere quantitatis & addit supra multitudinem transcendentes hoc quod est esse mensuratum uno quia talis multitudo est numerus numerus autem diffinitur in hoc decimo quia

est multitudo mensurabilis uno. Et hoc apparet quod sicut unum quod convertitur cum ente est commune & quasi genus ad aliud unum quod est principium numeri. ita multitudo transcendens est quasi genus ad numerum. numerus enim supra huiusmodi multitudinem dicitur addit hoc quod est esse mensuratum uno

Secundo sciendum est quod multitudo siue multitudo sic dicitur duplex. uno modo absolute. & sic multitudo idem est quod pluralitas vel quantitas discreta. unum hoc modo multitudo est quasi genus ad pluralitatem & paucitatem. Alio modo dicitur multitudo relative & sic multitudo est quantitas excedens vel simpliciter vel respectu alicuius simpliciter. quando quantitas excedit respectu eorum que communiter in rebus sunt in genere ut quando pluit in magno excessu. ut per soluta cursum nature dicitur multa pluuia. respectu alicuius sicut decem homines dicitur multi respectu trium & sic hoc modo multitudo est quantitas excedens & paucitas multitudo excessiva.

Ponitur prima conclusio unum quod convertitur cum ente opponitur multitudinem contrarie. hec conclusio probata est supra quia unum dicitur priuationem multitudinis. & non dicitur priuationem puram sed priuationem fundatam in natura. illud autem quod sic se habet opponitur alteri contrarie ergo unum opponitur multitudinem contrarie

Secunda conclusio. unum quod est principium numeri opponitur multitudinem oppositum relative. sicut mensura & mensurabile. patet quia de ratione numeri est quod sit mensurabilis uno. & de ratione unum est quod sit mensura numeri. & sic numerus se habet ut mensuratum. unum ut mensura. relinquuntur ergo quod unum & multa sunt de genere ad aliud quid. & relativa tertij modi que. s. referuntur secundum mensuram & mensurabile & non sunt relativa secundum esse. sed secundum dicitur

Nota quod dictum est notanter in conclusione quod unum quod est principium numeri. quia unum quod convertitur cum ente non opponitur multitudinem relative sicut mensura mensurabili quia tale unum abstractum a ratione mensure sicut dicitur est oppositum contrarie multitudinem. **Utrum autem**

vnus quod est principium numeri oppo-
natur multitudini cōtrarie aut priuatiue
Ad hoc dicit q̄ vnū 7 multa possunt cō-
siderari dupliciter. Vno mō s̄m ratōem
mēsure 7 mēsurabilis. 7 sic opponuntur
relatiue vt dicit sc̄da conclusio. Alio mō
s̄m q̄ vnū priuat diuisiones que est s̄m
q̄ntitatē ex qua q̄dam diuisione causatur
m̄litudō que est numerus. 7 sic videtur q̄
vnū opponat m̄litudinē cōtrarie. 7 pp̄
ea dicit q̄ vnus cōsideratur s̄m formaz
7 s̄m diuisiones cōtrariatur m̄litudinē

Tertia conclusio. accipiēdo

m̄ltuz 7 paucuz relatiue opponunt cō-
trarie. vt dicit albertus. oppositōe cōtraria
que est s̄m diuersos respectus. probatur
quia m̄ltuz dicitur quātitas excedens. et
paucū dicit quātitatem excessam. 7 ita se
habent sicut excedens 7 excessus. Notāter
dicitur cōsiderando multū relatiue quia
multuz absolute cōsideratur est superius
ad paucū. vnde paucitas est multitudo
dicta absolute. sicut duo sunt pauca. 7 t̄n
sunt m̄lta capiēdo multum absolute. 7
per hoc p̄t̄ solutio ad ratōes.

Queritur octauo. Utrum

media cōtrarioruz componant ex cōtra-
rijs. Arguitur q̄ non. quia cōtraria sunt
forme q̄dam sed forma est simplex sc̄d̄
actorem sex p̄ncipiorum ergo media cō-
trarioruz sunt simplicia 7 per cōsequens
non sunt composita ex cōtrarijs. Sc̄do
sic secundum porphirū in p̄dicabilibus
diuerse species non cōcurrunt ad cōstitu-
tionez tertie speciei sed cōtraria sunt spēs
diuerse. simuliter mediū est species q̄dam
ergo mediū non componit ex extremis
Arguitur tertio. ea que sunt sibi inuicem
impossibilia non conueniunt ad cōstitu-
tionez alicui⁹ sed cōtraria sunt huiusmōdi
ergo mediū non componit ex extremis
Quarto sic mediū distāta locali non vi-
detur componi ex extremis r̄c. In
oppositū est aristoteles ad dubiuz cōfōr-
m̄ter ad textuz r̄spōdetur per p̄positō-
nes. Prima p̄positio est. media sunt in
eodem genere euz extremis. probatur sic
quia mediū est illud in quod mutatum
prius cōtrarie per trāsit quaz in extremuz

7 sic fit trāsitus de medijs in extrema. 7
ecōuerso sed non fit trāsmutatio nisi in
illis que sunt eiusdē generis non enim fit
trāsitus de albo. in iustus ergo necesse
est media esse in eodez ḡne cum extremis
Secūda p̄posito. media soluz sunt op-
positoꝝ. probat q̄ media sūt eoz quoz
fit trāsmutatio s̄ trāsmutatio soluz fit in
opposita maior p̄t̄ ex diffinitione mediij
minor declarat in. iij. p̄bisi. Tertia p̄po-
sita media non sunt omnium oppositoꝝ
sed solum cōtrarioruz p̄t̄ cōfusio quia
cōtradiutoruz nō ē mediū p̄t̄ per diffi-
nitōem q̄ cōtradio est oppositōni cui-
us s̄m se non est mediū. vnde semp̄ alte-
ra pars cōtradiōis m̄st siue sit ens siue
non ens. Secundo priuatiue opposito-
ruz non est mediū eiusdem generis licz
sit mediū subiecti vt ante dictum est

Sed de hijs que sūt ad ali-

quid Notādus q̄ ea que sunt ad aliquid
dupliciter dicitur q̄ q̄dam sunt quozuz
vnū per se refertur ad aliud. alteruz non
non per se refertur ad ip̄m. sed soluz s̄m
rationem q̄ aliud refertur ad ip̄m sicut
sunt relatiua tertij mōdi vt s̄iētia 7 sc̄ibile
7 illoruz non est mediū. cuius ratio est
quia non sunt eiusdem ḡnis cum vnū
per se refertur ad aliud 7 non alterum
Alia vero sunt que mutuo referuntur ad
inuicem 7 quedam illoruz s̄m respectus
cōtrarios. 7 illoruz bene est mediū vt
maḡni 7 p̄ni quozuz mediū est equale
Relinquit q̄ media non sunt nisi cōtra-
rioꝝ. Decima p̄positio spēs cōtrarie
habent cōtraria priora ex quib⁹ compo-
nūtur. s. cōtrarias differētiās quia cōtra-
rie spēs sunt sub eodez ḡne sed gen⁹ vnuz
non contrahitur ad diuersas species nisi
per differētiās cōtrarias. cōtrarietas autē
cōtrariarum differētiarum prior est con-
trarietate specierū quia cōtrarie differētie
faciūt cōtrarias spēs. Quinta p̄positio
species medie habet etiam cōtraria me-
dia ex quibus cōstituūtur. p̄t̄ quia cum
media sit eiusdē generis 7 om̄is spēs ex
ḡne 7 differētia cōstituātur necesse est q̄
media cōstituāt ex ḡne 7 differētijs vt
p̄t̄ de medijs colorib⁹. s̄ hec differētie

et quibus constituntur medij colores non possunt esse differentie constitutive specierum extremarum ut albi et nigri. ergo oportet quod differentie constitutive mediorum colorum sint media inter differentias constitutivas contrariorum specierum. scilicet albi et nigri. quia sicut se habet species ad species ita se habent differentie ad differentias. Ideo oportet quod sicut medij colores sunt species medie inter species contrarias ita differentie constitutive mediorum colorum sint medie inter differentias contrarias. que dicuntur prima contraria et constituunt species contrarias. Sexta propositio et responsalis media contrariorum componuntur ex contrariis. probatur quia prius fit transmutatio unius contrariorum in medium quae in alterum. cuius causa est quia medium plus accedit ad naturam unius extremi quae alterum unum medium comparatum unum extremorum videtur esse aliud sicut rubeus comparatus ad album videtur nigrius et comparatum ad nigrius videtur album. et sic medium quodam modo videtur esse utrumque extremorum. unum patet quod medium componitur ex extremis. contraria autem sunt simplicia quae non componuntur ex se invicem et quae sunt simplicia sequitur quod sunt principia illorum mediorum. Ex hoc patet quod media componuntur ex ipsis ut dictum est. Aduertendum est tamen pro solutione rationum quod sicut in mixtoe elementa conveniunt ad rationem mixti et completa mixtoe elementa. substat autem iter corumpitur et generatur mixtus quod est unius fortitatus ita proportionabiliter possunt in motu misceri. contraria ad constitutives medij. Sed generato medio corumpitur contraria secundum substantiam et generatur medium quod est unum species et una forma simplex distincta ab ipsis contrariis. nec medium est unum nisi per ab negationem quae aliter non esset essentia unum species nec forma simplex. Et per hoc patet solutionem primam rationum. Sed pro solutione ultime rationis dicitur quod medium potest componi ex extremis dupliciter. Uno modo secundum speciem et formam et sic medium inter formas contrarias componitur ex extremis ut medij colores ex albo et nigro. Alio modo secundum potentiam et virtutes et sic medium in distantia locali componitur ex extremis. vel dicitur quod illa compositio solvetur de medijs inter vera contraria que

sunt ad invicem transmutabilia per suam actionem cuius non sunt contraria in magnitudine locali.

Queritur nono. Utrum contrarietas sit differentia secundum species. Arguitur quod non quia masculinum et femininum sunt contraria. et tamen non differunt secundum species. non enim masculinus differt a femina secundum speciem. Secundo sicut differentia secundum speciem reperitur in omni predicamento quia in quolibet predicamento reperitur divisio generis in species diversas et tamen contrarietas non invenitur in quolibet predicamento. substantie enim et quantitatibus nihil est contrarium. ergo contrarietas non est differentia secundum species. Tertio sic oppositio differentiarum per quas differunt species est privationis et habet oppositio. quia oppositum secundum rationes communem perfecti et imperfecti ergo contrarietas non erit differentia secundum species.

In oppositum est aristoteles pro responsio. Est primo sciendum quod ad hoc quod aliqua sint diversa specie oportet quod unum sit diversius ab altero et in eis sit aliquid commune quod in eis diversificatur. illud autem commune est genus ex quo sequitur quod necesse est diversa specie esse in eodem genere. Nam genus est quod est commune differentibus specie secundum substantias et in eas diversius secundum differentias substantiales. et non per accidentia. Aduertendum tamen quod aliter dividitur genus per differentias. aliter materia per formas. Nam materia addit formam sicut patet. unum materia non est ipsum compositum sed aliquid eius. sed differentia dividens genus ad dicitur genus non tamen quae pars una alteri patet sicut totum totum. genus enim et differentia dicitur totum quod dicitur species. alioquin non predicaretur de ipsa specie. Verum tamen genus et differentia dupliciter possunt considerari. uno modo secundum illud a quo imponitur nomen generis et differentie. et illo modo se habent sicut materia et forma quae nomen generis imponitur a materia. et nomen differentie a forma. Alio modo possunt considerari quantum ad id cui nomen imponitur quod est totum. et ideo sic genus et differentia non se habent sicut materia et forma. et ideo notatur dicitur in textu quod genus dividitur secundum substantias et non secundum accidentia. siue genus sit forma siue aliter se habeat.

Secundo sciendum quod licet genus non sit commune pluribus speciebus. tamen diversitas
b uij

gñs fit in spēs oppositas & contrarias &
 hoc ppter diuersitatē differētiarū cōtra//
 bēniū genus ad cōtrarias spēs. sicut bō
 & equus nō sunt vnū animal vn̄ animal
 in eis ē diuersus fm̄ spēs. probat̄ inducti
 ue & ratōe. inductiue sic qz om̄is diuisio ē
 per opposita cui⁹ ratio est qz ea que non
 sūt opposita possunt in esse eidez siml̄. vn̄
 nō necessārio sunt diuisa. cū ergo diuisio
 fit vn̄ in mlt̄a & diuersa. sequit̄ qd̄ diui//
 sio est per opposita & nō per alia quā per
 cōtraria. ergo diuisio ē per cōtraria. m̄ior
 p̄t̄z primo qz diuisio gñis non est per cō//
 tradictoria. qz altera pars cōtradictōis
 .s. negatio non est in gñe. cuz sit per se nō
 ens. neqz sit per relatiua. qz ea per que sit
 diuisio gñis non ad se muticē referunt &
 sic relinq̄tur qd̄ diuisio gñis in spēs sit per
 cōtraria. Secōdo probat̄ ratōne qz diuersa
 spēs sunt q̄ cōtinentur sub eodez gñe & ab
 m̄iucez differūt. s̄ hoc cōuenit contrarijs
 ergo diuersa spēs sunt cōtraria. Item qā
 diuersa spēs est esse in eodez gñe & ex natu
 ra habere cōtrarietates q̄ est contrarietas
 differētiarū. Et per oppositū eadē specie
 sunt q̄ non habet cōtrarietates vt in diui//
 dua eiusdē spēs. Ex p̄dictis p̄t̄z aliq̄liter
 qd̄ gen⁹ nec est idē spēs cuz sua spēs. nec spēs
 diuersa a suis specialib⁹ p̄t̄z qz differētia
 spēs sunt quoz differētie sunt diuersē. Et
 eadēz spēs quoz differētia est eadē s̄ gen⁹
 non habet eadem differētia neqz alterā
 a suis spēsibus. qz gen⁹ nullā habet diffe//
 rētia qd̄ p̄t̄z qz sicut materia cognoscit̄
 per carentiā & negatōez om̄iū forārum
 ita genus qd̄ s̄ habet per modū materie
 nullā habz differētia actu .s. cognoscit̄
 per carentiā earū. Veruz est tñ qd̄ habet
 differētiās in potestate sicut materia est
 in potētia ad forās. Ex p̄dictis p̄t̄z qd̄ ea
 q̄ sūt diuersorū generū nō p̄pue dicunt̄
 differētia spēs. s̄ magis differētia gñe. diffe
 rētia aut̄ specifica ē eoz q̄ sūt eiusdē gñis
Notandum circa predicta pro
 solutōe rationū qd̄ duplicia sūt cōtraria
 q̄ daz q̄ consequuntur forām substantiales
 & qz spēs est forma ideo talia cōtraria fa
 ciūt diuersitatē fm̄ spēs vt ratōale & irra//

tioale. Alia sunt q̄ insequuntur materie
 q̄ a proprietatibus indiuidii sumuntur
 vt masculinū & femininū a libz nigris &
 qz diuersitas fm̄ materiā non facit diuer
 sitatē fm̄ spēs s̄ facit diuersitatem indiui//
 duorū in eodē spēs. ideo talia cōtraria nō
 faciūt diuersitatē fm̄ spēs. & ideo dicit̄ in
 textu quecūqz sunt in ratōe cōtrarietatis
 spēs faciūt differētiās. q̄ vero in incōceptu
 cuz mā indiuidii qd̄ supra spēm addit
 materiā signatā. Et per hoc p̄t̄z solutō
 prime ratōis ante oppositū. Ad sc̄dant̄
 dicit̄ qd̄ licz in om̄i p̄dicamēto sit cōtra//
 rietas spērū. hoc ē tñ ratōe differētiarū
 ex q̄bus tales spēs cōstituuntur. & qā in
 om̄i p̄dicamēto est cōtrarietas differen//
 tiarū. ideo ex cōsequenti est cōtrarietas
 spērū. ea ratōne qua tales spēs cōstitu//
 untur ex diuersis differētijs. Ad tertiam
 dicit̄ qd̄ licz differētie opponantur fm̄ cō//
 munes ratōes p̄cipiat̄ & im̄fecti tñ qz
 nulla sumit̄ a priuatōe s̄ vtraqz a mate//
 ria & a forā positua & ideo ppter hoc di//
 citur opponi cōtrarie.

Queritur decimo. Vtrum

corruptibile & incorruptibile differat gñe
 Arguit̄ qd̄ non. qz celū & intelligētice sunt
 incorruptibiles & substantie inferiores sūt
 corruptibiles & tñ sunt eiusdē gñis. ergo
 nō differūt gñe. Secōdo sic corruptibilia &
 incorruptibilia sunt contraria vt ibidem
 dictū est cuz ergo cōtraria sunt in eodem
 gñe vt p̄t̄z per diffinitōes eoz sequitur qd̄
 non gñe differant. Tertio sic om̄e b. cu//
 bitum qd̄ accipitur in quātitate celi esset
 incorruptibile. & om̄e bicubitū quod ac//
 cipitur in quātitate elemētōz esset cor//
 ruptibile. ergo corruptibile & incorrupti//
 bile non differunt genere.

In oppositum est philoso.

pro respōsione est primo sciēduz qd̄ cor//
 ruptibile & incorruptibile sunt contraria
 p̄t̄z. qz potētia & impotētia opponuntur
 priuatiue. priuatio aut̄ est p̄cipuz cōtra
 rietatis. ergo pot̄ & impot̄ sunt cōtraria
 Et est notāduz qd̄ potētia dupliciter ac
 cipitur. vno mō q̄ aliqd̄ potest agere vel

pati qualemque et sic corruptibile se habet
ut potentia et incorruptibile ut impotentia
Alio modo dicitur potentia quod aliquid non po-
test pati aliquid deteri et sic incorruptibile
se haberet ut potentia et corruptibile ut impotentia

Secundo sciendum quod dupli-
cia sunt contraria quod dicitur sunt que se tenent ex
parte forme vel actus et talia contraria differunt
in specie sicut rationale et irrationale. Alia sunt
quod se tenent ex parte materie vel potentie et talia
contraria differunt specie et genere ut patebit
in corruptibili et incorruptibili. Cuius
ratio est quia sicut se habet actus et forma
ad species, ita materia et potentia ad genus. species
enim sumitur a forma, et genus a materia, cuius
ergo corruptibile et incorruptibile differunt
secundum materiam a qua sumitur genus
vel magis proprie loquendo que dicitur ge-
nus physicum, sequitur quod corruptibile et
incorruptibile genere differunt.

Tertio est sciendum quod duplex
est genus quod dicitur est logicum aliud ge-
nus naturale, genus logicum est commune
predicabile de multis speciebus secundum
rationem unam vel conceptum. Ex quo
patet quod ea que conveniunt in una communi
ratione vel conceptu eadem sunt in eodem
genere logico, ut si consideretur in ratione
substantie sunt in genere substantie, sed ge-
nus naturale vel physicum sumitur a mate-
ria vel potentia, unde ea que conveniunt
in eadem materia sunt eiusdem generis
physici, ea vero que non conveniunt in ali-
qua materia nec in aliquo principio sunt
diversa et quia hec convertuntur, scilicet habere
eandem materiam et esse transmutabilia
ad invicem, ideo sequitur quod omnia trans-
mutabilia ad invicem sunt eiusdem generis
physici, ut omnia generabilia et corrupti-
bilia, ea vero que non sunt transmutabilia
ad invicem non sunt eiusdem generis physici
et diffiniuntur per diversa in hoc quod sunt
illa quorum diversitas est principium subiectivum
et non resolvitur alterum in alterum nec
ambo in idem.

Proponitur conclusio corrupti-
bile et incorruptibile differunt genere phy-
sico, probatur conclusio quod genus physicum

sumitur a materia et illa que non conve-
niunt in materia non conveniunt in genere
physico, sed corruptibile et incorruptibile
non conveniunt in materia alias essent
ad invicem transmutabilia, ergo differunt
genere physico.

Est tamen notandum quod
rectius omnibus formis tam substantialibus
quam accidentalibus elementorum et ele-
mentatorum et relicta materia sola eadem
esset materia elementorum generabilium
et corruptibilium, Sed remota forma celi
per impossibile ad hanc materiam celi non
esset eadem materia cuius materia genera-
bilium et corruptibilium, quia si esset eadem
tunc materia celi esset in potentia ad for-
mas elementorum, et ita celum non esset
per naturam incorruptibile. Secundo
patet conclusio, quod corruptibile et incor-
ruptibile dividuntur ens per se quod patet quia cor-
ruptibile est quod potest esse vel non esse
semper, in corruptibile vero quod habet pote-
ntiam ad semper esse, cuius ergo corruptibile et
incorruptibile dividuntur ens et non deter-
minatur genus entis, non est verum quod corrup-
tibile et incorruptibile conveniant in aliquo
genere, notatur dictum est in conclusione in ge-
nere physico quod corruptibile et incor-
ruptibile conveniunt in logico quod conveniunt
in ratione communi generis logici ut substantie
vel quantitates et huiusmodi ut celum et generabi-
lia sunt in genere substantie, Ex quo patet falsitas
duarum opinionum, quarum una dicit quod
sicut album et nigrum possunt esse in eadem
specie et etiam idem individuum successive
ratio est in individuum, ymo possunt inesse
eodem individuo successive ita corrupti-
bile et incorruptibile non videntur diffe-
rentie genere, ymo possunt esse idem quod
dicitur corruptibile et quandoque incor-
ruptibile, sicut enim album et nigrum sunt con-
traria ita corruptibile et incorruptibile.
Sed ad hoc dicendum quod contraria sunt
duplicita, quedam sunt que sunt subiectis
insunt per accidens ut album et nigrum
et similia et unum quodque eorum potest
in esse subiecto non necessario et talia non
differunt genere nec faciunt differentias specifice

Alia sunt cōtraria q̄ non insunt per acci//
dens sicut corruptibile 7 incorruptibile
alterū ens corū inest de necessitate. Nam
corruptibile 7 incorruptibile insunt per
materiā q̄ est de substantia rei. vñ p̄z q̄ alit
quid non potest esse quandoq̄ corrupti//
bile 7 quandoq̄ incorruptibile p̄z etiam
falsitas oppinionis platoniorū ponē//
tum ydeas seperatas a singularibus 7
eas esse eiusdem sp̄ei cūz singularib⁹ qz fm
platonicos ille ydee sunt incorruptibiles
7 singlaria sunt corruptibilia. corruptibi//
le autē 7 incorruptibile non solū sp̄s etiaz
gñe differūt vt p̄actuz est. vñ p̄z q̄ im//
possibile ē ponere ydeas seperatas a singla//
rib⁹ 7 eas esse eiusdem sp̄ei cūz singularibus

Tūc ad rātes ad primam soluta est
Ad scōz dicit q̄ corruptibile 7 incor//
ruptibile opponunt cōtrarie fm cōmu//
nez rātes cōtrarietatis que est habitus 7
p̄uatis 7 non opponunt cōtrarietate
ppue dicta. Et tñ aduertēduz q̄ corrup//
tibile dupliciter dicit. vno mō pro carētia
alicui⁹ forē vel habit⁹. 7 hoc mō corrupti//
bile 7 incorruptibile opponunt p̄uatiue
qz non cōueniūt in mā vl' substantia. exite
potētia ad vtrūq̄. alio mō pro natura q̄
potest esse vel non est semp 7 sic oppoitur
incorruptibili cōtrarie. Ad tertiā dicit q̄
cōsiderando bicubitū fm ppriaz rātes
bicubitū est in gñe locato s̄ cōsiderando
bicubitū ex p̄e subiecti in quo est qz. s̄ est
in subiecto corruptibili vel incorruptibili
non semp est in eodez gñe p̄hisco. 7 sic est
fims decimū methaphisice.

Intra vndecimuz

Quēnt primo. Vtruz
vni⁹ stētē sit cōsidera//
re p̄cipia rerū. Arguit
q̄ non qz mlta nō sunt
de cōsideratōe vni⁹ stētē nisi sint cōtra//
ria. Eadē est enī stētē cōtrariōz s̄ p̄ci//
pia non sunt cōtraria cum conueniant in
cōstrutione p̄cipiat. ergo vni⁹ stētē
non est cōsiderare p̄cipia rerū. In oppo//
sitū arguit qz si vni⁹ stētē non sit cōside//
rare p̄cipia rerū s̄ plures tūc q̄rendum
est q̄les sunt ille stētē 7 nō videtur facile
signare. Pro responsione est primo

Sciendum q̄ stētē partia//
lares non cōsiderant ens in quātum ens
nec ea que cōmuniter insunt enti. 7 etiam
non cōsiderant de substantijs seperatis 7
ideo oportuit vniā substantiaz esse vniuer//
salem q̄ cōsideret ens 7 alia communia 7
etiam cōsiderat substantias seperatas. 7 hec
dicit metha. Postq̄ ergo in p̄cedentib⁹
libus determinātuz est de ente 7 de illis q̄
cōsequūtur ens in quātuz ens 7 de vno 7
in latitudine 7 huiusmodi. cōsequenter aristo//
tiles in hoc .xi. accedit ad determinādūz
de substantijs seperatis. Et primo mouet
q̄sdam dubitatōes valētes ad cōsidera//
tōem substantiarūz seperatarum.

Secundo sciendū q̄ metha//

phica siue sapiētia considerat p̄cipia
rerū vt p̄batuz est in probe. metha. s̄. q̄
metha. cōsiderat altissimas causas 7 ma//
xime vniuersales 7 prima rerū p̄cipia

Prima cōclusio vni⁹ stētē

tie est cōsiderare p̄ia rerū p̄cipia p̄quā
to reducūt ad aliq̄d vni⁹ gen⁹ vñ metha.
cōsiderat p̄ia p̄cipia 7 causas vt habēt
attributōes ad ens qd ē subiectū metha//
phisice. 7 per hoc p̄z solutio rātes ante
oppositū q̄ cōtraria non sunt de cōside//
ratōe vni⁹ stētē nisi in quātum sunt vni⁹
gñis. 7 tūc hic possunt moueri dubia cō
formiter ad textū. Primū vtruz metha.
cōsiderat omnia gñā carūz s̄ qz hec q̄stio
mota est. etiaz determināta in .ii. bu⁹ ideo
Scōdo q̄ritur vtruz vni⁹ stētē sit cōside//
rare p̄cipia demōstratōis aut plurimū
stētētarūz. Arguit q̄ plurū qz omēs stētē
tie vtunt p̄cipijs demōstrationūz ergo
non est magis vni⁹ stētē quā alteri⁹ cō//
siderare p̄cipia demōstratōis. Ad du//
biū respondet q̄ vni⁹ stētē puta metha.
est cōsiderare p̄cipia demōstrationis
vt quodlibz est vel non est. Omne totū est
maius sua p̄e. p̄z qz huius stētē. s̄. me//
thaphisice est cōsiderare cōmunia q̄ sunt
termini p̄cipiorūz demōstratōis vt hec
cōmunia ens. nō ens. totū vt pars. Alie
autē stētē accipiūt hec cōmunia a metha.
7 sic eis vtuntur. 7 sic p̄z solutio rātionis
Tertio dubitat. vtruz metha. habeat
cōsiderare omēs substantias ad hoc dicit
primo q̄ cōsiderat substantias in quātuz

conueniunt in ratione substantie et entis. vñ metha. considerat substantias sensibiles nō in quātum sensibiles. sic enim considerat scientia naturalis. sed de ipsis considerat in quātum substantie sunt et partes eius. et sic dicit qd metha. considerat de substantijs non solum in quātum substantie et partes entis. sed etiam secundum suas proprias naturas. sunt enim sibi se sepe a materia de illis etiam nulla scientia particula/nis considerat huiusmodi autem substantie sepe a materia non sūt ydeas quas posuit plato sicut sunt in materiales substantie motiores orbium de quibus infra determinabitur

Quarto dubitatur. vñ demonstratio sit solum circa substantias aut etiam circa accidentia. Ad hoc dicit primo qd vñ scientie. s. methaphisice est considerare substantias et accidentia p quātum conueniunt in substantia q est subiectū eorum. principaliter tñ considerat substantiam. put est principalior pars entis. et de illa demonstrat per se accidentia. Et per hoc respondetur ad dubiū qd demonstratio ē circa substantias. et accidentia q substantijs in esse demonstrant. Quinto dubitatur. vñ metha. consideret principia intrinseca. s. materia et forma aut consideret principia communia q sunt ens vñ et similia. Ad hoc dicit qd metha. principaliter considerat principia communia. qñ huius etiam consideret principia intrinseca. s. materia et forma non in quātum sunt principia intrinseca. sicut sunt partes eius. Sextum dubiū. vñ ens et vñ sunt principia et videtur qd sic qd ens et vñ. videntur continere omnia. vñ destructis ente et vno destruit omnia alia. et non e converso. modo prius est a quo non conuertitur consequentia ex tñ ergo vñ et ens sunt principia. In oppositū arguit quia ens et vñ non sunt gñā. probatur qd differentia non participat gen⁹ cum non sunt in intellectu differentie. sed nulla differentia potest accipi de cui⁹ intellectu non sit ens. ergo ens et vñ non sunt gñā. Ad hoc dicit qd ens et vñ sunt prima gñā non communitate generis sed communitate analogie

Septimo dubitatur. vñ gñā sint magis principalia quā spēs. Arguit qd nō. qd quod simpliciter est habet magis rationes

principij s gñā sunt compositoria spēs qd genus est diuisibile in species plures spēs autē est indiuisibilis sibi forma. In op. arguit qd gñā sūt de compositorie spēs ergo magis sunt principia quā spēs. Ad hoc dicit qd gñā et spēs sunt principia cognoscēdi. tñ gñā sunt magis principia quā spēs vt pbat ratio post oppositum Ad rationes ante oppositū dicit qd gñā sūt compositoria potestate speciebus p quātum continet plures potestate. s. species actus compositor est gñā qd pter genus continet differentias. vñ spēs in plura est diuisibilis per resolutiones. vñ verus est qd in textu mouetur qdam dubia de ydearū et mathematica separatione. s. de ydeis vñ est prius et de mathematica vñ videbit in sequentibus. Octauo dubitatur cuius materia et forma sint principia substantiarū sensibilibus qd magis est principium materia vel forma. videtur qd materia qd ipa est subiectus primū in compositione. et vltimū in resolutione hoc aut conuenit principio ergo materia est magis principium quā forma Item materia est incorruptibilis et semp manet. forma est corruptibilis ergo forma. In oppositū arguit qd materia est potentia. forma vero actus s actus simpliciter prius est potentia. ergo forma magis est principium quā materia. Respondetur qd forma est magis principium q materia vt pbat ratio post oppositū. Sed ad rationes dicit qd bene probat qd materia magis habet rationem elementū quam forma quia elementū proprie dicit de principio mali s non pbant qd materia habeat magis rationem cause vel principij qd causa est ad quā sequit esse. modo esse principalius est a forma et non a materia. Dicitur secundō licet materia sit principium in compositione ipa tñ ante aduentum forme solum est in potentia et sic efficit in actu per foras. ideo non sequit qd materia sit magis principium quā forma. dicit etiam qd forma de se non est corruptibilis. s. ratione contrarietatis in ea ex tñ in cuius signis forme sepe a materia non sunt corruptibil' vt substantie sepe a materia et etiam forme que sunt in materia absque permutatione contrarij sunt in corruptibiles vt p̄ de forma celi

Nono dubitatur. vtrum sit idem princi-
pius corruptibilis et incorruptibilis. Ar-
guitur quod non. quia non esset ratio quare ab
eodem principaliter primo procederet ali-
qua corruptibilia et aliqua incorruptibilia.
Item queritur vtrum primum principium sit
corruptibile vel incorruptibile. Ad primum
respondetur quod idem est principium corrup-
tibile et incorruptibile et illud est incor-
ruptibile et ab eodem principio procedunt
aliqua corruptibilia et aliqua incorruptibilia
quod propinqua illi principio sunt incorruptibi-
lia. alia vero sunt corruptibilia propter longe
distare ab illo principio et illis inest generatio
et corruptio propter secundas causas que subia-
cent verificatōi. Decimo dubitatur. vtrum
omnium corruptibilium et incorruptibilium
sint eadem principia numero. Ad dubium res-
pondetur quod duplicia sunt principia. scilicet extrinse-
ca et finis et effinis. Alia intrinseca ut materia
et forma. Inter principia extrinseca sunt dupli-
cia. quod quidam sunt prima. alia prima. Dicitur
ergo quod non omnium sunt principia eadem
intrinseca immo sunt diuersa diuersorum
alias omnia essent eadem numero. Sed prin-
cipia intrinseca sunt eadem secundum analogiam
similiter etiam principia extrinseca non sunt
eadem omnium immo diuersorum nam diuersi
sunt fines diuersa agentia prima. Sed prin-
cipia prima extrinseca sunt eadem. omnium enim
est vnum primum efficiens et vnum finis. scilicet primum
ens. Undecimo dubitatur. vtrum ens
et vnum significet hoc aliquid et substantiam.
Arguitur quod sic. quod nisi ens et vnum significet
substantiam et hoc aliquid tunc non poterunt
poni separata et sic prima principia non essent
perpetua. In oppositum arguitur quod si ens
et vnum significaret hoc aliquid et substantiam
cuius ens et vnum predicent de omnibus sequitur
quod omnia essent substantie quod falsum est.
Ad dubium dicitur quod ens et vnum non signi-
ficat hoc aliquid et substantiam. vnum non signi-
ficat rem determinati generis sed circūit omne
genus. vnum significat substantiam et accidens
secundum quadam analogiam quod primo significat
substantiam et per consequens accidens.
Duodecimo dubitatur. vtrum substantie sint
principia. Arguitur quod non quod principiorum est
scientia sed substantie non est scientia. probatur
quod substantie sunt hoc aliquid et per se extrinse-

et sic sunt singularia. singularium autem non
est scientia ergo substantie non sunt principia.
Ad hoc dicitur quod genera et species sunt prin-
cipia cognoscendi. ut supra visum est. Ad
secundam dicitur quod licet substantie non sint sim-
pliciter vniuersales. tamen per intellectum ab-
trahentem id quod est commune a conditione
omnium individualium formatur ratio vniuer-
salis secundum quam sunt substantie intelligibiles.
Ratio ante oppositum ex dictis patet.

Queritur secundo. si ens et

vnum equiuoce dicatur ens. vtrum de omnibus
entibus esset vna scientia. Arguitur quod de omnibus
entibus dicitur equiuoce quod quod dicitur de
plumbum secundum diuersas rationes dicitur equi-
uocum. sed ens secundum diuersas rationes dicitur de
substantia et accidente que sunt per se esse et in
alio esse. Secundo quod non sufficit vna
analogie ad vnitatem scientie quod scientia
habetur per demonstratōem cuius mediū
est ratio vel diffinitio. sed analogum non
habet diffinitōem vnam ergo non est scientia
vna de analogis. Tertio sic si de omni-
bus esset vna scientia hoc esset quod reducitur
ad aliquod vnum tunc sic vel illud ad quod
reducitur est ens vel substantia. et videtur
quod substantia. quia substantia est prior pars
entis ad quam ceterae partes debent reduci.
Videtur tamen quod non quia tunc substantia
deberet poni subiectum scientie que condi-
derat de omnibus entibus. In opposi-
tum est aristoteles. pro responsione est primum
sciendum quod metaphisica considerat ens
in quantum ens siue secundum rationem
vniuersalem entis et non secundum rationem
particularem huius vel illius entis. ens
autem vniuersale ut dictum est dicitur
multipliciter. ideo videndum est an di-
cat vniuocum. an analogice ut per hoc sciat
an de omnibus possit esse scientia vna aut
non. Secundo supponitur ex quarto huius
differentia inter vniuocum equiuocum et
analogum. Tertio supponitur ex quarto
huius quod ens dicitur analogice de omnibus
bus secundum diuersas rationes non tamen
diuersas eminens sed per attributionem
ad aliquod vnum. dicitur enim substantia
secundum hanc rationem que est per se esse. de acci-
dente vero secundum hanc que est esse in alio omnia autem acci-
denta habent reductionem ad substantiam. vnum

Sicut entia que sunt etiam que. scilicet passiones sunt vel dispositioes motus vel habitus substantie que principaliter est ens. sicut est de sano et medicina que analogice dicuntur.

Prima conclusio. si ens dicat
pure equivoce de omnibus entibus non est scientia que scientia una est unum subiecti si ens dicitur refert pure equivoce non est generum unum. ergo non est scientia una et loquitur hic de genere subiecti et non predicamentum. quia ens dicitur ab analogice de omnibus entibus et per reductionem ad aliquid unum subiectum ut est declaratum ergo sequitur quod de omnibus est una scientia. Advertendum est tamen quod illud commune ad quod sit reductio omnium est ens vel unum et non refertur dicere ad quod illorum. patet quia si unum differat ratione ab ente tamen realiter conuertitur cum eo quod quidem ens est ens est unum et eodem modo. ideo non est vis ad quod illorum sit reductio. Est etiam advertendum quod sicut omnium entium est reductio ad unum ita est reductio omnium contrariorum ad unam sive huiusmodi contrarietas sive unum et plura sive similitudo et dissimilitudo sive quecumque differentie entis. Est etiam **Notandum quod sicut dictum est** unius scientie est speculari contraria. cuius ratio est quod unum contrarium se habet ut privatio respectu alterius modo privationis et habitus est eadem scientia. Sed aliquid argueret. quod non aliquando quodlibet unum eorum dicatur secundum privationem ad illud tamen quod in quibusdam est medium et in privatione oppositis non est medium ergo non semper unum contrariorum dicitur secundum privationem alterius. Ad hoc dicendum quod alio modo unum contrarium privatur alio et privatio habitus. Nam unum contrarium est privationis alterius non quod privet totam rationem sui contrarii sed quod privet rationem completam sui contrarii ubi gratia iustus dicitur qui secundum habitum virtutis est obediens legibus. in iustus autem dicitur non qui omnino caret iustitia sed qui in aliquo iustitia deficit. Et propter hoc in contraria est medium. sed privatio privatur rationem sui habitus ut cecitas privatur totam rationem visus. ideo inter privatione opposita non est medium.

Secunda conclusio. scientia
que considerat de omnibus entibus est metha.

probat quod si scientia que considerat de omnibus entibus non esset metha. tunc videretur esse phi. vel dya. eo quod secundum aliquos non ponentes nisi substantias sensibiles phi. considerat omnibus entibus. dya. etiam est scientia communis que considerat communes intentiones cuiuslibet enti applicabiles quod autem phi. et dya. non considerant de omnibus entibus. patet primo. non phi. quia phi. non considerat entia in quantum entia sed in quantum sunt coniuncta motui et quantitati sensibilibus. Dya. etiam non considerat ens et accidentia entis. sed considerat ens rationis quod per actum intellectus attribuitur rebus. unde relinquatur quod scientia considerans de omnibus entibus est metha. Ad rationes ad primam dicitur quod ens non dicitur de omnibus entibus secundum rationes penitus diversas sed per attributionem ad aliquod unum ut dictum est. Ad secundam dicitur quod analogi non est ratio simpliciter una sed secundum analogiam pro quanto est reductio plurium ad unum ad quod est reductio hoc autem sufficit ad scientiam ut dicitur in primo posteriorum si subiectum sit analogum et passio analogi. Ad aliam dicitur est quod illud unum ad quod sit reductio est ens vel unum. dicitur tamen quod duplex potest esse reductio ad unum. uno modo tanquam ad commune analogum et sic reductio omnium est ad ens vel unum. Alio modo tanquam ad principale medium et hec est reductio omnium ad substantiam tanquam ad principalem partem analogie.

Queritur tertio. An ad
metha. spectet considerari principia prima demonstrationis. Arguitur quod non quod considerari prima principia demonstrationis pertinet ad logicam illa enim disputat de principijs omnium scientiarum ergo non ad metha. Secundo omnes scientie utuntur principijs demonstrationis per ea namque stabiluntur principia omnium scientiarum. ergo considerare prima principia demonstrationis non magis pertinet ad metha. quoad alias scientias.

In oppositum est aristoteles
ad dubium ponitur conclusio. considerare prima principia spectat ad metha. in sua communitate. probatur sic quia metha. habet ea considerare in sua communitate que non

considerant in alijs sciētijs particulārib⁹ nisi
 cōtractando ⁊ applicādo ea ad aliquānt
 materiā. sed cōmūnia p̄cipia non cōsi-
 derant in particulārib⁹ sciētijs in sua cō-
 munitate sed cōtracta ⁊ applicata ad ali-
 quā materiā ut p̄t̄ primo de mathe.
 hoc enī p̄cip. ut si ab equalibus cōtra-
 demas nō si cōsiderat ab arismetica. vl'
 geo. in sua cōmunitate. s̄ cōsiderat per ap-
 plicatōez ad magnitudines ⁊ ab arismetica
 per applicatōez ad nūeros s̄ ut est
 p̄cip. prius in sua cōmunitate consideratur
 a metaphisico quod etiam p̄t̄ de sciētia
 naturali. natural' enī cōsiderat p̄cipia
 ⁊ p̄prietates ent. nō inq̄ntuz entia sunt
 s̄ inq̄ntuz mota. cōsiderare aut' p̄cipia
 enī inq̄ntū huiusmōdi spectat ad methe.
 Secūdo probat' cōclusio qz prima prin-
 cipia demōstratōis sūt digniores om̄ib⁹
 note ad hoc aut' qz sint om̄ib⁹ note oportet
 qz cōstituant' ex terminis cōmūmb⁹ cui⁹
 sunt ens ⁊ non ens equalē totū ⁊ pars. s̄
 cōsiderare huiusmōdi terminos cōmūnes
 spectat ad methe. ergo ad methe. spectat
 cōsiderare prima p̄cipia demōstratōis

Secūda cōclusio. Inter p̄-
 cipia demōstratōis est aliquod p̄cipiuz
 s̄. q̄ non cōtingit eidem ⁊ idem simul in
 esse ⁊ non esse s̄m. idē. p̄t̄ quia sicut in
 in cōplexis fit reductio v' q̄ ad aliqd' vni-
 p̄cipiuz quod in omni alio includitur ⁊
 illud est ens. ita in cōplexis est reductio ad
 aliquod primū p̄cipiuz demōstratōis
 ⁊ illud p̄cipiuz. s̄. esse ⁊ non esse eidē
 ⁊ cōstituitur ex illis. p̄t̄ qz cōstituitur ex
 istis terminis ens ⁊ nō ens. ens aut' ⁊ non
 ens sunt que primo cadūt in cōgnitione
 nostra ⁊ in omni alio intellectu ergo illud
 est primū p̄cipiuz. Unde notādū est qz
 circa primū p̄cipiuz non cōtingit errare
 ⁊ hoc in mente nec etiā primū principi-
 uz potest demōstrari simpliciter quia tūc
 demōstrat' per aliqd' prius ⁊ notus s̄
 potest demōstrari ad homines sicut aris-
 totiles demōstrat' ipsum cōtra negantes
 ipsuz p̄cipiuz. verūtamē qz ad dicit' q̄ si
 eadēz ratōes cōtra negates ipsuz sicut in
 q̄ro. ideo ratōes sue pro nō cōmittunt'

Ad rationes ad primam di-
 cūtur qz dyalctice ⁊ metaphisice aliter cō-

siderat prima p̄cipia demōstratōis q̄a
 dyalctice habet pbare p̄cipia demōstra-
 tōis per ratōes pbabiles. metaphisice
 vero intēdit ea pbare p̄cedendo ex ratō-
 mb⁹ per tenōtis. Ad scōdam dicit' qz licet
 particulares sciē vtant p̄cipijs demōstra-
 tōis non tamē vtunt' ipis in sua cōitate
 applicatis ad aliquā materiā ⁊ etiā vtū-
 tur eis quasi acceptis ⁊ suppositis ex sciē-
 tia metaphisice. Sequitur textus.

Queritur quarto. Utrum
 preter sciētijs particulares ponēda sit sciē-
 tia vniuersal' ab alijs distincta. Et qz ipse
 supponit qz sit aliq' sciētia particulāris ideo
 cōtra suppositū arguit qz om̄is sciētia est
 vniuersal' in sensu aut' singlariz vt habz
 aristoteles. ergo nulla est part' clāris. Sc-
 cūdo sic cōtra q̄stuz q̄a ponēdo sciētijs
 particulares sufficiēt' detēriat' de vno qz
 ergo p̄ter eas non est ponēda sciētia vni-
 uersalis aīns pbat' q̄a in p̄bi. detēriat'
 de entib⁹ motu cōiunctis ⁊ materic s̄m
 rem ⁊ ratōez. sed in mathe. de cōiunctis
 materic ⁊ motu s̄m rem ⁊ nō s̄m ratōez
 siue distinctōez. ⁊ si in methe. detēriat'
 de sepatis a motu ⁊ materia sensibili s̄m
 rem ⁊ ratōez absqz hoc qz detēriat' de
 ente inq̄ntuz ens erit sufficiēt' detēri-
 natuz de vno qz genere entū. Tertio sic s̄
 vniuersal' sciētia ponat' non erit distincta
 a sciētijs particulārib⁹ quia pars non disti-
 gnit' cōtra totū s̄ sciētie particulares sunt
 partes sciētie vniuersalis. In oppositū
 est philosophus pro responsioē est p̄nō

Sciendum qz ad sciētijs parti-
 culares pertinere vidēt' duo. primuz est
 om̄is sciētia particulāris req̄rit aliqua p̄ci-
 pia ⁊ aliquas causas esse circa p̄cipiuz ge-
 nus sensibile. notāt' dicit' aliq' p̄cipia ⁊
 aliquas causas qz non om̄is sciētia particu-
 lar' cōsiderat om̄e genus cause vt p̄t̄ de
 mathe. dicit' circa p̄cipiuz genus qz q̄libet
 sciētia particulāris attribuit sibi aliqd' gen-
 eris distinctū ab alio ḡne subili vt pater
 de medicā ⁊ nālī. Scōm ē qz q̄libet sciē-
 tia p̄supponit quodqd' ē sui ḡnis subiectū
 ⁊ non inuestigat ipm s̄m quod dicit' pri-
 mo posteriorum de subiecto cuiuslibet
 sciētie debz p̄supponi qz est ⁊ quia est ⁊
 ipso quodquid est vtatur tanquam me-

Ad demonstrationem ad demonstrandum
passiones de subiecto. veruntamen in quibusdam
stientijs sunt fortiores demonstratioes. vt in mathematicis. in quibusdam
debiliores. vt in phi. quedam enim stientie
sumunt suum quoddam est per sensus
pro quanto per accidentia cognoscitur esse
rei. quedam sumunt quoddam est sumentes
ab alijs maioribus stientijs sicut paruculares
ab vniuersalibus.

Prima conclusio. stientia

naturalis differt ab alijs stientijs parti-
cularibus siue sint practice siue spectatiue
probatu primo quod differat a practicas quod
practice sunt duplices quedam sunt actiue
alie sunt factiue. Vbi est sciendum. quod
actio et factio differunt. quia actio est operatio
manens in agente vt intelligere sentire
sed factio est operatio transiens in ma-
teriam extrinsecam vt secare vtere. probatur
conclusio quia stientia naturalis differt
a practicas tam actiuis quam factiuis. primo
ab actiuis quia actiue considerant ea
quorum principium est in agente et non
in agibili. factiue considerant ea quorum
principium non est in facto sed in agente
modo phi. considerat ea quorum princi-
pius est in hijs que mouentur. ergo phi.
differt a stientijs practicas tam actiuis quam
factiuis. Ex quo patet quod cum non sit nisi du-
plex stientia practica. et phi. non sit aliqua
illarum. sequitur quod phi. est stientia spectatiua

Pro quo est sciendum. quod cum

ipsum quoddam est. sit principium demon-
strationis et stientie. diffinitio autem indicat
quoddam est. ideo differentia stientiarum
debet sumi secundum diuersum modum
diffinendi. quia phisicus considerat
ea in quorum ratione motus ponitur et
materia sensibilis. sed mathematica est
eorum que abstrahunt a motu et a ma-
teria sensibili. vnde diffinitio phi. est sicut
diffinitio symi. sed diffinitio mathema-
tica est sicut curu in qua non ponitur materia
sensibilis. sed materia intelligibilis. vt dic-
tur est in septimo huius sed in diffinitione
symi ponitur materia sensibilis et motus
Alterius est sciendum quod metha. stientia
differt ab alijs particularibus in tribus

primo in materia separabilis quia phi. con-
siderat ea que concipiuntur motu et materia
sensibilis sine rem et consideratione. ideo
considerat entia mobilia omne enim habens
materiam est mobile et e conuerso. mathe-
autem considerat ea in quorum diffinitioe
non ponitur materia sensibilis. et tamen
sine esse sunt conuncta materie sensibili et
ideo considerat ea que sunt immobilia
prout cadunt in consideratione mathema-
tica. autem considerat ea que sunt pe-
nitus separata sine rem et diffinitione et
hec penitus immobilia sunt. Ex hijs patet
quod tria sunt genera stientiarum spectatiuarum
scilicet phisica. methaphisica. et mathematica
Differt secundo stientia vniuersalis a parti-
cularibus dignitate. et nobilitate. quia scilicet est
tia dicitur dignior aut deterior secundum
proprium genus subtile sed metha. est circa
obiectum nobilissimum. scilicet circa diuina et se-
perata ergo ipsa est dignior et honorabi-
lior. Tertio differt metha. ab alijs in vni-
uersitate subiecti quia alie stientie sunt circa
aliquod genus entis determinatum vt
patet de math. que est circa quantitatem. et phi.
que est circa res mobiles nisi forte dice-
tur secundum opinionem aliquorum
quod substantie sensibiles sint proprie substantie
et quod propter eas non sint alie substantie. sed
hoc ostenditur esse falsum in sequentibus
metha. autem cum non consideret de aliquo
ente in particulari sed de ente in comunem. Nam
ad eandem stientiam pertinet determinare
de ente in comunem et de entibus primis
seperatis que sunt propria principia omnium entium
et sic patet quod metha. est stientia vniuersalis

Ad rationes ad primas di-

cit dupliciter accipitur particulare. Vno modo
ab solute vt idem est quod singulare vel indi-
uiduum et sic nulla stientia est singularium siue
particularium. Alio modo particulare di-
citur in respectu prout idem est quod minus
vniuersale et sic aliqua stientia est particula-
ris. Ad secundam dicitur quod necesse est aliquam
stientiam esse que consideret de ente in co-
muni et de hijs que per se sunt entia. Nam
aliqua conueniunt entia in quantum est et non huic
vltimo entia ideo non sufficiunt stientie particula-
res. sed propter eas oportet esse stientiam vniuersalem

Ad tertiaz dicitur qd scientie particulares secundum materiam sunt partes scientie vniuersalis sed non secundum formas nam ea que considerantur in scientijs particularibus possunt dupliciter considerari. vno modo naturaliter et sic sunt partes entis de quibus consideratur in metaphis. que sunt entia quedam. Alio modo possunt considerari formaliter et secundum proprias rationes et sic non sunt partes entis ymo est alia ratio entis inquam ens et huius vel illius entis.

Queritur quinto. Utrum

aliqua scientia consideret de ente per accidens. Arguitur qd sic quia in sexto huius philosophus considerat de ente per accidens. et similiter sophis. quia considerat de falsa accidentis. Secundo sic metha. considerat de ente. ergo considerat de ente per accidens. Tertio sic ratio siue diffinitio est principium scientie. sed entis per accidens est diffinitio. ergo eius est scientia. In oppositum est aristoteles pro solutio est superponit primo. qd aliud est accidens. aliud est ens per accidens. Accidens enim est quod dicitur continetur sub aliquo genere determinato vt albedo in gredo. vno de huiusmodi accidente multe scientie considerant eo qd habet aliquam speciem et causas determinatas. sed ens per accidens accipitur secundum compositionem vnius cum altero quia. si vnum in est alteri non per se sed per accidens vt albus muscu et de huiusmodi modo ente per accidens. nulla scientia considerat. quia habet causas in determinatas per speciem. Secundo supponitur qd ens per accidens potest dupliciter considerari. vno modo secundum rationem vel diffinitionem entis per accidens et sic de ente per accidens potest haberi scientia. quia ratio entis per accidens est nobis nota. Alio modo accipitur ens per accidens pro illo quod est ens per accidens et hoc modo hic loquimur de ente per accidens

Prima conclusio de ente per accidens non est nec esse potest scientia probat inducitur. ars enim edificatoria non considerat quicquid accidit domui vt si habitantes in domo ducant vitam

tristem vel prosperam. nec ars calciatoria considerat ea que accidunt calciamento sed prius finis cuiuslibet scientie est considerare suum proprium subiectum et ea que insunt suo subiecto. Secundo probatur triplici ratione. prima omnis scientia est de ente. sed ens per accidens non est proprie ens nec proprie vnum. ergo minor probatur quia gratia exempli caliciarius muscus et ponatur qd aliquis prius caliciarius muscus efficiatur grammaticus tunc sic arguitur entis quod modo est et non semper fuit est generatio. sed hoc totum musicum grammaticum modo est et prius non fuit. igitur huiusmodi erit aliqua generatio quod factum est quia muscu prius existebat et solum factum est grammaticum. Sed arguitur quia per eandem rationem probatur qd ex materia non fieret ens nec vnum quia materie et forme non est simul generatio cum preexistat materia que est in generabilis et incorruptibilis. Ad hoc dicit qd forma non fit sed totum compositum vt ostensum est in septimo huius quod quidam totum prius fuit in potentia et post ea totum factum est in actu. dicitur etiam qd materia non preest actu et tamen intelligitur in predicto argumento qd muscus preest actu sed materia solum preest in potentia. vnde non sequitur quia ex materia et forma fiat vnum vel ens. Secunda ratio est eorum que sunt ex necessitate vel vt in pluribus est scientia vt ostenditur pro posterioribus. si ens per accidens non est ex necessitate nec vt in pluribus sed raro. igitur de ente per accidens non est scientia. vbi est

Sciendum qd cum ens per accidens summat secundum compositionem vnius cum altero qd aliqua possunt coniungi ad invicem dupliciter. vno modo qd vnum sit causa alterius vel qd ambo reducantur ad aliquod tertium. quod est causa illorum et si tale non sit impeditum erit effectus vt in pluribus. Secundus modus est quoadmodum illa que coniunguntur sic se habent qd vnum non est causa alterius nec reducitur ad aliquod tertium qd sit causa illorum et tale est ens per accidens

z sic ens per accidens est raro vt cuz dicitur
 musicus edificat. naz musica non est cau-
 sa edificandi. Tertia ratio omnium stien-
 tia habetur per causas. p3 per diffinitio-
 nem scire. scire enim est rem per causam
 cognoscere in primo poster. oruz. sed en-
 tis per accidens non sunt cause determi-
 nate. vl per se sicut ens per se. ergo ei no
 est stientia. minor probatur. quia si entis
 per accidens essent cause per se z determi-
 nate. se qretur qd ens per accidens esset de
 necessitate. p3 si poatur qd effectus cause
 contingens sit posita causa in presenti vel
 in preterito. que quidem causa sit per se z
 tali posita poatur effectus. cuz ergo talis
 causa sit z ad causas de necessitate sequat
 effectus. sequit qd futuruz contingens vt de
 necessitate. forte diceretur qd causa effectus
 contingens non est posita in presenti nec
 in preterito. sed ad huc est futura. Sed co-
 tra qz si causa sit futura erit futura in ali-
 quo distanti tempore a tempore presenti
 ergo queretur de causa illius cause. vtru
 sit in presenti. aut non. z tandem deuenietur
 ad causam que est in presenti cuz ergo ad
 illa de necessitate sequitur effectus sequitur qd
 omnis effectus futurus de necessitate erit ex pre-
 dictis p3 qd cuz ens dicitur de ere qd signi-
 ficat veritatem propositiois vno modo
 z alio mo de ente per accidens de neutro
 horum spectat ad methaphisicam. non de
 ente quod significat verum propositiois
 quia tale ens est ens in anima. z metha-
 phisicam considerat ens extra animas. nec de ente
 per accidens qz entis per accidens sunt
 cause infinite z in ordinate.

Ad rationes ad primam dicitur
 qd bene pbat qd methaphisicam considerat
 ens per accidens fm eius comunem ratio-
 nem vel etiam considerat ens per accidens
 vt ipm excludat a principali intentione huius
 stientie. De sophistica dicitur qd quatuor ad
 vsuz no est stientia sicut allegatur in textu
 vbi dicit qd sophistica versatur circa no
 ens. Ad secundam dicitur est qd ens per a cci-
 dens non est ens pprie sicut nec vnu sed
 solum est ens secunduz quid vltima ratio
 soluta est ex dictis. z sic est simis. xi.

Ita buodecimū

Et cum materia z forma
 sint principia substantie
 sensibilis dimissis ar-
 gumentis alias factis
 respondebitur per pro-

positiones. Prima est. ad methaphisicam
 pertinet determinare de substantia. p3 pu-
 mo quia substantia est prior alijs entibus
 z est primum ens. vnde cuz metha. consi-
 deret de ente. sequitur qd habet considera-
 re de substantia. Secundo quia substantia
 simpliciter dicitur ens. ens enim dicitur
 quod habet esse. substantia autem habet
 esse. ideo dicitur simpliciter ens. Alia vero
 vt quatuor qualitas huiusmodi non sunt
 simpliciter entia vnde non dicuntur entia
 quia sunt ens. sed qz per ea aliqd habet
 esse. albedo enim dicitur ens quia per eam
 aliquid dicitur ens quia per eam aliquid
 dicitur album. Tertio quia nullum
 illorum entium separabile est a substantia
 deo in consideratione substantie quoda-
 modo claudis consideratio illorum entium
 Et quia antiqui philo. solum considera-
 uerunt principia z causas substantiarum
 z non aliorum entium z hoc signum est
 qd substantia principaliter cadit sub con-
 sideratione methaphisice. Secunda pro-
 positio tres sunt substantie. quedam sunt
 sensibiles z corruptibiles vt elementa z
 mixta ex eis. Quedam sunt sensibiles z in-
 corruptibiles vt corpora celestia. alie sunt
 q nec sunt sensibiles nec corruptibiles vt
 substantie sepeate. Nunc de substantijs
 sensibilibus videbitur z post ea de insen-
 sibilibus. Tertia propositio materia est
 in omni re sensibili. probat sic qz omnis
 substantia sensibilis est mutabilis. omnis
 autem mutatio est ex contrarijs aut oppo-
 sitis. sed contrarijs oportet sub esse mate-
 riam vel subiectum. Quod aut contrarijs
 oporteat materiaz aut subiectum sub esse
 p3 ex duobus. Primo quia vnuz con-
 trarioz non fit aliud vt albedo non fit
 nigredo. vn preter contraria oportet esse
 subiectum quod quandoqz fit sub vno co-
 trario quandoqz sub alio. Secundo quia
 in omni mutatione est aliqd quod semp
 manet. s. materia vel subiectum z aliqd

quod non manet. s. vnum cōtrariozum
 Quarta ppositio materia est de se in po//
 tentia ad vtrumq; contrariorum nullum
 habens actū vt materia que est subiectū
 generationis ⁊ est de se in potentia ad ter//
 minū generationis. s. ad formam vel priua//
 tionem. Et subiectum alterationis est de
 se in pot. ncia ad contraria q̄ sunt termini
 alterationis. Ex predictis p̄z solutio dubij
 antiquorum qui sic arguebant quod fit
 fit ex ente aut ex nō ente. non ex nō ente qz
 ex nichilo nichil fit nec ex etne. quia tunc
 aliquid esset antequaz fieret. solutio p̄z ex
 dictis. quia quod fit. fit ex ente in potentia
 non ex ente in actu. vnde non ens dicitur
 tripliciter. vno mō quod omnino nichil
 est. ⁊ de tali non ente nichil fit per genera//
 tionem. Alio modo non ens dicitur ipa
 priuatio que est per se non ens ⁊ ens per
 accidens ratione subiecti in quo ē ⁊ ex tali
 nichil fit nisi per accidēs qz. s. aliquid fit
 ex subiecto cui accidit priuatio. Alio mō
 non ens dicitur quod non est ens actu
 est tamen ens in potentia sicut materia
 vnde hoc modo ex non ente aliquid fit
 Ex predictis p̄z q̄ licz in omni sensibili
 substātia fit materia. alia est tamen ma//
 teria in sensibilibus substantijs ⁊ tempi//
 ternis sicut in celis. ⁊ alia in generabili//
 bus ⁊ corruptibilib⁹. p̄z quia per trās//
 mutationem ⁊ motuz habetur cognitio
 materie. cum ergo substātie corruptibi//
 les sint transmutabiles. quia in eis est
 materia in mixta priuationi ad formam
 Substantie vero sensibiles ⁊ sempiternae
 soluz sunt mutabiles ad vbi. vnde in eis
 forma est principium cuiuslibet substātie
 sensibilis hec ppositio de facili p̄z. quia
 cum in substantijs sensibilibus sit mate//
 ria materia autem non habz esse nisi per
 formam. sequitur q̄ forma est princi//
 pium substantiarum sensibilibum vbi
Scienduz qd differētia est inter
 causas agentes ⁊ formam. qz cause agē//
 tes pre existunt suis effectibus. sed forme
 nō sunt separate a suis effectibus. forma
 enim siml̄ incipit esse ⁊ nō esse cum effec//
 tu. vnde siml̄ est sanitas ⁊ homo sanatur
 vnde forme non pre existūt suis effectib⁹
 licz enī nulla forma sit ante productōez

sui effectus nichil tamen prohibz aliquā
 formam remouere post corruptionem
 compositū sicut anima intellectua. Ex
 quo patet duo cōtra oppinionē a vno//
 ys de intellectu. Primum est q̄ intellec//
 tua anima nō est substātia separata. vno
 secūdam aristotilem est forma hominis
 Secūdam est q̄ anima intellectua non
 est ante corpus vel homines licz maneat
 post corrupto corpore. hoc autē non po//
 test stare cum oppinionē a vno ys Est
 tamen aduertendum q̄ cum dictum est
 q̄ forā non est separata a suo effectu intel//
 ligitur de forā que est altera pars com//
 positū ⁊ nō de forma exemplari. forma ex
 emplarī separata est quēadmoduz cau//
 sa efficiens.

Queritur secundo. Vtrum

sint eadem principia omnium. s. substā//
 tiarum ⁊ accidentium. Arguitur q̄ non
 quia aut buuissimi di principia essent p̄ter
 substantiam ⁊ alia genera. aut ⁊ genere
 substantie ⁊ alijs generibus. non primuz
 quia nichil est quod sit in aliquo genere
 nec secūdam quia principia sunt homo//
 genea cuz p̄cipiantis. ergo p̄cipia om//
 nium entium non sunt in eodem genere
 tantuz vt in genere substantie vel in alio
 genere. Secundo. vntas p̄cipiatorum
 est ex vntate principioruz. sed non om̄ia
 sunt eadem. ergo non om̄ia sunt eadem
 principia. In oppositum videtur esse
 aristoteles pro solutione supponitur p̄z
 mo q̄ duplicia sunt p̄cipia. s. intrinseca
 s. materia ⁊ forma ⁊ priuatio siue actus
 ⁊ potentia. Alia sunt extrinseca. s. efficiēs
 ⁊ finis. Et iterum duplicia sunt principia
 quedaz sunt principia prima simpliciter
 vt primum agens. alia sunt proxima vt
 equus est principium proximum gene//
 rationis equi. ⁊ ars medicine. sanitatis
 Secūdo supponitur q̄ vnum vel idem
 dicit quatuor mōis. s. vnuz nuero. vnū
 sp̄. vnū ḡne ⁊ analogia: vt p̄z. v. buuis

Prima cōclusio. non om̄

num sunt eadez principia specie vel ḡne
 proxima siue loquimur de p̄cipijs intrin//
 secis siue extrinsecis p̄z. quia entia distin//
 guntur genere penes proxima principia
 s. penes causas efficientes ⁊ finales. ergo

efficientis proximus et forma non sunt eadem. et quia materia propria est ad formam propriam. sequitur quod non est eadem materia propria. verbi gratia aliud est efficiens proximus et aliud forma equi et alia asini etiam in artibus aliquod est principium domus et aliud est principium sanitatis

Secunda conclusio. omnium

sunt eadem principia prima et extrinseca. scilicet efficiens et finis per se. quia in mouentibus est deuenire ad aliquod primum et aliud est causa omnium efficiens et etiam finis

Tertia conclusio. omnium

sunt eadem principia intelligenda tam de principijs intrinsicis quam extrinsecis secundum analogiam. per tres modos quia materia et forma sunt principia omnium et efficiens sicut ens in aliquo genere. vno est aliquod principium se habens sicut materia. et aliud sicut forma. et aliud sicut priuatio. ita etiam in alio genere. et sic in genere colorum album se habet sicut forma. nigrum ut priuatio et superficies ut materia. ita in consideratione diei vel noctis lumen se habet ut forma. tenebrae ut priuatio. aer ut materia. Secundo. omnium sunt eadem principia. quia principia substantie sunt etiam principia aliorum generum ut materia et forma que sunt principia substantie sunt etiam principia aliorum quia destructis primis substantijs omnia alia destruiuntur. Tertio non eadem sunt principia analogia pro quanto principia omnium se habent ut actus et potentia. ut facile est declarare. verum est tamen potentia est alia et alia. et alius actus et alius in diuersis. sicut dictum est quod materia et forma propria sunt alie et alie in diuersis. et iterum aliter inuestigatur potentia in quibusdam et aliter in alijs. quedam enim sunt que quandoque inueniuntur in actu et quandoque in potentia. ut generabilia et corruptibilia. Alia sunt semper in actu et sempiterna ut corpora et celestia.

Ad rationes. ad primam dicitur

quod principia eorum que sunt alicuius generis sunt in genere illo non sicut species sed sicut principia illius generis ut materia et forma que sunt principia substantie

sunt in genere substantie et punctus et unitas que sunt principia quantitates. verum est tamen quod in quantum principia substantie sunt principia aliorum potest dici quia prima principia simpliciter sunt in genere substantie. Secunda ratio arguit quod non sunt eadem principia proxima quod conceditur ut dictum est.

Queritur tertio. Utrum sit

necesse esse aliquam substantiam primam sempiternam. et immobitem. Arguitur sic. quod non sit necesse ponere aliquid substantiam primam. quia omnia que sunt possunt reduci ad alias causas ut pote que naturaliter fiunt ad naturas. et que voluntarie fiunt ad voluntatem ergo. Secundo quod talis non sit immobilis quicquid est perfectionis in istis inferioribus prouenit a motu corpora enim perfectiora plus habent de motu sicut corpora celestia. et terra propter suam imperfectionem manet immobilis. ergo substantia prima non est immobilis. Tertio sic vel de nouo incipit agere prius quam non agit sine sui mutatione secundum fidem catholicam deus de nouo producit mundum. ergo in eo sunt mutatio. Quarto sic quod prima substantia non sit sempiterna quia quicquid habet potentiam admixtam est corruptibile ut per septimum modum huius. sed in prima substantia est potentia. ergo est corruptibilis. minor probatur quia dicimus deum posse agere. tum quia effectus inueniuntur causam. nullus autem effectus inuenitur quin in eo sit potentia. ergo in deo est potentia. In oppositum est aristoteles hęc tria videbuntur in questione. primo videbitur quod est dare unum solum ens immobile quod dicitur prima substantia seu prima causa. Secundo quod primum ens est perpetuum. Tertio quod est actus purus nihil habens de potentia.

Prima conclusio. necesse est

esse primum ens et incorruptibile. per conclusionem primo ex parte motus ratione aristotelis. tertio philosophi. omne quod mouetur ab alio mouetur. sed aliquid mouetur ut per actum sensum. ergo mouetur ab alio. vel ergo illud mouetur ab alio vel est immobile. si est immobile habet oppositum si mouetur

ab alio vel illud iterum mouetur ab alio
 7 cum non sit processus in infinitum sequi
 tur qd est dare aliquod primum 7 immo-
 bile. Secunda ratio est in secundo metha-
 phisice in ordine causarum. 7 est talis. in
 ordine causarum efficientium est ordo. sed
 in tali ordine non est processus in infini-
 tum. ergo est aliqua causa efficiens. 7 ita
 ad propositum. probatur minor. quia in
 causis efficientibus ordinatis prima est
 causa secunda 7 secunda tertia 7 sic de alijs
 sed causa remota remouet effectus. ergo
 si non sit prima causa nulla omnino erit causa
 Et si procedatur in infinitum non erit pri-
 ma. ergo impossibile est in causis proce-
 dere in infinitum. Tertia ratio sumi-
 tur ex isto duodecimo que talis est. si pri-
 mum ens esset mobile aut mouetur motu
 locali aut alio. si alio tunc esset corporale
 quod probatur quia omne quod est alte-
 rabile aut augmentabile est corporale vt
 habetur primo celi. sed infra ostendetur
 primum mouens non esse corporale. ergo
 non mouetur alijs motibus quam mo-
 tu locali cum motus localium motus
 circularis sit primus. mouetur ergo mo-
 tu circulari quod non potest esse. quia si pri-
 mum mouens moueret motu circulari
 moueret 7 mouetur eodem motu tunc esset
 in actu 7 in potentia. vñ sicut primum alterans
 s. celum est in alterabile. ita primum mouens
 quod mouet motu circulari est immobile
 motu circulari vñ reliquit qd penitus est imo-
 bile. Aduertendum est tri qd motus dicitur
 dupliciter. vno modo vt est actus entis
 in potentia secundum qd huiusmodi 7 sic
 intelligendum est de motu cum dicitur
 qd primum mouens est immobile. Alio
 modo capitur motus communiter prout
 etiam operatio dicitur motus vt intelli-
 gere velle 7 sic de alijs. 7 sic primum mo-
 uens se ipsum mouet. s. intelligendo 7 dis-
 ligendo se sicut posuit plato. Quan-
 tum ad secundum punctum ponitur

Conclusio. primum ens est

semper primum ratione aristoteli
 sumpta ex proprietate motus. Et est tal
 primum mobile mouetur motu sempi-
 terno vt dicitur octauo phisic. sed motus
 perpetuus est a motore perpetuo. ergo pri-

imum mouens est semper primum. Et con-
 clusione sequitur qd primum mouens non
 solum est motuum aut effectuum sed est
 actu mouens 7 operans. alias motus pri-
 mus non esset perpetuus. sed quia ratio
 aristoteli. procedit ex falso fundato videlicet
 qd motus primus sit semper primum quia in
 fidei catholicam motus 7 mundus esse
 inceperunt. ideo alia ratione probatur con-
 clusio que talis est. si mundus de nouo
 incipiat esse cum nichil educat se de potentia.
 oportet qd ab alio in mundus producat
 esse. quod quid est vel erit eternum vel pro-
 ductum ab alio. Si primum habetur in te-
 tum. s. qd primum ens est perpetuum. si sit
 ab alio iterum de illo queretur cum non
 sit procedere in infinitum in causis proce-
 dentibus necesse est esse aliqua causas sem-
 piternam. Tertia ratio sumitur ex consi-
 deratione eorum que sunt possibilis esse
 7 non esse 7 est talis. sensibiliter patet qd sunt
 multa entia possibilis esse 7 non esse. ergo
 ad hoc qd appelletur ens esse oportet qd sit
 ab aliqua causa. qua oportet esse de ne-
 cessitate. vñ ergo huiusmodi causa necessa-
 ria habet necessitates suas vel ab alio vel
 a se 7 cum non sit processus in infinitum
 in hijs que habent causas siue necessitatis
 ab alio necesse est deuenire ad aliquid quod
 habeat in se causam siue necessitatis. sed
 tale primum est ens 7 semper primum. ergo
 necesse est primum ens esse perpetuum

Quantum ad tertium ponitur

Conclusio. prima substantia que deus est
 est actus purus vñ habens potentie. probatur
 conclusio primo ex dictis. primo quod om-
 ne quod habet potentiam secundum qd
 in eo est potentia potest esse 7 non esse sed
 ostensum est primam substantiam esse sem-
 piternam. ergo prima substantia est actus
 purus nichil habens de potentia. Secunda
 ratio sumitur ex proprietate substantie que
 talis est. quia licet in eo quod quandoque
 est in actu 7 quandoque in potentia. pote-
 tia sit prior actu tempore. tamen simpli-
 citer actus prior est potentia. quia nichil
 educit se de potentia in actum nisi per ali-
 quid quod est in actu siue per aliud. si ergo
 aliqua substantia non sit purus actus sed
 aliquid habens de potentia sequitur qd non

est prima. relinquatur ergo q̄ prima sub-
stantia est actus purus. Tertia ratio vni-
quodq̄ agit secundum q̄ est in actu. si ergo
aliquid non sit purus actus sequitur q̄
non agit se toto. s̄ aliquo sui. et sic nō erit
primum relinquatur ergo q̄ primum ens
sive prima substantia sit actus purus et in
eo non est potentia. Est tamen aduer-
tendum q̄ duplex est potentia. quedā est
passiua materie secundum quā aliquod
subiectus recipit mutatōem et talis exclu-
ditur a primo ente. Alia est potētia acti-
ua et talis est in primo ente et est idem qd̄
sua substantia. Ex conclusioē sequitur q̄
primum ens nec est materia nec habens
materiā. sed est illud qd̄ est actu. Scō
cum omne habens materiā est mobile
vt visus est in precedentibus q̄ primum
ens ē immobile. Ex quibus patet q̄ ab sur-
da est positio illorum qui dixerunt pri-
mum ens esse idem cum materia primo
posterioꝝ. Ratio fuit quia si deus et ma-
teria priā different tunc per aliquid diffe-
rent et sic vtrunq̄ eozum esset compositū
sed hec ratio prouenit ex ignorantia inter
differens et diuersum. differētia enim di-
citur que in aliquo conueniunt et in ali-
quo differunt sicut due spēs ignē conue-
niant et differūt per differētiās. s̄ diuersa
sunt que se ipsis differunt. et non per ali-
quid superadditum. vnde licet deus et
materia prima non sint differētia. tamen
sunt diuersa.

Ad rationes ad primam di-
citur q̄ natura non agit nisi prius mota
ideo ea que fiunt a natura oportet redu-
cere ad priorem causam. dicitur etiam
q̄ quia voluntas humana est variabilis
oportet super eam ponere causam inua-
riabilem. Ad secundam dicitur q̄ licet
in hijs q̄ nata sunt moueri vt in haben-
tibus materiā que sunt perfectiora plus
participāt de motu locali. tamen perfec-
tius est simpliciter q̄ aliqua careant ma-
teria et motu. Ad tertiam dicitur q̄ pri-
ma causa de nouo incepit agere non per
mutationem factam in ea. sed per muta-
tionem factam in re producta. Ad quar-
tam dicitur q̄ ipsa pro prima parte ostē-
dit q̄ in deo sit potentia actiua. Et cum

secundo arguitur q̄ effectus imitatur
causam. dicitur q̄ licet effectus imitetur
causam non tamen possunt attingere ad
perfectōnem cause. vnde repugnat alicui
effectui q̄ sit purus quia omnis effectus
est in potentia que est in illo vel in potēti-
a que est in causa etc.

Queritur quarto. Utrum

primus motor moueat celum sicut bo-
nus appetibile aut intelligibile. Arguitur
q̄ non. quia appetibile habet ratioem si-
militudinis. sed in immobilibus non est finis q̄
finis est terminus motus. Scō sic bonus
appetibile nō mouet nisi sit apprehensū
sed celum caret cognitione et apprehen-
sione. ergo non mouet sicut bonus appe-
tibile. Tertio sic primus motor celum mo-
uet et etiam omnia per modum efficiētis
s̄ idem non mouet per modum finis
et efficiētis. quia finis et efficiens non co-
incidunt in idem. ergo motor non mo-
uet per modum finis sive appetibile. In
oppositū est aristoteli. pro responsione ē prius

Sciendum q̄ aliquid dicitur

mouere dupliciter. vno modo pprie. s̄
per modum efficiētis. vnde efficiēs est prin-
cipium in vnde motus sicut ignis calcificat
Alio modo dicitur aliquid mouere per
modum finis sicut aq̄es mouetur ad agen-
dum propter fines. Et quia eadē est ratio
boni et finis et bonū nō mouet nisi appre-
hensū idem est differētia q̄ aliquid mo-
uet per modum finis et q̄ mouet sicut qd̄
dam appetibile et intelligibile.

Secundo sciendum q̄ primus

motor mouet celum per modum finis
sicut bonū appetibile et intelligibile. pro-
batur quia est mouēs non motum. ergo
est mouens sive mouet sicut appetibile
et intelligibile. probatur consequentia q̄
duplex est motus quidam est naturalis
alius est voluntarius sive secundum ap-
petitum. in motu naturali mouens est
generans et alterans. generans autem et
alterans aliter et aliter se habent vel secun-
dum substantiam vel secundum quali-
tates sicut hec inferiora. vel secundum lo-
cum sicut corpora celestia. Unde patet

q̄ mouēs motu naturali mouetur, 7 nō
 est immobile. In motu autē volūtario
 appetitus est mouēs motum nam mo-
 uetur ab appetibili vt habetur. iiii. de ani-
 ma. relinquatur ergo q̄ soluz intelligibile
 7 appetibile per modum finis vniuersal'
 est mouens non motum. Secundo de-
 claratur conclusio. nam motus celi non
 est propter generationem 7 corruptionez
 horum inferioruz sicut propter finem vll'
 tum qz finis est nobilior hijs que sunt
 ad finem. sed est propter ipsum primum
 mouens. sicut propter finem vt. s. proxi-
 mus motor celi. per motū celi assequatur
 similitudinem primi in quātum per mo-
 tum celi est causa reruz quia ergo motus
 celi est propter primum sicut propter finem
 sequitur q̄ motor pri⁹ mouet sicut appeti-
 ble 7 intelligibile. Ex p̄dictis p̄z q̄ p̄fectio
 primi mouentis potest attendi ex tribus
 vno modo ex ratione intelligibilis 7 ap-
 petibilis. Alio modo ex comparatione
 eius ad mobile. 7 ad celum. Tertio mo-
 do ex comparatione eius ad primum mo-
 torem celi. i. intelligentiam. Ex primo sic
 ostenditur sicut est quedā ordinatō mo-
 bilium 7 mouentium. ita est quedam or-
 dinatio appetibilium 7 intelligibilium 7
 sic sicut in mobilibus primum est causa
 aliorum. ita in intelligibilib⁹ primum est
 causa intelligendi alia. sicut ergo per hoc
 q̄ prima substantia est primum mouēs
 ostensuz est q̄ est actus purus 7 simplex
 ita eadem ratione ostenditur q̄ est pure
 simplex ac primo intelligibilis. nam in col-
 ordinatione intelligibilium substantia est
 primo intelligibilis quam accidentia
 a cadētia enim non habent intelligi nisi
 per substantiam sicut nec diffiniri. simili-
 ter inter substantias simplices sunt prius
 intelligibiles eo q̄ simplices clauduntur
 intellectu compositorū 7 inter substā-
 tias simplices que sunt materia 7 forma
 de genere substantie forma siue actus pri-
 us est intelligibilis quam potentia. quia
 potest diffiniri per actum 7 intelligi. 7 sic
 ex hoc quia prima causa est primuz intel-
 ligibile concludi potest q̄ est primus ac-
 tus 7 idem potest ostendi q̄ est primuz

appetibile 7 intelligibile. vnde primum
 appetibile est optimum 7 perfectissimuz
 Ex secundo. s. ex comparatione motoris
 ad mobile ostenditur perfectio ipsius mo-
 toris. nam primum mobile 7 non mo-
 ueatur motu. ad formas mouetur tamē
 motu circulari. ostensum est enim supra
 q̄ primum mouens est omnino immo-
 ble. Ex quo p̄z perfectio motoris ad mo-
 ble. Ex tertio. s. ex comparatōe primi mo-
 toris ad proximum. arguitur perfectio pri-
 mi motoris ad apprehensionem qz prox-
 imus motor celi apprehendit primum
 motorem 7 eius desiderium mouendo
 ad quod sequitur delectatio. nam delec-
 tatio fit per hoc q̄ intelligēs. accipit ipm
 intelligibile. cum ergo primum motor se
 ipsum maxime accipiat. 7 sit tibi ipm ma-
 xime prius. sequitur q̄ est multo maior
 delectatio 7 iocundior consequens 7 p̄pre-
 hensionez eius primi motoris quam de-
 lectatio consequens apprehensionem se-
 cundi motoris. vnde p̄z perfectio primi
 motoris supra proximum motorem. Ad
 rationes ante oppositum. ad primam di-
 citur. q̄ in immobilibus est hms prout
 est optimum 7 vltimum 7 non vt de ra-
 tione eius sit q̄ acquiratur per motum
 7 sic in immobilib⁹ est beneficium q̄ q̄des
 finis non est terminus mot⁹ sed opera-
 tionis. Ad secundam dicitur q̄ celum
 dirigit a cognoscēte. s. ab anima nobili
 ideo accipiēdo pro toto aggregato cog-
 noscit. Ad tertiam dicit q̄ finis 7 efficiēs
 idem est. est enim idem a quo res processit
 in esse 7 in quo redibit. videt tamen alia
 7 alia causalitas efficiētis 7 finis.

Queritur quinto. Utrum
 celum secundum totam substantiam 7
 secundū suuz motuz dependeat a primo
 principio. Arguitur q̄ non secundum
 substantiam quia quod inest alicui scilicet
 dum suam naturam remoto quocumq̄
 extrinseco ei inest sed semp esse inest celo
 secundum suam substantiam. ergo remo-
 to primo principio ad huc celū erit 7 hoc
 non esset si dependeret a principio primo
 secundum suam substantiam. Arguitur

Secundo si dependeret a primo vel dependeret quantum ad eius productionem vel quantum ad eius conseruationem non quantum ad eius productionem. quia celus non est pducus quia omne quod producit a subiecto ⁊ cōtrario producit. celo autem nichil est cōtrarius. nec ante generationem celi fuit subiectus nec quantum ad conseruationem in esse eius non dependeat in esse. Tertio sic effitues est causa vnde motus. sed celum non est transmutabile secundum suam substantiam. ergo a nullo secundum suam substantiam dependet tanquam a causa efficiente. Arguitur quarto qd non requiratur quantum ad eius motum quia celum secundum aristotilem est animatum. ergo mouetur per se ⁊ a se ⁊ per cōsequens nō ab aliquo ex transico motore. In op//

positus est aristo. pro responsioe ē primo **Sciendum qd philosophorum** dicentur mundum siue celum esse eternum duplex opinio fuit. quidam enim dixerunt ipsum esse eternum ⁊ a nullo dependere in esse sed secūduz se ⁊ a se habere resempercausam essendi. Alia fuit opinio dicentium ex omnibus. omnia esse perpetua ⁊ dependere a principio ⁊ ducunt exemplum. si ab eterno pes fuisset in puluere vestigium pedum ab eterno esset in puluere ⁊ tamen vestigium pedis dependet in esse a pede. Aliud exemplum si sol esset ab eterno supra nostrum emisisset splendor celi ab eterno esset luxis super nos ⁊ tamen ille splendor esset causatus in esse ab eo. Cōtra primā opinionē ponit

Conclusio. celum ⁊ mundus dependent a deo in esse. probatur quia posteriora ⁊ imperfectiora dependent a prioribus ⁊ perfectioribus vt causata dependent ab aliquo quod est causa sed deus siue prima causa est primum ⁊ perfectissimum in genere entium. ergo celus ⁊ omnia dependent ab illo in esse non tamen potest dici qd celum sit primus ens quia vt probatum est primum ens est immobile ⁊ inuariabile ⁊ pure simplex que omnia celo repugnant.

Secunda cōclusio. mundus non solū dependet a deo sed etiaz habuit principium durationis sue. ita qd fuit de nouo productus per creatioem ⁊ hec cōclusio summit ex veritate fidei quia omnis creatura est ex nichilo. sed mundus est creatura. ergo mundus est ex nichilo sed quicquid est ex nichilo aliquando nichil fuit. ergo non est ab eterno ⁊ per consequens est de nouo productus per creationem.

Tertia conclusio. hic secundum veritatem fidei tenēduz sit mundus incepisse de nouo tamen hoc demonstrari non potest. probatur quia si demonstraretur a ut ex parte ipsius facti aut ex parte fauentis. non ex parte facti. quia medius indemonstratiue est quod quid est subiecti. quod quid est autem abstrahit ab hic ⁊ nunc. ergo non potest demonstrari incepisse nec potest demonstrari ex parte fauentis quia in voluntate dei erat producere mundus ab eterno ratio autem humana non potest inuenire voluntatem dei. Ad maiorē euidētiaz huius

Sciendum qd duplex est agens quoddam est agens per motum ⁊ generationem ⁊ tale precedit effectum naturam ⁊ tempore. quia effectus nō est nisi in termino actionis. tale autem agens est ante actionem. Aliud est agens per simplicem emanationem ⁊ tale non necessario precedit effectum tempore nec duratione. sed natura solum. sicut patet de illuminatione medij. vnde patet qd cum deus producit mundum per simplicem emanationem quod non est necesse deū precessisse mundus tempore ⁊ duratione sicut natura tantus

Ultimo notandum qd de ratione creatōis duo sunt. primum est qd creationem presupponit. aliquod subiectum per quod differt a generatione ⁊ motu in quibus presupponitur. Secundus est quod illud creatur prius habuit non esse secundum naturam quam esse

entis causa est quia illud est prius alicui secundum naturam quod sibi secundum naturam inest et non ab aliquo extrinseco sed quod causatur ex se nichil est. et habet non esse ab alio autem habet esse. sequitur ergo quod illud quod creatur prius natura habeat non esse quam esse et ab alio non esse et per hoc differt creatio a generatione filij in diuinis. Ex predictis patet quod hoc positum ex nichilo aliquid creatur potest habere duplicem sensum et sic sensus aliquid creatur ex nichilo. i. ex nullo subiecto ita quod manet negatio et ordo creatiois ad subiectum manet negatus. Et hoc secundum primum requisitum ad creatioem. Secundum quod sit sensus aliquid creatur ex nichilo. i. post nichil aliquid creatur et hoc ordine nature non autem prius diuinatione quia non oportet quod maneat ordo alicuius durationis ipsius creatiois ad nichil sed solum manet ordo prioritatis nature et non duratiois. Ex quo patet quod modo celus est necessarius et tamen habet in se causam sue necessitatis per hoc quod non est ad mixtum priuationi ad formam habet tamen illam causam ab alio simpliciter loquendo de potentia que est in deo celum potest non esse et omnia alia sicut potuit ea producere ita et ad nichilare. tamen ex aliqua potentia que sit in ipso celo non potest non esse sed bene generabilia et sic patet celum dependere a deo secundum sui substantiam. et per consequens dependere secundum suum motum per eandem rationem. sequitur ulterius quod tota natura dependet a primo quia celum dependet a primo. modo celum est primum in genere sensibilium et est causa naturalium et materialium. Ad rationes. ad primam dicitur quod maior est vera remouente illa natura per quam sibi inest. modo dicitur quod si primum non esset natura celi per quam est incorruptibile periret cum totum quod est in celo dependeat a primo. Secunda ratio satis soluitur ex dictis. Tertia ratio probat celum fuisse productum per motum. dicitur etiam quod si celus non sit transmutabile secundum substantiam per potentiam que est in eo. est tamen transmutabile per potentiam que est in deo. Ad

aliam dicitur quod secundum veritatem celus non est animatum ymo mouetur ab intelligentia separata.

Queritur sexto. Utrum celus

sit animatus. Arguitur quod sic quia quod mouetur a se est animatum. sed celus mouetur a se. ergo est animatum. Secundo sic motus celi non est violentus. ergo est naturalis vel a natura vel ab anima. non a natura quia determinata est ad unum ad quod si peruenit est status. sed celus est ad diuersa ubi et semper mouetur. ergo etc. Iterum probatur quod ex parte effectus motus quia motus celi producit vitas et sensum sed nulla forma corporata potest illud facere alias ageret ultra proprium gradum. ergo oportet quod talis motus sit ab anima. Quarto sic celum inter omnia corruptibilia est nobilissimum. sed animatum nobilius est in animato. cum ergo quedam corpora sint animata sicut planete a fortiori erit celum animatum. In oppositum arguitur quia si celum esset animatum tunc cum anima vegetatiua sit prior sensitua. et sensitua intellectua. sequitur quod celus haberet animam sensitua et vegetatiua. sed hoc est falsum quia tales anime ordinantur ad conseruationem vite et solus insint corruptibilibus cum ergo celus sit incorruptibile sequitur quod sibi non inest anima vegetatiua nec sensitua et per consequens nec intellectua.

Pro quo sciendum quod per

petra posuerunt mundum habere animas sed fuit diuersitas inter eos. quidam dixerunt animam celi habere tres potentias. scilicet appetitiua. intellectua. et ymaginatiua. intellectus enim et ymaginatio manent imperando motum et appetitus exsequendo motum. quare autem posuerunt animam celi habere ymaginatioem. ratio est quia intellectus solum est apprehensiuus vniuersalium cum ergo motus celi sit particularis et ad effectum particularem oportet animam celi habere ymaginatioem que est apprehensiuus singularium. Alij dixerunt etiam celi habere tantum duas potentias. scilicet intellectua. et apprehensiuus

quia licet forma apphensa per intellectum in quacumque huiusmodi sit vniuersal' tñ per extendētes ad opus 7 per cōactū materie sit particularis. 7 ideo ppter hoc nō oportet ponere in aīa celi ymaginatōes, omnes autē cōueniunt in hoc q' nullus posuit potētiās vegetatiuas in aīa celi eo q' ordinē nō indiget celi cū sit incorruptibile nec posuerūt in eo potētiās sensitīuas eo q' sensus susceptiu' est spērūm sensībilis. Sanct' thomas 7 Albertus non determināt se ad aliquā ptem hui' materie. s' cas' relinquunt sub dubio. ponit

Conclusio. celus non est aiatus probat' per ratiōes post oppositū. Scđo sic probat'. qz s'm ponētes celus esse animatū aīa eius nō habet nisi potētiās intellectīuas. s' s'm tales potētiās aīa non est act' corporis. qz tales potētiē sunt scđo parte vt dicit'. m. de aīa s' aīa hūana secūm potētiās sensitīuas 7 vegetatiuas est act' corporis. si ergo aīa celi idēz habeat potētiās intellectīuas non est act' celi 7 per cōsequens non habet aīam vt forāz s' qz plato 7 aristotē. vident' dicere celū esse aiatus. ideo ad seruādūz dicit' eorum. Est

Sciēdum q' anima habet triplices habitudinē ad corpus. comparatur enīz ad corpus quātūz ad esse. s. prout ex aīa 7 corpore vt vnus sicut ex mā 7 forma. Alio mō comparatur ad corpus quātūz ad cognitō. in eo q' aīa indiget corpore ad intelligēdūz v' tā quāz obiecto v' organo 7 quātūz ad ista duo intelligentia mouēs celus non potest dici aīa celi nec intelligat per ipm. s' intelligat per spēs acceptas a superioribus intelligentiis. Alio mō comparatur aīa ad corpus sicut mouens ad mobile 7 quātūz ad hoc intelligentia mouēs celus potest dici aīa celi vt dicit' vt assistēs 7 non inherens ipi celo

Ad rationes ad primā dicit' q' celum dicit' moueri a se ipso proquāto mouetur ab intelligentia sibi vnita vt motor mobili. Ad scđoz dicit' q' motus celi potest comparari ad ipm celus 7 sic est natural' pquāto celū habet naturalez inclinatōez ad talēmōm. Alio mō pot' com-

pari ad intelligentiaz 7 sic motor celi dicit' res volūtar'. dicit' vltra q' motor celi non ē ad cōtraria. naz in celo nō sūt cōtraria qz non distāt s'm lineā rectaz s' s'm circulares. Et hoc qd dicit' q' natura determinata est ad vnū. dicit' q' illud intelligentiū ē de forā 7 nō d' mā. mā enī indifferēs est ad vtrūqz oppositorūz. modo in celo est p'cipiūz māle passiuūz sui motor' non forāle 7 celus non habet māz priuationi admixtā quātūz ad forām substantialem s' bene hēt quātūz ad vbi. quātūz ad ista in celo est duplex forā inherens materie celi que nō habet nomē impositūz s' vocat' forā celi 7 aīa nobilis que sibi assistit. Ad aliā dē q' intelligentia ē cā vite 7 sensus p' motū celi sicut per instrumentūz. ideo intelligentia est causa p'cipalis 7 non celus 7 sic non oportet q' sit aiatus celum. Ad quartā dicit' q' forā hominis dupliciter cōsideratur. vno mō vt act' corporis. s. s'm illas potētiās s'm quas est actus. 7 hoc mō forā celi est p'fectior pquāto terminat totaz potētia litatez materie. s' cōsiderādo formā hominis s'm q' eleuata ē supra materiā secundūm. s. q' ex ea fluit potētiē intellectīue nobilior est forma celi. Dicitur insuper q' celum habet formā nobiliozem quam plāte vel bruta. 7 hoc considerādo celum vt est instrumentū intelligentie mouentis. ideo quātūz ad motum est causa vite 7 sensus. ita intelligentia nobilior est quāz anima. Ad quātam dicitur q' licet celum non habeat intellectū nec appetitū tñ intelligentia que est proximus motor celi habet intellectū 7 appetitū 7 ipsa mouet a prima causa per modūz appetibilis 7 intelligibilis.

Queritur septimo. Vtrum

prima causa que deus est sit omnino simpliciter. Arguit' q' non. quia apud nos cōpositiora sunt nobiliora simplicibus vt compositum quam materia vel forma. s' quicquid perfectiōnis est in istis inferioribus deo attribuendū est. ergo deus est compositus. Scđo sic q' in deo sit cōpositio ex natura 7 supposito qz vere dicimus deitas est in deo sed nichil est in se ipso. ergo non est idēz quod deitas sicut

nee homo idem est humanitas. Item quod in deo sit compositio ex esse et essentia. quia de deo cogno. c. m. si est et non quod est. ergo in deo quod quid est sine essentia et esse non sunt idem. Item in deo est compositio ex genere et differentia. quia omne quod ponitur in genere componitur ex genere et differentia sed deus est in genere quia substantia eius est per se subsistens. ergo non est omnino simplex. In oppositum est philoto. in hoc duodecimo dicens quod substantia prima est simplex. Pro responsione ponitur prima

Conclusio. substantia prima que deus est est omnino simplex. probatur duplici ratione. omne compositum posterior est componentibus cum ergo deus sit primum ens sequitur quod non est compositum. Secundo omne compositum habet actum et potentiam. nam unum componentium comparatur ad aliud sicut actus ad potentiam. ea enim que sunt in actu sunt in actu simpliciter. si componentia sunt in toto composito in potentia ut ostensum est supra quod in deo nulla est potentia. ergo deus non est compositus. Secunda via probatur inducendo in omnes modos compositionis. nam tantum sex modis fit compositio. una ex materia et forma. Secunda ex partibus quantitatis. Tertia ex esse et supposito. Quarta ex esse et essentia. Quinta ex genere et differentia. Sexta ex subiecto et accidente. sed nulla istarum reperitur in deo. ergo est omnino simplex.

Secunda conclusio. in deo non est compositio ex materia et forma. hec conclusio satis probata est.

Tertia conclusio. in deo non est compositio ex partibus quantitatis. probatur quia deus caret omni corporeitate et magnitudine. probatur quia omne quantum est in potentia ad hoc quod est esse diuisibile. sed deus nullo modo est in potentia ergo. secundo omne corporeum quantum habet materiam quia perfectio materie est forma corporeitatis. Ad quantum vero sequitur quantitas. sed probatum est quod in deo non est materia. ergo deus non est quantum.

Quarta conclusio. in deo non

est compositio ex esse et supposito. si deus est sua natura et sua essentia. pro quo est

Sciendum quod in rebus compositis ex materia et forma differunt essentia et suppositum. nam solum ea que ponuntur in differentia speciei sunt de intellectu essentie vel nature. materia autem signata vel accidentia indiuidua non ponuntur in differentia speciei. ideo non pertinet ad naturam vel essentiam. et tamen materia signata est de essentia indiuidui. vel suppositi. quia indiuiduum est per materiam signatam. sic ergo in composito ex materia et forma essentia et suppositum non sunt idem ut fortes et humanitas. si in seipso patet a materia essentia et suppositum sunt idem quia forme separate a materia sunt in subsistentes et se ipsis indiuiduantur et ita ille forme sunt supposita subsistentia. si ostensum est supra quod deus est forma tantum. ergo in deo idem est suppositum et natura.

Quarta conclusio. in deo idem

est essentia et esse. probatur quia esse est actualitatis omnis forme vel nature. ergo in deo aliquid sit essentia et esse tunc esse comparabitur ad essentiam sicut actus ad potentiam. supra ostensum est quod in deo nulla est potentia. ergo deus est sui esse. Secundo quicquid in re inuenitur propter rei essentiam aut est causatum a principiis intrinsecis sicut accidentia propria aut ab aliquo extrinseco sicut accidentia communi. si ergo in deo esse sit aliud ab essentia. aut esse est causatum a principiis intrinsecis et hoc non quia nichil est causa efficiens essentia distributa. si esse sit aliud ab eo. ergo oportet quod sit causatum ab aliquo extrinseco. sed supra ostensum est quod deus est prima causa omnium. ergo in deo esse non est aliud ab essentia.

Quinta conclusio. deus non

est in aliquo genere. pro quo est sciendum quod aliquid est in genere dupliciter. uno modo proprie et simpliciter sicut et indiuidua speciei. Alio modo reductiue sicut principia in genere principiana ut punctus et unitas in genere quantitatis. probatur conclusio. si deus non sit in genere sicut speciei. quia genus secundum intellectum prius est speciei. sed deus est quo nichil prius potest intelligi. ergo non est in genere sicut

species. Secundo in omni genere est aliquid potentiale a quo sumitur genus. et aliquid formale a quo sumitur differentia. sed in deo nulla est potentia sicut probatum est. ergo non est in genere sicut species. Tertio ea que sunt in genere conueniunt in natura et esse differt a singulis illis. ergo in officio quod est in genere differunt essentia et esse ergo deus non est in genere sicut species. et esse et essentia dei sint idem ut patet.

Sexta conclusio. in deo non est compositio ex substantia et accidente probatur. quia accidens comparatur ad substantiam sicut actus ad potentiam. vnde per ipsum accidens subiectus quodammodo est in actu. sed in deo nulla est potentia. ergo in eo nulla est compositio ex subiecto et accidente. Secundo forma simpliciter non potest esse subiectum. sed deus est forma simplex.

Septima conclusio. sicut deus non est compositus ut non potest venire in compositionem aliorum sicut quidam dicebant quod deus est forma dans omnibus esse. probatur conclusio. quia deus est causa efficiens omnium. sed forma et efficiens non coincidunt in idem numero. ergo deus non est forma dans omnibus esse.

Ad rationes. ad primam dicitur quod simplicia sunt duplicia. quedam sunt que non habent esse nisi a toto et talia sunt imperfectiora compositis. Alia sunt que habent esse proprium ut deus et substantie sepe et talia sunt perfectiora compositis. Ad secundam dicitur quod deus et deitas sunt idem secundum rem. sed differunt secundum nostrum modum intelligendi et hoc modo dicimus quod deitas est in deo. Ad tertiam dicitur quod esse capitur dupliciter. vno modo prout est actualitas essendi et sic non cognoscimus deus esse quia non cognoscimus esse dei sicut nec etiam essentiam. Alio modo capitur esse prout significat veritatem propositionis et sic cognoscimus deum esse. quia cognoscimus hanc propositionem deus est esse veram. Ad quartam dicitur quod deus non est in genere. vnde dicitur quod ratio substantie ut est genus est per se essentia tamen quod esse sit

aliud ab essentia. modo deus est sua essentia et suum esse.

Queritur octauo. Utrum deus sit suum intelligere et sua vita. Arguitur quod non sit suum intelligere quia intelligere est operatio quedam. sed operatio egreditur ab operante. nichil autem egreditur a se ipso. ergo deus non est suum esse. Secundo sic quod non sit sua vita. quia vita est eorum que mouentur. sed deus est omnino immobilis. ergo in eo non est vita. Tertio sic intelligere est operatio vite et non vita. ergo si deus sit suum intelligere non erit sua vita.

Pro responsio est primo sciendum quo ad utranque partem. primo videtur de intelligere dei. secundo de sua vita pro quo sciendum est quod ad intellectionem multa concurrunt. scilicet intelligens. res intellecta. actus intelligendi. species intelligibilis que est principium intelligendi.

Prima conclusio. deus est intelligens. probatur. quia res efficiuntur intelligibiles pro hoc quod sunt sepe a materia. sed intelligibile in actu et intelligens in actu idem sunt ut habetur. iii. de anima deus est principium et causa vniuersalis rerum. sed vnumquodque agit per suam proportionatam sue actionem. ergo oportet etiam quod in deo pre existat secundum esse vniuersale. sed nichil est vniuersaliter nisi in intellectu. ergo deus est intelligens.

Secunda conclusio. deus est suus intellectus et intellectus non est potentia addita sue nature sicut in nobis. probatur sic. si intellectus dei non esset sua essentia. si aliquid aliud preter eius essentiam tunc esset accidens. sed ostensum est supra quod in deo nullum est accidens. ergo deus est suus intellectus.

Tertia conclusio. deus est suum intelligere. patet. quia intelligere est perfectio intellectus. si ergo deus non esset suum intelligere tunc aliquid ab eo esset eius perfectio quod falsum est cum sit verus eius primum et perfectissimum. Item sicut se habet essentia ad esse. ita intellectus ad intelligere. sed essentia dei est suus esse ut probatum est. ergo etiam suum intelligere

Quarta conclusio deus non intelligit per speciem intelligibilem super addita sue essentie. sed sua essentia est sibi principium intelligendi. probatur quia species intelligibilis est principium intelligendi. esse autem dei est suum intelligere ut ostensum est. ergo si species intelligibilis sit aliud ab essentia tunc esset principium essentiale dei quod falsum est. Item si species intelligibilis sit aliud in deo ab essentia eius tunc esset accidens et copatur ad essentiam dei sicut actus ad potentiam que omnia sunt falsa.

Quinta conclusio illud quod per se primo intelligit a deo est sua essentia. probatur quia illud per se intelligitur cuius est suum intelligere. sed ostensum est quod essentia est species intelligibilis et principium intelligendi ergo quod primo intelligitur a deo. est sua essentia. Alia autem cognoscuntur a deo pro quanto omnia sunt in deo sicut in causa. modo causa cognoscatur effectus ideo cognoscendo se cognoscit alia. Ex dictis patet quod idem sunt in deo intelligens et intellectum et species intelligibilis et quod primo intelligitur. Secundo patet quod se ipsum perfectissime intelligit quia in deo sunt penitus idem intellectus et quod intelligitur. Notandum quod viuencia dicunt que se ipsis mouentur ad aliquos motus vel operationes. capitulum que mouentur ab alio mouere ad suas operationes non dicuntur viuencia.

Sexta conclusio deus est viuens. probatur quia illa dicuntur viuere que se ipsis mouentur ad aliquos motus vel operationes. sed deus ab alio non mouetur sed a se ipso ad suas operationes que sunt intelligere et velle. ergo etc. Secundo sic omnia que sunt perfectionis in rebus attribuenda sunt deo. sed viuencia sunt perfectiora non viuentibus. ergo deo attributa est vita.

Septima conclusio deus est sua vita. probatur quia intelligere est vita sed deus est suum intelligere. ergo sua vita. Secundo. vita et viuere non differunt nisi sicut abstractum et concretum. viuere autem viuentibus est esse. u. de anima. sed deus est suum esse. ergo deus est suum viuere

et sua vita. Ex quo patet quod vita dei est optima. quia vita est secundum intellectum. deus autem solum viuere vita intelligibilis et est primum intellectus omnium. ergo vita sua est optima.

Ad rationes ad primam dicitur quod viuere est operatio inmanens et non transiens in materiam extrinsecam. unde operatio inmanens est duplex. quedam est in se subsistens et illa est eadem cum operante. Alia est non per se subsistens sed est actus operantis et illa non est eadem cum substantia eius. Ad secundam dicitur quod motus accipitur dupliciter. vno modo ut idem est quod actus entis in potentia et hoc modo deus est omnino immobilis. Alio modo capitur motus prout velle et intelligere dicuntur motus et sic deus se ipsum mouet. Ad tertiam dicitur quod intelligere quod est accidens mouens non est vita eius nec est etiam operatio eius vitalis quale est intelligere nostrum. sed intelligere in se subsistens quod est substantia intelligens. est vita eius cuius est intelligere dei.

Queritur nono. Utrum sit tantum unum principium primum simpliciter. Arguitur quod non. quia aut principium dicitur unum prout unum est principium numeri. aut unum quod conuertitur cum ente. non primum. quia huiusmodi unum pertinet ad genus quantitatis. primum autem principium caret omni quantitate ut dictum est. nec unum quod conuertitur cum ente. quia huiusmodi unum dicitur priuationem. sed priuatio non conuenit principio. ergo primum principium non potest dici unum. Item nichil prohibet aliquid esse sine eo quod non est de ratione sui. sed habitudo ad causas non est de ratione entis. ergo multa sunt etiam sine habitudo ad causas. ergo non est unum primum principium omnium. Item contraria non videntur reduci ad unam causam. sed in rebus inueniuntur multa contraria etiam. ergo omnium non est una prima causa. In opus positum est aristotelem pro responsione. Est primum **Sciendum quod circa veritatem** primum principii triplex fuit opinio falsa. Prima fuit ponentium principium materia et non causas efficientem et istorum quodam

Alia est opinio empedoclis ponentis quatuor principia materialia. scilicet quatuor elementa et duo efficientia. scilicet licet et amicitiam. et in idem reducitur opinio pitagore ponentis duo principia. scilicet summum bonum quod est causa omnium bonorum et summum malum quod est causa omnium malorum. Tertia sunt opinio dicentium duo esse principia. scilicet efficientes et materia ita tamen quod causa efficiens non erat causa materialis. In probatio huius opinio nis patet ex probatio de sede conclusionis.

Notandum quod primum capit dupliciter. uno modo simpliciter. alio modo in ordine vel genere cause. Prima conclusio. plura sunt principia in aliquo genere vel ordine cause scilicet quod sunt plura genera carum. patet quod est dare materia prima simpliciter que est tamen in potentia etiam est dare prima foras ut esse quod est primum inter omnes foras quod tamen propria foras dependet effectus a primo. et ideo non sunt plura principia simpliciter.

Secunda conclusio. tantum est unum primum principium simpliciter. probatur sic ex perfectio de primi principii quod si essent plura prima principia oporteret ea in aliquo differre. aut ergo illud in quo differunt esset privatio aut perfectio. non privatio quia privatio et defectus non conveniunt primo principio nec perfectio quod perfectio de esset primo principio unde non potest aliquid perfectio convenire unum principiorum que non convenit alteri. Secundo probatur conclusio ex simplicitate primi principii. nam illud per quod aliquid est. hoc aliquid et singulare non est communicabile multis sicut illud per quod fortes est fortes. non est multis communicabile. sed in deo idem est suppositum et natura. ergo primum principium quod deus est tamen est unum. Alia ratio aristoteli. summum ex eo quod unum est melius regit per unum quam per multa. dicit enim aristoteli. in fine huius quod contra non voluit dicitur per male nec voluit pluralitatem principiorum nam pluralitas principiorum mala. unus ergo princeps.

Ad rationes. ad primam dicitur quod de primo principio dicit unum quod conuenitur eum et ad probationes dicit quod licet privatio non conveniat secundum rem primo

principio tamen convenit ei secundum modum apprehensionis. non enim cognoscimus deum nisi per vias negationis et privationis. unde dicitur de deo quod est immensus incorporeus. Ad secundam dicitur quod licet habitudo ad causam non sit de ratione entium consequitur tamen naturam entium nam unum quod dicitur causatum per principia tamen habitudo habet ad causas. Ad tertiam dicitur quod malum non habet veram causam sed privatio recte habitudo et sic non habet causam nisi per accidentem quod scilicet malum convenit propter intentionem agentis. dicit etiam quod non est summum malum. quod malum semper saluatur in bono. Ad quartam dicitur quod contrarii effectus reducuntur ad principia contraria et diversa propria. sed tamen reducitur ad unum primum ad quod omnia reducuntur.

Queritur decimo. Utrum sint ponende plures substantie sepeate intellectuales. Arguitur quod non quod numerus causatur ex divisione continui sed in sepeate non est quantitas ergo nec numerus et sic non sunt plures substantie sepeate. Secundo sic in non habentibus materia non est pluralitas nisi secundum causam et causam ut voluit privatio. sed una substantia non est causa alterius ut tenet fides catholica. ergo non sunt plures substantie sepeate saltem create. Tertio sic. si essent plures substantie sepeate pluralitas earum acciperetur secundum pluralitatem motuum et mobilium hoc autem non est necessarium primo quia omnis motus potest causari a primo principio. ergo non est ponenda pluralitas substantiarum intellectibilium secundum pluralitatem motuum. Etiam quod secundum opinionem monachorum doctorum antiquorum. qui ponunt plures substantias intelligibiles quam sint motus vel mobilia. In oppositum est aristoteles pro responsione est.

Secundum primo quod sicut dicitur est in precedenti questione tantum est unum primum principium hoc est prima substantia intelligibilis sepeata. et tunc queretur utrum preter istam sint alie substantie sepeate intellectuales que sint create a prima et quo ad hoc videtur dicere aristoteli. quod pluralitas substantiarum intellectibilium accipitur secundum numerum et pluralitatem sepeate. Aristoteles. Arguit enim sic. preter

primum motum. f. diurnus quo mouet
prima sustatia. sunt alij motus corporu
celestium sempiterni. huiusmodi autem
sunt a mouentibus sempiternis. ergo pre
ter substantiam immobilem et sempiter
nam necesse est esse plures substantias se
peratas sempiternas et sine magnitudi
et confirmatur quia substantie sepe
sunt fines mobilium corporum celestiu
ergo tot sunt substantie sepeperate quot sunt
motus corporu celestium. Si eniz essent
pauciores tunc alijs motus careret suo
fine. Ex quo patz qd secundum ordinem
corporum celestium in dignitate et per
fectione est etiam ordo substantiaru se
peratarum que sunt motrices orbium
et sicut orbis superior est perfectior inferiori
debe. ita substantia motrix orbis superio
ris. cum aures quatur de numero spe
rarum celestium et consequenter substan
tiarum intellectabilium. Respondetur qd
secundum pbilo. octo sunt spere celestes
f. stellata que secundum ipsum est pri
mum mobile et septem planetarum. tamen
theodosius ponit tres speras ad saluan
dum motus solis. et ad saluandum mo
tus lune tres. et cuiuslibet alioru pla
etarum attribuit tres speras. et sic erunt. xii. car
pbius vero ponit. xl. vii. etiaz isti pbilo.
nouit saluauerunt motus solis in ecetricis
et aliorum in epicyclis. et has positiones
videtur insequi aristo. et secundum ipsum
quot sunt celestes spere. tot sunt substantie
intelligibiles motrices illar speraru. et hec
est responsio aristo. Sed contra ipm
Ponitur conclusio. multitudo
substantiarum intellectabilium non capi
tur secundum multitudinem sperarum
celestium. primo quia preter motrices
substantias orbium sunt plures alie. pro
batur quia substantie sepeperate in gradu
et perfectione excedunt substantias corpo
rales. inueniuntur autem quedam sub
stantie intelligibiles que vniuntur corpo
ralibus sicut forma materie sicut anima
rationalis que non dependet secundum
esse a corpore possunt etiam inueniri sub
stantie intelligibiles que non vniuntur si
cut forā materie sed sicut motor mobile
ideo possunt inueniri ad huc substantie

intelligibiles nobiliores que vniuntur
corpore nec sicut forma materie nec sicut
motor mobili et iste sunt intelligibiles sit
periores perfectiores que non vacant
circa motus celestes sed circa speculatio
nem et contemplationem.

Ad rationes ad primam di
citur qd vnum quod est principium nisi
meri non dicitur de substantijs intellec
tibilibus sed vnum qd conuertitur cum ente
et ille numerus qui est quantitas non in
uenitur in substantijs sepeperatis. quia cau
satur ex diuisione continui. sed in eis est
multitudo transcendens. Ad secundam
dicitur qd maior illius rationis procedit
secundum opinionem auicene qui po
nit qd prima substantia creat secundam
et secunda tertiam sed negatur. illa maior
et dicitur qd in sepeperatis a materia est mul
tudo secundum diuersos gradus per
fectionis. Ad tertiam conceditur ratio
secundum qd arguit omnes motus possunt
causari a prima causa siue a prima intel
ligentia siue a primo principio circa hec
opinio auicene est qd primus motor a quo
omnes alij dependunt habeatur pro causa
primum principium immaterialium sub
stantiarum qui motus primus mobilis non
est a primo principio sed a prima intelli
gentia creata et consequens motus cause
tur a secunda et sic de alijs et huius opi
nionis est albertus Et sanctus doctor di
cit qd motus primi mobilis fit a primo
principio siue a prima intelligentia non
creata que deus est vt sit conuenio substan
tiarum sepeperatarum intellectabilium. et corpo
ralium quia sicut primus mobilis per
suum motum est causa omnium corpo
ralium. ita causa motorum eius est causa sub
stantiarum sepeperatarum. corpora autem
inferiora habent motores sibi proprios etc.

Queritur vndecimo. An
in substantijs sepeperatis sit multitudo in
diuiduorum sub vna specie. Arguitur qd
sic. quia sicut intelligentia est forma sim
plex ita anima sed sunt multe anime eiusdem
speciei numero differentes. ergo ibi erunt
plures intelligentie vnius speciei. Secundo
sic. rationabilis est meliora etia multiplicari

sed in istis inferioribus reperitur mul-
tudo indiuiduorum sub vna specie. er-
go in intelligentijs separatis. Item
intelligentia que creata est componitur
ex actu et potentia sicut ergo in compositis
ex materia et forma ex diuersitate materie
sumuntur distinctio sine numeru ita in an-
gelis ex diuersitate potentie sumuntur dis-
tinctio sine numeru. ergo in eadem specie
poterunt esse plura indiuidua distincta per
potentias sicut in rebus materialibus sunt
plura indiuidua distincta per materiam.

In oppositum arguitur. quia omnis
multitudo indiuiduorum sub vna specie
est propter materiam. diuersitas autem secundum
formas inducit diuersitatem speciei. sed
substantie sepe sepe non habent materiam
quod sit pars sui nec habent materiam cui vni-
antur. ergo in eis non est pluralitas indi-
uiduorum sub vna specie.

Pro responsione est prior sciē
dum quod in substantijs sepe sepe impossi-
bile est esse pluralitatem indiuiduorum vni-
speciei sed sunt tot species quot sunt substan-
tie sepe sepe. probatur quod substantie sepe sepe
sunt quiditates subsistentes specie vel in
se. ergo cum distinctio explicet quiditatem
rei sequitur quod substantie sepe sepe sunt species
in se subsistentes. ergo in ipsis non est plu-
ralitas indiuiduorum sub vna specie. Se-
cundo sic. vbi cum est pluralitas indi-
duorum oportet quod sint corruptibilia vt il-
lud quod non potest saluari in vno indi-
uiduo saluatur in pluribus. vnde propter
hoc in corporalibus celestibus que incor-
ruptibilia sunt non est nisi vnicuius indi-
uum vni specie. Ad id est etiam ratio
post oppositum. Sed si dicatur hoc positio
fauet articulo pariter. eodem modo quod di-
citur quod dicere quod deus non possit plures ange-
los eiusdem specie facere error est propter dictam
opinionem sustinendam respondetur quod de-
bet sic intelligi articulus. dicere quod deus
non facere possit plures angelos eiusdem
specie et hoc sit ex impotentia dei. error est
et hoc modo non conceditur. vnde magis
recte dicitur hoc modo loquendi. quod non possit
fieri plures intelligentie sub vna specie
quia non est factibile. Hec autem dicta sunt
probabiliter. qualiter autem possit fieri multi-
tudo specierum sic considerandum est. Nam
in separatis substantijs est compositio ex

actu et potentia vt postea patebit et sic sunt
diuersitate primordis ex actu et potentia
diuersitas specierum et sic est diuersitas in gradu
perfectioris et per consequens diuersitas specierum

Ad rationes ad primam di-
citur quod non est simile de intelligentijs et
de anima. intelligentie enim non habent
materiam tanquam partem sui vnde ex
multitudine corporum est multitudo ani-
marum sine diuersitate secundum speciem
que ad huc remanet corrupto corpore.
Ad secundam dicitur quod maioris perfec-
tionis est multitudo specierum quam in-
diuiduorum. in substantijs autem sepe sepe
est multitudo specierum. Ad ter-
tiam dicitur quod multitudo indiuiduo-
rum est per materiam quantitate diuisam
sed nec materia nec quantitas est in sub-
stantijs sepe sepe. licet in eis sit potentia
ista tamen non facit multitudinem indi-
uiduorum vt patet ex dicendis.

Queritur duodecimo. An
substantiarum intellectibilium creatarum
sit compositio. Arguitur quod sint compo-
site ex materia et forma quia omne quod
est in genere. sicut species habet genus et
differentias sed genus sumitur a mate-
ria. differentia vero a forma. ergo substantie
intellectuales create sunt in genere substantie
ergo sunt compositae ex materia et forma
Item in substantijs intellectualibus reperuntur
proprietates materie. ergo in ipsis est mate-
ria vt recipere pati. Tertio forma et actus
idem sunt. si ergo substantie intellectuales
non essent compositae ex materia et forma
sed tantum essent forme. sequitur quod vna-
quodque earum esset actus purus quod falsum
est quod solus deus est actus purus. Quar-
to sic. forma simpliciter limitatur per ma-
teriam et sic forma que non est recepta in
materia est infinita. Si ergo substantie in-
telligibiles essent forme tantum non recepte
in materia tunc essent infinite quod falsum est

In oppositum est aristoteles. ponens illas
substantias. scilicet materiales sic magnitudi-
ne. Pro responsione supponitur ex aliis dic-
tis quod sex modis sit compositio.

Prima conclusio. Substantie
intellectuales compositae non sunt ex ma-
teria et forma. probatur quod nichil est in genere
k 11

vel specie quin prius fuerit in individuo
 si ergo substantie intellectuales essent com-
 posite ex materia et forma tunc essent com-
 posite ex hac materia vel illa. et ita ex ma-
 teria signata hoc autem est falsum ex natura
 obiecti intellectus. nam forme intellectu-
 ales per hoc efficiuntur actu per hoc quod sunt
 separate a materia. sed forte intellectuales
 sunt eiusdem nature cum intellectu. ergo
 cum intellectus non sit separatus a ma-
 teria relinquatur quod substantie intelligibiles
 create non habent materiam tanquam
 partem sui nec sunt unibiles materie sed
 sunt per se subsistentes in quo differunt
 ab anima quia anima est forma unibilis
 materie veritamen non unitur materie
 secundum paritatem intellectualem. per vlti-
 miter quod intelligente create et anima huma-
 na specie differunt. nam substantie intel-
 lectuales habent esse in natura completum
 anima autem humana et si sit in se subsis-
 tens non tamen habet esse completum
 in specie sed ipsa est pars speciei.

Secunda conclusio. Substan-
 tie intellectuales non sunt composite ex
 partibus quantitatis per quia quicquid
 est quantum habet materiam quia quan-
 titas insequitur materiam et etiam for-
 mam corporitatis qui est actus primi
 materie per precedentem conclusionem
 substantie intellectuales non habent ma-
 teriam. ergo non sunt composite ex par-
 tibus quantitatis. ex prima et secunda
 conclusionibus per quod substantie intel-
 lectuales sunt incorruptibiles quod non habent
 materiam subiectam contrariis.

Tertia conclusio. in substan-
 tijs intellectualibus non est compositio
 ex natura et supposito. probatur quia in
 omnibus habentibus formam in mate-
 ria individuatio fit per materiam signatam
 materia autem non est de ratione speciei vel
 nature. ergo in habentibus formam in
 materia natura et suppositum differunt
 in seipatis autem a materia sunt idem natura
 et suppositum quod in seipatis a materia
 ipse forte sunt per se subsistentes et sic se ipsis
 individuatur. si ergo forme intellectuales
 sunt forme separate a materia sequitur quod in
 eis sunt idem natura et suppositum.

Notandum quod sanctus Tho-

mas dicit in aliquibus passibus quod in omnibus
 in quibus sunt accidentia non sunt peritus
 idem natura et suppositum. Cuius ratio est quod
 suppositum habet aliquid preter naturam cuius
 ergo substantie intellectuales habeant acci-
 dentia sequitur quod in eis non sunt peritus idem
 natura et suppositum.

Quarta conclusio. in substan-
 tijs separatis est compositio ex esse et essentia
 ita quod non sunt unius esse. probatur quod omne
 quod est unius esse necesse est esse simpliciter
 sed solum primum esse necesse est esse simpli-
 citer. ergo substantie intellectuales non sunt
 unius esse. Secundo sic illud quod conuenit
 rei per aliud non est natura vel substantia
 rei sed esse conuenit substantijs separatis per
 aliud nam habet unius esse a primo alioquin
 non essent create. ergo in eis esse non est na-
 tura vel substantia rei. Ex conclusione ista
 sequitur quod in rebus intellectualibus est compositio
 ex potentia et actu. per quod inest compositio
 ex materia et esse si esse comparatur ad
 naturam sicut actus ad potentiam quod recipiens
 est in potentia ad illud quod recipit. natura
 autem habet ut recipiens. esse ergo in eis est
 compositio ex actu et potentia vel ut quidam
 dicunt ex quo est et quod est. quod est. est na-
 tura quod est esse.

Notandum quod esse in substan-
 tijs intelligibilibus potest dupliciter consi-
 derari. uno modo ut dependet efficienter a pri-
 ma causa et sic esse est in natura
 vel essentia et se habet ad naturam sicut actus
 ad potentiam et se habet ad naturam ut actus
 ad potentiam. Alio modo ut sunt a natu-
 ra vel essentia angelorum et quia forma est que
 dat esse cuius natura substantie intelligibilis
 sit iura ad eam esse sequitur. unum hoc esse se habet
 ut formalis est. eius nature vel essentie sicut
 enim ad formas que est actus materie. sequitur
 esse et illud esse est suppositum quod est in se
 subsistentes. ita formas in se subsistentes sequitur
 esse et esse est receptum in boni forma sub-
 sistere. Notandum quod in substantijs intel-
 lectibilibus est compositio ex genere et differentia
 probatur quod omne ens creatum cuius sit finitus
 limitibus determinati generis est in genere sed
 substantie intellectuales sunt finite ergo
 sunt in genere et non sicut principia quod sunt na-
 ture complete. ergo sunt species. si species com-
 ponitur ex genere et differentia. ergo etc.

Nota dum ulterius q non
 eodem modo sumitur genus 7 differētia in substantijs intellectualib⁹ 7 in materialib⁹. nam in mater. albus genus 7 differētia summuntur a part b⁹. i. gen⁹ 7 materia. differētia vero a forma. sed in substantijs seperatis genus 7 differētia summuntur ab vna simplici materia. cuz ergo genus et differētia sint predicata substantiālia significantia naturaz oportet q summantur ab aliquo qd est natura vel pars nature. ex hoc patz q nec genus nec differētia summuntur ab esse. quia esse est aliud ab essentia siue natura angeli. Sed queritur qualiter genus 7 differētia summuntur ab aliquo simplici. ad hoc dicit q substantia intelligētie cōsideratur dupliciter. vno mō fm illud per quod conueniūt cuz alijs substantijs intellectualib⁹ 7 sic ab ea summuntur genus. alio mō cōsideratur substantia intelligētie fm q est cōstituta in certo gradu entitatis 7 sic ab ea summuntur differētia.

Ultima conclusio. in substā
 tiji intellectib⁹ lib⁹ est compositio ex ubi lecto 7 accidere patz quia substantia intelligibilis creata non est suuz intelligere 7 sic nec sua strētia ymo strētia 7 intelligere sūt accidētia vt postea patebit. ex dictis patz q substantie intelligibiles sūt simplices substantijs materialibus.

Ad ratōes ante opposituz
 ad primā dicit q in substantijs intellectualib⁹ gen⁹ nō sumunt a materia nec differētia a forā. sed summunt a nā simplici vt declaratiū est. Ad secūdz dicit q recipere 7 pati equooc reperitur in substantijs mālib⁹ 7 intellectualib⁹. mā enim recipit forāz vt per eam pficiatur in aliq natura vel spē. s forā intelligibil⁹ est in intellectu nō vt intellectō qdaz ducēs ad rei cognitōez. Ad tertiā dicit q hez forma intelligibil⁹ sit forā tm non sequitur q sit actus pur⁹ eo q huiusmodi forā est recipiēs esse 7 comparat ad esse sicut potētia. Ad qrtaz dicit q substantie intellectuales create mediomodo se habēt inter primū ens qd ē de⁹ 7 substantias māles qruz ad finitū 7 infinitū. qz substantie māles sunt finite supius 7 inferi⁹ sunt finite superi⁹ p quāto mā finitū 7 h

mitatur per forāz quā recipit. 7 finite inferi⁹ pro quāto forē māles finunt 7 limitant per māz. Primū vero est infinitū superi⁹ 7 inferi⁹ qz est summū nec recipit in aliq mā a qua limitat nec ē susceptiuuz alteri⁹ substantie. vñ substantie intellectuales sūt finite inferi⁹ pro quāto sunt forē nō recepte in mā a qua limitant s sunt finite superi⁹ qz esse eaz recipit in aliq natura.

Queritur tertio de cō. Vtrū
 cognitō substantie intelligibil⁹ sit discursiua aut per modū cōpositōis aut diuisiōis aut p modū simplicis intelligētie. Arguitur pūo q sic per modū cōpositōis qz substantia prima cognoscit enūtabilia alias cognitō ei⁹ non esset pfecta s enūtabilia nō cognoscunt nisi p modū cōpositōis 7 diuisiōis. Secūdo sic q sit discursiua. qz dicit. u. thopt. cōtingit plra scire vñ vero intelligere 7 cognitō primū nō ē in habitu s in actu. ergo nō omnia siml cognoscunt s vñ post aliud s hoc ē discurrere de vno in aliud. ergo est discursiua. Tercio sic. priā causa cognoscit effectū 7 cānt s tal cognitō est discursiua. In oppo. est pbulo. in hoc. xii. d. q aut ē modū simplicis intelligētie at p modū cōpositōis 7 diuisiōis. si nō sit p modū diuisiōis 7 cōpositōis mltō m⁹ erit discursiua. Pro respōsione supponit q triplex est opatio intellect⁹. i. simpliciu ap pbentō. cōpositio 7 diuisiō. 7 discursus.

Prima conclusio. de siml
 oia intelligit. pbat. qz quicqd plura intelligit per vñā spē illa possunt siml intelligi s deus intelligit omnia per vñā spē. i. per essentiam suam. ergo.

Secūda cōclusio. deus non
 intelligit per modū cōpositōis 7 diuisiōis. pbat qz deus sua essentia oia intelligit. s sua essentia ē simplex 7 indiuisibil⁹ 7 eaz intelligit sicut ē. ergo non intelligit per modū cōpositōis 7 diuisiōis s per modū simplicis intelligētie.

Secūda cōclusio. cognitio
 dei nō est discursiua. qz non ē nisi duplex discursus. vñ est fm successioēz tm quo vñ post aliud intelligit vt cuz prius intelligit homo 7 postea asinus. Alius est fm

causitas fm que prius cognoscitur quā effectus vt ē in p̄cessu p̄cipioꝝ ad cōdusionē. Nam aut̄ discursus non est in deo qz om̄ia sim̄l̄ intelligit 7 non vnum solū per aliud vt p̄batum est. Secūsus etiam non est in deo quia secūsus p̄supponit primum. tamen quia illius discursus est de noto ad ignotus. est enī acci/dēs in effectus q̄ cause sunt prius notē q̄ effectus. vnde effectus sūt notī in t̄rmi/ no discursus. non enī effectus cognoscitur in causa in tali discursu. sed intelligit in causa per resolutionē effectus in causam. cum ergo deo nichil sit ignotus sed omnia intelligit 7 de omnib⁹ habz scientiaz. sequitur qz eius cognitō non est discursiua sed simplicis intelligentie.

Ad rationes ad primaz dicitur qz deus intelligit imaterialiter materialia 7 composita mō simpliciter. itelligit enuntabilia per modum simplicis intelligentie. s. intelligendo suam essentiam que est similitudo omniū 7 est simile. nam sicut intellect⁹ human⁹ qd dicitate sua itelligit om̄ia que insunt tibi vt puta q̄ est rationalis q̄ est susceptiuus diuapline sic deus intelligit vnum cum alio non componendo sed simpliciter intelligentia.

Ad secūdam dicitur qz non contingit plura per plures spēs intelligere. s̄ bene contingit plura per vnaz sp̄ciem itelligere 7 illa plura que sunt sub vnica forā per eandē sp̄ciem itelliguntur. sed deus simplici intellectu om̄ia intelligit per suam essentia. Ad tertiam dicit qz deus ex causa nō discurret in effectus. sic qz pri⁹ cognoscat causam quam effectum. sed sim̄l̄ itelligat causas 7 effectum.

Queritur quartodecimo

Utrum substantia intelligibilis creata sit suum intelligere 7 sua potentia intellectuali. Arguitur qz sit suuz intelligere. quia si extrema sint vnuz media inter illa extrema erunt eadem cum extremis. sed intelligere est mediuz inter itelligens 7 intellectum sed itelligens in substantia intellectuali est idēz cum intellectu. ergo 7 suam intelligere est idem. Secundo sic substantia intellectualis simplicior est intellectu a gente sed intellectus a gens est sua

operatio vt dicitur. iii. de anima. ergo substantia intellectualis creata. Tertio sic. qz sit potentia intellectualis quia nisi sit cum substantia seperata sit simplex forā oporteret ipsa m̄ esse subiectus accidentiū quod est falsus. quia dicit boetius. qz forma simplex subiectum esse non potest Quarto. forma seperata simplicior est materia prima sed materia prima est sua potentia. ergo substantia intellectualis est sua potentia intellectualis. In oppositū arguitur ex dicens aristotilis in hoc duodecimo quiloquēs de prima substantia que deus est dicit ipaz esse intelligere suū 7 dicit qz in omni alio differt substantia 7 intelligere. Pro responsione est primo

Sciendum qz circa operatōem

intellectus concurrūt quinqz. s. substantia itelligens. suum intelligere. potentia intellectualis. intellectum. 7 ip̄ctus intelligibilis. Nunc autēz videbitur de tribus primis comparando vnum alteri. post vid. b. f. de sp̄e intellectuali 7 de re intellectuali

Prima cōclusio. substantia

intelligentie create non est suū intelligere probat. qz si substantia intellectualis create nō differet a suo intelligere tūc huiusmōdi intelligere essz subsistēs 7 vnuz sicut color si esset seperatus nō essz nisi vn⁹ color. ergo si substantia itelligēte esset suuz itelligere tūc non differet a prima causa.

Secunda cōclusio. esse sub

stantie seperate non ē suū itelligere sicut nec vniuersali esse alicui⁹ creati est actio sua probat qz vt habet nono methē physice duplex est actio. s. immanēs 7 trāsiens si nulla hāz est esse rei. ergo probat de trāsiēte. qz talis trāsit in māz exteriorem. esse aut̄ rei māet in re. Similiter probat qz actio immanēs non sit suū esse. qz esse rei est finitū. a quo aut̄ immanēs est infinita vniuersal' simplicif. sicut itelligere 7 velle q̄ extēdunt ad om̄ia euz veruz 7 bonuz sint eoz obiecta q̄ cōuertunt euz ente vel secundum quid. vt sensus que extēdit ad infinita secundum quid.

Tertia cōclusio. substantia

intelligēte create nō est sua potētia intellectuali p̄t̄z qz potētia fm̄ id quod est. est

Ad actū 7 ideo potentie distinguuntur per actū 7 ideo actus in ratione proprii actus est in propria potentia, sed substantia intelligente create 7 sua potentia intellectiva ordinantur ad diversos actus, substantie enim intellectuales ordinantur ad esse sicut potentia ad actum, 7 potentia intellectiva ordinatur ad intelligere, esse autem 7 intelligere distinguuntur realiter ut patet.

Quarta conclusio. in intelli-

gentis creatis non oportet ponere intellectum agentem 7 possibilem, probatur quia hac necessitate ponitur in nobis intellectus possibilis, quia quandoque sumus actu intelligentes, quandoque in potentia sed intelligentie sunt actu intelligentes ea que cognoscunt naturaliter. Similiter hac necessitate ponitur in nobis intellectus agens quia intelligibilia non sunt nobis actu intelligibilia nisi per actum in intellectus agens, sunt enim sensibilia 7 materialia, intelligibilia autem ab istis substantiis intellectibilibus sunt actu intelligibilia secluso quodcumque cum sint in materialia, unde non oportet in eis ponere intellectum agentem aut possibilem nisi utramque nominibus equivoce, patet enim quod in eis ponende sunt potentie intellectue sicut intellectus 7 voluntas, sed non potentie organice sicut vegetative 7 sensitive quia intelligentia non est unita corpori sicut anima nostra.

Ad rationes ad primas di-

atur quod duplex est actio quedam est transiens in materiam extrinsecam 7 talis est medians inter agens 7 patiens, alia est immanens 7 talis non est media nisi secundum modum sicut intelligere non est medium inter intelligens 7 obiectum. Ad secundam dicitur quod cum dicitur, in de anima quod substantia intellectus agens est sua actio, non est predicatio formalis, sed hoc est per concomitantiam quandam quod cum intellectus agens sit actus semper poterit habere suam actionem, non autem sic est de intellectu possibili. Ad tertiam dicitur quod forma que est actus purus non potest esse subiectum accidentis quia subiectus accidentis comparatur ad accidentis sicut potentia ad actum. Ad quartam

dicitur quod non est simile quia materia prima 7 sua potentia ordinantur ad actum substantialem ideo sunt eiusdem generis actus autem 7 potentia sunt eiusdem generis non sequitur si materia sit sua potentia quod potentia intellectiva sit sua actus sicut operatio.

Queritur quintodecimo

Utrum substantie intelligibiles intelligant acceptas a rebus sensibilibus. Arguitur quod non intelligant per species, sed per suam essentiam quia secundum aristotem, in anima in seipatis a materia ideo est intellectus in actu 7 intellectum in actu 7 non nisi quia per suam essentiam est intellectus in actu, ergo sequitur quod intelligat per suam essentiam. Secundo sic quod intelligat per species a rebus acceptas quia omnis species est causa rei vel a re causata, ergo species per quas intelligunt substantie intelligibiles create sunt causa rei vel causata a re maior patet quia alias non esset assimilatio que requiritur inter speciem 7 illud cuius est species. Item lumen intellectus intelligentie tortus est lumine intellectus agens, sed lumen intellectus agens potest abstrahere a rebus sensibilibus, species ergo 7 intellectus substantie separe. In oppo. stat veritas ut statum autem erit per quod est

Sciendum quod ratio siue principium

intelligendi est forma potentie in intellectu. Secundo supponit quod ad hoc quod potentia complete terminetur per formam oportet quod sub forma continentur omnia ad que se extendit huiusmodi potentia, 7 ideo potentia materie in rebus naturalibus non est terminata per formam quod illa potentia non solum se extendit ad unam formam sed ad plures. Ad hoc sequitur quod ad hoc quod forma sit principium 7 ratio intelligendi ut in intellectu substantie separe create oportet quod sub ipsa continentur omnia que cadunt sub potentia intellectiva intelligente.

Ponitur igitur conclusio

intelligentia non omnia intelligit per suam essentiam ut patet ex dictis quod oportet quod sub forma vel sub ratione intelligendi continentur omnia ad que se extendit sua potentia intellectiva, sed sua potentia intellectiva se extendit

ad omnia quae obiectus eius est ens et verus in vniuersali et non omnia comprehendunt in essentia substantie create cuius sunt determinate ad genus et species. ergo essentia substantie create non est principium sufficiens et ratio intelligendi. Ex quo patet quod substantia sepeperata creata intelligit per species intelligibiles sibi additas.

Secunda conclusio. Substantie sepeperate non intelligunt per species a rebus acceptas sed per species sibi infusas a deo. probatur quia sicut intelligibilia cognoscuntur per intellectum. ita sensibilia per sensum sed intelligentie non habet sensum cuius non sint in corpore et species non possunt accipi a rebus nisi per medium sensuum. ergo non recipiunt a rebus species. Secundo modus operandi proportionatur modo essendi sed intelligentie sunt sepeperate a corpore. ergo in modo intelligendi non videtur corpore nec tanquam instrumento nec tanquam abiectio sed species sensibiles non sunt nisi in corporibus. ergo non intelligunt per species acceptas a rebus sensibilibus sed per species infusas a deo. Ex dictis patet quod intellectus intelligentie create medio modo se habet inter intellectum humanum et diuinum quantum ad modum intelligendi nam intellectus diuinus non intelligit per aliud quam per suam essentiam. sed intellectus humanus intelligit per species superadditas sue essentie que quantum ad species recipiuntur a sensibilibus unde scientia hominis causatur a rebus. intellectus vero substantie sepeperate create intelligit per species superadditas sue essentie non tamen a rebus acceptas et sic scientia intelligentiarum non est causa rei nec a re causata

Ad rationes ad primam dicitur quod intellectus in actu et intellectus in actu sunt idem per speciem non quod ipsa species sit substantia intellectus sed quia est forma intellectus et sibi vnita sicut actus potentie. Ad secundam dicitur quod talis species non est causa nec a re causata sed cum dicitur quod tunc non est similitudo rei dicitur quod aliqua similia dicuntur dupliciter. vno modo quia vnus est cau-

sa. et aliud causatum et sic species in intellectu humano assimilatur rebus et intelligentie diuino conuerio. Alio modo quia res producitur ab eodem agente et producente. similes enim formas dedit rebus per quas subsistunt in intellectu et per quas intelliguntur. Ad tertiam dicitur quod non abstrahuntur species nisi per medium sensus et ymaginatio sed non sic sunt in intelligentijs nec hoc arguitur imperfectonem in sepeperatis sed magis perfectionem.

Queritur septodecim. Vtrum substantia intelligibilis quandoque intelligit in actu quandoque in potentia. arguitur quod sic quia vnusquodque operatur secundum modum sui sed ipsa est in potentia et potentie admixta. ergo quandoque intelligit in actu et quandoque in potentia. In oppositum est probatum pro responsio est primo. **Sciendum quod dupliciter potest intelligi quod intellectus sit in potentia vt dicitur .ii. de anima.** vno modo quantum ad actum primum. alio modo quantum ad actum secundum. puta considerare secundum illum habitum vel spem. tunc dicitur quod intellectus substantie sepeperate est in potentia ad actum secundum. et non ad actum primum. probatur sic quia sicut est in corporalibus ita est in intelligibilibus sed reperiuntur quedam corpora que semper habent formam in materia et non habent potentiam ad aliam sicut corpora celestia et quedam sunt que nondum habent formam in materia sed eam habebunt per transmutationem vt generabilia et corruptibilia. ergo in intelligibilibus est aliquis intellectus qui semper erit in actu secundum illas species sicut intellectus substantiarum sepeperatarum. et aliquis intellectus qui nondum habet species sed eas acquirit sicut intellectus humanus. prima pars patet in intellectu angelico non omnia intelligit per eandem species sed aliqua. et alia per aliam. ergo non semper omnia intelligit et considerat. ergo aliquando est in potentia ad considerare. scilicet ad actum secundum et non ad actum primum. illa que dicitur sunt intelligenda sunt de naturali cogit-

quod deficiunt quod in fine
post tabulam hanc

Quisquis hoc predaro vo-
luntate diu versans ad ornari cupis /
pencilq; videri hanc subscripta per luffra
tabulam, qua si per legens, facile adinue
nies quecuq; a notatu digna ibidem co
scripta sunt. Sed hoc paulisper lector at
tende, per li perape libro, per co, vel con
coclusionem, per no, notabili, quod nomi
ne sciendum in libro describit, per so, so//
lutione, per ar, argumento, vel articulo,

Accidens no significat quid
aut ens absolute libro septio
questione prima con, prima.
Accidētia absoluta an signifi
cent essentiam ibidem
Accidēs no drens nisi qz entis eodem,
libro, q, quarta, no, ij.
Accidentū no est qd quid est nisi fm qd
z diffinitio eoz est per additamentuz, li,
septimo, q, tertia con, secūda
Accidentia sunt duplicia quedā habent
determinatū subiectū quedā no ibidem
Actus est quādo res est, li, ix, q, iij, ij, no
Actus diuidit dupliciter eodē, li, iij, no.
Actus est prior potētia diffinitione eodē
libro, q, quarta conclu, prima
Actus est prior potētia, li, ix, q, qrtā, co, j
Actus est prior substantia siue perfectione
ibidem conclu, tertia.
Actus melior est quaz potentia in bonis
eodem libro, q, quinta conclu, prima
Actus est prior potentia in malis eodē
libro, q, quinta, co, scda
Actus est prior potētia fm intelligentiaz
ibidem conclu, tertia
Agens est duplex agens per motū z gel
nerationem, aliud est per simplicem e//
manationem libro, xij, q, quinta
Anima habet triplicē habitudinē ad cor
pus libro, xij, q, sexta vltimo no.
Artifex no exptus quantuz ad cognitio//
nem certior est, libro primo, q, v, con, ij.
Actiones sunt singulariū, li, j, q, v, infine
Ad aliquid diuidit in ad aliquid fm se
z fm accidens, li, v, q, x, primo no.
Ad aliquid tres principales habet mo//
dus ibidem

Ad aliquid tertiomō in eo no debet at//
tēdi mēluratio fm qritatē ibidē, iij, no
Accidentū duo sunt modi, libro quinto
q, xv, circa finem,

Bonus seu finis est duplex quo
dam extrinsecū aliud intrin//
cum, libro, xij, q, vltia, j, not.
Bonum z finis sunt idem, li,
xij, q, vltima, scdo no.
Bonū vniuersi ē ordo ibidē, co, prima.
Bonuz z finis extrinsecus vniuersi est bo
nuz separātū, qd deus ibidē, co, secunda
Bonū z finis vniuersi magis cōsistit in
bono separato quā in ordine eius ibidē
conclusionem tertia
Bonū triplex distinguit, s, vtile delectabi
le z honestum, li, primo, q, sexta, scdo, no

Compositū est magis substā
tia quā natura, li, vij, q, ij, con
clusionem tertia
Cōpositū ex substantia z acci
dente no est qd quid est scic diffinito co//
dez libro, q, tertia notabili tertio.
Contrarioz diffinitio est bene posita, li, x,
questione quarta
Cōtrariuz est tm vni vnum ibidē
Contradictio est prima oim oppositio//
nuz libro decimo, q, quinta, scda cōclu:
Contrarietas dicit a contradictione libro
decimo questione quinta
Contradictio quodammd cōuenit cuz
pauatione ibidem conclusionem secūda
Cōtrarietatis radix est pauatio z habitus,
ibidem conclusionem tertia
Cōtraria sunt duplicia, li, x, q, iij, infine
Cōtraria iteruz sunt duplicia eodem, li,
.q, prima, scda notabili
Corruptibile z incorruptibile dicitur gene
re phisico eodem libro, q, prima
Cause agentes z forma ad inuicēz dicitur,
libro duodecimo, q, prima
Celum siue mundū esse eternū duplex op
pino fuit, li, xij, q, quinta primo notabili.
Celum z mūdus dependēt a deo inesse
eodem libro, q, quinta cōclusionem prima.
Celum z mūdus no solum dependēt,

Deo sciam habuerit principium ibidem
conclusioni secunda
Celum habuisse principium non potest de
monstrari ibidem con. tertia
De ratione creationis duo sunt. li. xij. q. 8
quinta ultimo nota.
Celus non est animatus. li. xij. q. sexta
Cause efficientes sunt in duplici oratione. que
daz essentialiter subordinate. quedam acci
dentia. li. ij. q. quarta. ij. no.
Causis efficientibus essentialiter subordi
natis non est pcedere in infinitum ibidem con. 7.
Causis efficientibus accidentaliter subordi
natis est pcedere in infinitum secundum potentiam
successionis ibidem con. secunda
Causis materialibus non est pcedere in in
finitum ibidem ultima conclusione
Cause non sunt in infinito secundum spem. li. ij. q.
quinta. con. tertia
Cognoscere infinitum an sit nobis possibili
le ibidem in fine questionis
Cognitio veritatis potest habere tria im
pedimenta eodem. li. q. vi. 7 ibidem duo re
media
Cognitione veritatis inquirenti necesse est
apud se primum dubitare. li. ij. q. 7. co. 1.
Considerantes veritatem opportunum est du
bitationes aliorum considerare ibidem con. ij.
Contradictoria an possint esse falsa libro
quarto. q. sexta
Contradictoria non possunt habere me
diu inter se ibidem conel. prima
Causa 7 principium sunt idem subiecto. li.
quinto. q. prima. ij. no. 1
Continuum diffinit per motum 7 non per simi
litudinem terminum ad quem. li. v. q. iij. circa
medium
Colobon quod sit. li. quinto. q. iij. j. nota.
Colobon non dividit propter defectum. cu
m scumque partibus ibidem secundo nota.
Colobon quot conditiones habet ibidem
secunda notabili
Corporis celestis virtus incorruptibilis
7 impassibilis est. li. vi. q. secunda. iij. nota.
Contingentia reducuntur in causas altissimas
7 diuina ibidem quarto no.
Compositio vel diuisio qua intellectus con
diuidit sua concepta est tamen in intellec

tu libro sexto. q. iij. circa medium

Diffinitio 7 quod quid est dif
ferunt sicut explicans 7 expli
catum libro septimo questio
ne tertia notabili primo
Diuersum est in plus quam differens li.
bro decimo questione tertia. tertia nota.
Differentia genere que sunt vide libro de
cimo questione. iij. quarto nota.
Deus est actus purus nihil habens pot
entia. li. xij. q. tertia
Deus est omnino simplex libro duodeci
mo. q. septima con. prima
Deus non est compositus ex materia et
forma ibidem con. secunda
Deus non est compositus ex partibus qua
titatiuis ibidem con. tertia
Deus non est compositus ex subiecto. ibi
dem con. quarta
Deus non est in aliquo genere ibidem con
clusioni quinta
Dei est idem esse 7 essentia conclusio. quar
ta ibidem
Deus non est compositus ex substantia
et accidente ibidem con. sexta
Deus non est compositus non venire po
tuit in compositum. nem alio. u. ibidem con
clusioni septima
Deus est intelligens eodem libro questi
one octaua conclusione prima
Deus est summus intellectus 7 intellectus ei
us non est potentia addita nature sue sicut
nobis ibidem conclusione secunda
Deus est suum intelligere ibidem con
clusioni tertia.
Deus non intelligit per speciem intelli
gibilem ibidem conclusione quarta
Deus primo intelligit suam essentiam ibi
dem conclusione quinta
Deus est viuens ibidem conclusione. vi.
Deus est sua vita ibidem conclusione sep
tima
Deus simul omnia intelligit eodem li
bro questione. xij. con. prima
Deus non intelligit per modum compo
sitionis 7 diuisionis ibidem conclusio
ne secunda.

Dei cognitio non est discursiva. ibi de
conclusionione tertia.
Desiderium siue appetitus quid sit li/
bro primo questione tertia primo no.
Desiderant scire omnes homines na/
turaliter ibidem conclusionione prima p
pter quattuor rationes.
Dialencus et sophista in quo conueni/
unt libro quarto questioe. ij. circa. sine
Dignitates communes habet hec scie
tia considerare libro. iij. q. iij. concl. ij.
Dignitates primas habet hec sola scie
tia considerare ibidem con. prima.
Diuersum tripliciter diuiditur libro. v
questione. vj. iij. no.
Differens dicitur tribus modis ibide
quarto no.
Diuersa specie aliqua dici possunt qui
q. modis. li. v. q. vj. viij. no.

e Quale et inuale inter se op
ponuntur genere. libro deca/
mo. q. sexta con. prima.
Equale non contrariatur mag
no et paruo ibidem co. secda.
Equale paratiue opponit quo et mag
no ibidem conclusionione tertia
Experimentum quid sit li. j. q. iij. v. no.
Experimentum in hominibus sit ex memo/
ria ibidem ultimo no.
Experimentum est in brutis habentibus
memoria quantum ad materiale ibidez
conclusionione tertia.
Ex experimentis generatur ars ibidez
conclusionione vltima
Expertus non artifex quantum ad efficien
tiam operis certior est artifice non exper/
to libro primo. q. v. con. prima
Entia mobilia sunt triplicia libro ter/
tio. q. secunda circa finem
Ens an dicatur uniuoce aut equiuoce
libro quarto questione prima
Ens non dicitur uniuoce ibide. con. prima.
Ens non dicitur pure equiuoce si analo/
gice ibidem conclusionione secunda
Entis predicacione recipienda ad quat
tuor gradus recipi possunt ibidez pri/
mo notabili

Entis analogia ponens ibide. iij. no.
Ens in quantum ens speculari et quod buic
insunt sunt se ad hanc pertinet scientiam ibi
dem conclusionione prima et tertia
Error quorundam dicentium quod omne quod
apparet esse verum est ita. li. iij. q. vij. iij
notabili

Elementum quid est libro. v. q. secunda.
Elementum innatum se habet quam cau
sa ibidem secundo notabili
Elementum habet in sua ratione quat
tuor ibidem secundo notabili.
Elementum diffinitio an competit primis
corporibus simplicibus ibide. iij. no.
Elementum proprios modos aristoteles
ponit ibidem quarto notabili
Equiuoca nomina ibidem posita. ibidez
circa finem

Ens diuiditur in ens secundum se et in ens secundum
accidens. li. quinto. q. v. primo notabi.
Ens secundum accidens diuiditur in tres mo/
dos ibidem secundo notabili
Ens perfectum et extra animam existens di
uiditur in decem predicamenta b. de. ij. no
Ens diuiditur per actum et potentiam.
ibidem quarto notabili
Ens secundum accidens dupliciter accipi po
test libro sexto. q. secunda. ij. notabi.
Entis per accidens an sit scientia ibi
dem con. prima et. ij.
Ens secundum accidens quam causam habet
ibidem circa medium questionis
Ens quod est verum excludendum est
a principali consideratione huius scie
tie libro. vj. q. iij. conclusionione responsali

f Prima est prior et magis ens
sive substantia quam mate
ria libro septimo questione
secunda conclusionione prima.
forma et prior composito preut in eo
est materia ibidem conclusionione co.
forma non est per se terminus genera
tionis libro. vij. q. v. con. prima.
formas separatas posuerunt platonici
quas dixerunt ydeas eodem libro.
questione sexta primo notabili.
fines reperiuntur in duplici diuina. li

hro secundo. q. v. primo notabili
fimb⁹ essentialiter subordinatus nō est p
cedere in infinitū ibidem con. prima.
formis essentialiter subordinatus nō est
cedere in infinitū. ibidem con. secunda.
falsum vbi est quot moīs dī esse. li. v. q.
xv. ij. no. 7. ij. no. ij. no.
falsus bō quot moīs dī potest. ibid. 3.

¶ Enus est duplex logicū 7 pbi
fici. li. x. q. prima. ij. notabi.
Genera 7 spēs an sint puncti/
pia 7 elemēta reruz. li. ij. q. j.

Genera omnia causarū an sit vnus (cien/
te speculaturay eodem libro. q. prim. a.
Genera 7 alia vltia sunt principia singula
riū fm rationem libro tertio. q. quinta.
Genus 7 magis vltia an sint magis pūti
cipia minus vniuersalibus ibidē.
Genera 7 vltia an sint separata fm rem a
singularibus ibidem infine questionis
Dīn⁹ q̄tuor modis dī. li. v. q. xij. circa
mediū q̄stionis. ij. no.
Gradus triplex causarū inuenit. li. vi. q. ij

¶ Omo ap⁹ est ad regendum
per hoc q̄ est multū intellectuā
tualis. li. j. q. prima. scō no.
Dabit⁹ quandā cōditionem
pfecti importat libro. v. q. xij. primo no.
Habitus quot modis dicitur ibid. m.
Habitus quomodo potest capi actiue 7
passiue ibidem secundo notabili
Habitū opponit priuatio ibidē. ij. no.
Dabere se habet ad habuū vt denomia
tuū eius 7 quot modis dicitur ibidem.

¶ Ideas ponere non est necessē ad
habendā sciām vt platonici di
cunt libro. vij. q. vi. con. prima.
Ideas ponere nō est necessē ad
saluandā generationē istoz inferiorū ibi/
dem conclusione secunda
Ideas seu formas separatas a mā pōt
tripliciter intelligi ibidem con. secunda
Ideas si essent separate ipaz nō esset diffi
nitio eodem libro. q. j. conclusione scōa.
Ideas dī trib⁹ modis. li. x. q. ij. p̄io no.
Indiuidua in substātijs sepatis nō poss
sunt esse plura sub vna spē. li. xij. p. j. no

Intellectuales substātie nō sunt et matē
ria 7 forma compositē. li. xij. q. xij. cō. j.
Intellectuales substātie create non sunt
cōpositē ex p̄tib⁹ quātitatibus ibidē. cō. ij.
Intellectuales substātie create non sunt
cōpositē ex nā 7 supposito ibidē con. ij.
Intellectuales substātie separate sunt cō
positē ex esse 7 essentia ibidem con. q̄nta.
Intellectualiū substātiay esse potest du/
pliciter intelligi ibidem
Intellectuale substātie nō hnt eodez mō
gen⁹ 7 dīam sicut matē substātie ibidē.
Intellectuale substātie sunt cōpositē. ex/
subiecto 7 accidente

Intellectū esse in potentia potest dupli
ter intelligi libro. xij. q. xvi. primo notab.
Intellectus intelligētie create potest siml
plura intelligere ibidem con. secunda.
Intellectualis substātia creata nō intelli
git cōponēdo diuidēdo ibidem con. ij.
Intellectualis substātia separata coarct
at se ipaz p suā essentia. li. xij. q. xv. cō. i.
Intellectualis substātia separata cognos
cit alias p spēs intelligibiles. ibidē cō. ij.
Intellectuales substātie separate cognos
cūt corporalia p suā essentia. ibidē cō. ij.
Ideas reze ponēde sunt in mente primi
opificis libro. v. q. q̄nta con. tertia
Intellectus mibi nō potest simul plura
intelligere. li. ij. q. q̄nta prima con.
Idem dī dupliciter quēadmodū 7 vñ
libro. v. q. tertia. ij. no.
Idēntas est quedā vnitās ibidē. ij. no.
In potētia est priuatio potētie. li. v. q.
octaua tertio notabili

Materia est duplex quedāz se
ciet quedam ind. vidui libro
septimo. q. vij. tertio notabili
Materia speciei ponit indiffi
nitione forme eodez. li. q. vij. cō. prima
Materia an sit p̄cipiū indiuiduatiois
libro. vij. q. vndecima con. prima.
Materiales substāntias nō indiuiduat
quātitas nec aliud accidens ibidē cō. ij.
Materia est oim transmutabili 7 ad in
uicem eodem. li. q. ij. primo no.
Materia ex qua nō est in accidente b⁹ ibi/
dem conclusione reponsali
Materia 7 subiectum in aliquo cōueni

unt 7 in aliquo dicitur ibidem tertio no.
Materia 7 ex forma fit per se vnum eo 12
libro. q. quarta conclusione prima

Materia sensibilibz non habentia sicut
sunt substantie separate que sunt formata
men statim sunt aliquid vnum eodem. li.
questione quarta con. secunda

Materia est duplex remota 7 proxima li
bro nono. q. tertia

Mouere aliquid dicitur dupliciter libro
duodecimo. q. quarta primo notabili

Motor primus mouet eelum per modum
finis sicut bonum appetibile libro duode
cimo. q. quarta secundo no.

Multitudo substantiarum intellectualium
non est sicut multitudinem sperarum celestium
um li. xij. q. prima con. secunda

Mat me intelligibilia ex tribus accipi possunt
libro primo. q. prima tertio notab.

Metaphisica est ab alijs partibus phi
losofie distincta. li. i. q. prima con. j.

Mathematica non sunt ponenda a sensibilibz
separata sicut esse libro tertio questione
quarta conclusione secunda

Metaphisica considerat distinctiones
non tantum multiplicium. li. v. q. prima

Metaphisica habet specularem principia.
7 causas. li. vi. q. prima con. prima

Metaphisica an sit vniuersalis aut sit
licuius generis determinati consideratur
libro. vi. q. vltima circa finem

Nomen dicitur quasi nota in
tis libro quarto. q. v. j. nota.

Nomine vocali duo imponuntur
tantum ibidem secundo notabili.

Nomen omne vel est singulare vel com
mune ibidem vltimo notabili

Nomine vnus tantum vnum significat
ibidem conclusione prima

Natura communis potest sumi dupliciter
ibidem in fine questionis

Natura quot modis dicitur libro quinto
questione tertia primo notabili

Nominis alicuius ad vnum primum re
ductio potest sumi dupliciter ibidem secundo
notabili

Necessarium quatuor modis dicitur ibi
dem circa medium questionis

Peratio intellectus duplex est
libro quarto questione tertia.
circa finem

Opposita quatuor modis di
cuntur libro quinto questione sexta sexto
notabili

Opposita contraria dicuntur dupliciter
ibidem septimo notabili

Partes speciei siue materiales
siue formales ponuntur in di
finitione substantie materialis
compositae. li. vij. q. vij. con. ij.

Partes definitionis faciunt vnum eodem
libro. q. octava con. responsali

Plures formas essentielles esse in eodem
composito im probatur ibidem

Potentia actiua 7 passiua quodammodo
sunt idem 7 quodammodo non libro
nono questione prima notabili secundo

Potentia irrationalis quod sit eodem libro
questione prima. ij. no.

Potentie irrationales sunt duplices acti
ue 7 passiuae ibidem quarto notabili

Potentie irrationales non sunt eidem op
positione sicut bene rationales ibidem con
clusionem prima

Potentie irrationales non possunt agere
7 non agere proprijs passiujs sufficienter
applicatis ibidem conclusionem secunda

Possibile non solum est dum est actu eodem
libro. q. secunda conclusione prima

Potentialiter inuenit in infinito 7 in va
cuo libro no. q. tertia quarto no.

Principia omnium rerum non sunt eadem spe
vel genere libro. xij. q. ij. con. prima.

Principia prima 7 extrinseca sunt eadem
omnino eodem libro. q. ij. con. secunda

Principia omnium sunt eadem sicut ana
logiam ibidem con. tertia

Primum ens 7 incorruptibile necesse est
esse eodem libro. q. ij. con. prima

Principia in aliquo genere sunt plura li.
duodecimo. q. nona prima con.

Principium primum est tantum vnum ibidem
con. ij. 7. q. prima primo no.

Prima principia demonstrationis con
siderare spectat ad vnam scientiam libro
tertio questione tertia conclusione prima.

Particulares nullius se esse huius patet
cipia considerare ibidem con. secunda:
Principia illa considerare est vltima sci
entiae ibidem conclusione tertia.
Principia sunt duplicia intrinseca et ex
trinseca. li. iij. q. sexta primo notabili
Principia extrinseca sunt duplicia primi
ma et adaequata remota seu excedentia
ibidem secundo notabili
Primum certum est omnium entium vni
us ibidem conclusione prima
Principia autem sunt eadem corruptibilium et
in corruptibilium ibidem in fine questionis.
Primum principium est illud ens quod est su
um esse sua vniuersitas ibidem con. tertia
Principia rerum nec sunt ens et vni ibi
dem conclusione secunda.
Principia rerum sunt magnitudines et
non numeri ibidem
Principium quod est certissimum et firmissi
mum ad hanc scientiam spectat considerare
libro quarto. q. tertia
Primum principium est ista propositio im
possibile est simul in esse et non in esse idem
ibidem conclusione tertia
Principium primum circa ipsum fuit du
plex error libro. iij. q. vi. secundo notabili
Possibile non est idem in esse et non in esse
eodem ibidem conclusione prima
Principium primum non a metaphisico
simpliciter notificabile ibidem con. secunda
Prioris et posterioris ordo potest attri
bi sibi tria. li. quinto. q. vij. secundo notabi
Prior quid est ibidem primo notabili.
Prior summus tribus modis sibi ordi
nem cognitionis tertio notabili
Prioris et posterioris sibi naturae sunt
tres modi ibidem quarto notabili
Potestatis quattuor sunt modi libro
quinto questione octava secundo notabi.
Possibile pati ab alio dicitur dupliciter ibidem
Privationis ratio duo includit li. quinto
to questione octava tertio notabili
Possibile vel impossibile quot modis
dicuntur ibidem quarto notabili
Perfectum tribus modis dicitur. v. li. q. n. ij. no
Perfectum in substantia quomodo at
tenditur ibidem vltimo notabili

Privationis quot sunt modi. li. v. q. xij
tertio notabili
Privatio et habitus circa propriam substantiam
non habet medium. li. v. q. xij. in fine
Pars quae est modis dicitur. li. v. q. xij. 3. no
Providentia divina an imponat rebus
necessitatem. li. vi. q. ij. vltimo dubio.
Philosophia realis diuisa in binae diuisa in
practicam et theoreticam. li. vi. q. vltima con. ij.

Quod quod est potest habere
duplicem sensum. li. vij. q. vij.
in primo notabili

Quod quid est et illud cuius est
idem sunt indici sibi sibi ibidem. con. 1.
Quod quid est indici sibi accens non est
idem cuius est ibidem con. secunda.
Quantum quomodo diffinitur libro quinto
questione octava. articulo secundo
Quantum sive quantitas quomodo diuisi
bitur ibidem tertio notabili
Quantum sibi accens subdiuisi sibi quod
per accens duplici capi potest ibidem. iij. no
Quantum aliter considerat hic et in sibi
tis ibidem quarto notabili
Qualitas duos habet modos facien
di differre. li. v. q. nona primo notabili
Qualitatis primum modus ad sibi re
ducitur ibidem

Rebus quomodo ipis subest falsum
libro sexto questione. iij. quinto nota.

Substantia prior est accidere
tempore diffinitione et cogi
tatione libro. vij. con. secunda
Substantia est. est quod quid
est sine diffinitio simpliciter que non da
tur per additamentum eodem libro. q. q.
ta conclusione prima.
Syllaba. ba. non est. b. et a. sibi est aliud eo
dem libro. v. q. j. secundo notabili.
Substantia aliter dicitur de materia aliter d
forma et aliter de composito. libro octa
uo. q. prima nota. primo
Substantia sensibilis habet tres ibidem
con. prima. con. secunda.
Substantia sensibilis habet formam ibidem

Species et forme rerum assimilantur nu-
 meris in quatuor eo. libro. q. ij. conc. j.
 Simile dicitur tribus modis libro deci-
 mo questione tertia secundo no.
 Scientie vni? est considerare prima rerum
 principia. li. xi. q. prima con. prima
 Scientia que considerat de oibus entibus
 est metba. li. eodem. q. secunda co. secunda.
 Scientia non est neque esse potest de ente p-
 accidens eodem. li. q. v. con. prima
 Substantie sunt tres sensibiles et corrupti-
 biles et mixta ex eis. li. xij. q. prima
 Substantia intelligentie create non est suum
 intelligere. li. xij. q. xiiij. con. prima.
 Substantie separate esse non est suum intelli-
 gere sicut nec vli esse alicui? creati essua ac-
 tio ibidem conclusione secunda
 Substantia intelligentie create non est sua
 potentia intellectiva ibidem con. tertia
 Substantijs intellectualib? creatis non o-
 portet ponere intellectum agentem et possibi-
 lem ibidem con. quarta
 Substantia intellectualis create non oia
 intelligit per suam essentiam ibidem. q. quin-
 decima concl. prima
 Substantie separate non intelligunt per species
 a rebus acceptas ibidem. con. secunda
 Subiectum huius scientie non est deus. li.
 primo. q. ij. con. prima.
 Subiectum huius scientie non est causa secundum in-
 tentionem cause. li. primo. q. ij. co. secunda.
 Subiectum huius scientie non quidditas rei
 materialis ibidem conclusione tertia.
 Subiectum huius scientie est ens inquan-
 tum ens ibidem con. vltima
 Sensus visus est maxime cognoscitivus
 li. primo. q. ij. in fine.
 Sensum habere in hoc omnia animalia
 conveniunt. li. primo. q. ij. ij. notabili.
 Scientia activa vtilior est speculativa. li.
 primo. q. vi. con. prima.
 Scientia speculativa simpliciter delectabilior est
 ibidem conclusione secunda.
 Scientia speculativa est honorabilior sim-
 pliciter ibidem con. tertia.
 Sapientis sex sunt conditiones. li. primo
 q. septima primo nota.
 Scientia que metaphisica dicitur est circa

causas maxime viles ibidem con. secunda
 Scientia que metaphisica est considerat quod
 dicitur oim rei ibidem con. tertia.
 Scientia metba. est speculativa. li. j. q. viij. co. j.
 Scientia que est metba. est maxime libera
 ibidem conclu. secunda.
 Scientia metba. est honorabilissima ibidem
 con. vltima.
 Species sensibilibus singularium non sunt ponere
 de ab eis separate secundum esse. li. iij. q. iij. co. j.
 Substantie separate immateriales insen-
 sibiles sunt ponere preter substantias sen-
 sibiles. li. tertio quarta. q. con. iij.
 Sensus neque intellectus per se decapitur.
 li. iij. q. vij. vltimo nota.
 Substantia dividit in quatuor modos
 li. v. q. quinta. circa finem questionis
 Substantie modi omnes reduci possunt
 ad duos ibidem circa finem questionis.
 Simile dividit tribus modis et magis sile
 duobus modis. li. v. q. vi. v. not.
 Significata secundum quod sunt quatuor. li. v. q.
 vndecima in fine.
 Similitudo rei quomodo habet esse in in-
 tellectu et verum ab eodem dividit. li. vi.
 quest. tertia. iij. no.
 Scientia que metba. dicitur in quo convenit cum alijs
 scientijs. li. vi. q. vltima con. prima

Ermin? quot modis assumit.
 lib. v. q. xi. circa medium questionis
 Totum quod est. li. v. q. ij. iij. nota.
 Totum integrale quod est ibidem quinto no.
 Totum continuum quot sunt modis ibidem v. no.
 Temere nihil in mundo evenit. li. vi. q. ij.
 circa medium.

Num dicitur per alio tripliciter ten-
 pore diffinitione et cognitione
 libro. vij. q. i. in primo notab.
 Ale dicitur dupliciter. li. vij. q. nona. ij. nota
 Universale non est substantia ibidem irref-
 p-ali probatur per plures rationes.
 Verum et falsum aliter inveniuntur in rebus
 simplicibus et compositis. libro nono. q. v.
 Unum principaliter dividit quatuor modis. li.
 decimo. q. prima. ij. nota.
 Unum est mensura oim rei ibidem co. prima

Unum nō est aliqua substantia per se subsistens eodem. li. q. ij. con. prima.
Unus et multa nō cōponunt cōradictione eodem libro. q. iij. conclusione prima.
Unū est duplex. li. x. q. vij. primo notab:
Unū qd cōuertit cū ente opponit multitudinē cōtrarie. li. x. q. vij. con. prima.
Unus qd est principū numeri opponit multitudinē relatiue sicut mensura et mensurabile ibidem conclusione secunda.
Veritatis cognitio est homini possibilis libro secūdo questio prima con. prima.
Veritatis cognitio et quodammodo facilis patet tribus signis ibidem in fine.
Veritatis difficultas cognitionis ex quibus prouenit libro. ij. q. ij. con. prima.
Veritatem considerādo homo iunaf dupliciter eodem libro. q. tertia. ij. notab:
Veritatis scia est pbia prima ibidē cō. j.
Veritas ē finis theorie sicut opus practice eadem con.
Veritatis scia ē maxie pbia. j. ibidē cō. ij.
Unum quod cū ente conuertit sup ens quid addit libro quarto. q. secunda.
Unus et ens eandem naturā importāt ibidem conclusione prima.
Unus super ens addit aliquid secundū rationem ibidem conclu. secunda.
Unū prima sui diuisione diuidit in unū fm se et unū fm accēs. li. v. q. iij. not. ij.
Unus fm se et realiter acceptū diuiditur quicq; modis pprie et alijs mojs merba phorice ibidem tertio notabili.
Unū large acceptū diuidit in unū numero spē et genere. li. v. q. iij. circa finem.
Explicit

ione intelligente. Ad rationem dicitur quod licet substantia angeli sit immixta potentie ista tamen potentia non est denudata ab actu et sic intellectus non est denudatus a speciebus intelligibilibus sed semper est in actu primo per illas species. Secundo queritur utrum intellectus substantie create possit simul intelligere omnia. arguitur quod non quia dicitur secundo thopicorum quod contingit plura scire unum vero intelligere tantum. In oppositum est philosophia sicut ad veritatem terminum motus requiritur unitas termini ad quem. ita ad unitatem oppositionis intelligibilis requiritur unitas ipsius intelligibilis. secundo superponitur quod contingit plura intelligere dupliciter. uno modo ut plura sunt. alio modo ut sunt sub una forma et sunt quodammodo unum sicut patet de partibus continui ubi plura non possunt simul intelligi nisi in deo in quantum conveniunt in uno intelligibili et quia unum quodque est intelligibile per speciem intelligibilem sequitur quod si plura simul intelligantur per unam speciem quod possunt simul intelligi.

Secunda conclusio. intellectus intelligentie create possunt simul plura intelligere quia substantia intelligibilis plura intelligit per unam speciem. id est substantia manent secundum unam rationem intelligibilem sine speciebus. Ad rationem dicitur quod intelligere plura ut unum non est plura intelligere sed unum numero. substantia vero intelligibilis plura intelligit ut conveniunt in una specie intelligibili.

Tertio dubitatur. unum substantia intelligibilis create intelligat unum in aliud. videtur quod sic quia intellectus humanus sic facit. ergo et angelicus. patet quia quicquid potest virtus inferior potest virtus superior. Dicuntur tamen que dicta sunt in precedentibus. id est utrum primum intelligat discurrendo etiam supponendo sunt rationes ibi facte et solutiones earum. Tunc ponitur conclusio talis quod substantia intelligibilis non intelligit discurrendo. probatur quia sicut est in corporalibus ita est in intellectualibus. sed sic est quod in corporalibus quod quedam corpora per motum et successione acquirunt

sua perfectio sicut generabilia et corruptibilia. alia autem corpora acquirunt tuam perfectionem in esse intelligibili. tamen per quandam successione sicut intellectus humanus que unum primum intelligit et ex illo notum venit in notitiam ignon et cognitione cause venit in cognitionem effectus et hoc est discurrendo. Alius est intellectus qui accedit perfectio non per successione sed simul ut intellectus superior id est substantie sepeate que quedam substantia sepeata uno cognito statim sine discursu cognoscit alia que in ipso virtus liter continentur. ut cognita causa statim sine discursu cognoscit effectum. non enim primo cognoscit causam et post venit in cognitionem effectus ignoti sed simul cognoscit ut unum. Dubitatur. utrum substantia intelligibilis create intelligat componendo et dividendo. videtur quod sic quia intelligit plura etiam per plures species sed plura non intelliguntur nisi per modum compositionis et divisionis. ergo intelligit componendo et dividendo.

Notandum quod sicut se habet principia ad conclusiones in discurrendo ita se habet subiectum ad predicatum in compositione et divisione. probatur quia sicut principio cognito non statim cognoscitur conclusio. ita subiecto cognito non statim cognoscitur predicatum quod sibi attribui potest. si autem cognito principio omnes conclusiones cognoscerent que in ipso continentur tunc non fieret discursus a principijs ad conclusiones. ita etiam si cognito subiecto statim cognoscerent omnia sibi attribuenda tunc non fieret compositio.

Ponitur conclusio. substantia intelligibilis create non intelligit componendo et dividendo. probatur ex dictis quia ex hoc intellectus intelligit componendo et dividendo quia substantijs cognotis non statim cognoscuntur predicata que sibi possunt attribui sed intelligentia create cognoscendo quid dicitur subiecti cognoscit omnia que sibi attribui possunt vel non attribui. ex quo patet quod non intelligit per modum compositionis et divisionis. patet etiam quod substantia intellegit

tualis seperata intelligit composita sim-
pliciter et materialia immaterialiter et enuntia-
tionem per modum simplicis intelligentie
per in super quod in intellectum intelligentie
non est falsitas quod non intelligit componendo
et diuidendo sed per modum simplicis
intelligentie comprehendendo quod quid
est sed circa quod quod est non est deceptio
sed circa compositiones et diuisionem. ergo
in intellectu huiusmodi substantiarum nec
est falsitas nec deceptio.

Ad rationes ad primam di-
citur quod substantia intelligibilis intelligit
plura. non tamen affirmando unum de
alio et sic non componit nec diuidit sed
intelligit solum per modum simplicis
intelligentie.

Queritur decimoseptimo

Utrum substantie seperate cognoscant se
ipsas. Arguitur quod non quia intellectus
mouetur ab intelligibili sed mobilis moue-
tur a se ipso. ergo substantia seperata non
cognoscit se ipsam. Arguitur secundo quod
vna substantia seperata non cognoscat alias
quia sicut dicitur libro de causis substan-
tia seperata cognoscit ea que sunt supra
se in quantum est ab eis vel a deo. et cognos-
cit ea que sunt sub se in quantum est causa
eorum sed vna substantia seperata non
est causa alterius. ergo non cognoscit eas.
Tertio sic substantie seperate sunt singu-
laria sed singularium non est intellectus
ergo substantia seperata non cognoscit se
ipsam. Quarto sic quod substantia seperata
non cognoscat corporalia quia intelli-
gibile est perfectio intelligentis. sed corpo-
ralia non sunt perfectiones substantiarum
seperatarum. ergo substantia seperata non
cognoscit corporalia. In oppositum
arguitur quia substantia seperata perfec-
tor est intellectu humano sed intellectus
humani cognoscit se et alia. ergo et sub-
stantia seperata. primo videbitur qualiter
vna substantia seperata cognoscit se ipsam
secundo qualiter vna cognoscat alias. tertio
qualiter corporalia.

Circa primum ponitur con-
clusio. vna substantia seperata cognoscit se
ipsam per suam essentiam. probatur quia

substantia seperata est forma quedam in-
telligibilis actu. illa etiam secundum se
est intelligibilis. ergo se ipsam cognoscit
per suam essentiam per etiam quia substan-
tia intellectualis est forma quedam actu
intelligibilis. sed omnis forma intelli-
gibilis siue sit inherens in intellectu siue per se
subsistens est principium intelligendi. ergo
substantia intellectualis est principium suffi-
ciens intelligendi se ipsam. Ex quo patet quod
substantia aliter cognoscit se ipsam quam
intellectus possibilis quia vniuersum quod
cognoscatur secundum quod in actu et non
secundum quod in potentia sed intellectus
noster possibilis de se est in potentia in esse
intelligibili et efficitur actu per species per
etiam quod intellectus noster non cognoscit
se per suam essentiam sed per speciem intelli-
gibilem sibi superadditam quia dicitur. in. de
anima quod intellectus noster cognoscit se
ipsum sicut et alia quod. scilicet cognoscit per species
aliorum per quas efficitur in actu. substan-
tia vero seperata est in actu in esse intelli-
gibili et in esse naturali. ideo se ipsam potest
cognoscere per suam essentiam et non per
speciem sibi superadditam.

Ad huius maiorem euidetiam

Notandum quod aliter se habet obiectum
in actione manente. aliter in actione transe-
unte. quia in actione transeunte obiectum
separatum est ab agente ut celestiale a calidi-
tate sed in actione immanente obiectum est
coniunctum agenti. cum ergo intellectus
sit actio immanens sequitur quod intellectus
sit intelligibilis per hoc quod intelligere vni-
tur intellectum per speciem intelligibilem
quandoque vero intellectus vnitur intelli-
gibili per speciem que est aliud a re intel-
lecta. hoc modo vnitur illud quod intel-
ligitur a nobis intellectum possibile. quan-
doque vero intelligibile vnitur intellectui
per se ipsum. capiendo vniuersum communiter
prout idem sibi ipsi vnitur. et hoc modo
seperata substantia intelligit ut intelligi-
bile vnitur sibi ipsi.

Secunda conclusio. vna sub-

stantia seperata cognoscit alias non tamen
per essentiam suam sed per species intelli-
gibiles. probatur prima pars videlicet quod
vna aliam cognoscit quia illa que scilicet

se sunt intelligibilia cognoscuntur substantiis separatis sed quaecumque substantia separata est per se intelligibilis, ergo una cognoscitur ab alia. Item cognitio substantie separatae fiet in se facta nisi una aliam cognosceret, sed probatur secunda pars videlicet quod non cognoscatur eas per suam essentiam primo quia oportet rem intellectam videri intellectu sed una substantia separata non videtur alteri per suam essentiam, ergo una substantia separata non cognoscitur ab alia per suam essentiam. Secundo sic similitudo rei intellecte est principium intelligendi, sed una substantia separata non potest esse similitudo aliarum cum una quaeque sit determinata ad genus et species unde nichil potest esse perfecta similitudo omnium nisi sit in fine substantie, quod soli deo convenit, relinquatur ergo quod una substantia separata aliam per essentiam suam non cognoscatur, sed per species intelligibiles que sunt similitudines sibi a patre quod deus est impressus.

Tertia conclusio. substantie

separate cognoscunt corporalia non per suam essentiam sed per species intelligibiles, prima pars patet quia obiectus intellectus substantie separate est eius caput univocaliter sed corporalia continentur sub ente, ergo substantie separate cognoscunt corporalia. Secundo quedam substantie separate sunt causa generabilitatis et corruptibilitatis per motum corporum celestium, huiusmodi autem substantie separate causant per intellectum, ergo cognoscunt generabilia tanquam creata ab eis et corporalia tanquam eorum instrumenta, ergo substantie separate, motus corporum celestium cognoscunt corporalia et nichilominus alie substantie separate que sunt magis perfecte, secunda pars eodem modo probatur sicut prima.

Ad rationes ad primam dicitur

quod aliquid potest moveri a se motu perfectionis qui est entis perfecti et hoc modo intelligere est quodam moveri, dicitur ultra quod nunquam cognoscit se prius esse in potentia et postea in actu sed semper in actu cognoscit se ipsam, et ideo intelligere in ipsis

est in actu id est proprium moveri a se. Ad secundam dicitur quod duplicia sunt singularia quedam sunt que per materiam signatam individuuntur et harum non est intellectus, alia sunt singularia que sunt forme quedam subsistentes in se cuiusmodi sunt substantie separate et talia bene possunt intelligi. Ad tertiam dicitur quod illa propositio est secundum mentem auctorem et aliorum opinantium quod una substantia causet aliam et dicitur ultra quod una non dicitur intelligere aliam in quantum ad causam eius vel causata ab ea nisi ratione similitudinis, potest autem similitudo esse non ponendo quod unum sit causa alterius sed pro quanto in substantia separate sunt species intelligibiles sibi infuse a deo que sunt similitudines aliarum substantiarum separatarum.

Ad quartam dicitur quod intelligi aliquid est perfectio intellectus in se, sed secundum quod est in intellectu, unum quodque autem est in alio admodum eius in quo est, videlicet quod corporalia sunt in substantiis separatis immaterialiter et hoc modo nichil prohibet quod sint perfectiones substantiarum separatarum. Dicitur etiam quod corporalia non cognoscuntur ab eis per species ab eis causatas sed a deo infusas que quedam species sunt perfectiones substantiarum separatarum.

Queritur decimo octavo

Utrum bonum separatum sit finis, et ordo universi. Arguitur quod finis universi non sit bonum separatum perfectum quod unum quodque est perfectum cum suum finem attingit, si ergo unum quodque non habeat finem in se, sequitur quod non erit perfectum cuius oppositum ponitur in libro celi. Arguitur secundo, omnis finis est operatum vel operatio, sicut habet primo ethicorum sed bonum separatum non est huiusmodi ergo, et sic non est finis universi. Tertio finis universi proportionatur hijs que sunt ad finem, si ergo bonum separatum sit finis universi cum ipsis sit summe verum et summe bonum, sequitur quod in universo non erit disformitas nec multitudo nec malum. Quarto sic quod ordo non sit finis

Vniuersi quia quanto aliquid est magis
vniuersi tanto melius et perfectius. illud autem
est magis bonum quod vnum per se
nam vnum quam quod est vnum vni-
tate ordinis cum ergo vniuersus sit per-
fectum extra primum sequitur quod erit vniuersus
per formam vnam. et non solum vnitatem
ordinis et per consequens ordo non erit
finitus eius. In oppositum est aristoteli.
qui ponit bonum vniuersi in vtroque. scilicet
in ordine et bono separato.

Pro responsione est sciendum
quod duplex est finis. quidam est extrinsecus
sicut locus diceretur finis locati. Alius
intrinsicus sicut forma que est principium
motus vel operationis est finis eius.

Secundo sciendum quod idem
est bonum et finis. quod patet quia finis est
gratia cuius aliquid fit. omne autem quod
fit est gratia boni. unde quia omnis appe-
titus et operatio consequens appetitum
est bonum. ideo inquiretur de bono et
fine vniuersi vtrius. scilicet finis vel boni eius
sit ordo vel aliquod aliud bonum sepe-
ratum.

Hic positis ponitur conclusio
prima. bonum vniuersi est ordo. pro-
batur quia finis intrinsicus et bonum rei
est forma eius sed ordo partium vniuersi
est vnicem et ad primum principium quod
est deus est forma eius. ergo bonum et
finitus vniuersi est eius ordo.

Secunda conclusio. bonum
et finis extrinsecus vniuersi est bonum se-
paratum quod deus est. probatur primo
quia principium alicuius rei est eius finis
et omne agens agit gratia sui et precipue
primum sed bonum separatum quod
deus est. est causa exemplaris vniuersi. ergo
est eius finis. Secundo bonum et finis
sunt idem ut ostensum est. sicut ergo ali-
cuius rei particularis finis est particularis
ita finis vniuersaliter omnium rerum erit
bonum vniuersale. sed vniuersale bonum
est bonum per essentiam. tale autem est
bonum separatum quod est deus. ergo bo-
num separatum est finis.

Tertia conclusio. bonum et
finitus vniuersi magis consistit in bono se-

perato quoniam in ordine eius patet quia bo-
num vniuersi intrinsicum dicitur est propter
bonum separatum. unde bonum sepe-
ratum est finis illius ordinis. et causa efficiens
quod sicut deus est institutor vniuersi. ita est
institutor ordinis eius et huius simile est
quia finis exercitatus est ordo eius. et dicitur
est finis exercitatus magis tamen dicitur est
finitus exercitatus quod ordo eius. quia bo-
num exercitatus est propter bonum ducis
scilicet victoria. et dicitur patet quod cum ea que
sunt ad finem ordinatur ad finem et illius
consequantur quantum possunt. ideo
omnia que sunt in vniuerso in summum
bonum ordinantur quod deus est qui
vult omnia sibi assimilari quantum est
possibile. non tamen eodem modo quia
quedam perfectius et quedam imperfec-
tius. quod potest declarari quantum ad
substantiam rerum et quantum ad ope-
rationem earum. quantum ad substan-
tiam quia in genere entium reperitur vniuersus
quod est forma simplex et actus quod est
sua bonitas et suus esse. extra autem primum
reperuntur entia que sunt forme tantum
non tamen sua bonitas et suus esse. postea
inueniuntur aliqua composita ex materia
et forma quia ista habent esse per formas
et pro consequens per bonitatem. sequitur
quod habent esse bonum secundum aliquid
sui. substantie autem intellectuales create
sunt bonum non secundum aliquid sui
tamen verum est quod non sunt sua bonitas
Rursum autem corporalia reperuntur quorum
forma quorundam replet totam potestatem
materie et in hoc habent incorrupti-
bilem ut corpora celestia. quedam vero
non. ut generabilia. et inter generabilia
reperuntur gradus quia in infimo sunt
elementa que sunt proxima materie
prime que ordinantur admixta. deinde
sunt mixta in animata que ordinantur ad
animata. deinde animata anima vegeta-
tina et ad animata anima sensitiva et ista ani-
mata anima sensitiva ad animata anima in-
tellectiva sive ad homines. unde homo
est finis omnium generabilium. sic etiam
assignari potest similitudo ad primum
nam primum est suus esse sua vita et suus
intelligere. quedam assimilantur deo per

¶ participant ipsum esse. vt inanimata quedam per hoc participant ipsum viuere vt animata et quedam per hoc participant ipsum intelligere vt homo et intelligente. Quantum vero operatores potest sic assignari similitudo omnium ad primum. nam duplex inuenitur operatio siue actio. quedam est inmanens vt intelligere et uelle et quantum ad hoc non omnia assimilantur deo sed soli homines et intelligentie que sunt perfectiora in entibus creatis. alia est operatio transiens vt productio rerum in die et secundum istam omnia deo assimilantur secundum tamen magis et minus. nam corpora celestia deo magis assimilantur quam alia. et sic patet quod omnia uolunt assimilari primo. scilicet deo qui est primum finis omnium. Ex predictis nunc et alias habitus potest elici quod deus est causa omnium in triplici genere cause scilicet formalis exemplaris. efficientis. et finalis. quia uero unum melius est multitudi. ut unumquodque sicut appetit esse. ita esse unum sic etiam oportet principium et finem uniuersi esse tantum unum et hoc est quod dicit philosophus in fine huius entia non uolunt male disponi pluralitatis principium mala. ergo est unum principium et princeps omnium. scilicet bonum sempiternum et seperatum quod deus est gloriosus et ostentum est hoc melioribus rationibus eorum querebatur utrum sit tantum unum primum principium.

Ad rationes ad primam dicitur quod uniuersum non est simpliciter et omnino perfectum quia hoc soli deo conuenit. dicitur etiam quod habitudo per se et essentialis est ad primum sicut ad causam et propter hoc bonum seperatum est finis extrinsecus uniuersi. Ad secundam dicitur quod duplex est finis. quia quidam est finis qui licet sit primum in intentione tamen ponitur in re per actionem agentis et de tali procedit maior. Alius est finis qui non procedit a re ordinata in finem et hunc assequuntur omnia ordinata ad ipsum tanquam bonum et hoc est deus. Ad tertiam dicitur quod licet omnia

insequantur bonum in quantum possunt sunt non tamen sequitur quod sint ita bona sicut primum. unde sicut omnes perfectiones que sunt simpliciter et unite in primo. in rebus sunt diuise et multiplicantur secundum tamen magis et minus. Ad quartam dicitur quod omnes perfectiones que sunt simpliciter et unite in primo sunt diuise et multipliciter in uniuerso unde perfectio uniuersi non potest saluari nisi in multitudine entium et ideo uniuersum solum est unum unite ordinis. illud autem quod est in se unum includit omnes perfectiones rerum eminentiorum modo quam sint in rebus.

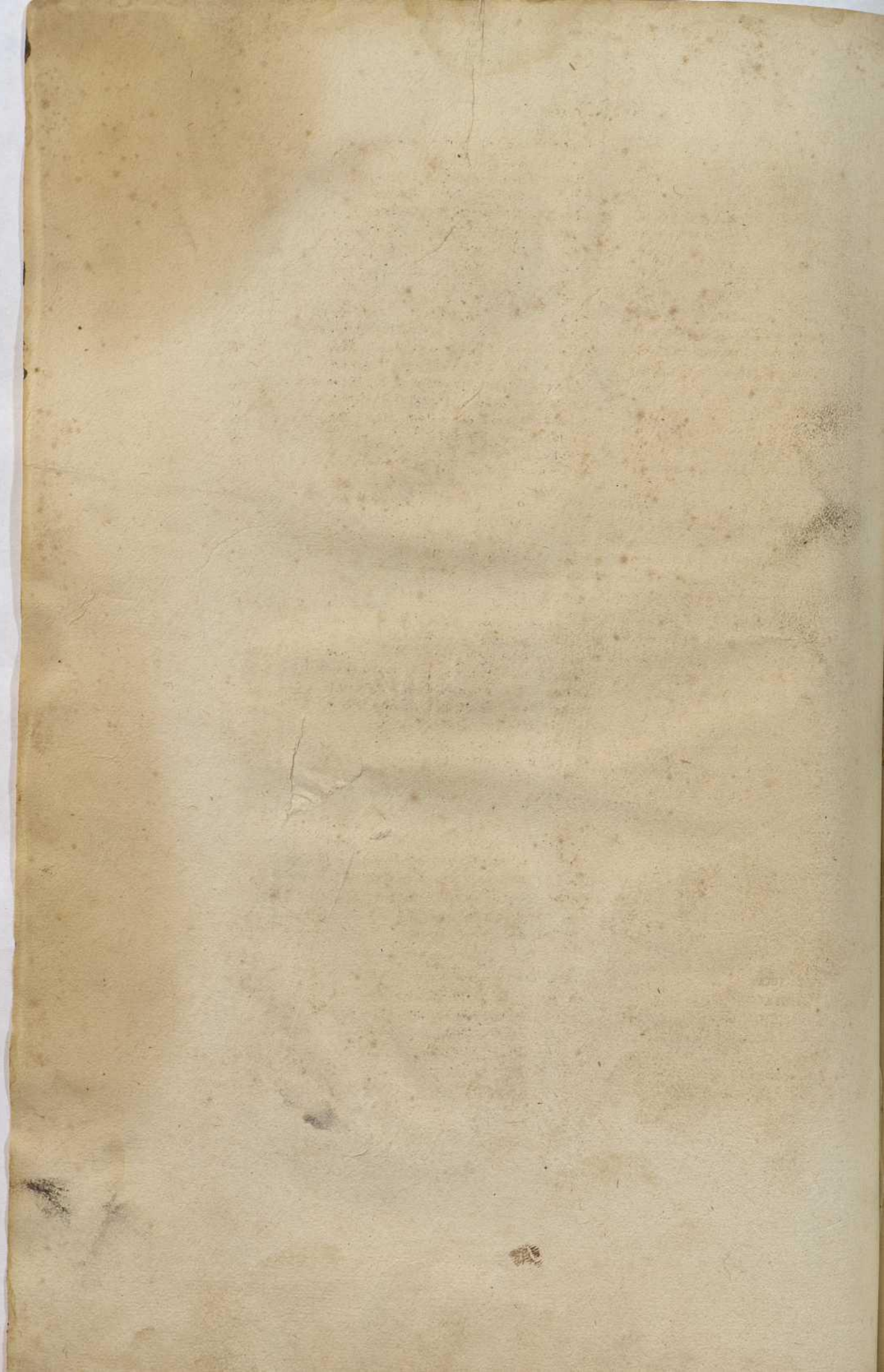
DEO GRATIAS

J. p. lectori salutem

Solebam antea carissime lectori mecum ipse cogitans admirari: quid nam cause licet esset quod hac nostra tam preclara et tanta fausta impetiora arte uana auctorum veterum nouorumque uolumina imprefusa sunt et quotidie impingerentur: diuisi Jobanis uersos sua tempestate partibus horum philosophorum indubitauimus principis lucubrata opera penitus quasi intacta dimiterentur. Et presertim illa que summe auctoritate. summa sapientia. summoque studio in diu Aristotelis prime philosophie qua metaphisicam uocant celestes libros posteritati edidit. Nec cum mecum sepius discuterem animo quod an bello reuoluerem: inueniebant id non difficultate operis accidisse sed minima quadam operis breuitate. que equidem partibus nobis philosophis hac ipsa etate. et non inconsulte. tanta est ut postquam in eiusdem philosophie primis et senos et primarios libros calamum suum glosulando extenderunt reliquos penes nudos et ut ita dicam omnino dote

ab solutos sicco quodam pretereant pede
Sed cum hoc haud attemptatum opus
comuni omnium utilitati que ex eo spe
ratur perari insulse obsecro: a quo utilitati
publice ad vires indulgendum sit: mea
industria non sine magno labore et dili
gentia effeci: ut qua arte plures ante hac
tam veterum quam modernorum dis
crepantium studiorum exarati codices
etiam ut vides diui verfortis super pri
marios sex aristotelis metaphisice libros
glosule exarate et impressi sunt. Neque desit
quin eisdem restantium sex libros glosu
las annecteres verfortis, tamen tum sen
tentia tum quoque auctoritate nequaquam
inferiores. addidi quidem ne tam diuinum
tam preclarum tamque iam multis retro
actis seculis desideratum opus dilania
tum prescisum atque apocopatum et can
cellatum videretur. Quas ob res non lucri
tantum gratia hanc operam me suscepisse
putes velim: sed ut desiderio satisfacere
meo: et legentibus aliquam saltem utili
tatem afferrem. vale lector.

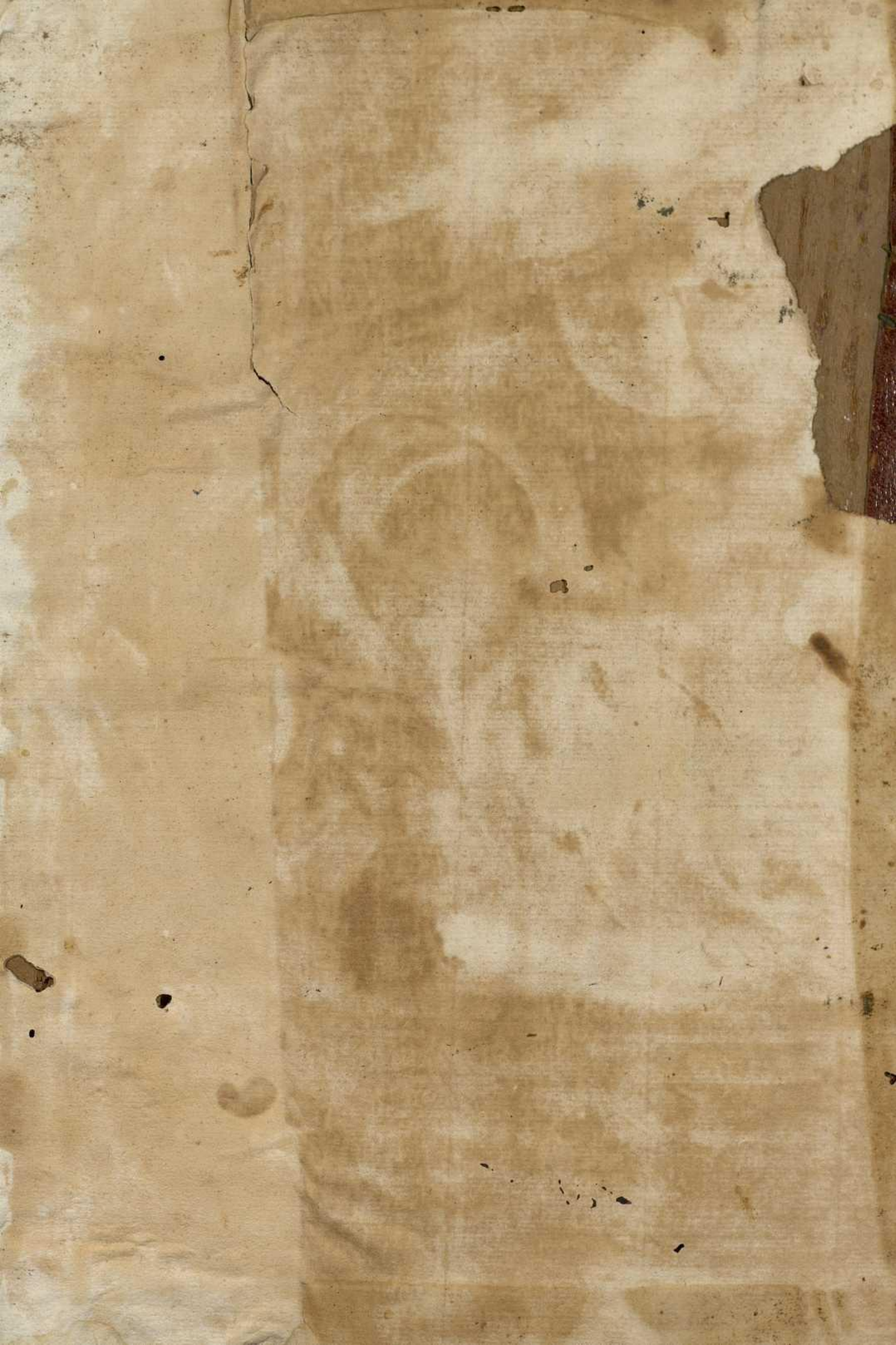

25 Feb. ESTE

Abella
libellaga

aktüang geny sit
are-2- m-

IG

CAJA
2-6

IWAANIS VEEZ. VETIHA,

67

69